

**Управління
розвитком**
Харківський національний
економічний університет

Збірник наукових статей

видається 2 рази на рік

№ 2, 2008

Харків. Вид. ХНЕУ, 2008

Засновник і видавець

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Реєстраційний номер свідоцтва КВ №5948 від 19 березня 2002 р.

Затверджено на засіданні вченої ради університету.

Протокол №7 від 29.02.2008 р.

Редакційна колегія

Пономаренко В. С. — докт. екон. наук, професор (головний редактор)

Афанасьєв М. В. — канд. екон. наук, професор

Внукова Н. М. — докт. екон. наук, професор

Грігорян Г. М. — докт. екон. наук, професор

Гриньова В. М. — докт. екон. наук, професор

Дікань Л. В. — канд. екон. наук, професор

Дороніна М. С. — докт. екон. наук, професор

Іванов Ю. Б. — докт. екон. наук, професор

Кизим М. О. — докт. екон. наук, професор

Клебанова Т. С. — докт. екон. наук, професор

Левикін В. М. — докт. техн. наук, професор

Малярєвський Ю. Д. — канд. екон. наук, доцент

Назарова Г. В. — докт. екон. наук, професор

Орлов П. А. — докт. екон. наук, професор

Пушкар О. І. — докт. екон. наук, професор

Трийд О. М. — докт. екон. наук, професор

Українська Л. О. — докт. екон. наук, професор

Хохлов М. П. — докт. екон. наук, професор

Ястремська О. М. — докт. екон. наук, професор

Редакція збірника наукових статей

Зав. редакцією **Сєдова Л. М.**

Редактори: **Замазій О. Є.**

Нещеретна О. М.

Дуднік О. М.

Гнатченко Г. О.

Комп'ютерна верстка **Климович Т. М.**

Адреса видавця: 61001, Україна, м. Харків, пр. Леніна, 9а

Телефони:

(057)702-03-04 — головний редактор

(057)758-77-05 — зав. редакцією

E-mail: vydav@ksue.edu.ua

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.

Рішення про публікацію статті приймає редакційна колегія. У текст статті без узгодження з автором можуть бути внесені редакційні виправлення або скорочення.

Редакція залишає за собою право їх опублікування у вигляді коротких повідомлень і рефератів.

При передрукуванні матеріалів посилання на збірник обов'язкове.

Підписано до друку 24.03.2008 р.

Формат 84×108 1/16. Папір MultiCopy.

Ум.-друк. арк. 25,25. Обл.-вид. арк. 31,81. Тираж 500 прим. Зам. № 181.

Ціна договірна.

Надруковано з оригінал-макета на Riso-6300 61001, м. Харків, пр. Леніна, 9а.

Видавництво ХНЕУ.

- © Харківський національний економічний університет, 2008
- © Видавництво ХНЕУ, 2008
- дизайн, оформлення обкладинки
- © Управління розвитком, 2008

Студент 4 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

QUARK PUBLISHING SYSTEM КАК СИСТЕМА АВТОМАТИЗАЦИИ РАБОТЫ ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

В настоящее время напряженный ритм работ в редакционно-издательской сфере в условиях ограниченности ресурсов и необходимости их экономии все чаще побуждает высший менеджмент соответствующих организаций к автоматизации управления основным производственным процессом. Использование для этих целей проверенных, легко настраиваемых под нужды конкретного заказчика и способных изменяться вместе с развитием самого автоматизируемого процесса систем Publishing Workflow позволяет пользователям решить ряд острых вопросов управления, сдерживающих развитие предприятия или увеличивающих его накладные расходы. Указанные продукты обеспечивают упрощение системы передачи информационных потоков, сопровождающих основную производственную деятельность, повышение управляемости редакционно-издательского процесса, более точное планирование, сбалансированное использование трудовых ресурсов, возможность получения качественной и оперативной информации о производственном процессе. Не менее важны и такие факторы, как сокращение затрат на сопровождение и управление производством и повышение мобильности пользователей, эффективности использования данных и материалов. Специалистам, работающим на редакционно-издательском рынке, сегодня доступно достаточное количество решений — от самых простых и дешевых до дорогих и сложных, чтобы сделать осознанный выбор в целях увеличения рентабельности производственной деятельности.

Одним из таких средств автоматизации является система Quark Publishing System. Разработанная фирмой Quark, она является системой подключаемых модулей, встраиваемых в издательскую программу QuarkXPress и обеспечивающих автоматизацию и рационализацию работы ее пользователей.

QuarkXPress — это настольная издательская система с расширенным набором инструментов для обработки текста, управления цветом и графическими элементами, и проектирования web-страниц.

Одна из последних версий программы — QuarkXPress 7.3, обладающая рядом новых дополнительных возможностей, обеспечивающих синхронизацию допечатных процессов, среди которых:

1. Использование нового инструмента — Зона композиции, — позволяющего нескольким дизайнерам и верстальщикам одновременно работать над одним проектом. То есть документ можно разбить на отдельные части, доверив разным специалистам работу над ними. При этом документ физически не разделяется, а лишь распределяется между рабочими, ограничивая права доступа. В итоге — единый документ, параллельно доработанный несколькими специалистами.

2. Внедрение технологий, разделяемых макетов. Это не противоположность зонам композиции, а развитие сотрудничества в работе над одним проектом. Вместо выделения в доступ части страницы, в распоряжение верстальщика поступает целая, и он вправе сделать её частью своего макета. Это упростит работу над рекламными изданиями, формами приёма заказов другими проектами, где требуется оперативное обновление данных.

3. Поддержка формата JDF (Job Definition Format) — нового стандарта управления гетерогенными данными.

4. Внедрение технологии QJJ (Quark Job Jacket) представляет собой единый блок, в котором собраны все установки управления цветом, стили текста, спецификации работы, технологические ограничения и множество других настроек. Важно, что QJJ-данные может изменять любой участник процесса. Например, художник уточнит описание стилей и используемые цвета (заменит композитные цвета смесевыми), препресс-оператор — данные о разрешении фотовывода, технолог — параметры, важные для фальцовки и шитья. Изменения доступны всем, и проект обновляется, чтобы постоянно соответствовать требованиям из сопроводительной электронной технологической карты.

5. Улучшенная система контроля над ошибками. После получения от руководителя проекта QJJ-файла, в котором определены размер издания, все поля, настройки работы с цветом, количе-

ство цветов, разрешение для иллюстраций и др., команда Evaluate Layout позволит оценить соответствие установкам. Отчёт о проверке покажет все ошибки и приведёт инструкции по их исправлению.

6. Технология Gretag Mactbeth обеспечивает точное управление цветом от экрана до вывода дизайнером (возможность подготовки профилей для разных условий печати и просмотра на экране оттиска с выбранным профилем — экранная проба).

7. В QuarkXPress свойство прозрачности может иметь каждый элемент дизайна: фрейм, его контур, тень объекта, любая буква. Степень прозрачности задаётся с шагом 0,1%. Меню палитры Measurement позволяет управлять такими параметрами падающей тени как угол освещения, наклон, сдвиг, размытие, резкость, цвет. Предусмотрена ячейка проверки для назначения всем элементам макета одинакового угла освещения. Помимо этого, программа также работает с масками альфа-каналов.

8. Поддержка OpenType и Unicode шрифтов. Есть возможность использовать большое количество символов в гарнитуре. Язык задаётся не только для абзаца или слова, но и для отдельного символа, что позволит исключить ошибки в переносах и проверке синтаксиса.

9. Интеграция с другими приложениями. Файлы из Word импортируются с сохранением стилей и всех текстовых выделений, таблицы из Word не импортируются; импортируются PSD-файлы. Программа импортирует и файлы, созданные в Excel, Shockwave Flash (SWF). Последние могут включаться в макеты, сохраняемые в формате HTML. Принимаются PDF-файлы до версии 1.6 и EPS-файлы. Файлы в формате AI не импортируются.

QuarkXPress широко используется в книжных, газетных и журнальных издательствах, рекламных и маркетинговых агентствах, дизайнерских фирмах и типографиях.

С целью автоматизации и рациональной организации труда в редакционно-издательском отделе фирмой Quark, Inc была разработана система Quark Publishing System на базе программы QuarkXPress. Данная система объединяет рабочие места QuarkXPress в едином рабочем потоке Workflow, следовательно, обеспечивает упрощение управления ресурсами.

Система Quark Publishing System имеет модульную структуру, то есть состоит из следующих компонентов:

1. QuarkDispatch Server — ядро системы, осуществляющее синхронизацию работы ее элементов, слежение за всеми действиями над файлами, операциями с базой данных, распределение прав доступа пользователей.

2. QuarkCopyDesk — текстовый процессор, интерфейсом напоминающий QuarkXPress. Способен точно определять размер текста (в линиях, словах и символах) и отображать, насколько он соответствует размерам, определенным в макете (в том числе и в режиме WYSIWYG). Также есть возможность размещения в тексте комментариев. Имеются инструменты для форматирования текста (рис. 1).

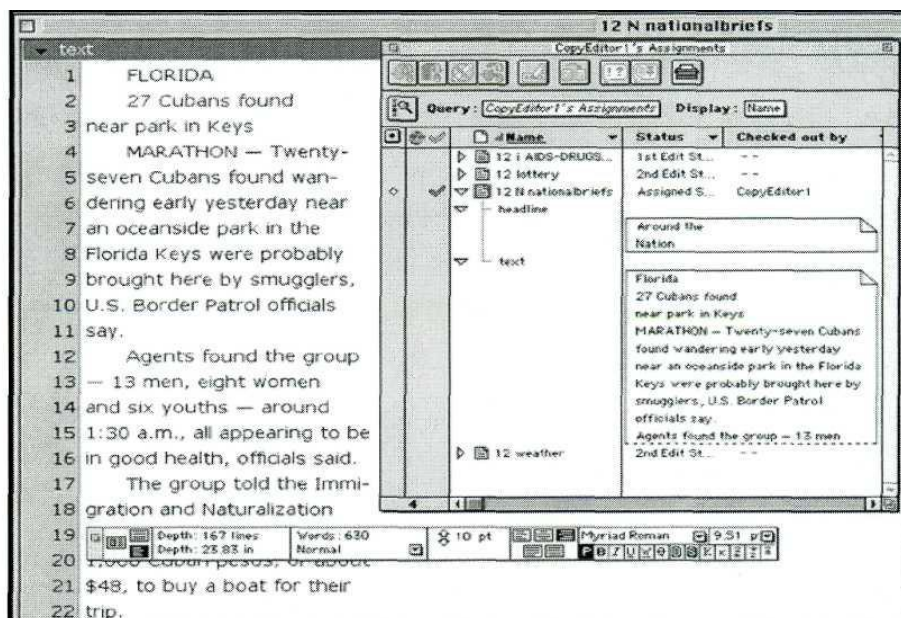

Рис. 1. QuarkCopyDesk

3. QuarkDispatch XTensions — расширения для QuarkXPress, позволяющие последнему обращаться к базе данных, подключать текст и изображения к макету страницы, взаимодействовать с другими пользователями (рис. 2).

Рис. 2. QuarkDispatch XTensions

4. QuarkDispatch Administrator позволяет конфигурировать систему: распределять права пользователей, создавать критерии для отслеживания файлов, документооборота. Также позволяет настраивать "установки по умолчанию" всех приложений (рис. 3).

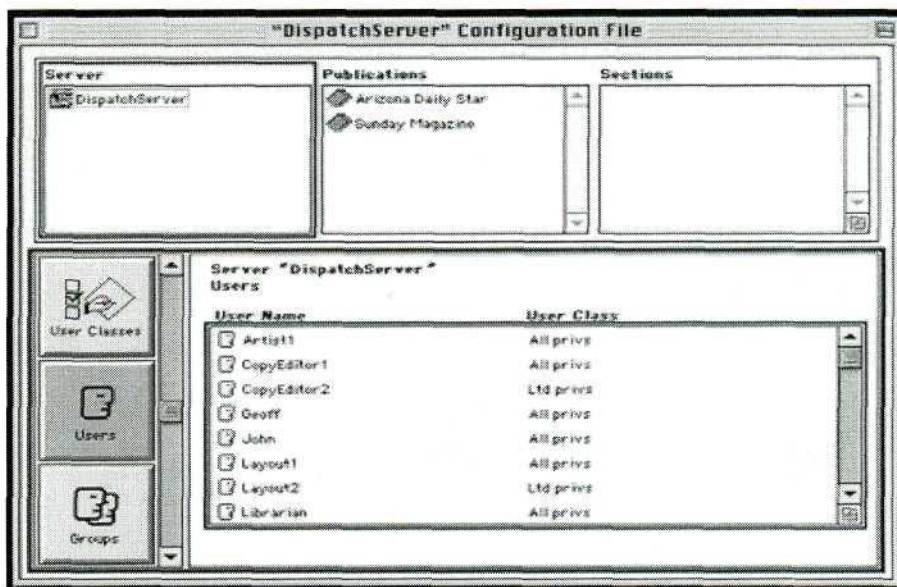

Рис. 3. QuarkDispatch Administrator

5. QuarkDispatchManager – модуль для планирования номера, позволяет отслеживать состояние документа, того, кто над ним работает в данный момент, когда он должен быть готов. Кроме того, выполняет функции управления файл-сервером.

6. QuarkConnect связывает QPS с другими приложениями. В их числе: Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Macromedia Freehand, Microsoft Word, SimpleText. Список расширяется.

7. QuarkDispatch Notifier — модуль, позволяющий пользователям получать сообщения о появлении нужного файла или о начале определенного этапа рабочего процесса без подключения к системе.

На сегодняшний день QPS используется в редакциях более 500 изданий, в основном это редакции журналов [1]. Среди них редакции журналов Time, Sports Illustrated, Forbes, Business Week, Money, National Geographic, Rolling Stone, Elle; а также газет The Daily Mirror, The Guardian, The Vancouver Sun, Berliner Zeitung.

Максимальная действующая конфигурация — 450 рабочих мест.

Работает преимущественно на платформе Macintosh.

В результате интеграции системы Quark Publishing System на производстве наблюдаются следующие изменения:

издание становится более управляемым. Появляется возможность отслеживать состояние текущего номера в режиме реального времени. Следствием этого становится более высокая дисциплина;

более высокий контроль качества предоставляемого журналистами материала на всех стадиях подготовки;

благоприятное влияние рациональная организация труда оказывает на качество макета. Текст всегда четко привязан к сетке, "посадка" текста за счет изменения интерлиньяжа не используется;

более жестким становится подход к работе с иллюстрациями: фотографии кадрируются только в угоду качеству снимка, изменение масштабов снимка для решения проблем макета не допускается;

внедрение QPS позволяет создавать упреждающий макет на основе планов текстов и заказов на иллюстрации (попасть в макет — задача журналиста). Это значит, что на создание макета отводится больше времени и появляется больше возможностей проконтролировать его качество;

оперативность — благодаря QPS появилась возможность ставить в номер более поздние новости.

Литература: 1. Группа компаний NBZ развивает системную интеграцию. Сообщение ленты новостей // www.obzorprakovki.ru/news/71161 2. Официальный сайт компании Quark. Презентационные материалы, www.quark.com / 3. Самсонов Д. Quark Publishing System уже сегодня // www.old.osp.ru/publish/

Борсук О. В.

УДК 340.1.4

Студент 5 курсу

факультету економічної інформатики ХНЕУ

РОЗРОБКА ЕЛЕМЕНТІВ ІНТЕРФЕЙСУ ЕЛЕКТРОННОГО ПІДРУЧНИКА

Сучасні електронні підручники повинні надавати послуги дистанційного навчання та дозволяти не тільки надавати навчальний матеріал на відстані, але й здійснювати підтримку різних режимів безпосереднього обміну інформацією між викладачем і студентом, надавати ефективні інструменти оцінки знань, а також здійснювати підтримку колективної розробки викладачів та студентів.

Мультимедійний супровід електронного підручника включає до свого складу такі документи: гіпертекстові документи; графічні файли, схеми, фотографії; мультимедійні презентації; анімаційні фільми, сценарії та презентації; звуковий супровід; відеофільми.

Використовуючи досвід систем для створення електронних підручників [1; 2], було проаналізовано необхідні функції та інструментальні засоби, які вони повинні мати у своєму складі.

Для організації й ефективного вивчення дисципліни в умовах дистанційного навчання з використанням Інтернету, пропонується включити до складу інструментальних засобів такі групи: навчальні матеріали курсу, інструменти зв'язку, інструменти оцінювання знань, інструменти навчання; окремі інтерфейси для різних користувачів.

Структурна схема, що відбиває узагальнену модель архітектури електронного підручника та його безпосередніх користувачів, наведена на рис. 1.

Розглянемо приклад реалізації запропонованої узагальненої моделі архітектури електронного підручника на прикладі елементів інтерфейсу, що розроблені до дисципліни "Сучасні комп'ютерні технології й телекомунікації" (СКТІТ).

Модуль програма курсу. Дозволяє студенту одержати уявлення про тематичне навантаження курсу, а також про обсяги матеріалу, який необхідно вивчити. Спеціальний інструмент — шкала часу із вказівкою різних видів запланованих занять за кожною темою, дозволяє студенту спланувати власний час і оптимально розподілити навантаження дисципліни, що вивчається.

© Борсук О. В., 2008

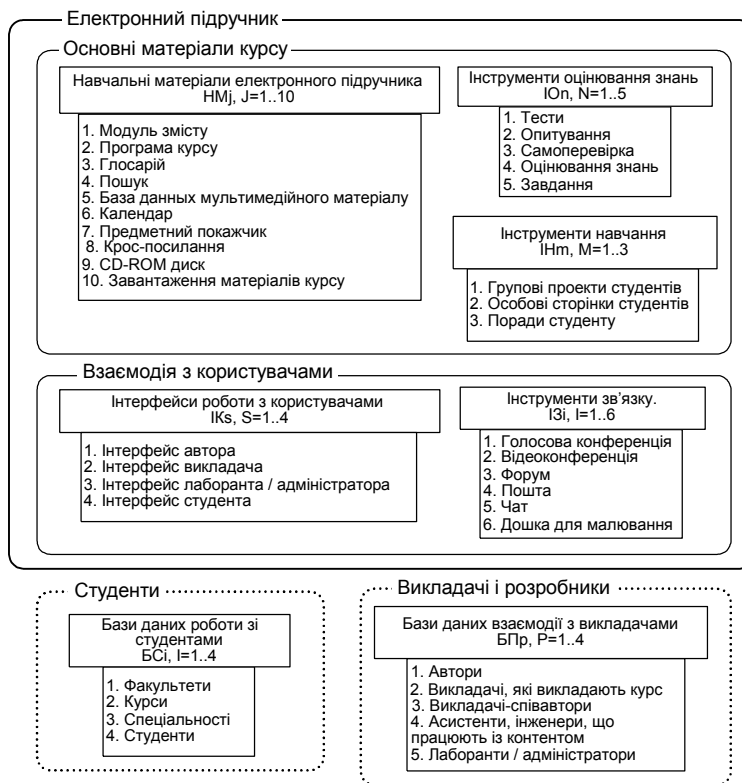

Рис. 1. Структурна схема узагальненої моделі архітектури електронного підручника та його безпосередніх користувачів

Екранну форму програми модуля "Інтернет-Банкінг, IP-телефонія й мобільний зв'язок" наведено на рис. 2.

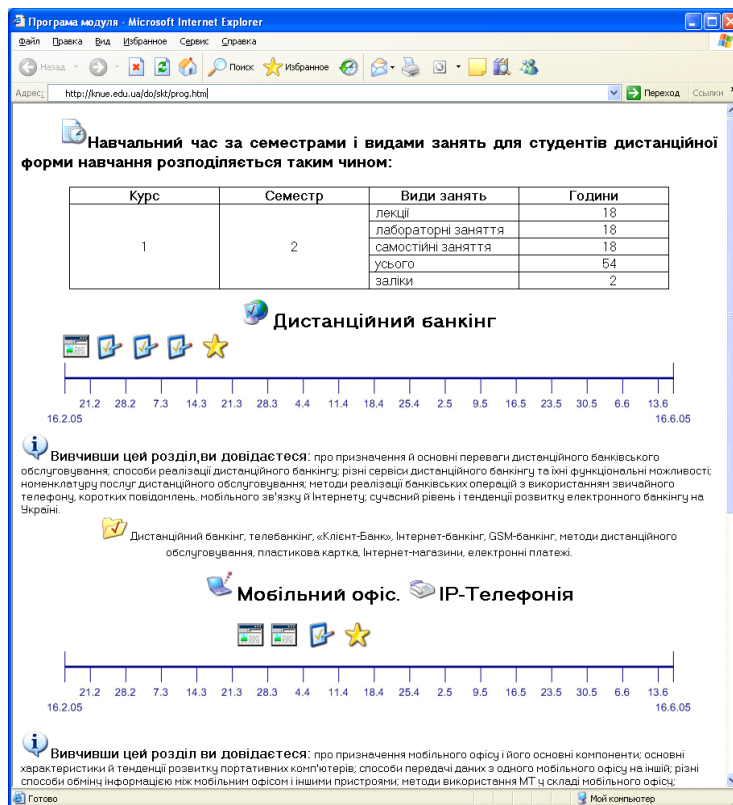

Рис. 2. Програма модуля "Інтернет-Банкінг, IP-телефонія й мобільний зв'язок"

На рис. 3 наведено екранну форму, яка ілюструє систему опитувань і тестування модуля "Інтернет-банкінг, IP-телефонія й мобільний зв'язок" (питання з декількома правильними варіантами відповіді).

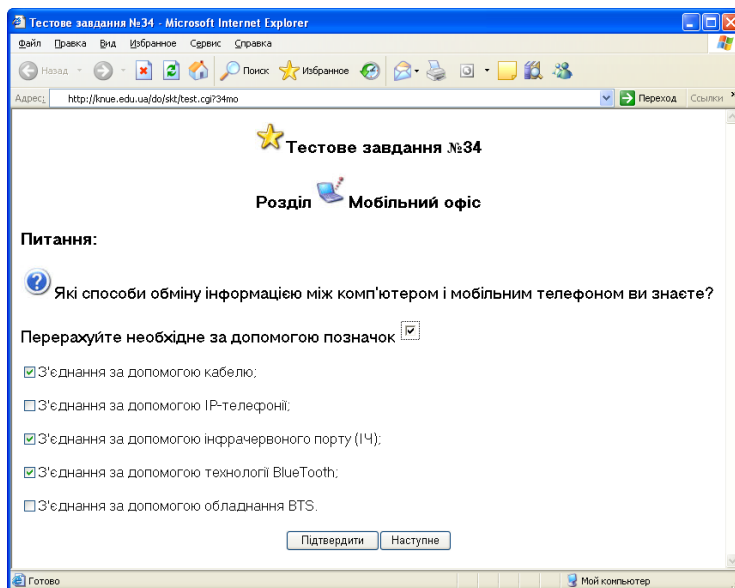

Рис. 3. Екранна форма питання з декількома правильними варіантами відповіді

Розглянута модель архітектури електронного підручника та розроблені елементи інтерфейсу електронних підручників дозволяють зробити такі висновки:

в основу електронних підручників повинна бути покладена єдина модель структури та єдиний стандарт інтерфейсу, що включає до свого складу системи меню, структуру окремих документів, окремі графічні елементи й компоненти WEB-форм;

структура електронного підручника повинна передбачати можливість обміну інформацією з іншими підрозділами ВНЗ (деканати, кафедри, бібліотеки й т. д.), а точніше з їхніми базами даних;

окремі навчальні посібники повинні передбачати можливість перехресних посилань між іншими посібниками, практикумами, довідковими матеріалами, програмами курсів і т. д. Реалізація такого підходу, із використанням взаємодоповнення матеріалів не тільки з однієї дисципліни, але й для різних курсів, кафедр і спеціальностей, дозволить значно підвищити ефективність освітнього процесу.

Література: 1. Система автоматизованого проектування учебных материалов / <http://www.webuniversity.ru/tor/> 2. СДО МОДУС: обзор / <http://training.microtest.ru/>

Візір О. О.

УДК 632.2

Студент 3 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

РОЗРОБКА ІМІТАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛОКАЛЬНОЇ ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ

Для оцінки показників ефективності локальної обчислювальної мережі (ЛОМ), зокрема для оцінки пропускної спроможності й аналізу черг комутатора можна використовувати відомі з теорії систем масового обслуговування (СМО) аналітичні співвідношення [1]. Недоліком такого підходу є те, що теорія масового обслуговування дає достатньо точні результати тільки при припущенні, що інтенсивність вхідного потоку пакетів і час обробки цих пакетів комутатором є випадковими величинами, розподіленими за законом Пуассона. У реальних ЛОМ при використанні комутаторів, що

© Візір О. О., 2008

працюють за складними протоколами Ethernet або Token Ring, такі припущення зробити не можна. Отже, розробка імітаційних моделей із метою оцінки характеристик ЛОМ і підвищення їх ефективності є дуже важливим завданням.

При розробці імітаційних моделей украй важливим завданням є оцінка їх адекватності логіці комутуючого пристрою та всієї мережі в цілому. Зазвичай створюються такі умови моделювання, результати якого легко визначаються за допомогою аналітичного моделювання, наприклад теорією СМО. Якщо результати імітаційного й аналітичного моделювання збігаються, то можна вважати, що імітаційна модель створена правильно, і її можна використовувати для отримання характеристик мережі для інших початкових даних.

Метою досліджень є побудова складної імітаційної моделі комутатора ЛВС із найпоширенішою технологією Ethernet. У таких мережах застосовується метод доступу до середовища передачі даних, який називається методом колективного доступу з упізнанням несучої і виявленням колізій [2].

Як перший етап, у роботі поставлено завдання побудови простої імітаційної моделі, адекватність якої легко перевіряється теорією СМО.

Розроблена модель складається з трьох модулів:

1. Модуль, що генерує вхідний потік заявок (пакетів) на комутатор – імітація роботи вузлів мережі. У цьому модулі передбачена можливість у широких межах змінювати кількість реалізацій моделі (число заявок, що поступають на комутатор – до 10 млн.), коефіцієнт завантаження мережі (0...1), закони, за якими видаються пакети в мережу (пуассоновський, нормальний, рівномірний і довільний).

2. Модуль, що імітує роботу мережі (узагальнено або детально) обслуговуючого пристрою (мережної карти, комутатора, шини передачі даних і т. п., аж до мережі в цілому). Поки в моделі реалізований простий, обслуговуючий прилад із заданим законом обслуговування заявок, який працює у двох режимах – системи без втрат (нескінченний розмір буфера) і системи з втратами (буфер відсутній). Вибір цих режимів обумовлений тим, що в теорії масового обслуговування для таких систем отримані аналітичні вирази.

3. Модуль оцінки статистичних числових характеристик мережі на основі результатів обробки обслуговуючим пристроєм великі кількості заявок. Тут можна набути середніх і максимальних значень затримок пакетів, характеристики черг, пропускну спроможність і т. п. Дані можуть бути отримані у вигляді таблиць і графіків, зручних для аналізу. Надалі буде передбачено побудову гістограм для отримання щільності вірогідності розподілу затримок.

Програма, що реалізує імітаційну модель, написана мовою Java#.

Фрагмент вікна програми показаний на рисунку. Приведені результати моделювання СМО (два режими) з коефіцієнтом завантаження 0,67 для 1 млн. заявок (час моделювання не більше 1 хв.).

	Система без отказов (m = n)		Система с отказами (m = 0)	
Относительная пропускная способность	1	1.0	0.6	0.6
Абсолютная пропускная способность	2.0	2.0	1.2	1.2
Вероятность отказа	0	0.0	0.4	0.4
Средняя длина очереди	1.333	1.33		
Максимальная длина очереди		24.0		
Среднее время ожидания в очереди	0.66667	0.66528		
Максимальное время ожидания в очереди		8.91868		
Среднее время пребывания в системе	1.0	0.99757	0.333	0.33318
Максимальное время пребывания в системе		9.02737		4.62866

Рис. Результати імітаційного моделювання

Для кожної з систем у лівому стовпці показані розрахункові дані, у правому – результати імітаційного моделювання.

Як видно з рисунка, результати імітаційного моделювання практично повністю збігаються з розрахунковими даними, що підтверджує адекватність розробленої моделі.

Таким чином, розроблена імітаційна модель простої мережі дозволяє за короткий час та з великою точністю отримати основні характеристики мережі, причому й такі, для яких не існує аналітичних виразів.

Література: 1. Вероятностные методы в вычислительной технике. Учебн. пособие / Под ред. А. Н. Лебедева. – М.: Высшая школа, 1986. – 312 с. 2. Олифер В. Г. Компьютерные сети. Принципы, технологии, протоколы: Учебник для вузов / В. Г. Олифер, Н. Г. Олифер. – 3-е изд. – СПб., 2006. – 958 с.

Студент 4 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

АНАЛИЗ РЫНКА КОМБИНИРОВАННЫХ ИЗДАНИЙ

В настоящее время компьютеризация затронула практически все отрасли деятельности человечества. Теперь компьютер стал не роскошью, а незаменимым, в некоторых случаях даже неотъемлемым помощником человека. После глобального технического переворота такие слова, как "мобильные телефоны", "флэш-карты", "диски", "карманные ПК", "электронные книги" и т. п. стали словами, без которых просто невозможна наша жизнь.

Вследствие этого в полиграфической отрасли стали популярны книги, которые продаются в комплекте с CD. Такой вид книг, называемых комбинированными изданиями, – отличный способ не только для занесения их в карманный компьютер для чтения, но и реальный способ обучения с их визуализацией.

Целями данной статьи является:

- выработка оптимального определения понятия "комбинированное издание";
- анализ книжного рынка с целью выявления доли комбинированных изданий в нем;
- выявление видов комбинированных изданий по целевому назначению.

Приведем имеющиеся в стандартах и энциклопедиях определения комбинированных изданий.

Издания, которые наряду с печатным текстом содержат записи звуков или изображений на других материальных носителях (магнитофонных лентах, фото пленках, слайдах аудио- и видеокассетах), или такие, которые имеют вспомогательную информацию (дискеты и т. д.), называются комбинированными изданиями [1].

Комбинированное издание — это полиграфическое изделие, содержащее, наряду с печатным текстом, носители звукозаписи (кассеты, диски) или изображения на иных носителях (слайды, пленки и пр.) [2].

Комбинированное издание – издание, которое содержит вместе с печатным текстом записи звуков (пластинки, магнитофонные ленты) и изображений на других материальных носителях (слайды, диапозитивы, CD-диски, DVD-диски, видеокассеты), а также игрушки, канцелярские приборы и т. д. [3].

В разделе "Издательский словарь-справочник" энциклопедии "Кругосвет" дано такое определение: комбинированное издание – это вид издания сложной материальной конструкции, в котором соединены разные носители информации: ко덱сное печатное издание, аудиовизуальное произведение, такие электронные носители информации, как дискета, компакт-диск и др. [4]

После изучения имеющихся определений для дальнейшей работы представляется целесообразным придерживаться такого определения: комбинированное издание – это полиграфическое изделие, содержащее, наряду с печатным текстом, аудиовизуальное произведение, а также такие электронные носители информации, как дискета, компакт-диск и др.

Для исследования книжного рынка с целью выявления доли комбинированных изданий в нем было выбрано несколько наиболее известных Интернет-магазинов: "Mistral" (www.mistral.ru), "Балеро" (www.balero.ru), "Kipaking" (www.kipaking.ru), "BookShop" (www.bookshop.ua), "Олси" (www.olci.ru), "Домашний отдых" (www.home-relax.ru), "Литера" (www.litera.by), "Бумеранг" (www.boomerang.ru).

Исследования заключались в том, чтобы выявить примерное количество комбинированных изданий среди всех книжных изданий. Результат мини-исследования представлен в табл. 1.

Таблица 1

Количество комбинированных изданий, предлагаемых Интернет-магазинами

Интернет-магазины	Общее количество книг	Книги + CD
"Mistral"	2 139	10
"Балеро"	123 169	376
"Kipaking"	30 037	560
"Boomerang"	100 000	25
"Домашний отдых"	300 000	200
"Олси"	1 000	9
"Литера"	7 356	5

Таким образом, после проведенных подсчетов и анализа их результатов можно сделать вывод, что комбинированные издания занимают около 2% всего книжного рынка. Но эта цифра быстро увеличивается в связи с техническим и технологическим прогрессом, масштабы которого продолжают расти с каждым днем.

Далее было проанализировано, какой вид изданий по целевому назначению чаще всего является комбинированным.

Целевое назначение – это характеристика издания с точки зрения выполняемой им общественной функции (обучения, содействия научной работе и т. д.)

Информация для исследования была взята с наиболее известного и крупного Интернет-магазина "Озон" [5] (www.ozon.ru). Полученные данные представлены в табл. 2.

Таблица 2

Виды комбинированных изданий по целевому назначению

Вид изданий	Количество
Компьютерная литература	34
Экономика, финансы, бизнес	14
Образование и наука	8
Детская литература	4
Техника и технология	2
Другая литература	2
<i>Всею</i>	<i>64</i>

Таким образом, можно сделать вывод, что к наиболее часто выпускаемым и востребованным комбинированным изданиям относятся компьютерная, экономическая, образовательная и научная литературы. Это наглядно представлено на рисунке.

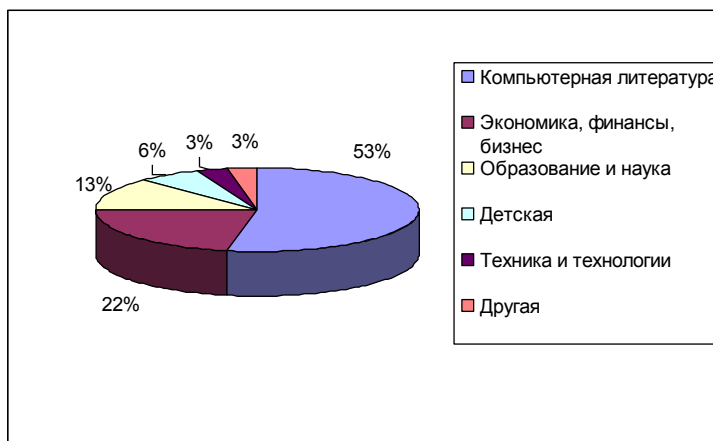

Рис. Виды комбинированных изданий по целевому назначению

Тот факт, что перечисленные виды изданий чаще других являются комбинированными, на взгляд автора, не случаен. Ведь на электронном носителе, сопровождающем комбинированное издание, обычно либо записан электронный аналог печатного издания, либо содержится связанное с печатным электронное издание, обладающее такими достоинствами, как интерактивность, мультимедиа, моделинг, производительность, коммуникативность.

Интерактивность – это диалоговое взаимодействие между пользователем и компьютером. Типовой пример интерактивности в образовательном электронном издании – это компьютерный тренинг с развитыми обратными связями в виде компьютерных сообщений о правильности выполнения упражнений, различных видов помощи и т. п.

Мультимедиа – это комбинация различных форм представления учебного материала (текст, графика, анимация, аудио, видео). Применение мультимедиа наиболее целесообразно при первом знакомстве с учебным материалом, когда в мышлении учащихся еще не сформированы образы изучаемых объектов или процессов.

Моделинг – использование компьютерных моделей (математических, имитационных и других) для учебного исследования свойств изучаемых объектов или процессов.

Под свойством производительности понимают автоматизацию расчетных, проектировочных, чертежных и других видов учебных работ.

Коммуникативность – это возможность оперативного взаимодействия учащихся с преподавателем или учащихся между собой в ходе работы с образовательным электронным изданием.

Перечисленные свойства электронных изданий объясняют, на взгляд автора, почему представленные в верхних строках табл. 2 издания гораздо чаще других выпускаются как комбинированные.

Подводя итоги, отметим, что за последнее десятилетие компьютеризация производства стала основой для внедрения информационных технологий в различных отраслях народного хозяйства, в том числе в полиграфии. Информационные технологии легли в основу модернизации производства и внедрения новой техники.

Усиливается давление на рынок со стороны средств аудиовизуальной информации. В результате этого происходит частичная замена печатной продукции комбинированными и самостоятельными электронными изданиями.

Выполненное нами исследование показало, что доля комбинированных изданий на книжном рынке в настоящее время составляет около 2%, но эта цифра постоянно растет. Также мы убедились, что среди комбинированных изданий преобладают компьютерная, экономическая, образовательная и научная литература.

Литература: 1. ДСТУ 3017-95 Видання. Основні види. Терміни та визначення 2. ГОСТ 7.60-2003 Издания. Основные виды, термины и определения. 3. Державні санітарні норми і правила "Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей" 4. www.krugosvet.ru 5. www.ozon.ru

Сушло К. Л.

УДК 004.414.28

Студент 2 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СИСТЕМ РАЗРАБОТКИ МУЛЬТИМЕДИА MACROMEDIA DIRECTOR И MACROMEDIA FLASH

В статье рассматриваются две конкурирующие в настоящее время системы разработки средств мультимедиа — Macromedia Director (MD) и Macromedia Flash (MF) — и дается прогноз об дальнейших перспективах их использования.

Современный Интернет, с одной стороны, невозможно представить без технологий фирмы Macromedia, в частности, без баннеров, в основе построения которых лежит технология Macromedia Flash. С другой стороны, для разработки всевозможных CD-презентаций уже много лет лидером является Macromedia Director [1; 2]. Эта технология также широко используется для разработки обучающих программ и игр. Современные Macromedia Director-приложения, благодаря проигрывателю Macromedia Shockwave Player могут распространяться и в среде Интернет, что существенно расширяет сферу их применения. Кроме того, они могут поддерживать работу и с трехмерными моделями.

В основе построения MD лежит принцип автономных модулей:

ядро, которое является исполнительным механизмом и связующим звеном с другими частями; среда разработки, то есть окна, меню, редакторы и механизм, компоноющий все это в проект, и средства вызова ядра для отладки;

подключаемые модули (XTRAs) — модули, которые подключаются к ядру и предназначены для решения каких-то определенных задач, например, для работы с трехмерной графикой или флеш-роликами.

Непосредственное визуальное управление трехмерными объектами в MD крайне ограничено. Встроенный редактор позволяет манипулировать только камерой без возможности работы с тайм-лайном. Однако если использовать модули расширения (например, 3DPI), то появляется возможность контролировать любое изменение трехмерного объекта на сцене. В этом случае способность MD по отображению 3D-эффектов в режиме реального времени находится на уровне 3D-игр.

Возможность применения встроенных модулей является наиболее сильной стороной MD по сравнению с MF. В настоящее время для эффективной работы в среде MD специалистами в области мультимедиа рекомендуется следующее дополнительное ПО:

3DPI — то, без чего с 3D практически невозможно работать;

Shapeshifter — 3D редактор, который работает внутри MD;

Alex3-D — средство для чтения/сохранения информации о 3D мире;

Dir opener — средство для извлечения информации из откомпилированных проектов;

3DCasting — возможность открытия w3d файлов в 3D редакторах, сохранение изменений, сделанных 3dpi;

ReAnimator3D — bones player.

Таким образом, основное назначение проектов, выполняемых в среде MD, это:

СД-презентации;

игры для Интернет (shockwave.com);

коммуникационные Интернет-проекты;

© Сушло К. Л., 2008

обучающие программы;
3D для Интернет.

Сегодня возможностями флеша можно полностью перекрыть все потребности пунктов 1 – 3, по 4 позиции идет борьба. Можно предположить, что следующая версия флеш-редактора от макромедиа не оставит шансов МД конкурировать на этом поле. Автор считает, что перспектива развития МД — это 3D для Интернет и презентаций, так как вряд ли во флеше будет полноценная поддержка 3D, уж очень большим по объему должен быть плеер.

После объединения в 2005 году Адобе и Макромедиа, по мнению специалистов на этом направлении существует ряд альтернативных решений, но положение МД достаточно хорошее вследствие больших возможностей работы с 2D, неплохой реализации 3D, достаточно качественного плеера и большой популярности торговых марок Макромедиа и Адобе. Сторонние аналитики предвидят совмещение лучших инструментов обеих компаний в рамках единого "креативного" пакета. В такой набор для веб-творчества могут войти Photoshop, Illustrator, Dreamweaver, Flash и Director.

Таким образом, исходя из этого небольшого анализа, по мнению автора, наиболее перспективным направлением развития МД является разработка 3D приложений для Интернет и CD-презентаций, в то время как MF целесообразно использовать исключительно для создания 2D-приложений.

Литература: 1. <http://flasher.ru/forum/> 2. <http://www.learning-russian.gramota.ru/journals.html/>

УДК 681.3

Татарина С. А.

Студент 1 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

ЦИФРОВАЯ ОБРАБОТКА ИЗОБРАЖЕНИЙ

Разнообразные операции с цифровым изображением позволяют добавить оригинальности самому обыкновенному рисунку или "оживить" старую либо не очень удачную фотографию. С помощью современных методов обработки цифровых изображений можно [1]:

исправить дефекты на фотографии (красные глаза, царапины, пятна, заломы, отсутствие некоторых частей);

раскрасить чёрно-белую фотографию;

выполнить цветокоррекцию;

совместить несколько изображений из разных фотографий в одно с помощью фотомонтажа;

заменить неудачный фон;

удалить ненужные объекты.

Удобным инструментом для решения указанных выше задач является программа Mathcad.

Выполним раскраску черно-белого рисунка, который имеет следующий вид (рис. 1).

Рис. 1. Исходный рисунок

© Татаринова С. А., 2008

Для решения поставленной задачи нужно загрузить изображение в среду Mathcad с помощью оператора

$$\hat{A} := \text{READBMP}("1"),,$$

где 1 – это имя файла с расширением bmp.

Известно, что черно-белое цифровое изображение состоит из одной цветовой плоскости, а цветное из трех – красной (R), зеленой (G) и синей (B).

В качестве одной из плоскостей можно использовать исходное изображение, а две недостающих получить путем преобразования исходного с помощью формул

$$R := 90 \cdot \log\left(120 + \frac{B}{2}\right) \quad (1)$$

и

$$G := 150 \times \log(295 - B). \quad (2)$$

Визуально плоскости будут иметь вид рис. 2.

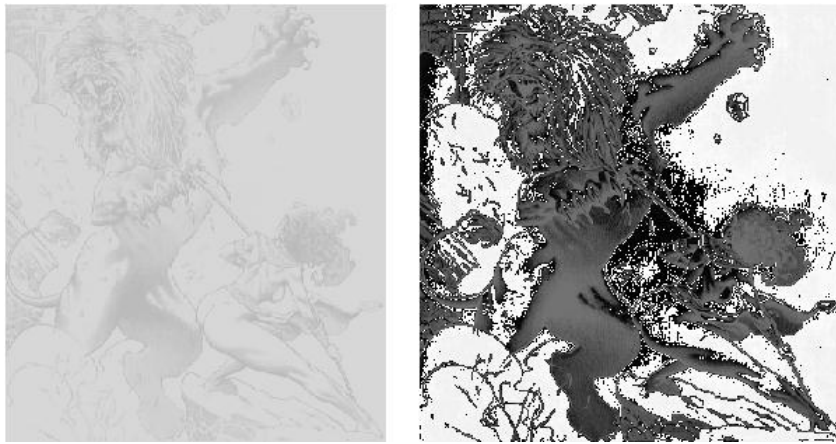

Рис. 2. Вид цветowych плоскостей

Для сведения всех трех изображений в один нужно выполнить преобразование

$$\text{im} := \text{augment}(G, \text{augment}(B, R))$$

и вывести цветное изображение im в файл

$$\text{WRITERGB}("44.bmp") := \text{im}$$

Итоговое изображение будет иметь вид рис. 3.

Рис. 3. Результат раскрашивания черно-белого рисунка

Таким образом, с помощью несложных преобразований можно добиться хорошего эффекта.

Литература: 1. Гонсалес Р. Цифровая обработка изображений / Р. Гонсалес, Р. Вудс. – М.: Техносфера, 2005. – 1072 с.

Студент 4 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

АНАЛИЗ JDF-МОДЕЛИ ОПИСАНИЯ ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА

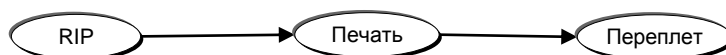
Одним из наиболее перспективных направлений развития полиграфического производства является его тотальная автоматизация, основу которой составляет формат JDF. Целью создания данного формата являлась возможность использования точной информации, позволяющей принимать правильные решения в области управления, применение цифрового рабочего потока в области контента и рабочего потока в области управления в форме документов и автоматизация полиграфического производства как возможность повышения производительности. Вместе с тем тенденции и темпы развития техники и технологии в области полиграфии указывают на то, что в данной сфере в обозримом будущем произойдут коренные изменения. Поэтому ответ на вопрос о возможности адаптации модели описания полиграфического процесса, предложенной в формате JDF, в условиях развития НТП в области полиграфии является крайне актуальным.

Сделаем анализ JDF-модели описания полиграфического процесса и возможности ее адаптации к будущим изменениям в области полиграфии.

Ключевым элементом JDF-модели является задание, под которым понимается технологический процесс выполнения определенного заказа (производство некоторого полиграфического продукта) [1]. Для описания данного технологического процесса используется иерархия, каждый узел которой представляет собой XML-структуру и содержит информацию, необходимую и достаточную для выполнения отдельной технологической операции, а их совокупность — информацию о задании в целом. Узел JDF-модели, аналогично заданию, также может быть представлен древовидной структурой. Кроме информации о подчинении каждый узел хранит данные о своих выходах и/или входах (соответственно, результатах операции и ресурсах, необходимых для ее выполнения). Данная информация позволяет перейти от заранее предопределенного, жестко регламентированного описания технологического процесса к генерации множества сценариев поведения (разнообразных направлений процесса) и его реализации путем выявления зависимостей между входами и выходами узлов JDF-модели [2].

Все эти факторы конструируют сеть процесса, представляющую технологический процесс производства, для помощи определения которого JDF-модель предоставляет следующие четыре типа описания заказа:

1. Последовательная обработка — производство и потребление ресурсов как единого целого. Простая цепь процесса.

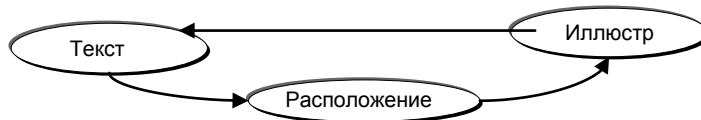
2. Параллельное выполнение – разделение и совместное использование ресурсов.

3. Перекрывание — одновременное производство и потребление ресурсов.

4. Повторная обработка, являющаяся циркуляром, обрабатывая ресурсы повторением.

JDF-модель определяет оптимальное решение для каждого задания, сопоставляя ожидаемые или желаемые результаты задания с набором ограничений ресурсов. Результаты и нестыковки (противоречия) анализируются в древовидной иерархической структуре информационной системы или в реальном времени, используя JMF-запрос, или post-facto, используя контрольные записи в отчетах JDF.

Модель конструирует архитектуру, которая определяет процесс, необходимый для достижения конечного результата, и идентифицирует элементы необходимые для завершения процесса.

Спецификация JDF [3] не содержит детальных инструкций о том, какой именно должна быть конфигурация системы, работающей с JDF-моделью. Подобные рекомендации лишили бы идею JDF ее гибкости и сузили круг возможного применения формата. В качестве основной рекомендации по применению JDF можно услышать, что для начала надо произвести анализ методов работы своей типографии и, если нужно, на отдельных участках перейти к использованию модели JDF. Модель одинаково эффективно взаимодействует как с простой системой, использующей единственного агента, который управляет одним устройством, так и с целиком автоматизированным технологическим процессом печати с объединенными pre- и post-press действиями.

Проведенный анализ показал, что использование древовидной структуры для описания задания на производство печатной продукции, позволяющее изменять набор операций, в сочетании с возможностью генерации множества сценариев техпроцесса на основе анализа зависимостей между входами и выходами узлов JDF-модели, позволяют автоматизированным системам управления адаптироваться к изменениям в будущем.

Литература: 1. Шарифуллин М. Использование JDF-формата в типографии // Курсив. – 2004. – №6. 2. Шарифуллин М. Взят последний рубеж перед полной автоматизацией типографий // Полиграфия-инфо. – 2004. – №11. 3. Сертификация формата JDF 1.3 // www.CiP4.org. 4. Сапунков Г. Новые возможности объединения полиграфического оборудования в единый комплекс // Курсив. – 2005. – №2.

Ткаченко М. А.

УДК 340.2.1

Студент 4 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

СПОСОБЫ ПЛАТЕЖЕЙ В ЭЛЕКТРОННОМ БИЗНЕСЕ

Распределенная экономика индустриального периода в отличие от концентрированной самым серьезным образом смещает акценты в проблематике современного менеджмента. Если раньше в центре внимания менеджеров были проблемы размещения производительных сил и сосредоточения производственных ресурсов, то сегодня на первом плане проблемы организации эффективных платежей и доставки товаров и услуг.

В работах [1 – 3] рассматриваются отдельные виды платежей в Сети. В то же время отсутствует комплексное представление целостного механизма оплаты товаров и услуг через Интернет.

Целью статьи является рассмотрение и анализ способов осуществления платежей в Интернет-среде электронного бизнеса.

Платежные системы – один из основных элементов инфраструктуры в электронной коммерции. В настоящее время существует следующее разбиение на виды систем платежей в Интернете:

- анонимные — не анонимные системы;
- карточные — сетевые продукты;
- обеспечивающие непосредственное хранение денег на электронном носителе;
- обеспечивающие удаленный доступ к банковскому или иному счету.

К не анонимным системам, не подразумевающим хранения денежных средств на электронном носителе, можно отнести схему Credit (Debit) Card — Mail Order/ Telephone Order Account. Она является законной и наиболее проверенной на практике. Однако такие системы наиболее уязвимы в реальной торговле, исходя из соображений безопасности.

По виду цифровые деньги классифицируют на следующие разновидности:

- обмен открытым текстом – самый простой способ оплаты с помощью кредитной карты, с передачей по Internet всей информации без соблюдения особых мер безопасности;
- системы, использующие шифрование обмена с помощью кредитной карты, с передачей по Internet всей информации с помощью защищенных протоколов сеанса связи;
- системы с использованием удостоверений с применением специальных защищенных протоколов обмена информации с использованием удостоверяющих клиента и продавца цифровых сертификатов и цифровой подписи;

© Ткаченко М. А., 2008

клиринговые системы Internet – клиент передает идентификатор или свое имя в системе один раз с помощью хорошо защищенных протоколов;
цифровые наличные (PC-вариант) – эти файлы являются деньгами, а не записями о них, отсутствует кредитная карта в схемах расчетов;
цифровые наличные (Smart-card – вариант) – такие, которые обеспечивают необходимый уровень конфиденциальности и анонимности, при этом не требуя связи с центром для подтверждения оплаты.

В зависимости от способа расчетов платежные системы делят на:

кредитные схемы – клиент передает для оплаты номер своей кредитной карточки, принцип подписки;

дебетовые схемы – для совершения платежа клиент должен ввести номер карточки и PIN-код;

схемы с использованием "электронных денег" – относятся к дебетовым системам.

Существует два типа цифровых наличных – хранящиеся на смарт-картах и хранящиеся на жестком диске компьютера. Все расчеты по электронным кошелькам проводит банк или другая клиринговая организация.

Среди сетевых систем первой и наиболее крупной является система CyberCash. Основная функция таких систем – авторизация карточек и обеспечение "квазианонимности" покупателя. То есть данные кредитной карточки известны только банку, куда они передаются по протоколу SSL с дополнительной шифровкой, а в торговых точках базы данных с параметрами карточек покупателей не остаются, так как в системах не происходит эмиссия денег и хранение денежных средств на электронном носителе.

Среди других систем такого типа можно назвать ЭЛИТ, Instant!, Киберплат и др. Причем Instant!, Киберплат относят к закрытым платежным клубам. В таких платежных системах покупатели используют виртуальные счета Eurocard/MasterCard. Это дает возможность оплачивать товары и услуги в режиме реального времени, так как банковский счет пользователя соответствует виртуальному счету покупателя в платежной системе (таблица).

Таблица

Структура и функции платежной системы Instant!

Составные части	Функции
Процессинговая подсистема	обрабатывает операции по виртуальным счетам клиентов и обеспечивает клиентов информацией по проведенным операциям
Препроцессинговая подсистема	регистрирует держателей пластиковых карт и генерирует безопасные транзакции по операциям с пластиковыми карточками для передачи в процессинговый центр
CyberMail (электронный магазин)	позволяет продавцам товаров и услуг полностью автоматически продавать свои продукты в on-line
Программный интерфейс	реализует взаимосвязь между платежной системой и автоматизированной банковской системой
Клиринговая подсистема	реализует межбанковские взаиморасчеты в случае, если платежная система используется совместно несколькими банками

Продавцы товаров или услуг используют виртуальный счет продавца (Merchant Account) на основании договора с банком, в соответствии с которым банк будет принимать платежи от участников платежной системы в адрес продавца и перечислять полученные средства на счет продавца в банке продавца.

В системе Киберплат платежи осуществляются цифровым чеком, подписанным электронной цифровой подписью.

В технологии работы платежной системы CyberPlat с открытием счета в банке по банковской кредитной карточке любого банка-эмитента можно оплатить товары или услуги. Система предусматривает предоставление пользователем персональных данных и параметров своей карточки.

Покупка товаров в магазинах по данной системе осуществляется в несколько этапов:

1. Покупатель подключается к Web-серверу магазина, формирует корзину и направляет запрос на выставление счета.

2. Магазин направляет подписанный ЭЦП счет, который является предложением заключить договор (оферту). Покупатель подписывает своей ЭЦП счет и отправляет его обратно в магазин. Счет таким образом становится чеком. Договор считается заключенным.

3. Чек направляется магазином в банк для обработки подписанного чека, авторизации. При запрете авторизации банк передает магазину отказ от проведения платежа, покупатель получает отказ с описанием причины. В противном случае банк увеличивает сумму оплаты на величину своих комиссионных. Запрос на авторизацию передается через закрытые банковские сети банку-эмитенту карточки покупателя или процессинговому центру карточной платежной системы, уполномоченному банком-эмитентом.

4. При положительном результате авторизации, полученном от карточной платежной системы банк передает магазину разрешение на оказание услуги. Банк осуществляет перечисление средства на счет магазина в соответствии с существующими договорными отношениями между банком и магазином. В случае отказа банк передает магазину отказ от проведения платежа и по-

покупатель получает отказ. При этом покупателем полностью контролируется процесс совершения покупки. В качестве документального подтверждения совершенной сделки у каждой стороны остаются подписанные ЭЦП чеки, удостоверяющие факт совершения сделки и имеющие юридическую силу.

Описанные системы являются не анонимными, достаточно затратными, функционально ограниченными и не поддерживающими транзакции между конечными пользователями.

В мире существует тенденция использования платежных систем в рамках франчайзинговой программы Mondex. Технология предполагает, что электронные деньги загружаются на смарт-карту Mondex7 посредством специализированных банкоматов, мобильных телефонов, специальных бумажников.

Но в настоящее время в нашей стране в силу разных причин смарт-карты пока не получили распространения вообще. На западе, наоборот, данные технологии уже вышли из периода тестирования и стали стандартным средством платежа. Данные технологии полностью соответствуют определению электронных денег. Посредством специальных устройств с данных карт денежные средства могут загружаться и списываться, то есть зачисляться на другие карты или банковские счета либо обналичиваться.

Таким образом, в работе представлена систематизированная характеристика современных платежных систем, которая может быть использована в коммерческой деятельности отечественных предприятий.

Литература: 1. Быков В. П. Электронный бизнес и безопасность. — М.: Открытые системы, 2000. — 200 с.
2. Сигел Д. Шагни в будущее: стратегия в эпоху электронного бизнеса. — М.: ЗАО "Олимп-Бизнес", 2001. — 372 с.
3. Баранов А. Электронный бизнес — нужен ли он Украине? // Internet UA. — 2003. — №12. — С.16 – 23.

Домнич И. В.

УДК 681.3

Студент 4 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ЗВУКА В МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ ИЗДАНИЯХ

Современные компьютерные технологии хранения и обработки звука вносят искажения в звучание по сравнению с оригинальным. Происходит это в результате аналогово-цифровых преобразований, сжатия и другой обработки. Оценка качества конечного продукта осуществляется методом экспертных оценок, который требует затраты значительного времени. Кроме того, недостатком экспертного метода является субъективное отношение экспертов к тому или иному продукту. В этой связи возникает проблема оперативного получения эффективной оценки без привлечения экспертов.

Для этой цели можно использовать оценки различных параметров звуковых сигналов, получаемых с использованием различных средств, в том числе и программных.

Среди многочисленных параметров на качество звучания влияют шумы, обусловленные квантованием и другими причинами, динамический диапазон, диапазон воспроизводимых частот и различные искажения.

Наиболее доступными средствами получения оценок параметров звуковых сигналов являются программные. Каждое средство имеет свои особенности и методику применения. Рассмотрим использование для этой цели программу RightMark Audio Analyzer.

Программа RightMark Audio Analyzer предназначена для тестирования качества аналоговых и цифровых трактов любой звуковой аппаратуры — звуковых карт, портативных MP3-плееров, бытовых CD/DVD-плееров, а также акустических систем. Тестирование осуществляется путем записи и воспроизведения тестовых сигналов, прошедших через исследуемый звуковой тракт. Программа RMAA может использоваться для тестирования различных частей звуковой карты, а также других звуковых устройств.

Для качественного тестирования нужно иметь высококачественную референсную звуковую карту, которая используется для записи. Такая карта должна иметь характеристики, которые бы позволяли считать, что она не вносит дополнительных искажений.

Программа обеспечивает определение таких показателей [1]:

уровень шума (отношение уровня шума к уровню полезного сигнала);

динамический диапазон (разница между самым "тихим" и самым "громким" сигналами, воспроизводимыми или записываемыми с допустимыми искажениями);

© Домнич И. В., 2008

диапазон частот (интервал частот, которые воспроизводятся с допустимым уровнем искажений);

коэффициент гармонических искажений (искажения сигнала за счет добавления составляющей, которая находится в гармонической связи с первичным сигналом, показатель определяется как отношение амплитудного значения высших "паразитных" гармоник к соответствующему значению амплитуды первой гармоники);

уровень интермодуляционных искажений (комбинационные составляющие с частотами, являющимися суммой и разностью основных частот входных сигналов);

взаимопроникновение каналов (степень влияния одного канала на другой).

Для оценки качества предлагается подвергнуть тестовый сигнал тем же самым преобразованиям, что и создаваемый. Результирующий файл подать на вход референсной карты. Полученные показатели предлагается считать оценками качества конечного продукта.

Проверка предложенной методики при подготовке звуковых дорожек для видеоклипов показала, что с ее помощью можно выделить операции, вносящие наибольшие искажения в сигнал.

Очевидным недостатком является невозможность оценки качества исходного материала, а также учет особенностей этого материала. Впрочем последний можно преодолеть, используя более сложные и, как правило, более дорогие средства.

В целом такой подход вполне подходит для экспресс-оценки.

Литература: 1. http://audio.rightmark.org/index_new_rus.shtml 2. Радзишевский А. Ю. Основы аналогового и цифрового звука. – М.: Изд. дом "Вильямс". – 288 с.

УДК 004.414.28

Мухина М. И.

Студент 4 курса
факультету економічної інформатики ХНЕУ

Никончук А. Ю.

Студент 4 курса
факультету економічної інформатики ХНЕУ

ПРОЕКТИРОВАНИЕ ПЕЧАТНОГО ИЗДАНИЯ

Полиграфия – одна из самых высокотехнологичных и быстроразвивающихся отраслей промышленности. Количество издательств, которые официально числятся на рынке полиграфической продукции, с каждым годом растет. Это все больше накаляет обстановку на рынке, вызывая в свою очередь рост конкуренции. Чтобы заинтересовать потребителя, со стороны дизайнера должен быть предложен четко продуманный дизайн проектируемого издания, что является важным конкурентным преимуществом, а следовательно, способствует быстрой реализации и окупаемости тиража. В ближайшее время дальнейшее развитие и прибыльность полиграфического производства будет основываться на внедрении новых технологий.

Проектируемое издание рассматривается, анализируется и создается как комплекс, который состоит из тесно взаимосвязанных компонентов, и при создании которого обязательен учет свойств не только самого издания, но и потребителя, и производства (анализ содержания книги либо журнала, читательской аудитории и возможностей производства, технической оснащенности полиграфического предприятия). Результатом работы дизайнера должно быть издание, удобное в использовании, красивое, созданное с учетом экономической целесообразности и технологических возможностей типографии, поэтому в процессе работы дизайнеру приходится принимать ряд важных решений, целью которых является получение требуемого проекта издания. Но процесс проектирования такого издания сложный, трудоемкий, длительный, поэтому при выполнении этой задачи неминуемо начинает сказываться человеческий фактор. Человек физически не способен отследить четкое выполнение всех требований дизайнера и проектирования издания – четкую согласованность и взаимосвязь компонентов макета, соблюдение мелких, но довольно существенных нюансов. Многие знания в области полиграфии часто нарабатываются только опытным путем на рабочем месте дизайнера, при непосредственной работе с различным полиграфическим оборудованием. Таким образом, начинающий дизайнер в этой области всего лишь теоретик, а поэтому нуждается в помощи. Одним из способов повышения эффективности работы дизайнера является

© Мухина М. И., Никончук А. Ю., 2008

автоматизация, которая в основном направлена на проектирование и компьютерную обработку изображений (Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Corel Draw и т. д.). Автоматизация не менее необходима и в сфере принятия решений по проектированию издания, поэтому необходимо специальное программное обеспечение, предназначенное для дизайнеров, которое оказывает поддержку в области принятия решений.

Целью исследования является формулировка рекомендаций по созданию системы поддержки принятия решений в сфере дизайна печатной продукции, которая направлена на облегчение и повышение качества работы дизайнера, то есть направлена на усовершенствование работы в области полиграфического проектирования изданий.

В процессе работы над проектируемым изданием, прежде всего дизайнер продумывает концепцию проекта (периодическое либо непериодическое издание) с учетом его содержания и целевой аудитории. Важнейшим исходным моментом в процессе макетирования издания является выбор его формата. Помимо формата есть множество других компонентов, формирующих макет и представляющих издание как некоторое целое, к ним относятся [1]:

- текстура и тон бумаги, на которой печатается издание;
- шрифт, используемый для основного и вспомогательных текстов;
- пропорции самого издания и наборной полосы;
- соотношение полей страницы;
- конфигурация текстового набора;
- формат строки;
- межбуквенные, межсловные и междустрочные интервалы;
- средства зрительного расчленения текста (абзацные отступы, втяжки, отбивки, инициалы (буквицы), шрифтовые и цветовые выделения, элементы рубрикации, маргиналии);
- колонцифры, колонтитулы, колонлинейки;
- иллюстративный материал.

Таким образом, дизайнер печатной продукции принимает решения не только относительно формата издания, но и относительно оформления обложки, переплета, каптала (для книжных изданий), шрифтового оформления и т.п. Довольно часто подобные решения основаны не на точных знаниях дизайнера, а на интуиции, поэтому необходимо специальное программное обеспечение для помощи дизайнеру. Существует специальный класс информационных систем для оказания помощи в принятии решений. Такие системы, системы поддержки принятия решений (СППР) поддерживают все основные стадии принятия решения, предлагают пользователю специализированный инструментарий проектирования и сравнения альтернатив. Система не предназначена для полной автоматизации, сам процесс разработки проекта осуществляется в ходе взаимодействия пользователя с системой. То есть разработка принятия решений осуществляется при непосредственном участии дизайнера, который как специалист способен направлять систему и использовать для облегчения собственного труда, в случае необходимости получать от нее ощутимую помощь, сокращающую время на рутинную деятельность.

СППР должна предложить пользователю следующую информацию [2]:

- перечень компонентов издания (например, выбор способа печати);
- перечень альтернатив оформления каждого из компонентов (офсетная, цифровая, трафаретная, тампонная, глубокая, термотрансферная, флексографическая печать, ризография);
- перечень критериев оценки альтернатив (критериями оценки альтернатив могут быть экономичность, передача цветов, толщина красочного слоя, сфера применения);
- перечень рекомендуемых альтернатив принятия решений в соответствии с заданными критериями (рекомендации могут основываться на объеме издания и тираже);
- проверка совместимости выбранных параметров и рекомендации по корректировке принятых решений (оценка альтернатив осуществляется по десятибалльной шкале).

Также необходим учет того, что на принятие того или иного решения непосредственное влияние оказывают государственные стандарты, модные тенденции, уровень технологии и техническая оснащенность предприятия, где будет осуществляться печать издания.

В состав СППР должны войти [3]:

1. База данных, содержащая информацию об:
 - основных компонентах издания;
 - взаимодействии компонентов издания;
 - критериях оценки альтернатив.
2. База моделей, позволяющая произвести:
 - оценку альтернатив по критериям;
 - сравнительный анализ совместимости вариантов оформления;
 - формирование рекомендаций по корректировке принятых решений.
3. База знаний, содержащая:
 - формулировку закономерностей взаимодействия компонентов издания;
 - математические формулы для расчета необходимых компонентов.

Исползование СППР дизайнером в работе, обеспечит ему:

- правильное разделение работ между ним (пользователем) и системой;
- выполнение работы, заключающейся в принятии решения человеком, а затем сообщения системе, что нужно сделать для реализации принятых решений;
- облегчение работы, так как СППР лучше человека приспособлена к выполнению рутинной технической работы;

організацію виконання робіт в два етапи: однократне прийняття рішення людиною і систематичне, монотонне здійснення прийнятого рішення з допомогою СППР.

Результатами діяльності системи СППР і користувача-дизайнера повинні стати параметри макета видання, вибрані і відповідні вимогам технологічності і економічності.

Книжний дизайн, як визначена сфера діяльності, вимагає від спеціаліста, що працює в цьому напрямку, оволодіння великою кількістю прийомів і правил, необхідних для створення якісного і конкурентоспроможного видання. Сам процес проектування відрізняється складністю, трудомісткістю, тривалістю. Для уникнення негативного впливу людського фактора запропоновано спеціальне програмне забезпечення – система підтримки прийняття рішень, розроблена в відповідності з запропонованими вимогами, яка призначена для позитивного впливу на роботу дизайнера, виключити частину трудомісткої рутинної діяльності дизайнера, що, в свою чергу, забезпечить можливість зосередити увагу на творчій діяльності. СППР скоротить час, необхідний для підготовки видання, оперативність послуг поліграфічного підприємства значно зростатиме, а це призведе до появи ще одного конкурентного переваги на сучасному ринку.

Література: 1. Чихольд Ян. Облик книги: Избранные ст. о кн. оформл. / Пер. с нем. М.: Книга, 1980. – 239 с. 2. Decision support systems and intelligent systems / Efraim Turban, Jay E. Aronson. – Prentice Hall, 2001. – 6th ed. – 868 p. 3. Олексюк О.С. Системи підтримки прийняття фінансових рішень на мікрорівні. – К.: "Наукова думка", 1998. – 508 с. 4. www.YaTipograf.Ru 5. www.compuart.ru 6. www.frip.ru 7. www.kak.ru

УДК 340.12

Штромберг О. Ю.

Студент 4 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕЛЕКТРОННОМУ БІЗНЕСІ

Сучасне середовище підприємницької діяльності характеризується інтенсивним управлінням і розвитком електронного бізнесу в повсякденній комерційній практиці компанії. У таких умовах важливого значення набуває створення для споживача привабливого інтерфейсу бізнес-сайта, що значним чином підвищує ймовірність тривалого терміну взаємодії кінцевих покупців із підприємством електронного бізнесу. Можливість реалізації такого інтерфейсу надають мультимедійні технології (або мультимедіа).

Мультимедіа-технології — це такі технології, які надають можливість подання інформації користувачеві у взаємодії різних форм (текст, графіка, анімація, звук, відео) в інтерактивному режимі.

Оскільки технології мультимедіа є комплексними, то й окремі елементи цих технологій стали позначатися самостійними термінами, де слово "мультимедіа" використовується як прикметник [1]: мультимедіа-процеси, мультимедіа-системи, мультимедіа-програми, мультимедіа-продукти, мультимедіа-послуги. З метою благозвучності було б правильним використовувати в таких словосполученнях прикметник "мультимедійний/а".

Мультимедійні ресурси відрізняються від немультимедійних насамперед тим, що: дані (інформація) зберігаються й обробляються в цифровій формі із застосуванням комп'ютера; вони можуть містити різні види інформації (не тільки текстову, але й звукову, графічну, анімаційну, відео й т. д.); їхньою істотною особливістю є інтерактивність — активна взаємодія ресурсу, програми, послуги й людини, їхній взаємовплив. Користувач може взяти той або інший Інтернет-продукт, наприклад, і відразу додати в нього свої матеріали, тим самим виступаючи його співавтором; вони включають гіпертекст.

У даний момент сучасні інформаційно-комунікаційні технології, особливо Інтернет, що інтенсивно розвивається, стають усе більш ефективним засобом як реалізації індивідуального творчого потенціалу, так і продуктивного колективного співробітництва для вирішення загальних проблем. Утворення на основі спільних інтересів локальних і інтернаціональних співтовариств завдяки легкодоступній і безпосередній комунікації, а також волі доступу до інформації (культурні й арт-сервери, аркуші-розсилання, відеоконференції й т. д.) у цілому прискорює розвиток культури й суспільних зв'язків, робить їх динамічними.

Відмінною рисою сучасних інформаційних, насамперед мультимедійних, технологій є їхня здатність не тільки робити якийсь призначений для вживання продукт, але й, що набагато важливіше, впливати на людину, що користується ними. Цю антропологічну функцію інформаційні технології здатні виконувати тому, що у виробленому ними цифровому продукті людина, як у дзеркалі, розпізнає елементи своєї власної інтелектуальної діяльності. Подібне уречевлення подій і явищ

"внутрішнього світу" змушує по-новому поглянути на те, що здавалося вже добре відомим, намітити інші аспекти його осмислення.

Під час аналізу можна виділити такі основні сфери використання мультимедіа в електронно-му бізнесі [2]:

1. Електронна комерція. Мультимедійні технології є серцевиною web-сайта компанії, що реалізує товари та послуги в мережі. Так, для оформлення електронного каталогу використовують презентаційні технології, для організації web-вітрин анімаційні системи, створення додаткових служб е-комерції передбачає використання комп'ютерної графіки.

2. Інтернет-консалтинг. Надання консультаційних послуг має на увазі забезпечення найбільш повного інформативного обслуговування клієнтів із наданням графічної інформації, фото-, відеоінформації, що забезпечують технології комп'ютерної графіки, відеорядів, аудіотехнологій.

3. Дистанційне навчання. Особи, які навчаються, чують і бачать матеріал лекції й одночасно беруть активну участь у керуванні його подачею. Мультимедійні навчальні програми, наприклад мовні, роблять цей процес набагато приємнішим. Мультимедійна технологія дозволяє в 2 – 3 рази збільшити швидкість освоєння матеріалу студентами, тому що надає можливість синкретичного навчання, тобто одночасно зорового й слухового сприйняття матеріалу, активної участі в керуванні його подачею, повернення до тих розділів, які вимагають повторного аналізу і т. п.

4. Особливу область застосування мультимедіа представляють системи мережних відеоконференцій. Технології відеоконференцв'язку лежать в основі систем телемедицини, дистанційного навчання й комп'ютерного забезпечення роботи розподілених колективів. У розвинених країнах зазначені технології широко використовуються також у комерційній діяльності й при керуванні виробництвом.

5. Маркетинг в Інтернеті. В умовах високого рівня невизначеності середовища електронного бізнесу й жорстких умов конкуренції важливе значення має здійснення маркетингового моніторингу Інтернет-середовища, реалізація якого припускає широке використання телекомунікаційної інфраструктури, а також гіпертекстових й інтерактивних інформаційних технологій. Актуальною є також проблема інтегрування інформаційних ресурсів компаній-партнерів, створення міжкорпоративних баз даних і розширення електронних колекцій комерційних партнерів за результатами моніторингу Інтернет-середовища.

Проведене дослідження дозволило виділити основні напрямки комерційного використання мультимедіа в середовищі електронного бізнесу.

Література: 1. Береза А. М. Електронна комерція / А. М. Береза, І. А. Козак. – К.: КНЕУ, 2002. — 326 с. 2. Бритков В. Б. Электронный бизнес и наше будущее / В. Б. Бритков, Н. Д. Смольянинов // Бизнес-Академия. – 2004. – №5 – 6. – С. 38 – 48. 3. Ефремов В. С. Проблемы экономики и организации @-бизнеса / В. С. Ефремов, Д. В. Зудов // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000. – №4. – С. 3 – 25. 4. Поваляев А. Электронный бизнес: панацея или головная боль // eCommerceWorld. – 2001. – №2. – С. 11.

Хорошевский А. И.

УДК 004.414.28

Студент 4 курсу

факультету економічної інформатики ХНЕУ

ТЕХНОЛОГИЯ ПРОЕКТИРОВАНИЯ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ ПРЕЗЕНТАЦИЙ

С развитием информационных технологий использование мультимедийных презентаций в сферах бизнеса, науки, образования стало такой же естественной необходимостью, как и печатная реклама. С целью создания эффективных мультимедийных презентаций возникла необходимость в определении оптимальной технологии их проектирования.

Мультимедийная презентация — это современный высокотехнологичный способ донесения информации до потенциальных клиентов, партнеров или инвесторов.

Цель и назначение презентации – иллюстрация возможностей современных информационных технологий в маркетинге, представление продукции компании и ее достижений в оригинальной и интересной для зрителя форме.

Презентации бывают следующих видов [1]:

- презентация общественной организации (фирмы, акционерного общества, корпорации и т. п.);
- презентация товара;
- презентация проекта;
- презентация объема и содержания выполненных работ (отчет);
- презентация плана будущих работ.

© Хорошевский А. И., 2008

Неотъемлемой частью создания мультимедийной презентации является этап проектирования — этап жизненного цикла мультимедийной презентации, во время которого исследуется структура и взаимосвязи элементов разрабатываемой системы. Результатом этого этапа является проект, содержащий достаточное количество информации для реализации системы.

Процесс создания мультимедийной презентации начинается с подготовки материалов, обработки информации, разработки концепции, подготовки сценария, создания эскизных проектов и состоит из следующих этапов [2]:

- разработка концепции, которая должна содержать суть деятельности компании, назначение представляемых материалов и сформулированные цели;

- создание сценария и эскизов;

- создание фирменного интерфейса;

- утверждение сценария, эскизных проектов мультимедиа и интерфейса;

- разработка мультимедийной презентации;

- тестирование – процесс, помогающий определить корректность, полноту и качество разработанной мультимедийной презентации;

- тиражирование или публикация.

Основными средствами разработки мультимедийных презентаций являются:

- HTML+Java Script;

- Macromedia Director;

- Macromedia Flash;

- Multimedia Builder.

Для того, чтобы получить эффективный результат при проектировании и разработке мультимедийной презентации необходимо четко и правильно сформулировать техническое задание. Этот документ служит для корректного выполнения требований заказчика и является обязательным элементом при реализации любого проекта.

Также необходимо отметить, что техническое задание на разработку мультимедийного издания должно быть утвержденным в установленном порядке документом, определяющим цели, требования и основные исходные данные, необходимые для разработки мультимедийного издания и содержащим предварительную оценку экономической эффективности.

Література: 1. Безручко В. Т. Презентации PowerPoint. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 112 с. 2. Джен Руэ. Искусство презентации. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2006. – 384 с. 3. Дейл Карнеги. Как вырабатывать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично. – М.: Прогресс "ЮБЕК", 1993. – 224 с. 4. <http://ru.wikipedia.org/>. 5. Скоморох И. Теория компьютерной презентации. Психология бизнеса. – М.: Тропа Троянова, 2002. – 176 с. 6. Вагин И. Золотые "фишки" презентации, или Как выгодно продать идею, товар, себя / И. Вагин, П. Рипинская – М.: АСТ, 2007. – 224 с. 7. Кирий А. В. Разработка презентаций (в PowerPoint) / А. В. Кирий, Т. В. Кирий. – Чебоксары: Чувашский республиканский институт образования, 2003. – 28 с. 8. Учебный курс "Учебные проекты с использованием Microsoft Office XP".

УДК 371.316

Булгакова Ю. Н.

Студент 1 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

ТРЕБОВАНИЯ ТИПОГРАФИКИ К ОФОРМЛЕНИЮ ВЕБ-САЙТОВ

Анализ структуры и особенностей оформления ряда украинских и российских образовательных сайтов позволил сформулировать общие требования к их дизайну и композиции [1]. С одной стороны, сайт должен привлекать внимание, вызывать положительные эмоции и хорошо запоминаться. С другой стороны, ресурс не должен быть перегружен графическими элементами, затрудняющими передачу данных. Эстетическое восприятие сайта зависит от цветовой гаммы, положения объектов на странице, их размера, симметричности / асимметричности взаимного расположения, отношения элементов в композиции друг к другу (баланс, контраст, вложенность, следование, пропорциональность и т. д.).

Главная страница или же "заставка" должна привлечь внимание читателя, "блуждающего" по сети, какими-то эффектными деталями своей композиции, а затем с помощью рекламных элементов, анонсов убедить остановиться именно на этом сайте.

Представление научной или деловой информации на следующих страницах сайта должны отличать разумное структурирование данных, продуманное назначение гиперсвязей, рациональную и гармоничную зрительную компоновку текста и иллюстраций, обеспечение оптимальной удобочитаемости сообщения.

© Булгакова Ю. Н., 2008

Компоновать объекты рекомендуется, во-первых, близко друг от друга, так как чем ближе в зрительном поле объекты (при прочих равных условиях), тем с большей вероятностью они организуются в единые, целостные образы; во-вторых, по сходству процессов, так как чем больше сходство и целостность образов, тем с большей вероятностью они организуются.

Визуальная информация не должна быть перегружена деталями, яркими и контрастными цветами. В то же время материал, предназначенный для запоминания, необходимо по возможности выделять цветом, подчеркиванием, размером шрифта и т. п.

Типограф экрана ограничен в выборе формата издания, так как создаваемая им страница не может превышать минимальный размер экрана пользовательского компьютера. Кроме того, на странице должно быть предусмотрено место для отображения средств навигации.

Из-за низкого разрешения экрана ПК ухудшается различимость шрифтовых знаков. Поэтому экранный текстовый шрифт должен быть крупнее, чем при печати на бумаге, а именно — соответствовать как минимум типографскому цизеро. При равенстве типоразмеров предпочтительнее использовать шрифтовые рисунки с большей x-height, то есть со сравнительно крупным очком строчных знаков. В условиях экрана, как показывает практика, целесообразнее оперировать шрифтами без засечек.

Для приемлемой читаемости текста на мониторе необходимо делать междустрочный интервал в 2 – 2,5 раза большим, чем в печатном издании того же самого текста.

С точки зрения психологии восприятия большинству пользователей предпочтительнее работать с более плотными экранными текстами (то есть с малыми размерами кеглей), которые расположены на экране компактно, легче воспринимаются взглядом как нечто единое, цельное.

В электронных изданиях следует использовать преимущественно короткие четкие предложения и сжатые параграфы, позволяя пользователю предельно быстро просмотреть экран, отыскивая нужную информацию.

Количество и размещение осветленного пространства на экране играет самую важную роль как в нахождении нужного фрагмента материала из общего их экранного множества, так и в восприятии информационного содержания фрагментов текста. Здесь важно не только расстояние между отдельными разделами текста, но и размещение заголовков, и соотношение кеглей и начертаний заголовков и фрагментов рядового текста. Эти элементы играют важную роль не только в осознании и понимании содержания материала пользователем, но и в его последующем кодировании и переводе в долговременную память для последующего длительного хранения и дальнейшего использования (запоминания).

Очень негативную роль, как с точки зрения производительности, так и с осознания и запоминания информации, играет мигание и дрожание строк текста.

Анализ ряда популярных образовательных сайтов показал, что большой проблемой является типографический аспект проектирования пользовательского интерфейса, то есть органичное встраивание в композицию экрана меню, кнопок и других вспомогательных элементов, обеспечивающих пользователю содержательную работу с программой. Функциональный и эстетический факторы здесь тесно переплетаются и противоречат друг другу. Сложная структуры интерфейса отвлекает пользователя от основных целей его работы. С другой стороны, недостаток вспомогательного инструментария снижает эффективность пользования программой.

Перечисленные требования должны быть учтены при разработке дизайна и структуры веб-сайтов [2], особенно образовательных, предназначенных для детей и юношества, чтобы длительная работа за экраном ПК не приводила к ухудшению здоровья пользователей, была максимально эффективной, задействовала долговременную память и эмоциональное восприятие обучаемых.

Литература: 1. Лебедев В. А. Проблемы экранной типографики (Глава из книги "Методология и практика электронных изданий по искусству"). // <http://www.artlebedev.ru/kovodstvo/62/2>. Эргономика и использование веб-сайта // http://create-site.info/articles/articles_8.php#a 13

Каменев А. Ю.

УДК 004.91

Студент 4 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

ЭЛЕКТРОННЫЕ ИЗДАНИЯ

Сегодня, в эру развития компьютерных технологий, все большим спросом пользуются электронные источники информации. Кто сейчас не пользуется Интернетом? А ведь именно глобальная компьютерная сеть вполне может заменить периодические издания, потому что обновить информацию в сети очень и очень просто и быстро. Об электронных изданиях и пойдет речь в данной, а именно, об их создании.

© Каменев А. Ю., 2008

Под созданием электронных изданий подразумевается создание электронных документов, прошедших редакционно-издательскую обработку, предназначенных для распространения в неизменном виде, имеющих выходные сведения.

У электронных изданий много общего с другими видами издательской продукции (книги, журналы, клипы и фильмы), но их уникальные возможности не помещаются в рамках традиционного представления об издательском процессе в целом.

Цель работы — ознакомиться с общей структурой создания и разработки электронных изданий, а также проанализировать необходимые компоненты для их создания.

Задачи:

проанализировать основные этапы создания и разработки электронных изданий;
рассмотреть компоненты, из которых состоят электронные издания;
описать авторские системы, которые применяются для просмотра электронных изданий;
ознакомиться с основными средствами доставки электронных изданий.

Создание электронного издания

Как уже отмечалось, электронные издания во многом похожи на традиционные. В них должны быть заложены идеи, интересные читателям, поэтому нужны авторы и редакторы; эти идеи должны соответствовать способу представления и своему содержанию, поэтому нужны издатели и инвесторы; публикации должны быть подготовлены для размещения на носителе — нужны разработчики; если публикации будут размещены на компакт-диске, то необходимы изготовители; и в конце концов, поскольку произведения будут покупаться и продаваться, необходим маркетинг.

Однако в отличие от традиционных, электронные публикации могут доносить сообщения до читателей посредством более чем одного носителя, а также включать интерактивную навигацию по документам. Авторы могут лицензировать опубликованные материалы. Размах включения в публикацию лицензионных материалов может быть велик. Произведения, предназначенные для широкой аудитории, должны выстраиваться вокруг программного обеспечения, которое дает потребителю возможность управлять процессом чтения и обеспечивает ему доступ к индивидуальным компонентам. Работа над интерфейсом пользователя и интегрированием всех индивидуальных компонентов может быть длительным и дорогостоящим процессом.

Разработка электронного издания

Электронные издания, подобно печатным аналогам, начинаются с идеи, которая могла бы найти заинтересованную аудиторию. Ряд технологических операций, входящих в традиционный издательский процесс, включается и в процесс разработки электронных изданий. Это необходимо для того, чтобы идея смогла воплотиться в нечто стоящее и в нечто способное убедить читателя в ценности содержания.

Первым шагом в реализации этой идеи является описание предложенной публикации. Оно начинается с разработки концепции произведения, нуждающегося именно в электронной публикации, где приводится содержание и порядок ее лицензирования, календарный план, план развития и особенности публикации. Соответствие содержания публикации с интересами аудитории и адекватный выбор носителя — наиболее важные моменты. Основываясь на этой базе, необходимо найти источники финансирования для публикации. Заручившись финансовой поддержкой, следует подготовить две детально описанные спецификации: первая — функциональная спецификация, содержащая информацию о том, в какой форме публикация будет представлена читателю и как с ней работать; вторая — технические требования, определяющие используемое программное обеспечение и его влияние на функциональную спецификацию. Обычно спецификации разрабатываются экспертами, специализирующимися в различных областях: цифровое видео и звук, реализация интерфейсных компонентов, компоновка цифровых изображений, видео и звука в программах, лицензирование средств передачи данных. Однако обоснование для электронной публикации включает не только вопросы, связанные с содержанием и представлением, но также техническое тестирование, подтверждающее, что все функции выполняются должным образом.

Ключевые технологии

Ключевые технологии для создания электронного издания охватывают три этапа: разработка компонентов электронного документа, выбор авторских систем и средств доставки.

Компоненты документа

Прежде всего необходимо остановиться на тексте. Типовые форматы представления текстовых блоков: DOC, RTF, PDF, DjVu (дежа-вю), CHM (Compiled HTML), GIF [1].

Сегодня этот список можно дополнить форматом PostScript, определяющим и текст, и изображения, а также HTML, поддерживающим гипертекст и ориентированным на установление связей между документами.

Еще одна задача — работа с изображениями. Она усложняется необходимостью сжимать картинки, что определяет специфику использования изображений в документах. Из технологий сжатия следует выделить методы RLE, LZW, DCT, Huffman-кодирование и JPEG. Также обычно используются следующие известные форматы: BMP для Windows, аппаратно независимые GIF, TIFF, PNG и JPEG.

В дополнение к кадровым изображениям в электронных публикациях используется цифровое видео. Существует ряд схем компрессии для видео, играющих важную роль в упорядочении исходных видеопотоков очень больших размеров, обрабатываемых при чрезвычайно высоких скоростях передачи данных. Основными цифровыми видеоформатами являются QuickTime, MPEG-1, MPEG-2, MPEG-4, AVI.

И, наконец, электронные публикации могут включать звук как компонент цифрового видео или сам по себе. Типовые форматы представления аудио-файлов: MP3, AU для UNIX-подобных систем, WAV — стандарт звуковых файлов для операционной системы Windows, AIFF — стандарт звуковых файлов для платформы Apple Macintosh,

MIDI (Musical Instrument Digital Interface) — формат электронных музыкальных инструментов [2].

Авторские системы

Любая электронная публикация должна использовать программные средства, позволяющие читателю иметь доступ к содержанию. Авторские системы, хотя их название подразумевает только часть процесса формирования публикации, обеспечивают и создание, и представление публикаций.

Авторские системы предназначены для создания программных продуктов с высокой степенью взаимодействия с пользователем. Часто для разработки пользовательского интерфейса авторские системы предлагают специальный язык сценариев. Они позволяют создать конечный продукт, объединяющий все мультимедиа-компоненты единой управляющей программой. Его отличительной чертой является наличие общего интерфейса, позволяющего выбрать любой из мультимедиа-компонентов, запустить его на выполнение (прослушать звуковой файл или просмотреть видео), организовать поиск требуемого объекта и т. п.

Среди основных современных авторских и презентационных систем можно выделить следующие [3]:

Macromedia Director – авторская система пошагового, этапного создания и презентации публикаций, использующая язык описания сценария и компоновщик непосредственно адресуемых компонентов;

Authorware – система фирмы Macromedia, позволяющая создавать интерактивные обучающие программы с элементами мультимедиа. Основана на изобразительном представлении потока данных и может быть использована профессиональными дизайнерами. Структура приложения формируется на основе шаблонов, а также простым перемещением на линию потока данных значков различных файлов.

Multimedia Builder – это авторская система для создания мультимедиа-приложений, позволяющая построить полноценные Windows-приложения, содержащие графику, анимацию, музыкальное сопровождение (в том числе в формате MP3). Программа имеет объектно-ориентированный интерфейс и позволяет использовать анимированные GIF-файлы, управляя при этом запуском анимации, ее остановкой или запуская GIF-файлы на бесконечное проигрывание.

Hyper Maker HTML – это программа, позволяющая преобразовать Web-сайт в приложение, распространяемое на дискетах или CD-ROM, а также предназначенная для быстрого создания гипертекстовых и мультимедиа-публикаций.

Средства доставки

На сегодняшний день в основном используются только компакт-диски и сети.

Стандартный компакт-диск, в принципе, является почти идеальным средством, с помощью которого электронная публикация может быть доставлена читателю. Эти диски легкие и прочные, недорогие в изготовлении и обладают довольно большой емкостью. Омрачает картину единственный факт, что на них невозможно обновлять информацию.

На одном стандартном компакт-диске может храниться до 700 Мбайт информации. Существует ряд CD-стандартов для различных типов данных, но большинство оптических дисков сделано в стандарте "Yellow Book". Данные кодируются посредством нанесения на диск бороздок, имеющих отражательную способность, отличную от ровных поверхностей. Диск вращается с постоянной линейной скоростью, противоположно угловой скорости магнитных дисков, а биты информации считываются при отражении луча лазера. Единица устанавливается всякий раз, когда изменяется интенсивность лазерного отражения, и 0 — когда изменений нет.

Кроме физических носителей существуют и другие способы доставки электронных публикаций. С ростом общедоступных и частных вычислительных сетей появилась возможность издавать произведение даже без создания его физической копии. Теперь в качестве сервера для электронных изданий можно установить даже ПК, что позволит любому пользователю, где бы он ни находился, иметь доступ к этим изданиям. Наряду с обычной загрузкой файлов через FTP и других подобных средств доступа широко применяются системы просмотра документов, использующие World Wide Web.

Как правило, создание электронных изданий основывается на HTML. Альтернативным стандартом для формирования документов стал Portable Document Format (PDF), разработанный компанией Adobe System.

В электронном издании актуальной является скорость, с которой информацию можно загрузить на компьютер читателя. Существует ряд факторов, влияющих на эту скорость; если связь осуществляется через модем, то ограничением становится скорость передачи данных модема; если информация загружается с сервера локальной сети, то пропускная способность сети снижается; если читатель работает с Internet, то скорость сдерживает соединения с Internet. Во всех трех случаях есть ограничивающее пропускную способность сети в целом узкое место, которое, по мере возрастания сетевого трафика, может дать о себе знать.

Издание на диске

Как мы уже убедились, компакт-диски очень удобны для распространения электронных изданий. Один из привлекающих аспектов компакт-дисков состоит в том, что они недороги в подготовке и изготовлении. Как только электронное издание скомпоновано, можно использовать программу для создания дискового образа — точной копии того, что будет содержать диск. Программные средства помогают моделировать и тестировать чтение публикации с компакт-диска, работая с жестким диском.

Издание в интерактивном режиме

Издание в интерактивном режиме обеспечивают пользователям доступ к публикациям через в высшей степени популярные ныне коммерческие и исследовательские сети. Это требует от издателя подготовки публикаций таким образом, чтобы они могли восприниматься всеми компьютерными платформами, в том числе и обладающими ограниченной скоростью передачи.

Способов снизить стоимость разработки содержания публикации и подготовки ее в электронном виде, увы, нет. Все, что можно сделать, — это снизить затраты на изготовление и распространение. В данном случае затраты образуются из необходимости установки сетевого доступа в виде выделения сервера с диском достаточной емкости и линиями связи для того, чтобы пользователи легко могли бы загружать или читать публикации.

Таким образом, можно заметить, что создание электронных изданий включает практически все процессы допечатной подготовки традиционных изданий, но при их создании не используются процессы печатной и послепечатной обработки. В итоге получается, что разработка электронных публикаций требует намного меньше финансовых затрат, чем изготовление книг, журналов и газет. Поэтому все мы должны понимать, что в будущем именно электронные издания будут составлять основу всего процесса получения человеком информации. Но, несмотря на все преимущества Интернета и прочих подобных электронных источников, традиционное печатное издание всегда останется наиболее удобным способом усвоить новые знания и проанализировать все, что происходит вокруг.

Литература: 1. www. osp. Ru 2. www. artint. Ru 3. ГОСТ 7.83-2001 "Электронные издания. Основные виды и выходные сведения" 4. www. trp. com. ua

УДК 656.045.7

Лацкова С. С.

Студент 4 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

ГАРМОНІЗАЦІЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ЛІЗИНГУ ПРАЦІ ЗІ СВІТОВИМИ ПРАВОВИМИ НОРМАМИ

У теперішній час необхідність законодавчої регламентації позикової праці та відмова від стереотипів відносно лізингу персоналу визнані в багатьох країнах Євросоюзу. Лізинг персоналу розглядається нині як необхідний елемент сучасної організації ринку праці, який дозволяє досягнути не тільки зростання рентабельності виробництва, підвищення його конкурентоспроможності, але й використовується як один із способів підтримки та розширення зайнятості. Тому законодавче ігнорування позикової праці приносить збитки не тільки працівникам, але й державі в цілому.

Через відсутність в Україні законів, що регулюють лізингову працю, наріжним науковим завданням стає надання рекомендацій щодо регулювання відносин щодо лізингу праці.

В останні десятиліття у світовій практиці значно поширився новий метод використання людських ресурсів, що одержав назву "позикова" або "лізингова" праця. Суть цього методу полягає в тому, що спеціалізована комерційна фірма (найчастіше це приватне агентство зайнятості) наймає у свій штат працівників, тимчасових або постійних, виключно для виконання замовлень на послуги цих працівників, що надходять від фірм-замовників й іноді фізичних осіб. Агентства з лізингу персоналу (в деяких країнах їх називають агентствами тимчасової праці) передають своїх працівників підприємствам-користувачам в оренду, напрокат на певний час. Для лізингового агентства надання послуг із здачі персоналу в оренду — це свого роду підряд на надання персоналу й вид підприємницької діяльності, що приносить прибуток.

При цьому виникає комплексне відношення, що включає трьох учасників: агентство з лізингу персоналу, працівника й підприємство-користувача. Таке відношення відрізняється від звичайного трудового відношення як за суб'єктом складом, так і за змістом. Трудове відношення має двох суб'єктів — працівника та роботодавця — і припускає, як правило, роботу на підприємстві (в офісі) роботодавця. Найважливішим і навіть вихідним елементом відносини за лізингом персоналу є договір відплатного надання послуг лізингового агентства фірмам-замовникам. До специфіки відносин із використанням позикової праці відносяться розподілення повноважень і обов'язків роботодавця між лізинговим агентством і фірмою-замовником, оскільки фактично проблеми, пов'язані з дотриманням техніки безпеки, забезпеченням певного рівня гарантій у сфері охорони праці, здійсненням контролю за дотриманням лізинговим працівником правил внутрішнього розпорядку й трудової дисципліни, лягають на плечі фірми-замовника.

© Лацкова С. С., 2008

У Конвенції МОП №181 є спроба перебороти термінологічну неясність [1]. Згідно з цією Конвенцією термін "приватне агентство зайнятості" означає будь-яку фізичну або юридичну особу, незалежну від державних органів, яка надає певні послуги на ринку праці, включаючи наймання робітників з метою надання їх у розпорядження третьої особи. Цією третьою особою може бути фізична або юридична особа, що встановлює працівникові робочі завдання й контролює їхнє виконання. Конвенція пропонує йменувати його "підприємством-користувачем".

Конвенція №181 встановлює мінімальний рівень соціальних гарантій для лізингових робітників (ст. 11). Із цією метою вона ставить за обов'язок державам забезпечити в національному законодавстві адекватний захист лізингових працівників у галузі забезпечення наступних прав: свободи об'єднань, ведення колективних переговорів, мінімальної заробітної плати; тривалості робочого часу й інших умов праці; встановлених законом допомог із соціального забезпечення; доступу до професійної підготовки; захисних заходів у галузі безпеки й гігієни праці; відшкодування збитку, заподіяного внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання; відшкодування у випадку банкрутства й захисту вимог працівників; охорони материнства й допомога при вагітності й пологах, а також пільг і допомог батькам.

Один із важливих моментів — належне оформлення цивільно-правового договору про надання позикової праці з обов'язковим включенням у договір трудових положень. Суб'єктом відносин із надання позикової праці в пропонованому законопроекті визнаються винятково приватні агентства зайнятості. Це обмежить можливість господарюючих суб'єктів, які недостатньо підготовлені для такого роду діяльності, надавати третім особам своїх працівників як позикових. Варто мати на увазі, що система приватних агентств зайнятості вже фактично склалася в нашій країні, більшість із них добре зарекомендували себе й цілком готові взяти на себе обслуговування підприємств-користувачів, що мають потребу в позикових працівниках. Виходячи з вищезазначеного, при розробці українського законодавства про лізингову працю варто максимально використовувати визнані в усьому світі стандарти (Конвенція МОП №181, Рекомендація МОП №188), а також досвід відповідного нормативного регулювання, накопичений країнами-учасницями Євросоюзу (наприклад, Франції).

Для нормалізації усіх аспектів трудових відносин Україні необхідно ратифікувати Конвенцію МОП №181 та розподілити відповідальність із забезпечення захисту лізингових працівників серед учасників таких відносин, закріпивши це в окремому комплексному законі, спеціальні норми якого повинні мати переважну силу перед загальними нормами Кодексу законів про працю. Адже законодавче ігнорування позикової праці приносить збитки не тільки працівникам, але й державі в цілому.

Література: 1. Конвенція Міжнародної організації праці №181 "Про приватні агенції зайнятості" 1997 року. 2. Рекомендації Міжнародної організації праці №188. 3. Кодекс законів о труде України. Закон України "О порядке разрешения коллективных трудовых споров (конфликтов)" (по состоянию на 1 января 2004 года). – Харьков: "Одиссей", 2004. – 160 с. 4. Закон України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" від 18 березня 2004 року №1629-IV.

Горошко І. В.

УДК 336.226.1(477)

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ У КОНЦЕПЦІЇ ПРОЕКТУ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Податок на прибуток підприємств є одним із основних у дохідній частині держбюджету. Лише цього року планується забезпечити надходження з цього податку в розмірі 27 млрд. грн. [1].

Саме згідно з Концепцією реформування податкової системи України на даний час розроблений проект Податкового кодексу України, у якому механізм адміністрування податку на прибуток підприємств зазнав суттєвих змін, крім того, оподаткування прибутку підприємств передбачено за зовсім іншими правилами, а не тими, що діють досі.

Не секрет, що на даний час існують економічно необґрунтовані розбіжності між нормами Закону України від 28.12.94 р. №334/94-ВР "Про оподаткування прибутку підприємств" (зі змінами та доповненнями) і Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку щодо визнання й оцінки доходів і витрат [2].

Прийняття розділу III Податкового кодексу дасть можливість створити єдину з бухгалтерським обліком інформаційну базу для складання декларації з податку на прибуток з мінімальними витратами для бізнесу.

© Горошко І. В., 2008

Так, відповідно до положень проекту Податкового кодексу, об'єкт оподаткування – прибуток підприємств залишається незмінним, проте з прийняттям Кодексу він обчислюватиметься інакше. Пропонується не враховувати принцип першої події, коли доходи й витрати обліковуються за подіями, що настали раніше. З одного боку, це давало підприємствам можливість дуже швидко оптимізувати податкові зобов'язання, з іншого — підприємствам, що працювали з довгостроковими проектами, не завжди вдавалося застосовувати на практиці положення про оподаткування довгострокових контрактів [3].

Щодо наближення податкового та бухгалтерського обліку, то в деяких випадках податковий облік Кодексом взагалі не передбачено.

Так, визначення та класифікація доходів і витрат здійснюватимуться за принципом "нарахування та відповідності доходів і витрат", прийнятим у бухгалтерському обліку, тобто незалежно від дати надходження або сплати коштів з урахуванням певних обмежень. При розрахунку об'єкта оподаткування доходи від реалізації товарів (послуг) звітного періоду зменшуватимуться на витрати, пов'язані з реалізацією таких товарів (послуг), які за своїм складом є аналогічними собівартості реалізованої продукції, прийнятої в чинних положеннях бухгалтерського обліку, а також на інші витрати звітного податкового періоду – адміністративні, на збут, загальновиробничі.

Як і раніше, витрати нараховуватимуться з певними обмеженнями для витрат подвійного призначення, але при цьому обмеження будуть суттєво скорочено. Наприклад, витрати на гарантійний ремонт або заміну бракованого товару пропонується включати до валових без обмежень. Для збільшення на ринку праці кількості кваліфікованих робітників до валових витрат без обмежень включатимуться витрати на навчання та підвищення професійної кваліфікації працівників робітничих професій.

Водночас витрати на навчання керівних працівників та фахівців, за винятком фахівців інженерно-технічного складу, до валових витрат не включатимуться. З метою стимулювання підприємницької активності також запропоновано встановити розмір суми добових на витрати у зв'язку з відрядженням у разі відсутності підтверджуючих документів на рівні 20% суми місячного прожиткового мінімуму (на сьогодні розмір суми добових – 25 грн.), а при відрядженні за кордон – у повному розмірі цієї суми, проте ці пропозиції не стосуються державних підприємств та працівників бюджетних установ.

Робоча група при розробці проекту Податкового кодексу виходила з того, що результатом реформування податкової системи та внесених змін повинно стати покращення інвестиційної привабливості України для іноземних та національних інвесторів.

Так, інвестиційна складова у розділі III "Податок на прибуток підприємств" забезпечується насамперед застосуванням зниженої ставки податку — до 20% у разі інвестування частини прибутку. Така ставка застосовуватиметься до частини оподаткованого прибутку, інвестованого у звітному періоді на придбання нового устаткування, машин та обладнання, вантажного транспорту, а також прав на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, ноу-хау, які безпосередньо використовуватимуться у господарській діяльності не менше ніж три роки. Тобто платники, які вкладатимуть інвестиції, зможуть оподатковувати прибутки від такої діяльності за ставкою в 1,25 раза нижчою, ніж нинішня.

Крім того, буде запроваджено спеціальні інвестиційні пільги, зокрема у вигляді інвестиційно-інноваційного податкового кредиту, який надаватиметься на період виконання програми або інноваційного проекту, але не більш ніж на три роки, шляхом відстрочення податкових зобов'язань з податку на прибуток.

Важливою є також пільга на інвестування будівництва об'єктів інфраструктури суспільного користування, що передаються у державну та комунальну власність. Зокрема, витрати, здійснені платником податків, враховуватимуться при зменшенні його податкових зобов'язань у сумі, що не перевищуватиме 80% усього податкового зобов'язання, нарахованого в періодах, наступних за переданням такого об'єкта.

Запроваджується прискорена амортизація для виробників високотехнологічної продукції та інноваційних підприємств. Аналогічне право зберігається щодо технопарків і суб'єктів космічної діяльності.

З метою стимулювання розвитку технологій енергозбереження також передбачено надання пільг, зокрема, звільнитиметься від оподаткування 80% прибутку підприємств, отриманого від продажу на митній території України товарів власного виробництва, за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України. Серед них — устаткування, що працює на нетрадиційних та поновлюваних джерелах енергії, енергозберігаюче обладнання та матеріали, засоби вимірювання, устаткування для виробництва альтернативних видів палива. Крім того, звільнитиметься від оподаткування 50% прибутку, отриманого від здійснення енергозберігаючих заходів та реалізації енергоефективних проектів.

Удосконалено порядок обчислення податку від операцій з об'єктами інтелектуальної власності. Зокрема, змінено правила визначення амортизації нематеріальних активів з урахуванням правил бухгалтерського обліку [2].

Враховано пропозиції щодо скасування обмежень на витрати, пов'язані з рекламою, інформаційними, консалтинговими та іншими подібними послугами. Такі витрати, не маючи обмежень щодо розміру, прийматимуться за фактом їх сплати, що дасть змогу не допустити чи принаймні зменшити застосування спрощеної системи оподаткування з метою мінімізації податкових зобов'язань з боку платників, які перебувають на загальній системі оподаткування.

Завданням робочої групи під час розроблення розділу проекту Податкового кодексу, що буде регулювати відносини оподаткування податком на прибуток підприємств, було розширення бази оподаткування без збільшення податкового тиску. Податок на прибуток підприємств повинен мати передусім регулююче і стимулююче значення. Це інструмент державного регулювання, за допомогою якого держава може вплинути на поведінку платників з метою стимулювання у певних напрямках їх інвестиційно-інноваційної діяльності.

Література: 1. Вісник податкової служби України. – Серпень 2007. – №32. – С. 5 – 6. 2. Вісник податкової служби України. – березень 2007. – №11. – С. 10 – 12. 3. Проект Податкового кодексу. Розділ 3 // www.liga.net. 4. Закон України "Про податок та прибуток підприємств" в редакції Закону від 22.05.97 №283/97- ВР // www.liga.net

Мороз Т. І.

УДК 658.51

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Основною метою статті є висвітлення взаємозумовленості впливу системи менеджменту підприємства та розвитку його управлінського обліку.

Управлінський облік, відповідно до публікацій міжнародної федерації бухгалтерів, — це процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки й передачі інформації, яка використовується управлінською ланкою для планування оцінки і контролю усередині організації та забезпечення відповідного підзвітного використання ресурсів [1, с. 3 – 7]. Звичайно, впровадження управлінського обліку на сьогоднішній день неможливе без інформаційних технологій, застосування сучасного програмного забезпечення і технологій управління. Основні проблеми, що виникають на етапі впровадження подібних систем мають об'єктивний і суб'єктивний характер. Системи управління є складно організованим комплексом, що охоплює різні напрями діяльності підприємства. Логіка, закладена у функціональність даних систем, базується на серйозному й тривалому аналітичному досвіді і припускає наявність підготовлених фахівців для ефективною повсякденної експлуатації. У цьому полягає об'єктивна сторона проблеми. До числа суб'єктивних чинників, у першу чергу, слід віднести організаційні чинники і проблеми недоліку підготовлених кадрів.

Залежно від організації процесу вибору системи, узгодженості думок керівників різного рівня можна виділити такі основні ступені готовності підприємства до впровадження інтегрованої інформаційної системи управління:

- 1) високий ступінь готовності;
- 2) середній ступінь готовності;
- 3) низький ступінь готовності.

Для того, щоб оцінити ступінь готовності до постановки управлінського обліку українських підприємств, розглянемо наведену нижче таблицю.

Таблиця

Рівень організаційної зрілості

Ступінь розвитку менеджменту на підприємстві	Етапи розвитку управлінського обліку	Можливості використання
Низький	калькуляція витрат	Підприємству необхідно сконцентрувати зусилля на досягненні стабільності і зростанні
Ближче до середнього	виробничий облік/ управлінський облік	Системи управлінського обліку можуть виявитися "важким тягарем" для бізнесу
Середній	калькуляція витрат/ управлінський облік	Системи управлінського обліку доступні за фінансами, але надмірні за функціями
Високий	управлінський облік/ управління витратами	Системи управлінського обліку можуть стати стратегічними й ефективними

Таким чином, можна зробити висновок про те, що більшість українських підприємств, які відносяться до низького рівня організаційної зрілості, не мають потреб у досить розвинутій інформаційній системі управлінського обліку. Їх інформаційні запити зводяться до реєстрації та оцінки ви-

© Мороз Т. І., 2008

робничих витрат підприємства за центрами їх виникнення [1, с. 10]. Оскільки при сучасній побудові системи бухгалтерського обліку і звітності в Україні всі компанії орієнтуються на кінцевий результат діяльності, на підставі якого ухвалюються всі управлінські рішення. Але ефект від таких рішень мінімальний, оскільки одержаний результат є і його не можливо змінити. Крім того, українські підприємства здебільшого не можуть оцінити ефект від впровадження системи управлінського обліку, оскільки в системі менеджменту підприємства не визріла інформаційна потреба в отриманні даних, які мають бути покладені в основу прийняття управлінських рішень з метою досягнення оптимальних значень показників в стратегічному розвитку підприємства [2, с. 32]. Тому й менеджерам важко до кінця усвідомити необхідність управлінського обліку. Якщо компанія готова до ухвалення, оброблених системою управлінського обліку даних, то рівень її організаційної зрілості зростає до середнього. А якщо менеджер, окрім одержаних даних, вчасно усвідомлює цілі й стратегії, які переслідує його підприємство, правильно та вчасно зреагує на одержану інформацію, то в майбутньому зможе одержувати високий економічний ефект від процесу виробництва. При нарощуванні такого ефекту протягом декількох років, підприємство зможе досягти високого рівня організаційної зрілості, що для компанії необхідне, як "повітря", для отримання максимального економічного ефекту.

Література: 1. Лабунская С. В. Управленческий учет. Конспект лекций. Ч.1. – Харьков: ХНЭУ, 2005. – 60 с. 2. Голов С. Ф. Управлінський облік. Підручник. – К.: Лібра, 2003. – 704 с. 3. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік / Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Чижевська, Н. В. Герасимчук. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 416 с. 4. Дроури К. Введение в управленческий и производственный учет. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 784 с. 5. Все про бухгалтерський облік // www.vobu.com.ua 6. www.finance.ua 7. www.korrespondent.net

УДК 657.41

Титарь С. А.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОШИБКИ ОТРАЖЕНИЯ ДРУГИХ НЕОБОРОТНЫХ АКТИВОВ В БУХГАЛТЕРСКОМ УЧЕТЕ

Бывают случаи, когда предприятия при заполнении финансовой отчетности – "Баланса" (форма 1) в строке 070 "Другие необоротные активы" отражают остатки по счету 11 "Другие необоротные материальные активы": сумму, которая равна остаточной стоимости других необоротных материальных активов (то есть первоначальной стоимости минус начисленный износ, если износ не 100%) и сумму, которая равна первоначальной стоимости, а износ (100%) отражается в строке 032 [1].

Содержание проблемы заключается в том, что в строке 070 "Баланса" (форма 1) "Другие необоротные активы" приводятся суммы необоротных активов, которые не могут быть включены в другие статьи раздела "Необоротные активы", то есть дебетовое сальдо субсчета 184 "Другие необоротные активы", на котором учитываются активы, использование которых, как ожидается, невозможно в течении двенадцати месяцев с даты баланса, в частности средств, а также других активов, которые непосредственно не могут быть отражены на других счетах учета необоротных активов.

Также наличие суммы в этой строке свидетельствует о том, что такие активы отвечают определению актива с точки зрения ожидаемых экономических выгод на дату баланса, но по которым необходимо учитывать предоставленную в примечаниях дополнительную информацию [2].

Если, например, на этом субсчете отражены средства на счете в учреждении банка, против которого возбуждено дело о банкротстве, то в случае наступления отрицательных последствий у предприятия такие активы в будущем могут вообще потерять всякую ценность, то есть могут быть признаны убытками и уменьшит сумму баланса. Соответственно пользователи отчетности обращают внимание на наличие сумм в строке 070, которые являются существенными и должны иметь возможность получить дополнительную информацию.

Таким образом, чтобы не допускать подобных ошибок, необходимо дебетовое сальдо счета 11 "Другие необоротные материальные активы" отражать в статье "Основные средства" "Баланса" (форма 1), а именно: в строках 031 (первоначальная стоимость), 032 (износ), 030 (остаточная стоимость), в этой же статье можно приводить стоимость других необоротных материальных активов [2].

Для начисления амортизации объектов, учитываемых на субсчетах 111 – 117 можно применять любой из методов начисления амортизации предусмотренных пунктом 26 П(с)БУ 7 "Основные средства".

Также необходимо помнить, что дополнительным пунктом 26 П(с)БУ 7 "Основные средства" предусмотрено, что амортизация объектов, учитываемых на субсчете 112 "Малоценные необоротные материальные активы" и субсчете 111 "Библиотечные фонды", может начисляться в первом

месяце использования объекта в размере 50% его амортизируемой стоимости и остальных 50% амортизируемой стоимости в месяце их исключения из активов в результате несоответствия критериям признания активов или в первом месяце использования объекта 100% его стоимости.

Таким образом, если предприятия будут стремиться правильно заполнять хозяйственные операции, а точнее их результаты в финансовой отчетности – они этим обеспечат отражение точной и правдивой информации о результатах своей деятельности, которая необходима как для самих собственников, так и для пользователей информации [2].

Литература: 1. Хом'як Р. Л. Бухгалтерський облік в Україні. Навч. посібник. — Львів: Нац. Унів. "Львівська політехніка", "Інтелект Захід", 2006. – 86 с. 2. Власова О. "Другие необоротные активы" совершенно разные, но влияют на данные финансовой отчетности // Дебет и кредит. – 2006. – №39. – С. 24 – 26.

Бобровицька О. О.

УДК 657.442

Студент 3 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА

Облік доходів у ринкових умовах набуває дуже важливого й актуального значення для підприємства. Сьогодні на кожному підприємстві на перше місце ставиться саме результат його діяльності – прибуток чи збиток. Достовірно оцінити результат діяльності підприємства можливо лише за даними бухгалтерського обліку. Саме від повноти та достовірності отриманої керівництвом інформації залежить адекватність прийнятих ними в тій чи іншій ситуації рішень. Тому керівництво підприємств висуває жорсткі вимоги щодо якості організації та ведення обліку фінансових результатів.

Основними завданнями організації обліку доходів діяльності є забезпечення правильного визначення та достовірної оцінки доходів підприємства, правильного і повного документального оформлення і своєчасного відображення в реєстрах обліку доходів та результатів діяльності, контролю за виконанням договорів про реалізацію продукції, контролю за правильним визначенням фінансового результату від звичайної діяльності з метою оподаткування, своєчасного одержання достовірної інформації про фінансові результати підприємства, контролю за рухом та наявністю прибутку на підприємстві, узагальнення інформації про наявність та рух нерозподіленого прибутку підприємства тощо [1]. Показники випуску та реалізації продукції підприємства є основою для контролю доходів. Вони включають випуск продукції у натуральних вимірниках. Вартісні вимірники обсягу випуску продукції забезпечують взаємозв'язок планів виробництва зі стратегією розвитку підприємства. Контроль випуску продукції здійснюється за допомогою планів-графіків, які розробляються виробничо-диспетчерським відділом. Вони становлять планові завдання на місяць. Випуск продукції оформлюється здавальними накладними, на основі яких і здійснюють оперативний контроль та отримують відомості про відхилення від планових завдань [2]. Для узагальнення інформації про доходи від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства передбачені рахунки класу 7 "Доходи та результати діяльності". При цьому слід пам'ятати, що рахунки класу 7 умовно підрозділяються на 2 групи:

- 1) рахунки обліку доходів;
- 2) рахунок обліку результатів діяльності (рахунок 79).

Склад доходів, які відносяться до тієї чи іншої групи, а також порядок їх визнання визначаються відповідними П(с)БО, а саме П(с)БО 3 та П(с)БО 15 [3; 4].

Таким чином, удосконалення методології й організації в обліковому процесі доходів забезпечується наказом про облікову політику, в якому зазначаються основні принципи організації обліку доходів на підприємстві. А саме: критерії оцінки доходів; облік доходів від надання послуг; облік доходів від реалізації продукції; спосіб вивчення ступеня завершеності робіт, послуг, доходи від використання і надання яких визначаються за ступенем завершеності.

Література: 1. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир: ЖІПІ, 2000. – 688 с. 2. Долгожанський М. І. Бухгалтерський облік в Україні: Навчальний посібник / М. І. Долгожанський, А. М. Долгожанський. – Львів: ЛБУ НБУ, 2003. – 256 с. 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №3 "Звіт про фінансові результати" – Харків: Фактор, 2003. – С. 50 – 63. 4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №15 "Доход". – Харків: Фактор, 2003. – С. 95 – 100 5. Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. – К., 2000. – 690 с.

© Бобровицька О. О., 2008

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Проблема управління актуальна для будь-якої системи господарювання, оскільки основною метою діяльності промислового підприємства є отримання максимального прибутку, можливості його одержання обмежені, з одного боку, витратами виробництва, а з іншого — попитом на виготовлену продукцію.

Нині умови господарювання висувають нові вимоги до управління підприємством як з боку держави, так і власників підприємств. Вагомий внесок у вивчення даного питання зробили: І. А. Бланк, Г. А. Голов, В. А. Дерій, Р. Ентоні, Ю. Я. Литвин, Г. А. Науменко, С. А. Ніколаєва, О. О. Орлов, Є. Г. Рясних, В. В. Сопко, В. Б. Суржик, А. Томпсон, Дж. Формбі, Дж. Фостер, А. Д. Шеремет, Ю. С. Цал-Цалко, А. Я. Яругова та ін. Проте на практиці господарювання положення їх праць залишається недостатньо розкритим.

Метою даного наукового дослідження є висвітлення основних напрямків формування витрат виробництва та розробка обґрунтованих рекомендацій щодо вирішення вказаної вище проблеми. Тому, треба звернути увагу на такі положення:

під витратами виробництва необхідно розуміти сукупність витрат, пов'язаних із виготовленням і реалізацією продукції або надання послуг [1, с. 215];

витрати виробництва як економічна категорія характеризують суспільні відносини у сфері ефективності господарювання;

ефективність господарювання доцільно визначати й оцінювати за спільними для всіх ланками;

для забезпечення ефективності господарювання управління витратами виробництва повинно виконувати такі функції: облікову, нормативно-регулюючу, оцінюючу, контрольну [2, с. 27].

Важливим чинником ефективного управління витрат виробництва на промислових підприємствах є механізм формування витрат виробництва – як послідовність етапів, комплекс заходів, спрямованих на формування витрат виробництва на підприємстві.

Головними завданнями управління формування витрат виробництва є визначення їх обґрунтованої величини в усіх структурних підрозділах підприємства з метою контролю, а також підвищення ефективності діяльності підприємства (зростання прибутку та рівня рентабельності), що характеризується особливостями: формування витрат здійснюється на усіх етапах виробництва; супроводжує усі стадії життєвого циклу підприємства; процес формування витрат виробництва має регулярний характер і є безперервним.

Враховуючи названі особливості, необхідно виділити два напрямки формування витрат виробництва на підприємстві: економічний механізм формування витрат за елементами; економічний механізм формування витрат за місцем виникнення.

Формування витрат за економічними елементами регламентується чинним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", згідно з яким операційні витрати підприємства формуються за такими елементами: матеріальні витрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація; інші операційні витрати [3, с. 61].

Такий механізм використовується при складанні кошторису операційних витрат підприємства. Формування витрат за економічними елементами здійснюється в усіх галузях господарювання, що дає змогу виділити витрати живої і матеріалізованої праці в собівартості продукції та їх співвідношення, дає змогу визначити загальну потребу підприємства в тих чи інших економічно однорідних видах ресурсів, незалежно від місця виникнення витрат і виду продукції. За допомогою нього можна виділити особливості структури витрат за окремими галузями та розрахувати їх матеріалоемність, фондоємність та інші показники.

Суть економічного механізму формування витрат виробництва за місцем їх виникнення полягає в тому, щоб створити умови, за яких виробничі підрозділи несли б відповідальність за результати своєї діяльності та, насамперед, за виконанням завдань зі зниження собівартості продукції.

Формування витрат за місцями виникнення необхідно здійснювати відповідно до організаційної структури підприємства та підрозділів, яка відображає його рівень управління й структурні особливості на кожному рівні.

Формування витрат за місцями виникнення здійснює бухгалтер. Важливими умовами організації формування витрат за місцем виникнення є можливість нормування і встановлення завдання на зниження витрат виробництва, а також одержання інформації про фактичну величину витрат за кожним центром. Саме бухгалтер повинен забезпечувати контроль визначених підприємством для структурних підрозділів співвідношень витрат і доходів.

Таким чином, будь-яке підприємство повинно використовувати такий механізм формування витрат виробництва, який дасть змогу отримати повну інформацію про витрати при виготовленні продукції. Саме така інформація є гарантом успіху підприємства в конкурентному середовищі. Вчасне реагування на відхилення витрат від норм дозволить попередити зростання витрат виробництва, що прямо пропорційно впливають на собівартість продукції і прибуток підприємства.

Література: 1. Римар Г. Економічна сутність і класифікація витрат // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Економіка. – 2004. – №17. – С. 215 – 218. 2. Панасюк В. М. Витрати виробництва: управлінський аспект. – Тернопіль: Астон, 2005. – 288 с. 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. №318 // Головбух. – 2005. – №16 (25 квітня). – С. 61 – 67. 4. Лотиш О. Я. Нові підходи до формування витрат на виробництво продукції промислових підприємств // 36. наук. пр. молодих вчених ТАНГ "Наука молода". Вип 1. – Тернопіль, 1999. – С. 55 – 58. 5. Масаковський В. Система контролю витрат виробництва за сучасних умов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – №9. – С. 25 – 30.

Козурман Ю. А.

УДК 657. 471

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМЫ УЧЕТА ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ЗАТРАТ И КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ

Формирование показателя себестоимости продукции и проблемы оценки фактических затрат предприятия как полных, так и неполных, является одной из первостепенных задач учета. Именно достоверная оценка показателя себестоимости и затрат представляет в систему менеджмента предприятия информацию, на основе которой может быть принято управленческое решение, существенно влияющее на способы и методы стратегических целей предприятия.

Основной целью данной статьи является определение роли управленческого учета как источника информации о затратах предприятия, способного удовлетворить любой информационный запрос системы менеджмента.

Определение затрат как таковых дано в П(с)БУ №16 "Расходы": затратами отчетного периода признается либо уменьшение активов, либо увеличение обязательств, что приводит к уменьшению собственного капитала предприятия (за исключением уменьшения капитала вследствие его изъятия или распределения собственниками) при условии, что эти затраты могут быть достоверно оценены [1]. Однако данный документ характеризует подходы к определению затрат только после их "потребления" для достижения финансового результата предприятия. Предприятие же зачастую сталкивается с проблемой качественной оценки затрат в момент их возникновения, поскольку не все затраты потребляются в том периоде, когда возникают, и частично оседают в запасах предприятия [2].

Определение затрат на выпуск продукции – сложная учетно-методическая проблема. Сложность ее заключается еще и в том, что предприятие, как правило, производит большой номенклатурный ряд продукции, а затраты при этом не всегда связаны только с производством. Поэтому предприятие должно выработать специальные приемы группировки и распределения затрат, которые позволяют достоверно определить величину издержек, связанных с производством и реализацией продукции.

В мировой практике распределение затрат на объекты калькулирования зачастую группируется в рамках двух основных систем: Direct (Variable) Costing и Absorption Costing. Некоторые предприятия используют в рамках двух систем их объединение – Standart Costing. Основной особенностью применения системы Direct Costing в нынешнем ее понимании, на взгляд автора, является включение в себестоимость производственной единицы продукции только прямых производственных затрат, в том числе и возникших вне центра производства, а именно: затраты на ремонт и содержание оборудования, затраты, связанные с внутризаводским управлением, затраты на содержание службы технолога. Непрямые затраты относятся к затратам периода и списываются в уменьшение дохода в периоде их понесения, то есть "не оседают" в незавершенном производстве. При методе Absorption Costing распределяются все затраты, как прямые, так и косвенные, то есть перед предприятием стоит проблема косвенных затрат для включения в себестоимость продукции. Следует согласиться с такими авторами, как: С. Ф. Голов, С. В. Лабунская, Б. С. Юровский, что при методе Direct Costing предприятия получают следующие преимущества: метод прямых затрат

более точно описывает процессы, происходящие на предприятии, устраняет влияние изменений стоимости запасов на прибыль, что делает оценку динамики прибыли более адекватной; информация для принятия большинства управленческих решений и операционных расчетов будет возможной и обоснованной только при условии четкого выделения переменных и постоянных затрат. В то же время важными являются преимущества полного учета затрат, причем не только на уровне полной производственной себестоимости, но и полной себестоимости с учетом операционных расходов. Основными плюсами здесь будут следующие: большая корректность с точки зрения концепции начисления; для ценообразования и понимания рентабельности в разрезе продуктов полная себестоимость будет более наглядной, так как учтены все затраты, понесенные предприятием для производства продукции. Но при этом на первый план выдвигается вопрос о способе и базе распределения прямых и непрямых затрат.

В настоящее время в системе финансового учета невозможен расчет полной себестоимости продукции, куда будут включены все затраты предприятия на продукцию, оценка которых необходима с целью повышения качества ценообразования и принятия решения о целесообразности работы с данным товаром на данном рынке. По мнению автора, если предприятие будет совершать калькулирование неполной себестоимости, то полную себестоимость оно может получить только внесистемно, расчетным путем. А это грозит недостоверными результатами анализа вследствие возможных ошибок. Поэтому современный бухгалтерский учет не в полной мере соответствует данной системе. В полной мере она может быть реализована только в системе управленческого учета. Выход из сложившихся обстоятельств один: каждое предприятие с целью экономической безопасности должно осуществлять калькулирование себестоимости продукции по полным затратам и определять фактическую себестоимость единицы продукции по всей номенклатуре выпускаемых изделий и анализировать фактическую себестоимость изделий с плановой или нормативной себестоимостью, а также с отпускными ценами. Именно поэтому предприятия идут на дополнительные расходы и ведут учет себестоимости продукции в двух измерениях.

Таким образом, существующая система управленческого учета требует адекватной интерпретации к информационным управленческим запросам системы менеджмента на предприятии.

Литература: 1. Положение (стандарт) бухгалтерского учета 16 "Расходы". Утверждено приказом Министерства финансов Украины от 31.12.1999 №318 // Инфодиск: Лига. 2. Положение (стандарт) бухгалтерского учета 7 "Основные средства". Утверждено приказом Министерства финансов Украины от 27.04.2000 №92 // Инфодиск: Лига. 3. Положение (стандарт) бухгалтерского учета 9 "Запасы". Утверждено приказом Министерства финансов Украины от 20.10.1999 №246 // Инфодиск: Лига. 4. Юровский Б. С. Планирование и калькулирование себестоимости продукции. Энциклопедия бухгалтера и экономиста. №13 – К. 2004. – 168 с. 5. Білоусова І. Методи учета производственных затрат и калькулирование себестоимости продукции // Бухгалтерский учет и аудит. – 2006. – №9. – С. 3 – 5. 6. Рыночный подход к калькулированию себестоимости продукции // Вестник. – 1999. – №3(11). – С. 70 – 72.

УДК 657.446

Федосеенко И. Г.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЕННОСТИ ОТРАЖЕНИЯ ДЕБИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ НА ПРЕДПРИЯТИИ

В процессе деятельности предприятие не всегда осуществляет расчеты с другими предприятиями или физическими лицами одновременно с передачей готовой продукции, выполнением работ, оказанием услуг и т. д. В связи с этим у него возникает дебиторская задолженность.

Дебиторская задолженность за товары, работы, услуги возникает в том случае, когда продукция реализуется предприятием на условиях последующей оплаты или на условиях товарного (коммерческого) кредита [1]. Она отражается либо в момент отгрузки продукции покупателю, либо при осуществлении предоплаты поставщику. При реализации продукции в кредит возникает риск непогашения всей задолженности. Поэтому предприятие всегда определяет размер дебиторской задолженности, по которой существует сомнение относительно её оплаты. Несвоевременная оплата за реализованные товары, работы, услуги – это проблема, которая существует для всех предприятий Украины. В случае, если поставка и оплата осуществляется в различных отчетных перио-

© Федосеенко И. Г., 2008

дах, в финансової отчетности дебиторська задолженність відображається по чистій реалізаційній вартості. Ця вартість розраховується як різниця між загальною сумою поточної дебиторської задолженності за звітний період і резервом сумнівних боргів. Порядок складання і використання резерву сумнівних боргів наведено в П(С)БУ 10 "Дебиторська задолженність" [2]. Пунктом 7 цього стандарту передбачено створення резерву сумнівних боргів тільки відносно поточної дебиторської задолженності. Резерв не створюється для придбаної дебиторської задолженності, призначеної для продажу. Що стосується довгострокової дебиторської задолженності, то по ній резерв сумнівних боргів створюється в сумі довгострокової задолженності, перейшовшої в склад поточної. Вибір методу розрахунку даного резерву відносно дебиторської задолженності за продукцію, товари, роботи та послуги залежить від рішення керівництва підприємства і відображається в політиці. Для прийняття рішення про створення такого резерву необхідно в кінці звітної року проаналізувати склад дебиторської задолженності, включаючи строки погашення, вказані в договорах контрагентів, а також звернути увагу на дані інвентаризації дебиторської задолженності. В разі визнання дебиторської задолженності безнадійною (при втраті властивостей активу), вона може бути списана з балансу підприємства з отриманням в складі витрат. Якщо нарахований резерв сумнівних боргів недостатньо для списання такої задолженності, то різниця відноситься на: збільшення операційних витрат звітної періоду; рахунок 38, на якому виникає дебетовий сальдо [3].

Таким чином, можна зробити висновок про те, що поточна дебиторська задолженність відображається в звітній вартості по чистій реалізаційній вартості. Для визначення чистого реалізаційного вартості на дату балансу розраховується величина резерву сумнівних боргів, яка дозволяє підприємству реально відобразити своє фінансове становище, що відповідає одному з основних принципів ведення бухгалтерського обліку на підприємстві – принципу обачності.

Література: 1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" №996 від 16.07.1999 // *Ізв. закон. акт.* 2. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. – Харків: Фактор, 2006. – 292 с. 3. Малишевський Ю. Д. Фінансовий облік. – Харків: ІД "ІНЖЕК", 2003. – 288 с.

Чемиртан О. М.

УДК 657.4:005

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ВІДХИЛЕНЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Важливою проблемою управлінського обліку є організація системного відображення та аналізу відхилень від нормативного обсягу виробництва та витрат. Незважаючи на відносно просту технологію проведення аналізу відхилень, методичні аспекти цих процедур мають чимале значення для кінцевого результату. Грубе порушення принципу порівнювальності показників може призвести до некоректних висновків та зменшити значущість контрольних та аналітичних функцій цього процесу.

Система обліку відхилень, що використовується в управлінському обліку США, детально досліджена в працях С. Ф. Голова, Ф. Ф. Бутинця, А. П. Зуділіна, Т. П. Карпової, А. В. Мухіна, К. Н. Нарібаєва, С. С. Сатубалдіна, Я. В. Соколова, С. А. Стукова, В. І. Ткача, С. М. Шапігузова, М. Г. Чумаченка [1, с. 48].

У процесі бюджетування встановлюються планові значення контрольованих величин, якими можуть виступати кількісні параметри діяльності підприємства, виражені в натуральних і вартісних показниках, а також якісні показники, такі, як своєчасність, якість, терміни поставок, якість обслуговування тощо. Обсяг контрольованих величин з метою виявлення відхилень і аналізу їх причин визначається економічною доцільністю, обумовленою через співвідношення вигоди, одержуваної від усунення причин відхилення, і витрат на їх виявлення. Фактичні значення контрольованих величин виявляються на основі даних статистичного, фінансового й управлінського обліку на підприємстві.

Для оцінки значущості отриманого відхилення на кінцевий результат діяльності підприємства необхідно їх оцінювати за відповідними критеріями [2, с. 29].

При аналізі причин відхилень варто розрізняти контрольовані й неконтрольовані причини, тому не доцільно розглядати усі фактори, що впливають. При цьому доцільно обмежитися факторами, що залежать від зусиль підприємства, окремих центрів відповідальності, або детально аналізувати фактори, які можуть бути враховані на перспективу.

© Чемиртан О. М., 2008

Облік відхилень в управлінській бухгалтерії за допомогою відповідних рахунків створює умови, які необхідні для організації ефективної системи контролю фінансової та господарської діяльності підприємства, а працівникам управління – інформацію для оцінки їх дії і, відповідно, прийняття заходів для коригування отриманих результатів.

В американській практиці для обліку відхилень відкриваються 7 окремих рахунків: відхилення за матеріалами за рахунок цін; відхилення за матеріалами за рахунок використання; відхилення за заробітною платою за рахунок тарифів; відхилення за заробітною платою за рахунок використання; відхилення за накладними витратами за рахунок продуктивності; відхилення за накладними витратами за рахунок використання потужності; відхилення за накладними витратами за рахунок перевищення кошторису [3, с. 82 – 83].

Усі витрати з цих рахунків перераховуються на рахунок реалізації та приєднуються до собівартості реалізованої продукції.

У загальнонаціональному плані рахунків Франції передбачені три рахунки для відображення відхилень різних категорій [1, с. 65]: рахунок "Відхилення від попередньо встановленої собівартості та нормативних витрат"; рахунок "Відхилення, що виявлені в процесі бухгалтерської обробки даних"; рахунок "Виробничі результати управлінського обліку".

Незважаючи на безумовну важливість та необхідність обліку та аналізу відхилень є певні складнощі: введення додаткових рахунків у систему фінансового обліку для відображення відхилень з деталізацією їхніх причин значно збільшує трудомісткість обліку; контроль за відхиленнями буде виникати майже за всіма статтями витрат; система оподаткування зовсім не стимулює підприємства вести детальний та трудомісткий облік відхилень за окремими статтями витрат, і взагалі знижувати витрати, що супроводжується збільшенням бази оподаткування.

Усунення цих складнощів буде сприяти прискоренню впровадження управлінського обліку та підвищенню ефективності аналізу відхилень, що значно полегшить управління витратами та прибутком.

Література: 1. Ткач В. И. Управленческий учет: Международный опыт / В. И. Ткач, М. В. Ткач. – М.: Финансы и статистика, 1994. – 114 с. 2. Добровський В. М. Управлінський облік: Навч. посібник / В. М. Добровський, Л. В. Гнилицька, Р. С. Коршикова. – К.: КНЕУ, 2005. – 278 с. 4. Чумаченко Н. Г. Внутризаводской экономической анализ. – К.: Техника, 1968. – 288 с. 3. Чумаченко Н. Г. Учет и анализ в промышленном производстве США. – М.: Финансы, 1974. – 238 с. 5. Белоусова І. Проблеми впровадження управлінського обліку на підприємстві // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – №5 – С. 30 – 34.

УДК 657.47

Коршунов Є. А.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ПЛАНУВАННЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Економіка орієнтована перш за все на споживачів, яких не цікавить собівартість продукції, а цікавить ціна, яку вони готові заплатити. Споживача собівартість може цікавити лише у тому випадку, якщо його цікавить, скільки на ньому може заробити виробник, а виробника і продавця вона не цікавить, тому що він візьметься за справу лише у тому випадку, якщо собівартість настільки нижче ціни, що прибуток, який він отримає, давав би можливість займатися цією справою. Треба сказати, що собівартість продукції залежить від виробника, а ціна на неї від бажань виробника та можливостей споживача. Планування собівартості – це перевірка виробничих та маркетингових можливостей підприємства. Планування витрат – це складова частина планування діяльності підприємства і є елементом як стратегічних планів (планів підприємства), так і тактичних. Плани собівартості перераховуються при відхиленні обсяги виробництва продукції від планових показників. У ринковій економіці підприємство самостійно вирішує, скільки і якої продукції йому випускати, і за якими цінами її реалізовувати, тому головним завданням виробничого підприємства є визначення обсягу випуску продукції та цін її продажу [1, с. 9].

Обсяги виробництва та ціна повинні забезпечити можливість отримання підприємством такого прибутку, який би реалізовував стратегічні цілі його розвитку, тому підприємство повинно інвестувати значні кошти в переобладнання та модернізацію процесу виробництва. Таким чином, головною метою калькулювання собівартості продукції та планування витрат підприємства є підготовка інформації, необхідної для визначення обсягу виробництва та цін на продукцію. У наш час плану-

вання витрат та визначення собівартості особливо на матеріалоемному виробництві є великою проблемою, тому що ціни на метал та інструменти з кожним місяцем зростають десь на 8 – 10%, також істотно впливає на визначення собівартості, несвоєчасне та неправильне списання матеріалів на той чи інший вид продукції, що виробляється. Крім того дані про собівартість і витрати підприємства необхідні для розробки його фінансового плану та бюджету підприємства, визначення обсягу виробництва та цін на продукцію, і найголовніше для ведення бухгалтерського обліку та фінансового планування [1, с. 10]. Правильне визначення собівартості продукції дає можливість керівництву підприємства приймати ефективні управлінські рішення та раціонально розпоряджатися чистим прибутком.

Література: 1. Юровський Б. С. Планування, облік та аналіз собівартості продукції. – Харків: Фактор, 2004. – С. 8 – 10.

Кисла В. П.

УДК 657.425

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання амортизаційна політика проводиться як на рівні держави, як складова економічної політики, так і на рівні окремих підприємств, як складова облікової політики підприємства, є досить недосконалою, що і обумовило актуальність дослідження.

Метою дослідження є визначення проблем формування амортизаційної політики та розробка рекомендацій щодо їх усунення. Для досягнення даної мети автором вирішено такі завдання: проаналізовано поняття "амортизація", окреслено основні проблемні питання та запропоновано шляхи їх вирішення.

Проблема формування амортизаційної політики знайшла своє відображення у дослідженнях П. А. Орлова [1], також даною проблемою займається І. А. Бланк [2], Н. Виговська [3] та ін. Що стосується законодавчого забезпечення амортизаційної політики, то воно є досить суперечливим та недостатньо врегульованим.

Аналізуючи визначення поняття "амортизація" в економічних літературних джерелах, можна зробити висновок, що не існує єдиного його визначення. Одна група вчених вважає, що амортизація — це грошове вираження зносу, друга — амортизація — це не що інше, як процес перенесення вартості зносу на собівартість продукції, третя стверджує, що амортизація — це прийом або метод бухгалтерського обліку [2]. Однак майже всі вони погоджуються, що амортизація — це процес поступового списання вартості необоротних активів на витрати підприємства. Розглядаючи питання визначення термінів корисного використання основних засобів, слід зазначити, що самостійне їх встановлення підприємствами на сьогодні має ряд серйозних недоліків. По-перше, відбуваються істотні розбіжності у термінах корисного використання на аналогічні об'єкти у різних господарствах, що використовуються в однакових виробничих умовах. По-друге, термін корисного використання в більшості випадків не збігається зі строком експлуатації об'єктів, передбачених у технічній документації на основні засоби, через вплив на нього різних факторів, передусім морального зносу. По-третє, за таким підходом створюються умови для маніпулювання розміром амортизаційних відрахувань і, як наслідок, існує можливість зловживань через прямий вплив нарахованої амортизації на фінансовий результат підприємства. Обираючи метод нарахування амортизації, підприємства повинні звернути увагу перш за все на переваги та недоліки кожного з методів у певних виробничих умовах. Запровадження в дію в 2000 р. Стандарту (положення) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", що може й повинен бути методичною основою для нарахування економічної амортизації, був складений без роз'яснення необхідності ведення роздільного податкового й бухгалтерського обліку, а також пояснення сутності й цілей фіскальної й економічної амортизації. Немає цього й в інших нормативних актах. Стандарт визначає п'ять методів, які дозволяють використовувати при нарахуванні амортизації: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий. Крім того, дозволено використовувати метод амортизації, передбачений податковим законодавством. Слід зазначити, що жоден з цих методів не дає однозначної відповіді на проблему розподілу амортизованої вартості. Тому вибір методу нарахування амортизації основних засобів необхідно здійснювати в кожному конкретному випадку. Також необхідно дати визначення як фіскальної, так і економічної (дійсної) амортизації, вказати

© Кисла В. П., 2008

сфери їх застосування. Сфера застосування фіскальної амортизації встановлюється чинним законом про оподаткування прибутку підприємств [4; 5].

Введення позабалансового рахунку 09 "Амортизаційні відрахування", на якому ведеться облік нарахування та використання амортизаційних відрахувань, також є необґрунтованим, оскільки це лише створює додаткові проблеми для бухгалтерських служб. Зокрема підприємства використовують комп'ютерні програми, в яких не передбачено ведення такого рахунку, тому облік на рахунку 09 на більшості підприємств не ведеться.

Для поліпшення становища, на думку автора, необхідно вжити ряд заходів:

1. У бухгалтерському обліку відмовитися від використання податкового методу нарахування амортизації, оскільки даний метод не спрощує бухгалтерський облік та не приводить до поєднання бухгалтерського податкового обліку амортизації. Проте для потреб податкового обліку даний метод можна застосовувати й надалі, але з переглядом груп основних фондів та норм амортизації.

2. Виключити із законодавства вимогу про обов'язкове створення амортизаційного фонду, що дасть підприємству можливість вільно розпоряджатися своїми коштами. Рішення про створення такого фонду повинно прийматися керівництвом, враховуючи умови господарювання, фінансове становище підприємства.

3. Амортизаційна політика повинна формуватися на державному рівні шляхом встановлення груп основних засобів та граничних термінів їх використання у межах групи, й на рівні підприємства, шляхом надання права підприємству обирати методи нарахування амортизації та термінів корисного використання в межах, встановлених законодавством.

4. Законодавчо врегулювати визначення терміна "амортизація", визначивши його виключно як процес розподілу вартості необоротних активів, що амортизується, на весь строк їх експлуатації.

У результаті проведеного аналізу, автором запропоновано відмовитись від застосування у бухгалтерському обліку норм амортизації, передбачених податковим законодавством, що дасть змогу при визначенні фінансового результату та складанні фінансової звітності підприємства керуватися винятково економічними методами та категоріями, що сприятиме об'єктивності фінансових та економічних показників діяльності підприємств.

Література: 1. Орлов П. Совершенствование государственной амортизационной политики / П. Орлов, С. Орлов // Экономика Украины. – 2003. – №2. – С. 32 – 36. 2. Бланк И. А. Управление активами. – К.: Ника-Центр, 2000. – 720 с. 3. Виговська Н. Г. Удосконалення обліку амортизації: стан, проблеми, перспективи. – Житомир: ЖГП, 1998. – 340 с. 4. Закон України "Про оприбуткування прибутку підприємств" від 28.12.94 // liga. kiev. ua 5. Основні засоби: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7, затверджене наказом Міністра фінансів України №92 від 27.04.2000 року // liga. kiev. ua 6. Житний П. Концепція формування амортизаційної політики в умовах ринкової економіки // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – №3. С. 13 – 17.

УДК 657.371

Твердохліб О. Е.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ВІДОБРАЖЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Інвентаризація – один із найважливіших методів бухгалтерського обліку, яким забезпечується перевірка і документальне підтвердження достовірності даних бухгалтерського обліку про наявність і стан матеріальних і нематеріальних активів, іншого майна, капіталу, інвестицій, розрахунків, резервів і зобов'язань.

Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" передбачено, що перед складанням річної фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію, в інших періодах періодичність і об'єкти інвентаризації визначаються керівником підприємства (крім випадків обов'язкового проведення інвентаризації) [1]. Об'єктами інвентаризації на підприємствах є: основні засоби, нематеріальні активи, фінансові інвестиції, сировина, матеріали, незавершене виробництво, готова продукція, товари, грошові кошти у національній та іноземній валюті у касі та поточних рахунках, векселі, розрахунки за дебіторською та кредиторською заборгованістю, за нестачами й витратами тощо.

Безпосередньо інвентаризаційну роботу проводять постійно діюча інвентаризаційна комісія, а також працівники інвентаризаційної комісії для здійснення інвентаризації на конкретних об'єктах і конкретного майна. Постійно діючі інвентаризаційні комісії здійснюють контрольні перевірки правиль-

© Твердохліб О. Е., 2008

ності проведення інвентаризації, перевіряють правильність визначення інвентаризаційних розбіжностей і обґрунтованість пропозицій щодо їх врегулювання.

За даними інвентаризаційних описів (актів інвентаризації) бухгалтерська служба, разом з робочими інвентаризаційними комісіями, складає звіряльні відомості за цими цінностями і розрахунками, де встановлено відхилення від облікових даних.

Балансова вартість нестачі списується за кредитом рахунків обліку відповідних активів і дебетом рахунків 94 "Інші витрати операційної діяльності" та 97 "Інші витрати". Сума, визначена до відшкодування винними особами, відображається за дебетом субрахунку 375 "Розрахунки з відшкодування завданих збитків" і кредитом рахунків 71 "Інший операційний дохід", 74 "Інший дохід" і 64 "Розрахунки з бюджетом" [2; 3].

Розбіжності на рахунках обліку цінностей, витрат і доходів майбутніх періодів, зобов'язань і забезпечень, розрахунків з дебіторами тощо мають усуватися за результатами інвентаризації і прийнятого рішення про їх врегулювання. Записи в бухгалтерському обліку здійснюються в тому ж місяці, коли завершено інвентаризацію, а щодо розбіжностей, встановлених за станом на кінець року, — у грудні.

Результати інвентаризаційної роботи повинні висвітлюватися у примітках до річної фінансової звітності, що дозволить зовнішнім користувачам інформації мати відповідну аналітичну інформацію [4].

Отже, інвентаризація на підприємстві проводиться для того, щоб виявити фактичну наявність активів та зобов'язань, відобразити розбіжності в обліку та при складанні фінансової звітності.

Література: 1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" // www.kiev.rada.ua
2. Алпатова Н. Порядок проведення інвентаризації // Главбух. — 2006. — №69. — С. 4 — 95. 3. Егорова К. Общий порядок проведения инвентаризации // Бухгалтерия. — 2006. — №17. — С. 57 — 73. 4. Пархоменко В. Инвентаризация — инструмент достоверности финансовой отчетности // Казна. — 2006. — №9. — С. 26 — 31.

Болобан М. И.

УДК 657.421

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПЕРЕОЦЕНКА ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ В БУХГАЛТЕРСКОМ УЧЕТЕ

Порядок переоценки основных средств регулируется пунктами 16 – 21 Положения (стандарта) бухгалтерского учета 7 "Основные средства", утвержденного приказом Минфина Украины от 27.04.2000 г. №92 (далее — П(с)БУ 7).

Значение переоценки состоит в приведении стоимости основных средств в соответствие к их реальной (справедливой) рыночной стоимости. В этом и заключается актуальность данной темы. При этом механизм переоценки, заложенный в П(с)БУ 7, предусматривает, что пересмотр подлежит именно остаточная стоимость объекта основных средств, поскольку именно она сопоставляется и приводится в соответствие к справедливой стоимости объекта.

Порядок отражения сумм переоценки основных средств в бухгалтерском учете зависит от того, была ли проведена дооценка или уценка стоимости объекта основных средств, а также от того, какая проводится по последовательности — первая или дальнейшая переоценка стоимости объекта основных средств [1].

Результаты первой переоценки основных средств отражаются в бухгалтерском учете таким образом: сумма дооценки остаточной стоимости объекта основных средств включается в состав дополнительного капитала (субсчет 423 "Дооценка активов") и отражается в балансе в строке 330 "Прочий дополнительный капитал", в отчете о собственном капитале в строке 060 "Дооценка основных средств". В случае выбытия ранее переоцененного объекта основных средств превышение сумм предыдущих дооценок над суммой предыдущих уценок остаточной стоимости этого объекта основных средств включается в состав нераспределенной прибыли предприятия с одновременным уменьшением дополнительного капитала (п. 21 П(с)БУ 7). В бухгалтерском учете такая операция отражается записью Дт 423 "Дооценка активов" — Кт 441 "Прибыль нераспределенная".

Согласно п. 21 П(с)БУ 7, превышение сумм предыдущих дооценок над суммой предыдущих уценок может ежемесячно (ежеквартально, раз в год) в сумме, пропорциональной начислению амортизации, включаться в состав нераспределенной прибыли с одновременным уменьшением дополнительного капитала. Бухгалтерский учет переоценки ведется по каждому объекту основных средств.

© Болобан М. И., 2008

Сведения об изменении первоначальной стоимости и суммы износа основных средств записываются в регистры их аналитического учета (инвентарные карточки учета основных средств). Также предприятие может вести отдельный бухгалтерский регистр учета переоценок основных средств произвольной формы. Следует обратить внимание на то, что переоценка основных средств в бухгалтерском учете никак не влияет на балансовую стоимость основных фондов и на другие данные налогового учета. В связи с этим после бухгалтерской переоценки основных средств балансовая стоимость основных фондов в налоговом учете не изменяется [2].

Таким образом, предприятие может переоценивать объект основных средств, если остаточная стоимость этого объекта существенно отличается от его справедливой стоимости на дату баланса. Также можно отметить, что переоценка основных средств в бухгалтерском учете никак не влияет на показатели налогового учета.

Литература: 1. Ермакова Н. Е. Переоценка основных средств: тонкости учета // Все о бухгалтерском учете. – 2006. – №3. – С. 41 – 46. 2. Шерстюк В. Р. Правильная переоценка. Особенности отражения в бухгалтерском учете результатов переоценки основных средств // Бизнес-консультант. – 2006. – №9. – С. 20 – 23.

УДК 657.44

Дерксен М. Ю.

Студент 2 курса
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЕННОСТИ УЧЕТА ОПЕРАЦИЙ С ВЕКСЕЛЯМИ (ОБЩАЯ СИСТЕМА НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ)

В хозяйственном обороте вексель выполняет различные функции. Он является долговым обязательством, кроме того, вексель может выступать как ценная бумага и становиться объектом купли-продажи, учета, золота, мены и т. п. Следует также подчеркнуть, что в соответствии со статьей закона Украины "Об обороте векселей в Украине" от 05.04.2001 г. запрещается использовать векселя как взнос в уставной фонд [1].

Рассмотрев литературные источники, можно отметить, что в налоговом и бухгалтерском учете имеются свои особенности отражения операций с векселями.

В налоговом учете эмиссия не отражается, так как эта операция является второй после приобретения товаров (работ, услуг). А затраты на приобретение бланков векселей относятся на валовые расходы и включаются в налоговый кредит по НДС.

В бухгалтерском учете на счетах по выданным векселям ведется учет расчетов по задолженности поставщикам, подрядчикам и другим кредиторам за полученное сырье, материалы, товары, услуги, работы и по другим операциям, на которые предприятием выданы вексели. Аналитический счет ведется по каждому выданному векселю и по срокам их погашения.

На счетах по полученным векселям ведется учет задолженности покупателей, заказчиков и других дебиторов за отгруженную продукцию (товары), выполненные работы, предоставленные услуги и по другим операциям, которая обеспечена векселями. Аналитический учет ведется по каждому полученному векселю [2].

Если вексель является самостоятельным объектом сделки, он рассматривается у приобретателя как финансовая инвестиция и учитывается на счетах 14 "Долгосрочные финансовые инвестиции" или 35 "Текущие финансовые инвестиции". Отражение операций с такими векселями в бухгалтерском учете производится с учетом требования Положения (стандарта) бухгалтерского учета 12 "Финансовые инвестиции", утвержденного приказом Минфин Украины от 26.04.2000 г. №91.

В бухгалтерском учете согласно п. 22 Положения (стандарта) бухгалтерского учета 15 "Доходы", в случае отсрочки платежа, вследствие чего возникает разница между справедливой стоимостью и номинальной суммой денежных средств или их эквивалентов, которые подлежат получению за продукцию (товары, работы, услуги и другие активы), такая разница признается доходом в виде процентов. А в соответствии с п. 20 того же стандарта проценты признаются в том же отчетном периоде, к которому они относятся, исходя из базы их начисления и срока пользования соответствующими активами.

В налоговом учете валовый доход и валовые расходы отражаются по результатам операций реализации и приобретения на сумму разницы между справедливой и номинальной стоимостью.

© Дерксен М. Ю., 2008

Таким образом, у эмитента процентного векселя валовые доходы не увеличиваются на номинал эмитированного векселя. Вместе с тем, суммы процентов по процентному векселю включаются в состав валовых расходов эмитента в налоговом периоде, на протяжении которого была осуществлена или должна быть осуществлена выплата таких процентов. У векселеполучателя сумма процента по процентному векселю включается в состав валовых доходов [1].

Література: 1. Закон України "Об обращении векселей в Украине" от 05.04.2001 г. №2374. 2. Гончарова Н. М. Операции с векселями // Эпсилон. – 2005. – №6. – С. 15 – 27. 3. Губина И. Вексельный бух учет // Бухгалтерия. – 2001. – №47/6(462). – С. 42 – 45.

Калюжна А. М.

УДК 657.446

Студент 2 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМА ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Дебіторська заборгованість становить суму заборгованості дебіторів на певну дату. Дебіторами можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, які в результаті минулих подій винні підприємству грошові кошти або інші активи.

Дебіторська заборгованість класифікується залежно від причини її виникнення:

з покупцями та замовниками за реалізовану продукцію (роботи, послуги);

за отриманими векселями;

з різними дебіторами, що виникла за інших обставин.

Розглянемо більш детально дебіторську заборгованість з покупцями та замовниками, яка виникає при реалізації підприємством товарів (робіт, послуг) на умовах відстрочення платежу. Звичайно, надання покупцям комерційного кредиту може призвести до ризику неповернення дебітором боргу. Однак кредитування споживачів значно збільшує обсяги продажу продукції, що спонукає підприємство подавати продукцію на умовах відстрочення.

У більшості підприємств значний розмір активів зосереджений в дебіторській заборгованості покупців, що обліковується на рахунках 361 "Розрахунки з вітчизняними покупцями" та 362 "Розрахунки з іноземними покупцями".

На жаль, у практиці господарювання звичайним є явище неоплати заборгованості дебітором, тому відображення повного обсягу дебіторської заборгованості покупців не відображатиме реальної вартості активів підприємства. Відповідно до принципу обачності активи не повинні бути завищені. Тому стандартом 10 передбачено створення резерву сумнівних боргів, який уточнюватиме рахунки дебіторської заборгованості покупців та показуватиме чисту дебіторську заборгованість, тобто таку, від якої підприємство очікує отримати надходження грошових коштів або інших активів.

Сумнівний борг — це поточна дебіторська заборгованість за продукцію (роботи, послуги), щодо якої є невпевненість її погашення боржником.

Резерв сумнівних боргів розраховується в кінці кварталу або року відповідно до дебіторської заборгованості підприємства та відноситься на витрати періоду. Правило відповідності вимагає зіставлення доходів, що виникають від реалізації продукції (робіт, послуг) та витрат, понесених у зв'язку з отриманням цих доходів. Зокрема, збитки за сумнівними боргами покупців виникають у момент продажу їм продукції і повинні бути віднесені на витрати періоду, коли відбулася реалізація.

Безнадійна дебіторська заборгованість — це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або позовний термін якої минув.

Списану дебіторську заборгованість обліковують на позабалансовому рахунку 071 "Списана безнадійна заборгованість" ще протягом трьох років для того, щоб стягнути її при зміні майнового стану боржника [1].

Відшкодування дебітором безнадійного боргу, котрий уже списаний, може спричинити два варіанта дій.

Якщо заборгованість списана в цьому періоді, то повернені кошти відновлюють резерв сумнівних боргів, що раніше був списаний на суму даного боргу.

Якщо заборгованість списано у попередніх періодах, то повернені боржником кошти збільшують доходи підприємства, не корегуючи резерв. Це пов'язано з тим, що резерв створюється тільки на залишок дебіторської заборгованості раз у квартал або рік, а даної безнадійної заборгованості уже не було у його складі.

© Калюжна А. М., 2008

Отже, можемо зробити висновок, що існують проблеми обліку дебіторської заборгованості, які потрібно вирішувати на різних рівнях управління. Тому управління розрахунками дебіторів займає велике місце в управлінні активами підприємства.

Література: 1. П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість", затвердженому наказом МФУ від 08.10.99 року №237 // Все про бухгалтерський облік. – 2007. – №18(1295). – С. 32 – 35.

УДК 657.41/.45:004.78

Чемиртан О. М.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

МЕТОДИКА ФІНАНСОВОГО ТА УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЕОМ

Відсутність єдиного підходу до методики обліку основних засобів з використанням ЕОМ обумовлює потребу докладного розгляду цієї проблеми. Методику комплексу завдань автоматизованого робочого місця бухгалтера з обліку основних засобів (АРМБ ООЗ) розглянемо у взаємозв'язку управлінського та фінансового обліку.

В економічній літературі та практиці автоматизованої обробки облікової інформації С. В. Івахненко [1, с. 115], А. Т. Гершегорин [2, с. 28], В. П. Завгородній [3, с. 107], Ф. Ф. Бутинець [4, с. 515], Л. В. Нападовська [5, с. 34] та інші використовують різні технологічні процеси обробки інформації. Найбільш раціональною організацією бухгалтерського обліку, на погляд автора, є запропонована нижче методика з кожного комплексу завдань.

Нова технологія вирішення комплексу завдань передбачає такі етапи: підготовка первинної інформації; створення інвентарної картотеки на період впровадження; створення нормативно-довідкової інформації на період впровадження; створення набору даних руху основних засобів; проведення розрахунків на АРМБ і занесення інформації до бази даних; формування інформації для подальшого використання; здійснення аналізу результативної інформації; прийняття управлінських рішень за наявною інформацією; оцінка, планування і прогнозування облікової інформації; перезапис інформації в суміжні АРМБ.

При розробці комп'ютерних технологій потрібно максимально враховувати можливості широкого застосування обчислювальних систем і машин, включаючи техніку для реєстрації, передачі, обробки, зберігання, систематизації та відображення облікової інформації.

Найпростішою і найзручнішою для користувача технологією є системи обробки, що оперують табличним або сторінковим поданням інформації. Призначення АРМБ ООЗ полягає у виконанні системних обліково-контрольних операцій: автоматизації документування первинної інформації; оперативному управлінні, контролі за наявністю і рухом основних засобів, інших необоротних активів і нематеріальних активів; нарахування амортизації та зносу; видачі необхідної інформації на друк або екран дисплея за запитом.

Для обробки інформації з обліку основних засобів, інших необоротних активів і нематеріальних активів доцільно створювати трирівневу систему АРМБ:

на АРМБ I рівня здійснюються формування, підготовка первинної інформації з обліку основних засобів, а також розрахунок наявності, надходження, вибуття і нарахування амортизації, зносу за структурними підрозділами підприємства;

на АРМБ II рівня виконуються роботи щодо формування інформації з обліку основних засобів загалом на підприємстві, а також здійснюється внутрішньогосподарський аудит, вирішуються контрольні й аналітичні завдання, формується інформація для складання звітності;

на АРМБ III рівня виконується складання звітності, аналіз, прогнозування та моделювання і за даними обліку основних засобів приймаються управлінські рішення.

Взаємодія "людина — машина" при організації діалогових процедур передбачає такі етапи робіт: на першому здійснюється підготовча робота (введення поточної і розрахункової дат, а також пароля бухгалтера, що працює на АРМБ ООЗ та ін.); на другому етапі на екран виводиться головне меню — список необхідних функцій робіт на АРМБ; на третьому етапі конкретизуються види робіт обраної функції головного меню АРМБ; на четвертому — заповнюється первинна інформація, робляться розрахунки та вибір необхідної вихідної інформації або впроваджуються відповідні програмні заходи. Нині особливе значення надається прогнозуванню використання основних засобів.

Одним із найважливіших показників використання основних засобів є фондovіддача. Вона обчислюється діленням обсягу нетто-реалізації на середню вартість основних засобів за звітний період. Для аналізу фондорентабельності на підприємстві розробляється модель, яка відображає

використання основних засобів. Отриманий показник фондорентабельності дає змогу зіставити чистий прибуток і середню вартість основних засобів.

Важливим завданням бухгалтерського обліку є побудова моделей облікового процесу з подальшою імітацією його із застосуванням сучасних засобів обчислювальної техніки. Усі розглянуті проблеми бухгалтерського обліку в перехідній економіці пов'язані з розробкою єдиної методологічної моделі обліку й аудиту з використанням сучасних засобів обчислювальної техніки.

Отже, можна зробити загальний висновок, що подана методика обліку та контролю із застосуванням сучасної обчислювальної техніки дає змогу: впровадити принципово нову модель обліку, побудовану на іншому методологічному підході організації обліку та контролю за умов ринкової економіки; за рахунок максимального пристосування засобів обробки забезпечити прийняття управлінських рішень безпосередньо на місці виникнення інформації; автоматизувати весь цикл операцій — від ведення, контролю, аналізу й аудиту, обробки, систематизації, відображення до прийняття управлінських рішень; здійснити діалоговий режим вирішення облікових і контрольних завдань із широкими можливостями для бухгалтера; використати автоматизоване формування первинних даних на місці виникнення інформації; на основі інформаційного забезпечення змодельованого облікового процесу, що дасть змогу встановити логічний взаємозв'язок облікових процесів, здійснити моделювання поетапного вирішення завдань та їх взаємозв'язків; збудувати оптимальну інформаційну систему і на її основі здійснити імітаційне моделювання облікового процесу фінансово-господарської діяльності підприємства; впровадити нові методи обліку, які рекомендуються міжнародними стандартами з обліку та контролю; приймати управлінські рішення на кожному робочому місці бухгалтера, моделювати майбутні періоди; виявляти негативні моменти в роботі підприємства.

Література: 1. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес. 2003. – 350 с. 2. Гершегорин А. Т. Что такое АРМ бухгалтера? – М.: Финансы и статистика, 1988. — 96 с. 3. Організація бухгалтерського обліку: Навч. посібник для студентів ВНЗ спеціальності 7.050 106 "Облік і аудит" / Ф. Ф. Бутинець, О. В. Олійник, М. М. Шигун, С. М. Шулепова. – 2-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 576 с. 4. Завгородний В. П. Автоматизація бухгалтерського учета, контролю, анализа и аудита. – К.: А.С.К., 1997. – 768 с. 5. Нападівська Л. В. Управлінський облік: Підручник для студ. ВНЗ. – К.: Книга, 2004. – 544 с.

Бондур Я. И.

УДК 657.44

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕТА ДОХОДОВ И РАСХОДОВ СМП – ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ, ПРИМЕНЯЮЩИХ УПРОЩЕННУЮ СИСТЕМУ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ, УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ

Первые шаги в направлении поддержки малого предпринимательства предприняты Указом Президента Украины "О государственной поддержке малого предпринимательства" от 12.05.98 г. №456/98. Этим документом впервые было введено понятие упрощенной системы налогообложения, учета и отчетности для малого предпринимательства и регламентированы основные принципы такой формы налогообложения.

Предприятия-"единоналожники" получают доходы не только от продажи покупных товаров, но и от других операций (продажи основных фондов, ценных бумаг, иностранной валюты и пр.). Но при обложении таких операций единым налогом могут возникнуть трудности, поскольку действующим законодательством эти вопросы урегулированы недостаточно. Итак, рассмотрим данную проблему подробнее.

Согласно ст. 1 Указа №746/99 [1], выручкой от реализации продукции (товаров, работ, услуг) считается сумма, фактически полученная субъектом предпринимательской деятельности на расчетный счет или (и) в кассу за осуществление операций по продаже. Таким образом, в соответствии с указом применяется кассовый метод исчисления выручки.

Следовательно, если предприятие-"единоналожник" продает, например, покупные товары, то при поступлении выручки от покупателей фактически полученная сумма считается базой для на-

© Бондур Я. И., 2008

числения единого налога, исходя из выбранной ставки (6% или 10%). Но не всегда база налогообложения определяется исходя из общей суммы полученных предприятием денежных средств.

Если предприятие осуществляет продажу товаров на основании договора комиссии, то обложению единым налогом подлежит только комиссионное вознаграждение, причитающееся такому субъекту предпринимательской деятельности. А вот средства за товары, поступающие на расчетный счет такого комиссионера, являются транзитными, поэтому при определении суммы выручки от реализации для начисления единого налога эти средства не включаются в базу налогообложения [2].

В соответствии со ст. 1 Указа в случае продажи основных фондов (далее — ОФ) выручкой от реализации считается разница между суммой, полученной от реализации этих фондов, и их остаточной стоимостью на момент продажи. При расчете остаточной стоимости ОФ необходимо руководствоваться нормами не налогового, а бухгалтерского учета. Если и отгрузка ОФ, и поступление выручки за этот объект на счет продавца происходят в пределах одного месяца, то довольно легко определить разницу между суммой выручки и остаточной стоимостью ОФ на момент продажи и начислить на эту разницу единый налог (если разница — величина положительная) или вообще не облагать эту операцию единым налогом (если разница — величина отрицательная). Однако проблемы возникают тогда, когда дата поступления выручки и дата отгрузки ОФ приходятся на разные месяцы. Как в этом случае определять базу обложения единым налогом, в Указе не сказано.

При продаже ценных бумаг предприятие-"единоналожник" также сталкивается с проблемой определения базы обложения единым налогом. С одной стороны, если руководствоваться непосредственно Указом, при их продаже в базу налогообложения следует вроде бы включать всю полученную за них выручку. С другой стороны, толкование п. 5 Порядка №554 позволяет утверждать, что базой обложения единым налогом при продаже ценных бумаг является именно финансовый результат такой операции, а не вся выручка, полученная продавцом.

Следует также обратить внимание на то, что возможно разное толкование понятия "финансовый результат", и специалисты в данном случае советуют руководствоваться налоговым, а не бухгалтерским законодательством.

Очень интересная ситуация при получении предприятием процентов от банка. Если предприятие-"единоналожник" получает проценты от банка, ему безопаснее полученные суммы обложить единым налогом. Это обусловлено тем, что налоговики последовательно в многочисленных разъяснениях, касающихся обложения единым налогом процентов по договору банковского вклада (депозита), утверждают, что юридические лица должны учитывать при расчете базы обложения единым налогом, в частности, суммы внереализационных доходов, включая проценты, полученные по договору банковского вклада (депозита).

Однако здесь существует проблема противоречия в законодательстве. В Указе не установлено, что внереализационные доходы должны облагаться единым налогом. Любопытным на этот счет является Письмо №5, в котором Госпредпринимательство Украины утверждает, что субъект малого предпринимательства — юридическое лицо должно вести учет по Книге учета доходов и расходов, утвержденной приказом ГНАУ от 12.10.99 г. №554, а расчет размера единого налога — производить, руководствуясь определением выручки, предусмотренным Указом, то есть без учета внереализационных доходов.

Правда, налоговики могут утверждать, что полученные предприятием проценты банка по экономической сути являются выручкой от услуги по предоставлению денежных средств в кредит. А поэтому в соответствии со ст. 1 Указа полученная сумма должна облагаться единым налогом как и любая другая выручка от предоставления услуг. Однако ГНАУ и здесь противоречит, так как в 2005 г. в своем письме сделала вывод о том, что проценты по кредиту рассматриваются не как компенсация стоимости услуг по предоставлению денежных средств в кредит, а как плата за пользование кредитными средствами [3].

Еще один вопрос, касающийся базы налогообложения — кредиторская задолженность. Как известно, исковая давность в соответствии со ст. 257 ГКУ составляет три года. При списании кредиторской задолженности, по которой истек срок исковой давности, выручка не поступает на счет или в кассу предприятия-"единоналожника". Казалось бы, при таких условиях вообще нет оснований для уплаты с этой операции единого налога. Однако ГНАУ, не приводя никаких убедительных аргументов, упорно требует, чтобы предприятия начисляли единый налог в случае списания такой кредиторской задолженности основываясь на п. 5 Порядка №554, однако, при списании кредиторской задолженности не получается "единоналожником" фактически никак, и это не мешает налоговикам сделать вывод, что в базу обложения единым налогом необходимо включать и кредиторскую задолженность, по которой истек срок исковой давности [3].

Предприятия-"единоналожники" могут получать денежные средства при получении возвратной финансовой помощи от других лиц. По мнению налоговиков, она должна облагаться единым налогом. Для доказательства своей правоты налоговики ссылаются на п.40 П(с)БУ-25 и утверждают, что суммы денежных средств, которые такой "единоналожник" получает в качестве возвратной финансовой помощи, являются прочими доходами, полученными от обычной деятельности, но не связанными с операционной деятельностью предприятия, которые отражаются в статье "Прочие обычные доходы" финансового отчета субъекта малого предпринимательства. Поэтому такие суммы отражаются в "Внереализационных доходах и выручке от прочей реализации" Книги учета доходов и расходов и включаются в базу обложения единым налогом. С такими аргументами можно не согласиться, во-первых, с точки зрения бухгалтерского учета полученная возвратная финансовая помощь вообще не включается в состав доходов предприятия-получателя в соответствии с п. 3

ПБУ-3 доходы. А при получении такой финансовой помощи увеличиваются обязательства предприятия, а не собственный капитал, то есть о доходах вообще речь не идет.

Исследование показало, что законодательство Украины в разрезе организации учета доходов и расходов субъектов малого предпринимательства, применяющих упрощенную систему налогообложения учета и отчетности, недостаточно совершенное, что и является результатом частых нарушений и недоразумений при налогообложении доходов, полученных от различных операций, поэтому требует постоянного контроля и доработок.

Литература: 1. Указ Президента Украины "Об упрощенной системе налогообложения, учета и отчетности субъектов малого предпринимательства" в редакции Указа от 28.06.99 г. №746/99 // www.liga.net 2. Занько Б. Как предприятию на едином налоге облагать налогом доходы, полученные от различных операций // Все для бухгалтера в торговле. – 2006. – №38(184). – С. 34 – 37 3. Письмо ГНАУ от 11012006 г №71/6/15-0416 // www.gov.ua. 4. Письмо Госпредпринимательства Украины от 13 09 2000 г. №5-513/3395 // www.gov.ua.

Доценко А. В.

УДК 657.421.1

Студент 2 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

НАЛОГОВЫЙ УЧЁТ ГОРЮЧЕ-СМАЗОЧНЫХ МАТЕРИАЛОВ

Организовывая бухгалтерский учёт горюче-смазочных материалов (далее ГСМ) на предприятии, бухгалтер должен помнить ещё и о налоговом учёте ГСМ.

Приобретение может осуществляться непосредственно у их производителя и через сеть оптовой и розничной торговли как за наличные, так и по безналичному расчёту (в частности, по ведомостям путём 100% предоплаты). При этом порядок осуществления отпуска ГСМ при безналичном расчёте (по ведомостям) регламентирован инструкцией. В данном случае между покупателем и поставщиком (как правило, АЗС) заключается договор, согласно которому АЗС обязуется осуществлять заправку автомобилем покупателя. Существенной деталью такого договора, от которой зависит налогообложение операций по нему, является условие о переходе права собственности на ГСМ от продавца к покупателю после осуществления предоплаты.

Горюче-смазочные материалы могут приобретаться как для дальнейшей перепродажи, так и для собственного потребления. Остановимся вкратце на последнем варианте (приобретение для собственного потребления), поскольку для него характерны некоторые особенности, связанные с отражением таких операций в налоговом учёте. Изучив закон "О налогообложении прибыли", обратим внимание на основные моменты отражения ГСМ в налоговом учёте в составе валовых расходов:

1) в размере 50% по правилу первого события с дальнейшим перерасчётом этой же суммы по п.5.9 Закона о налоге на прибыль. При этом увеличение валовых расходов по предоплате возможно лишь в случае приобретения ГСМ у плательщика налога на прибыль на основании договора, содержащего соответствующую запись о налоговом статусе продавца. В этом случае стоит вести отдельный учёт именно той части ГСМ, которая включена в валовые расходы, и учитывать остатки неиспользованных ГСМ с целью перерасчёта их прироста/убыли в соответствии с п.5.9 Закона о налоге на прибыль;

2) в размере 100% в состав валовых расходов включить всю сумму полученных или предварительно оплаченных (при соблюдении условий, о которых было сказано в п.1) ГСМ, приобретенных как для легковых, так и для других автомобилей. При использовании ГСМ легковыми автомобилями 50% стоимости использованного топлива из состава валовых расходов следует исключить [1].

Таким образом, произойдёт уменьшение балансовой стоимости запасов на конец отчётного периода.

Из всего изложенного выше можно сделать вывод, что если предприятие приобретает ГСМ для легковых автомобилей, не используемых в хозяйственной деятельности, то они включаются в валовые расходы в размере 50%, а приобретение ГСМ, использующихся при эксплуатации транспортных средств, не относящихся к легковым автомобилям, включают в валовые расходы в полном объёме.

Литература: 1. Белова Н. Приобретение отдельных видов запасов // Налоги и бухгалтерский учёт. – №8. – 2006. – С. 40 – 41.

© Доценко А. В., 2008

ОСОБЕННОСТИ УЧЁТА ВАЛЮТНОГО КРЕДИТА

Предоставление (получение) кредитов и отображение этих операций в бухгалтерском и налоговом учете всегда были и остаются актуальными. Нечёткое определение в налоговом законодательстве некоторых вопросов по поводу отображения плательщиком налога начисленных процентов за пользование кредитом свидетельствует об общей необходимости рассмотрения этого вопроса.

Кредитные средства не затрагивают ни валовых доходов, ни расходов (пп. 7.9.1 и пп. 7.9.2 Закона о прибыли). Однако если кредит взят в иностранной валюте, то предприятие столкнется с курсовыми разнициами. Рассчитывать их нужно по кредитной задолженности. Так предписывает поступать пп. 7.3.3 Закона о прибыли [1].

Проценты по кредиту попадут в валовые расходы на основании пп. 5.5.1 Закона о прибыли: "в состав валовых расходов относятся любые расходы, связанные с выплатой или начислением процентов по долговым обязательствам (в том числе по любым кредитам, депозитам) в течение отчётного периода, если такие выплаты или начисления осуществляются в связи с ведением хозяйственной деятельности налогоплательщика".

Правда, тут надо помнить об ограничении, выдвинутом пп. 5.5.2 и пп. 5.5.3 Закона о прибыли. Оно касается предприятий, у которых 50% и больше уставного фонда принадлежит нерезидентам, льготникам по налогу на прибыль или неприбыльщикам. Им проценты по кредитам, выплачиваемым таким лицам (и связанным с ними), можно включать в валовые расходы лишь в лимитированном размере.

Включают проценты в валовые расходы по средневзвешенному или идентифицированному курсу, смотря какой метод оценки балансовой стоимости валюты выбрало предприятие (пп.7.3.6 Закона о прибыли). И в дальнейшем никаких пересчетов не делают. Исключение – проценты, срок оплаты которых на дату отчетного периода истёк.

Однако возникает проблема: на какую дату проценты можно включить в валовые расходы? Так как в Законе о прибыли спецнормы нет, то пользуемся общими — правилом первого события. Вместе с тем, при получении услуг от нерезидента валовые расходы увеличивают лишь по принципу начисления (пп. 11.2.3 Закона о прибыли).

В бухгалтерском учёте кредитные средства отражают по курсу НБУ на дату поступления валюты на счет. Но сумма обязательств не остается постоянной. Так как кредиторская задолженность — монетарная статья, то следует ее стоимость (Кт субсчёта 502 и 602) пересчитать по курсу НБУ:

на дату баланса;

на дату проведения расчетов. Ею будет погашение задолженности.

Тавим образом, при росте курса возникают валовые расходы, при падении – валовый доход [2].

Литература: 1. Закон Украины "О налогообложении прибыли предприятий" в редакции от 22.05.97 г. №283/97-ВР // www.liga.net. 2. Федоровский Е. Валютный учет // Все о бухгалтерском учете. – №84(1238). – 200. – С. 15 – 21. 3. Декрет КМУ "О системе валютного регулирования и валютного контроля" от 19.02.93 г. №15-93 // www.liga.net.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗВІТНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ КОМПАНІЙ

Фінансова звітність, що публікується західними компаніями, крім самих форм бухгалтерських звітів, завірених аудитором, містять багато іншої інформації. Така інформація не регулюється й надається винятково на розсуд фірми. Проте вона дуже важлива для користувачів як додаткове джерело даних для прийняття раціональних рішень. Кількість такої інформації визначається протилежними тенденціями: з точки зору управлінського обліку – це спроба менеджерів дати рекламу своєї діяльності й залучити нових інвесторів, з іншого боку — спроба сховати конфіденційну інформацію, що може завдати величезної шкоди інтересам фірми. Останнім часом великі українські компанії, зокрема банки, також стали публікувати свою звітність у такому вигляді.

© Кучеренко А. С., 2008

© Коршунов Є. А., 2008

На вітчизняних підприємствах використовуються такі форми фінансової звітності: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, примітки до річних фінансових звітів. Щодо західних компаній, то безпосередньо бухгалтерська звітність містить у собі різну кількість звітів, які регламентуються правилами або стандартами відповідних країн. У цілому можна виділити такі форми звітності:

- 1) баланс (Balance Sheet);
- 2) звіт про фінансові результати або звіт про прибутки й збитки (Income Statement, Profit and Loss Statement);
- 3) звіт про накопичений нерозподілений прибуток (Statement of Retained Earnings);
- 4) звіт про рух грошових коштів (Statement of Cash Flows);
- 5) звіт про зміну фінансового стану або звіт про використання й джерела засобів (Statement of Changes in Financial Position, Statement of Sources and Application of Funds, Statement of Funds Flows);
- 6) звіт про зміни у власному капіталі (Statement of Changes in Owners or Stockholders Equity);
- 7) пояснювальна записка або коментарі (Notes) [1, с. 97].

Як правило, крім самих форм фінансової звітності, вона містить багато іншої інформації: це звернення президента компанії до акціонерів, звіт ради директорів, аналіз розвитку фірми за попередні періоди, прогноз діяльності фірми на найближчі роки, розповідь про соціальну політику компанії.

У США обов'язково повинні бути надані баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів і звіт про зміни у власному капіталі разом з коментарями. У Великобританії — баланс, звіт про прибутки й збитки, звіт про рух грошових коштів (за рідкісними винятками) і пояснювальну записку з консолідованою звітністю. Міжнародні стандарти лише в цілому регламентують ту інформацію, що повинна бути відбита або розкрита у фінансових звітах. Так, міжнародний стандарт №7 "Звіт про рух грошових коштів" визначає інформацію, що повинна бути розкрита у звіті про рух грошових коштів.

У процесі переходу на міжнародні стандарти необхідно забезпечити впровадження нових принципів обліку й стандартів, які вже діють у закордонній практиці обліку, а потім розробляти та доповнювати облікові стандарти, що враховують специфіку економіки України. У цьому плані великі зміни повинні відбутися й у системі оподаткування, що також повинна враховувати у своєму розвитку практику західних країн, де політика податків більш проста й стабільна.

Література: 1. Коршунов В. І. Організація бухгалтерського обліку в закордонних країнах. – Харків: Основа, 1999. – С. 97 – 98.

Ершова Я. А.

УДК 657.44

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

УЧЕТ И ОТЧЕТНОСТЬ ПО СЕГМЕНТАМ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Предприятия занимаются различными видами деятельности, производят и реализуют не один вид продукции, товаров, выполняют различные виды работ и услуг. Деятельность предприятий также осуществляется через филиалы, отделения и подразделения в различных территориальных единицах. Такая диверсификация деятельности предусмотрена и происходит с целью снижения риска. Владение собственниками и потенциальными инвесторами полной, правдивой и непредвзятой информацией о результатах деятельности предприятия позволяет принимать правильные, взвешенные и перспективные решения, которые позволяют оценивать деятельность субъекта хозяйствования, перспективы его развития, получение прибыли.

Приказом Министерства финансов Украины от 19.05.2005 г. №412 утверждено Положение (стандарт) бухгалтерского учета 29 "Финансовая отчетность по сегментам". Стоимостные показатели отображены в форме отчетности – приложение к годовой финансовой отчетности "Финансовая отчетность по сегментам" — форма №6. П(с)БУ не распространяется на малые предприятия и не прибыльные организации и определяет порядок формирования и предоставление информации по сегментам деятельности в финансовой отчетности.

© Ершова Я. А., 2008

В форме №6 "Финансовая отчетность по сегментам" приводится информация про отчетные сегменты. Отчетные сегменты – хозяйственные или географические сегменты. Хозяйственным сегментом является отделяемая часть деятельности предприятия по производству и продаже определенного вида продукции, отличающаяся от других следующим образом: видом продукции; способом получения дохода (способом распространения продукции, услуг); характером производственного процесса; рисками деятельности; категорией покупателей. Географическим сегментом является отделяемая часть деятельности предприятия по производству и продаже определенного вида продукции (товаров, услуг) в конкретной экономической среде, отличающиеся от других следующими факторами: экономическими и политическими условиями географического региона; взаимосвязью между деятельностью в разных географических регионах; территориальным расположением производства продукции (товаров, услуг); соответствующими рисками; правилами валютного контроля и валютными рисками в этих регионах.

В зависимости от рисков и организационной структуры предприятия географические сегменты подразделяются на два вида: географический производственный сегмент, выделенный по месту расположения производства продукции (товаров, услуг) предприятия; географический сбытовой сегмент, выделенный по месту расположения основных рынков сбыта и покупателей продукции.

Хозяйственный или географический сегмент может быть определен отчетным, если большая (50%) часть дохода от деятельности этого сегмента создается от реализации продукции (товаров, услуг) внешним покупателям и выполняется условие: доход от реализации продукции (товаров, услуг) внешним покупателям и структурным подразделениям не менее 10% общей выручки; финансовый результат (прибыль, убыток) этого сегмента составляет не менее 10% суммарного финансового результата всех сегментов; балансовая стоимость активов этого сегмента не менее 10% совокупной стоимости активов всех сегментов. На отчетные сегменты должно приходиться не менее 75% выручки от реализации по операциям с покупателями со стороны.

В зависимости от влияния на финансовый результат предприятия определяются приоритетные и вспомогательные отчетные сегменты. При производстве различных видов товаров и услуг, оказывается влияние на риски и нормы прибыли, при этом приоритетным является хозяйственный сегмент, а вспомогательный – географический. Также, если риски и прибыли предприятия зависят от его работы в разных регионах страны, приоритетным сегментом признается географический сегмент, а вспомогательным – хозяйственный. Приоритетным сегментом также является выручка от реализации готовой продукции (товаров, услуг), операционные и финансовые доходы, себестоимость реализованной продукции, административные и сбытовые расходы, финансовый результат деятельности, активов и обязательств, капитальных инвестиций; вспомогательным – сегмент, приводятся данные про выручку реализованной продукции, объем капитальных инвестиций за год, стоимость активов на конец года.

В разделе 1 приложения к годовой отчетности (форма №6) отражаются показатели основной деятельности приоритетных отчетных сегментов и нераспределенные статьи за отчетный и прошлый годы. Доходами отчетного сегмента признается часть доходов предприятия, которые получены от продажи внешним покупателям и по внутрихозяйственным расчетам в результате обычной деятельности или географического сегмента. Доходы отражаются без НДС и акцизного сбора, и других вычетов из дохода. Следует отметить, что в состав доходов отчетных сегментов не включаются доходы от чрезвычайных событий и доход с налога на прибыль. Рассмотрим расходы отчетного сегмента – часть расходов предприятия, которые связаны с обычной деятельностью хозяйственного и географического сегмента и которые непосредственно могут относиться к отчетному сегменту. В состав расходы отчетного сегмента не включаются: административные расходы, расходы на сбыт, расходы по налогу на прибыль, чрезвычайные расходы.

Также в 1 разделе формы №6 отражены данные о балансовой стоимости активов и обязательств. Активами признаются активы хозяйственного и географического сегмента, возникшие в ходе обычной хозяйственной деятельности. В состав активов не включаются (п.28 ПБУ 29): отсроченные налоговые активы; дебиторская задолженность по налогу на прибыль; прочие оборотные активы. Обязательства отчетного сегмента – задолженность хозяйственного и географического сегмента предприятия, возникшая в ходе обычной хозяйственной деятельности и непосредственно относящаяся к этому сегменту. В состав обязательств не включается (п.30 ПБУ 29): обеспечение будущих расходов и платежей, целевое финансирование; отсроченные налоговые обязательства; долгосрочные финансовые обязательства, по кредитам банков; текущие обязательства по расчетам с участниками; обязательство по налогу на прибыль и другие обязательства перед бюджетом и государственными целевыми фондами.

Холдинговое предприятие для раскрытия финансовой информации по сегментам в консолидированной финансовой отчетности определяет по группе учетную политику с целью формирования приоритетных и вспомогательных отчетных сегментов. Следовательно, информация об отчетных сегментах раскрывается на основании показателей консолидированной финансовой отчетности. Формирование и накопление в бухгалтерском учете информации о доходах, финансовом результате деятельности, активах и обязательствах, капитальных инвестициях в разрезе отчетных сегментов может быть организовано с использованием номенклатуры шифров сегментов при обработке первичных документов, применение расшифровок к учетным регистрам бухгалтерского учета.

Таким образом, предприятия, осуществляющие различные виды деятельности или имеющие дочерние подразделения в различных регионах или странах, отражают информацию о доходах, расходах, финансовых результатах, активах и обязательствах отчетного сегмента в приложении к финансовой отчетности. Это дает более полную картину деятельности предприятия в целом не сгруппировано, а детализировано по отчетным сегментам, что ведет к принятию правильных и взвешенных управленческих решений.

Література: 1. П(с)БУ 29 "Финансовая отчетность по сегментам" // Все о бухгалтерском учете. – 2007. – №18. – С. 101 – 104. 2. Носов В. Финансовая отчетность по сегментам // ГлавБух. – 2005. – №24. – С. 30 – 34. 3. Пархоменко В. Учет и отчетность по сегментам // Праця і зарплата. – 20026. – №26. – С. 3 – 6.

Семеніста К. М.

УДК 338.4(477)

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОГО ТА ПРОЗОРОГО УПРАВЛІННЯ ФІРМАМИ МАЛОГО ТА СЕРЕДЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Світова практика свідчить про існування багатьох видів господарських товариств, які знайшли місце і в Україні. Найбільшого поширення набули акціонерні товариства і товариства з обмеженою відповідальністю. Менш поширеними в Україні є товариства з додатковою відповідальністю. У сфері малого та середнього бізнесу найбільшого поширення набули приватні підприємства, приватні підприємці та суб'єкти підприємницької діяльності – фізичні особи. Особливим напрямом взаємодії сучасних підприємств різних галузей економіки та виробництва є налагодження корпоративних відносин. Тому на сьогодні досить актуальною є проблема вивчення сфери корпоративних відносин між підприємствами малого та середнього бізнесу, яких в Україні утворилося досить багато.

Вивченням даної проблеми займається ряд вчених і Н. П. Коротенко [1], З. М. Варналій [2], С. О. Клишко [3]. Але аналіз літературних джерел свідчить про те, що рекомендації, розроблені на основі досвіду українських та провідних світових учених-економістів і підприємців при творчому підході можна використовувати для якісного управління, але бажано було б об'єднати деякі підходи.

Вирішення цієї проблеми є ключовим завданням корпоративного управління і обумовлено необхідністю захисту прав інвесторів у діяльності тих підприємств, де чітко розмежовуються функції управління та володіння. Проводилися й продовжують проходити різноманітні круглі столи, конференції, збори, присвячені корпоративним відносинам у підприємствах малого, середнього бізнесу та акціонерних товариствах за участю представників державних установ, міжнародних організацій, вищих навчальних закладів, асоціації із захисту прав акціонерів, акціонерних товариств та інших учасників фондового ринку. Необхідно створити державний механізм підтримки і регулювання малого бізнесу, формування культури менеджменту, без чого неможливе існування цивілізованих трудових відносин.

Головним стимулом щодо дотримання принципів корпоративного управління товариствами є економічна доцільність та об'єктивно існуючі вимоги ринку щодо залучення інвестицій. Разом із тим, варто звернути увагу на необхідність комплексного вирішення проблем у галузі корпоративного управління. Суспільство повинно усвідомлювати, що належне регулювання корпоративних відносин неможливе лише на рівні рекомендацій та принципів корпоративного управління. Надійним підґрунтям для запровадження добровільних етичних норм має бути цивілізоване та стимулююче правове поле. Але, на жаль, законодавчо в Україні відсутній належний рівень правового забезпечення діяльності підприємств малого та середнього бізнесу.

Література: 1. Коротенко Н. П. Національні принципи корпоративних відносин між підприємствами малого та середнього бізнесу в Україні / Н. П. Коротенко, В. Є. Сахаров // Актуальні проблеми економіки. — 2006. – №3. – С. 28 – 34. 2. Варналій З. М. Мале підприємництво в економічній стратегії України // Науковий вісник Інституту менеджменту та економіки. Сер. Екон. науки. – 2006. – №5. – С. 37 – 39. 3. Клишко С. О. Мале та середнє підприємництво як чинник самозайнятості робочої сили в перехідній економіці // Науковий вісник Інституту менеджменту та економіки. Сер. Екон. науки. – 2007. – №3. – С. 124 – 127.

© Семеніста К. М., 2008

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВАМИ (НА ПРИКЛАДІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА)

На практиці існують різні погляди фахівців на окремі питання організації методології обліку та оподаткування операцій з капітальними інвестиціями, практичне застосування П(с)БУ та інших законодавчо-нормативних актів. Окремим питанням постає облік капітальних інвестицій, які фінансуються за рахунок коштів державного чи місцевого бюджетів або спеціального фонду розвитку міст. У статті проаналізовано підходи до обліку капітальних інвестицій житлово-комунального господарства та пропозиції щодо їх удосконалення.

Сучасний технічний стан підприємств житлово-комунального господарства України характеризується високим рівнем аварійності водопровідних мереж і каналізаційних колекторів, мереж теплопостачання, значними обсягами втрат води і теплової енергії.

Аналіз сучасної інвестиційної практики підприємств свідчить, що обсяги капітальних вкладень є недостатніми для відновлення цих систем внаслідок обмежених фінансових можливостей. У Законі України "Про загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004 – 2010 р." від 24.06.2004 р. [1] зазначено, що зволікання з реформуванням, технічним переоснащенням призвели до того, що підприємства галузі неспроможні ефективно працювати в ринкових умовах і надавати споживачам послуги належного рівня та якості. Тому технічне переоснащення виробничих комплексів підприємств комунального господарства потребує значних обсягів фінансування на капітальні інвестиції.

Житлово-комунальні господарства здійснюють капітальні інвестиції за кошти субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реконструкцію аварійних систем, споруд та мереж, будівництво та підготовку об'єктів комунальної теплоенергетики та централізованого водопостачання і водовідведення для роботи в осінньо-зимовий період тощо. При цьому обов'язковою умовою фінансування коштів державного бюджету на капітальні інвестиції є попереднє спрямування органами місцевого самоврядування коштів місцевих бюджетів на кожний об'єкт.

У зв'язку з цим у галузі необхідно створювати і розвивати нові економічні відносини, пов'язані з активізацією і поліпшенням якості управління інвестиційними процесами на рівні підприємства, органів місцевого самоврядування та держави.

На практиці виникає низка питань, пов'язаних з нормативно-правовим забезпеченням, організації та методикою ведення обліку і оподаткування операцій з капітальними інвестиціями [2; 3].

Система обліку взагалі і щодо капітальних інвестицій зокрема, має бути гнучкою, щоб забезпечувати обліковою інформацією специфічні потреби різних користувачів і складання прозорої та достовірної фінансової звітності.

Об'єктом обліку капітальних інвестицій доцільно вважати сукупність витрат на придбання або створення, що капіталізується. Для забезпечення єдиного облікового підходу потрібно встановлювати в обліковій політиці підприємства критерії визнання нового строку корисного використання та порядок його визначення. З метою забезпечення обліковою інформацією управлінських потреб та оперативного аналізу капітальних інвестицій слід організувати відповідний аналітичний облік з відображенням на рахунках всієї сукупності форм капітальних інвестицій.

Отже, аналіз нормативно-методичного забезпечення та практики обліку капітальних інвестицій у житлово-комунальному господарстві свідчить про необхідність їх вдосконалення, активізації обговорення проблемних питань, прискорення розробки та внесення змін до чинних нормативних актів для того, щоб у бухгалтерів не викликало сумнівів щодо методики обліку капітальних інвестицій взагалі, в тому числі за рахунок бюджетних коштів.

Література: 1. Закон України "Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004 – 2010 роки" від 24 червня 2004 р. №1869-IV // www.kiev.rada.ua
2. Гура Н. Облік цільового фінансування на підприємствах житлово-комунального господарства // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – №2. – С. 45 – 50. 3. Гура Н. Облік основних засобів у житлово-комунальному господарстві // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – №6. – С. 37 – 42.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТИМЧАСОВА ТА НЕПОВНА МИТНІ ДЕКЛАРАЦІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ В ПОДАТКОВОМУ ОБЛІКУ

На сьогоднішній день поряд зі звичайною вантажно-митною декларацією (далі – ВМД) підприємство-імпортер може здійснити спрощене оформлення товарів з оформленням тимчасової чи неповної декларації. При цьому товари оформляються в режимі "імпорту" і здійснюється оплата всіх митних платежів, у тому числі й податку на додану вартість (ПДВ). Але на практиці ця думка не є однозначною. Це питання на даний момент є актуальним, тому це й спричинило його розгляд автором.

Метою даного дослідження є вивчення існуючих думок з приводу дати виникнення податкових зобов'язань і права на податковий кредит з ПДВ та авторська думка з цього приводу.

Отже, датою виникнення податкових зобов'язань, відповідно до пп. 7.3.6 Закону про ПДВ, є дата оформлення тимчасової (ТД) чи неповної декларації (НД) [1]. Відповідно до Порядку №166 сума податкових зобов'язань з ПДВ, сплачених при митному оформленні, у формі декларації не вказується. Сума ПДВ, сплачена митним органам і включена до складу податкового кредиту, відображається у р. 12.1 цієї декларації.

Ні Державною податковою адміністрацією України, ні Митною службою України не надано жодних рекомендацій щодо визначення дати виникнення права на податковий кредит з ПДВ при оформленні тимчасової або неповної декларації, у зв'язку із чим у підприємств із цього приводу сформувався дві точки зору:

1) право на податковий кредит з ПДВ виникає на дату оформлення ВМД, заповненої у звичайному порядку.

Аргументи на користь викладеної позиції. Тимчасова (ТД) чи неповна (НД) декларації оформлюються тільки під зобов'язання імпортера оформити протягом 30 днів ВМД, заповнену у звичайному порядку. При оформленні ТД і НД у графі 48 "Відстрочені платежі" проставляється гранична дата оформлення ВМД, заповнена у звичайному порядку, тобто вказується, що до оформлення ВМД існують спірні моменти, пов'язані зі сплатою митних платежів, у тому числі ПДВ [2]. І тільки вже ВМД, заповнена у звичайному порядку, підтверджує, що підприємство-імпортер вирішило з митницею всі спірні моменти й сплатило всі митні платежі в повному обсязі. Тому документом, що засвідчує право на одержання податкового кредиту з ПДВ, є ВМД, заповнена у звичайному порядку, тому що тільки вона підтверджує сплату ПДВ у повному обсязі й виконує вимоги пп. 7.2.7 Закону про ПДВ [1];

2) право на податковий кредит з ПДВ виникає на дату оформлення ТД або НД, а на дату оформлення ВМД, заповненої у звичайному порядку, здійснюється коригування податкового кредиту з наведеною сумою коригування в декларації з ПДВ в тому періоді, у якому оформлена ВМД.

Таким чином, при оформленні ТД або НД підприємство-імпортер сплачує митні платежі, у тому числі ПДВ у повному обсязі, як це й передбачено для таких декларацій. У підприємства виникає право на податковий кредит відповідно до пп. 7.5.2 Закону про ПДВ. Документами, що підтверджують право на податковий кредит, є оформлені ТД і НД. Тільки у випадку, якщо на дату оформлення ВМД, заповненої у звичайному порядку, відбулися зміни бази оподаткування, тобто змінилася митна вартість товару, суми акцизного збору, ввізного мита, а також інших податків і зборів (обов'язкових платежів), що включаються в базу оподаткування, відбувається зміна суми податкових зобов'язань, а отже, і зміна сум, які включаються до складу податкового кредиту [2].

Сума коригування ПДВ, що виникла в результаті зміни бази оподаткування, або виключається зі складу податкового кредиту, або включається в нього залежно від того, збільшилася або зменшилася сума податкових зобов'язань. Сума даного коригування вказується відповідним знаком у р. 16 декларації з ПДВ за той звітний період, у якому була оформлена ВМД, заповнена у звичайному порядку. Разом з декларацією підприємство подає Розрахунок коригування сум ПДВ. Уточнена декларація в цьому випадку не додається, оскільки коригування податкового кредиту відбувається не через допущені підприємством помилки, а як результат господарської операції підприємства, здійсненої у звітному періоді.

На думку автора, датою виникнення права на податковий кредит є дата оформлення ВМД, заповнена у звичайному порядку, проте однозначно, питання потребує законодавчо встановленого вирішення.

Література: 1. Закон України "Про податок на додану вартість" від 25.03.2005 // www.liga.net 2. Інструкція о порядку заповнення грузової таможенної декларації, утверджена приказом ГТСУ от 09.07.1997 // www.liga.net 3. Порядок применения временной и неполной декларации в соответствии с таможенным режимом импорта (при выпуске в свободное обращение), утвержденный приказом от 30.12.2003 // www.liga.net

УДК 657.421.1

Підкопай Г. М.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТРАНСПОРТНО-ЗАГОТІВЕЛЬНИХ ВИТРАТ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Питання, пов'язані з виробничими запасами [1], їх обліком, на сьогодні є актуальними. Саме через це автор намагається знайти шляхи вдосконалення обліку та списання транспортно-заготівельних витрат за умови незначної їх частки у складі первісної вартості придбаних виробничих запасів. Як відомо, кожне підприємство функціонує з метою отримання прибутку, який залежить від таких чинників, як: виручка від реалізації продукції та собівартість її виробництва. Значна частка витрат в собівартості виробленої продукції припадає на вартість використаних виробничих запасів. У свою чергу, первісну вартість придбаних виробничих запасів формують купівельна вартість та витрати, понесені при придбанні цих запасів. Звідси випливає, що транспортно-заготівельні витрати мають значний вплив на величину первісної вартості придбаних виробничих запасів. Відповідно до П(с)БУ №9 "Положення (стандартів) бухгалтерського обліку" до складу транспортно-заготівельних витрат включають витрати на заготівлю запасів, оплату тарифів (фрахту) за вантажно-розвантажувальні роботи й транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включають також витрати, пов'язані зі страхуванням ризиків транспортування запасів. Включення наведених вище елементів витрат до складу транспортно-заготівельних витрат, на погляд автора, є не досить доцільним.

З погляду ефективності застосування існує два шляхи вирішення існуючих проблем обліку транспортно-заготівельних витрат.

Перший [2] — до складу витрат на придбання запасів слід включати ціну придбання і додатково зазначити накладні витрати, але лише ті, які виникають при купівлі й транспортуванні запасів до місця їх зберігання. Побічні витрати, які є незначними і не мають суттєвого впливу на формування вартості придбаних запасів, також слід відображувати окремо, через те, що придбання одного конкретного виду запасів відбувається досить рідко. Як правило за одним транспортним документом придбаються виробничі запаси не тільки різні за найменуванням, а й за одиницею виміру, купівельною вартістю, вагою, сортом. За таких умов слід зазначити накладні витрати відображати не як елементи собівартості придбаних запасів, а як витрати звітного періоду.

Другий — якщо ж на підприємствах частка ТЗВ у складі вартості придбання запасів значна, облік цих витрат доцільно вести не тільки на окремо відкритому субрахунку, а й у розрізі видів витрат.

Раніше витрати, зазначені при придбанні виробничих запасів, асоціювались із транспортно-заготівельними витратами. При цьому до складу транспортно-заготівельних витрат відносили не тільки витрати, пов'язані з заготівлею та перевезенням запасів, а й витрати, пов'язані з їх навантаженням та розвантаженням, витрати на відрядження, митні витрати, вартість юридичних послуг. Тому названі вище витрати доцільно вважати не транспортно-заготівельними, а витратами,

пов'язаними з придбанням виробничих запасів, і слід розмежовувати дві складові: транспортно-заготівельні та інші витрати.

Отже, облік названих вище витрат доцільно вести не тільки на окремому рахунку, а й у розрізі відкритих субрахунків.

Література: 1. Хліпальська В. Значення оцінки вартості в обліку запасів товаро-матеріальних цінностей на підприємстві // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – №3. – С. 25 – 26. 2. Павлюк І. Проблеми бухгалтерського обліку виробничих запасів, товарів та пропозиції щодо їх вирішення // Бухгалтерський облік та аудит. – 2000. – №6. – С. 40 – 43.

Кульчицька А. М.

УДК 657.44

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ДОХОДІВ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах реформування підприємств та впровадження національних стандартів бухгалтерського обліку, які не повинні суперечити міжнародним стандартам, актуальною є проблема вдосконалення оцінки та обліку доходів від операційної діяльності. Операційні доходи слід вважати об'єктами управлінського обліку. Таке твердження пояснюється тим, що для визначення фінансових результатів діяльності окремих структурних підрозділів необхідно порівняти доходи від їх діяльності з їх витратами. Вони включають в себе доходи від основної та іншої операційної діяльності. Доходами від основної діяльності будівельних підприємств є доходи від виконання будівельних контрактів, оскільки виконання будівельно-монтажних робіт є головною метою створення таких підприємств, і вони забезпечують основну частку загального доходу. Саме ці дві названі умови є домінуючими при визначенні основної діяльності, що наведені в П(с)БО 3 "Звіт про фінансові результати".

Питання обліку доходів від виконання будівельних контрактів описані в роботах К. Друрі [1], В. Костюченко [2], Т. Молот [3], В. Пархоменка [4], І. Чалого [5], Е. Хендріксена і М. Ван Бреда [6] та інших зарубіжних і вітчизняних вчених-економістів.

У світовій практиці, за словами В. Костюченко, передбачено два методи обліку доходів за будівельними контрактами: метод укладеного контракту і метод поетапного виконання робіт [2, с. 17]. Перший передбачає, що облік доходів, витрат та фінансових результатів здійснюється на кінець виконання контракту.

Зокрема, Е. С. Хендріксен і М. Ф. Ван Бреда зазначають, що при відображенні доходу з використанням методу відсоткового закінчення проміжними документами є проміжні акти-процентовки. За їх словами цей метод передбачає визначення співвідношення витрат звітного періоду до загальних витрат за проектом. Потім очікуваний за договором дохід розподіляється між звітними періодами на основі цього співвідношення. Однак значна частина робіт може бути визначена на етапі планування, тобто до моменту здійснення основних витрат [6, с. 240].

К. Друрі, характеризуючи методи визначення доходів англійських компаній відповідно до вимог SSAP 9, зазначає, що сума платежів за виконані будівельні роботи визначається вартістю реалізації виконаних робіт за оцінкою архітектора або інспектора в сертифікаті архітектора. Сертифікат підтверджує, що робота при визначеній ціні реалізації закінчена і необхідно провести певні виплати підряднику [1, с. 155]. Сума проміжних виплат визначається відніманням від вартості реалізації сум утримань і вже проведених проміжних виплат.

Приблизний порядок визначення обсягів виконаних робіт можна було б використати і у вітчизняній практиці. Тобто залучати архітекторів до визначення відсотка готовності об'єктів при наявності спірних моментів між замовником і підрядником.

Управлінський облік інших операційних доходів необхідно здійснювати в розрізі їх окремих видів, відкриваючи для цього аналітичні рахунки до діючих субрахунків.

До завдання управлінської бухгалтерії входить також визначення вигідності здійснення окремих видів іншої операційної діяльності.

Наказом Міністерства фінансів України від 29 грудня 2000 р. №356 затверджені Методичні рекомендації стосовно застосування реєстрів бухгалтерського обліку, відповідно до яких аналітич-

© Кульчицька А. М., 2008

ний та синтетичний облік інших операційних доходів може здійснюватися в журналі 6. У цьому ж журналі передбачається ведення обліку та інших можливих доходів та фінансових результатів діяльності підприємств. Проаналізувавши структуру цього реєстра, можна зробити висновок, що вона вимагає вдосконалення. Це, перш за все, відноситься до II розділу журналу "Аналітичні дані про доходи". Аналітичний облік інших операційних доходів, на думку автора, повинен здійснюватися в розрізі всіх дев'яти субрахунків, а не тільки п'яти, як це має місце в реєстрі. Звичайно, Методичні рекомендації передбачають відкриття додаткових листків розшифровок для обліку окремих об'єктів. Але виникає питання: чи доцільним є ведення аналітичного обліку у двох реєстрах, коли можна обійтися одним — вдосконаленим? Вдосконалена будова журналу 6 могла б забезпечувати інформацію працівників менеджменту про вигідність окремих видів іншої операційної діяльності.

Література: 1. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет: Учебн. пособие для вузов / Пер. с англ.; [Под ред. Н. Д. Эриашвили. Предисл проф. П. С. Безруких. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. — 784 с. 2. Костюченко В. Облік будівельних контрактів за П(С)БО // Бухгалтерський облік і аудит. — 2001. — №6. — С. 5 — 7. 3. Момот Т. Проблеми обліку незавершеного будівництва / Т. Момот, І. Чалий // Баланс. — 2002. — №4 (389). — С. 13 — 15. 4. Пархоменко В. Бухгалтерський облік витрат і доходів за будівельними контрактами // Бухгалтерський облік і аудит. — 2001. — №6. — С. 9 — 10. 5. Чалий І. Метод ступеня завершеності: практичні аспекти застосування у будівництві / І. Чалий, Т. Момот // Баланс. — 2001. — №28 (413). — С. 40 — 44. 6. Хендріксен Э. С. Теория бухгалтерского учета / Э. С. Хендріксен, М. Ф. Ван Бреда. Пер. с англ.; [Под ред. проф. Я. В. Соколова. — М.: Финансы и статистика, 1997. — 430 с. 7. Финансовый учет: Учебник / Под ред. проф. В. Г. Гетьмана. — М.: Финансы и статистика, 2002. — 360 с. 8. Задорожний З. В. Проблеми обліку інших операційних доходів // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: економіка. — 2001. — №7. — С. 103 — 105.

УДК 339.944:657

Борисенко І. В.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ БАРТЕРНИХ ОПЕРАЦІЙ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У бухгалтерському обліку такого поняття, як бартер немає, але є поняття "товарообмінні операції" [1].

Метою даної статті є вирішення проблем відображення активів, які беруть участь у бартерних операціях, обліку, а також якою статтею балансу є отриманий або відвантажений товар — монетарною чи немонетарною.

Загальна думка щодо первісної вартості бартеру запасів визначена п. 13 П(с)БО 9: "Первісна вартість одиниці запасів, придбаних у результаті обміну на подібні запаси, дорівнює балансовій вартості переданих запасів. Якщо балансова вартість переданих запасів перевищує їх справедливу вартість, то первісною вартістю отриманих запасів є їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих запасів включається до складу витрат звітного періоду" [2]. Так, п. 12 цього стандарту зазначає, що первісна вартість основного засобу, отриманого в результаті бартеру на подібний основний засіб, дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта основних засобів.

У свою чергу, коли залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливу вартість, то первісною вартістю отриманого за бартером об'єкта є все-таки справедлива вартість переданого об'єкта, а різниця між залишковою вартістю та справедливою включається до витрат звітного періоду. Про первісну вартість об'єкта основних засобів, одержаного в результаті бартеру (або часткового бартеру), на неподібний об'єкт, зазначає п. 13 П(с)БО 7. Так, відповідно до цього пункту, при бартері неподібними активами первісна вартість об'єкта дорівнює справедливій вартості переданого об'єкта основних засобів, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) при здійсненні обміну [3].

Для бухгалтерського обліку дуже важливо знати, які активи — подібні чи неподібні — беруть участь у бартерній операції [4]. При обміні на неподібний об'єкт первісна вартість придбаного в обмін об'єкта визначається як справедлива вартість переданого об'єкта з урахуванням [5]:

збільшення на суму грошових коштів або їх еквівалентів, яку було отримано під час обміну;
зменшення на суму грошових коштів чи їх еквівалентів яку було передано під час обміну.

Трактування терміна "справедлива вартість" дає п. 4 П(с)БО 9. Згідно з цим пунктом: справедлива вартість запасів — це сума, за якою може бути здійснений обмін активу в результаті опе-

рації між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами. Визначення справедливої вартості для всіх видів придбаних ідентифікованих активів і зобов'язань задеклароване в додатку до П(с)БО 19.

Відображення в бухгалтерському обліку зовнішньоекономічного бартеру залежатиме від правильного розуміння деяких положень П(с)БО 21 [6]. Одним із них є чітке визначення того, якою статтю балансу є отриманий або відвантажений товар — монетарною чи немонетарною. Монетарні статті — це ті статті про грошові кошти та активи, за які будуть отримані грошові кошти та їх еквіваленти. Оскільки при бартерних операціях передбачається в оплату відвантаженого товару отримати також товар, то сума заборгованості, що виникає при бартері, буде вважатися немонетарною статтею. А з відображенням у бухгалтерському обліку немонетарних статей значно легше, ніж монетарних, адже за ними не потрібно визначати курсові різниці [1].

Відповідно до п. 5 П(с)БО 21, операції в інвалюті під час первісного визнання відображаються у гривнях за тим курсом НБУ, що діяв на дату здійснення операції. Тобто при здійсненні першої бартерної операції з отримання товару від нерезидента-постачальника вартість товару буде перераховуватися в гривнях за курсом, що діяв на дату отримання товару. Відповідно до п. 7 П(с)БО 21, на кожну дату балансу:

а) немонетарні статті, відображені за історичною собівартістю, зарахування яких до балансу пов'язане з операцією в іноземній валюті, відображаються за валютним курсом на дату здійснення операції;

б) немонетарні статті за справедливою вартістю в іноземній валюті відображаються за валютним курсом на дату визначення цієї справедливої вартості.

Отже, можна зробити висновок, що величина справедливої вартості визначається підприємством або на дату оцінки доходу за бартерним контрактом, або на дату оприбуткування активів. При цьому відображення в бухгалтерському обліку справедливої вартості відбувається за тим валютним курсом, який діяв на момент першої із цих подій. Тобто валютний курс надалі не підлягає перерахуванню, у зв'язку з цим бартерні операції відображаються в бухгалтерському обліку таким чином: заключна бартерна операція відображається не за валютним курсом, що діяв на момент її проведення, а за курсом, що діяв на момент здійснення першої операції. Наостанок варто відмітити, що незалежно від того, яка заборгованість за бартерним контрактом — дебіторська чи кредиторська — виникає першою, її величина все одно дорівнюватиме справедливій вартості одержаних активів.

Література: 1. Закон України "Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій в сфері зовнішньоекономічної діяльності" 2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" // Все о бухгалтерском учете. – 2007. – №18. – С. 29 – 32. 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Основні засоби" // Все о бухгалтерском учете. – 2007. – №18. – С. 32 – 35. 4. Михайлюк В. Облік бартеру зовнішньоекономічної діяльності в бухгалтерському обліку // Дебет-кредит. – 2003. – №39. – С. 17 – 21. 5. Ірха Л. І. Облік бартерних операцій зовнішньоекономічної діяльності // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №4(34). – С. 112 – 118. 6. Назарбаева И. ВЭД — бартер: порядок осуществления и отражения в учете // Бухгалтерия. – 2000. – №43. – С. 170.

Переродова Г. О.

УДК 657.44:339.56

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМИ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ ПРИ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЯХ

Останнім часом у всьому світі розвиток платіжних систем характеризується поступовим зрушенням сфери використання готівки та паперових платіжних засобів, переходом до нових платіжних інструментів і сучасних технологій платежів. Однією з найсучасніших технологій є використання пластикових карток. В Україні пластикові картки використовуються ще не так довго, тому на українських підприємствах виникають проблеми з веденням обліку розрахунків за допомогою пластикових карток.

Метою даної статті є аналіз усіх існуючих видів міжнародних безготівкових розрахунків, виділення найсучаснішого виду міжнародних розрахунків за допомогою пластикових карток та спрощення і удосконалення їх бухгалтерського обліку.

Основними формами безготівкових розрахунків вітчизняних підприємств з фірмами і організаціями західних країн є акредитив, інкасо, банківський переказ, розрахунки чеками [1].

© Переродова Г. О., 2008

Найпоширенішою формою безготівкових розрахунків є банківський переказ, що зумовлюється технологічною простотою його здійснення, короткими строками розрахунків та порівняно невисоким розміром оплати послуг банку. Банківський переказ – це доручення банку своєму банку-кореспонденту виплатити певну суму грошей за розпорядженням і за рахунок переказодавця іноземному отримувачу (бенефіціанту) із зазначенням способу відшкодування банку-платнику виплаченої ним суми.

Акредитивна форма розрахунку вигідна експортеру. Ці вигоди полягають у гарантії оплати відвантаженого товару банком, що відкрив акредитив, а при підтверженому акредитиві – банку, який його підтвердив та в отриманні платежу відразу ж після поставки товару та подання банкові документів, що засвідчують цю поставку. Акредитив за своєю природою є угодою, відокремленою від контракту купівлі-продажу, і банки не відповідають за порушення умов контракту кимось із контрагентів [1].

Інкасо – це банківська розрахункова операція, за допомогою якої банк за дорученням свого клієнта (експортера) отримує на основі розрахункових документів належні клієнтові кошти від платника (імпортера) за відвантажені на адресу імпортера товари і зараховує ці кошти на рахунок клієнта-експортера у себе в банку. Для експортера інкасо часто виявляється неприйнятним через те, що він спочатку повинен відвантажити товар, а згодом передавати документи у банк і чекати виконання покупцем своїх зобов'язань щодо оплати [1].

Для спрощення ведення обліку розрахунків пластиковими картками на підприємствах, на думку автора, доцільно використовувати реєстр такого змісту: покупець, ідентифікаційний код, № картки, назва валюти, сума в іноземній валюті, еквівалент за курсом НБУ.

Цей реєстр спрощує облік і робить більш наочним фіксування господарської операції. Позитивно позначиться використання в обліку субрахунків: 313 – грошові кошти в національній валюті на рахунку в банку, на які видана пластикова картка та 314 – грошові кошти в іноземній валюті на рахунку в банку, на які видана пластикова картка [2, с. 97].

Проаналізувавши різні види міжнародних розрахунків, можна зазначити, що найпоширенішою формою безготівкових розрахунків є банківський переказ, що зумовлюється технологічною простотою його здійснення, короткими строками розрахунків та порівняно невисоким розміром оплати послуг банку [3, с. 17].

Безперечно, пластикова картка вважається найсучаснішим засобом платежу, але в нашій країні картки використовуються ще не так давно, тому ще не регламентовані всі питання, які пов'язані з обліком розрахунків за допомогою пластикових карток, що спричиняє додаткові складності в роботі бухгалтерії підприємств. Для спрощення ведення обліку розрахунків пластиковими картками на підприємствах доцільно використовувати реєстр зазначеного змісту та введені додаткові субрахунки, таким чином спрощується контроль за правильністю відображення господарських операцій та веденням обліку на підприємствах – суб'єктах ЗЕД.

Література: 1. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 "Дохід", затверджене Наказом Міністерства України №290 від 29.11.99 р. // liga.kiev.ua. 2. Ірха Л. І. Податковий облік експортних та імпортерських операцій // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №5. – С. 97 – 103. 3. Василенко З. Розрахунки пластиковими картками в Україні: становлення, проблеми та перспективи / З. Василенко, А. Демешко // Фінанси України. – 2004. – №10. – С. 17 – 18. 4. Руденко А. Розрахункові та кредитні операції у зовнішньоекономічній діяльності підприємств. – К.: Спілка, 2002. – 152 с.

УДК [331.36:657-057](477)

Грицай В. В.

Студент 2 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ВИБІР ОПТИМАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БУХГАЛТЕРІВ

Від кваліфікації і рівня персоналу залежить ефективність роботи будь-якого підприємства. Мати ж професійний висококваліфікованих бухгалтерів, фінансових менеджерів, аудиторів підприємству майже вкрай необхідно, бо саме вони не тільки ведуть фінансовий облік, а й приймають управлінські рішення щодо діяльності підприємства. На сьогоднішній день в Україні недостатньо зроблені критерії та показники, за якими можна визначити рівень фінансового працівника.

У той же час в усьому світі склалася практика незалежної сертифікації бухгалтерів і аудиторів. Сертифікація дає можливість фахівцям підтвердити свою компетентність, а керівникові підприємства дає підставу довіряти його кваліфікації. Належний рівень персоналу в результаті призводить до зниження витрат, зростання прибутків та інвестицій, оптимізації податків [1; 2].

© Грицай В. В., 2008

Останнім часом в Україні постає актуальна проблема переходу до міжнародних стандартів ведення бухгалтерського обліку і звітності (МСБО та МСФЗ). Широкого вжитку набуває використання комп'ютерних технологій: щодня удосконалюються комп'ютерні програми, які мають допомогти і полегшити роботу бухгалтерії підприємства, такі, як 1С: бухгалтерія, Турбо бухгалтер, Парус, Галактика та ін. Існує багато закладів, які пропонують бухгалтерські курси різноманітного спрямування. Але, обираючи курси підвищення кваліфікації бухгалтерів, потрібно дивитися на перспективу і усвідомлювати, які зміни та реформи передбачаються у даній галузі в найближчому майбутньому, у зв'язку з переходом бухгалтерського обліку в Україні до міжнародних стандартів [1; 2].

Сьогодні все більшого поширення в Україні набуває Програма міжнародної сертифікації бухгалтерів CIPA (Certified International Professional Accountant). Метою навчання на курсах підвищення кваліфікації бухгалтерів є підтримка й підвищення рівня спеціальних знань і професійних навичок, якими володіють професійні бухгалтери; допомога бухгалтерам у застосуванні нових методів бухгалтерського обліку і у вивченні спеціальних дисциплін; роз'яснення сутності економічних процесів й оцінка їх впливу на клієнтів, роботодавців, на роботу бухгалтера, а також на виконання ними своїх обов'язків відповідно до вимог до бухгалтерів; забезпечення для суспільства в цілому розумних гарантій того, що бухгалтери мають спеціальні знання й професійні навички, необхідні для надання бухгалтерських послуг. Зміст цієї програми ґрунтується на МСБО та МСФЗ, а також на національному законодавстві. Що важливо, CIPA не обмежується суто фінансовим бухгалтерським обліком: сертифікований фахівець знає управлінський облік, фінансовий менеджмент, аудит, податки і право, здатний ефективно керувати фінансовими потоками підприємства. Сертифікати CAP (Сертифікований бухгалтер-практик) і CIPA (Сертифікований міжнародний професійний бухгалтер) видає українська професійна асоціація на підставі результатів незалежних іспитів, які можна пройти в великих містах України, де й відбуватиметься перепідготовка кадрів, а також підвищення їх кваліфікації [3].

Підвищення кваліфікації за програмами CIPA допомогли бухгалтерам не тільки підвищити свій кваліфікаційний рівень, але й отримати більш оплачувану роботу, бо ця програма є визнаною серед роботодавців, а в деяких випадках наявність сертифіката є обов'язковим для прийняття на роботу на окремому підприємстві.

Аналізуючи основні тенденції і напрямки розвитку сучасного бухгалтерського обліку, можна зробити висновки, що навчання за програмою CIPA надає широкі можливості українським бухгалтерам для удосконалення їх професійних знань та підвищення їх конкурентоспроможності на міжнародному ринку праці, і за публікаціями на сторінках журналів про бухгалтерський облік та Інтернет-видань є оптимальною, з точки зору багатьох експертів в даній галузі. Також існує багато інших програм, але здебільшого вони не відповідають міжнародним стандартам і є не досить придатними на українських підприємствах.

Література: 1. www.buhgalteria.com.ua 2. www.vobu.com.ua 3. CAP/CIPA – оптимальна програма підвищення кваліфікації українських бухгалтерів // Все про бухгалтерський облік. – 2007. – №91. – С. 7.

Міняйло А. Ю.

УДК 657.3

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Однією з причин виникнення кризової ситуації на багатьох українських підприємствах є низький рівень управлінського обліку. Саме некваліфіковані та помилкові дії керівництва призвели велику кількість суб'єктів господарювання до межі банкрутства. Суттєвим фактором, який зумовлює прийняття неправильних рішень, є відсутність на вітчизняних підприємствах ефективної системи контролінгу.

Мета даної статті полягає у визначенні місця та ролі контролінгу в організаційній системі управління підприємством, виявленні характерних ознак і впливу на процеси, що відбуваються у внутрішньому середовищі підприємства, визначення яких недоліків функціонування підприємства можна позбутися за допомогою контролінгу.

У сучасних умовах господарювання при зростанні впливу факторів зовнішнього середовища та посиленні позицій конкурентів великого значення набуває ефективне управління. Поставлена на достатньому рівні система контролінгу допомагає своєчасно та правильно оцінювати становище, що склалося на підприємстві, швидко реагувати на сформовані фактори зовнішнього середовища. Це дає можливість здійснювати планування дій і прогнозування основних показників діяльності і ефективно управляти ресурсами підприємства.

© Міняйло А. Ю., 2008

Розвиток світової промисловості, безпрецедентне зростання розмірів окремих підприємств і складності виробництва спричинили необхідність поліпшення методів управління, що, у свою чергу, призвело до ускладнення виробничого обліку і більш ретельного фінансового контролю [1, с. 165].

Концепція контролінгу є стрижнем, навколо якого повинні бути об'єднані основні елементи організації й управління підприємства, а саме: всі категорії бізнес-процесів; центри відповідальності підприємства; системи планування й бюджетування; системи управлінського обліку, побудована на основі центрів відповідальності та їх бюджетів; система стратегічного управління, заснована на аналізі ланцюжка цінностей, аналізі стратегічного позиціонування й аналізі витратно-утворюючих факторів; інформаційні потоки (документообіг), що дозволяє оперативно фіксувати поточний стан виконання бюджетів центрів відповідальності; моніторинг і аналіз результатів фінансово-господарської діяльності підприємства; виявлення причин відхилень і формування управлінських впливів у рамках центрів відповідальності [3, с. 154].

Упровадження та реалізація системи контролінгу на підприємстві здійснюється за допомогою якісних та кількісних методів.

За допомогою контролінгу можуть бути усунені такі недоліки функціонування підприємства, пов'язані з недосконалістю діючих на підприємстві механізмів обліку, як низька платіжна дисципліна структурних підрозділів, неконтрольована дебіторська заборгованість, слабе управління витратами, неправильне визначення прибутковості філіалів та видів бізнесу, недостатність оборотних коштів, сплата необґрунтовано високих податків [3, с. 119].

Упровадження сучасної методики контролінгу на підприємствах України дозволить: досягти ефективного управління; створити і оцінити потенціал підрозділів підприємства; досліджувати дії конкурентів та прогнозувати позиціонування підприємства на ринку; здійснювати порівняльний аналіз усіх отриманих даних; використовувати інновації, що дозволяють своєчасно пристосуватися до змін зовнішнього середовища; орієнтуватися на майбутнє при застосуванні методів планування тощо [2, с. 156].

Упровадження ефективного фінансового контролінгу не лише забезпечить швидкість та рентабельність суб'єкта господарювання, а й дозволить вчасно виявити та відреагувати на можливі фінансові ризики і шанси для підприємства.

Впровадження системи контролінгу на підприємствах передбачає його перехід на якісно новий рівень управління шляхом інтегрування, координації та спрямування діяльності різних служб підприємства відповідно до поставлених оперативних та стратегічних цілей.

Таким чином, можна зробити висновки, що на даному етапі розвитку економіки для забезпечення життєдіяльності підприємства необхідною умовою є здатність до змін. У цьому випадку контролінг може стати найбільш ефективним інструментом управління підприємством в умовах динамічної зміни зовнішнього та внутрішнього середовищ господарювання. Тому проблема впровадження системи контролінгу на вітчизняних підприємствах є актуальною.

Література: 1. Ареф'єва О. В. Історія виникнення контролінгу та сутність контролінгу бізнес-процесів // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №8. – С. 165 – 171. 2. Гудзь П. Інститут контролінгу в системі управління підприємством // Підприємства, господарство і право. – 2006. – №9. – С. 154 – 156. 3. Зінченко В. А. Цільова направленість контролінгу на підприємстві та інструменти його реалізації // Економіка розвитку. – 2005. – №3(35). – С. 119 – 121. 4. Вістяк Т. Фінансовий контролінгу в системі управління підприємством // Вісник. – 2005. – №1. – С. 68 – 70.

УДК 336.221:174.4

Родзинська В. О.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

КОДЕКС ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ ЯК КРОК ДО ПІДВИЩЕННЯ АВТОРИТЕТУ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ В НАСЕЛЕННЯ

Сьогодні вихід нашого суспільства на нові ступені трансформації потребує такої організації виконавчої влади, яка б забезпечувала істотне підвищення дієвості державного управління. Досягти такого становища неможливо без широкого використання наукових підходів до реформування всіх основних інститутів державного управління. Саме цього бракує нині в ході підготовки і проведення в Україні радикальної адміністративної реформи [1]. На жаль, у ході соціально-економічного реформування в нашій

© Родзинська В. О., 2008

країні спостерігався суперечливий процес: держава то посилювала свою присутність в економічній сфері і активно впливала на хід економічних реформ, то фактично самоусувалася або різко знижувала свій вплив на економічне реформування, що посилювало хаотичність його проведення [2].

У статті розглянуто необхідність створення Кодексу професійної етики державних службовців.

Ця проблема розглядається вже не перші роки. Так серед авторів, що працювали в цій сфері, можна назвати таких, як О. Шитря, В. А. Кобзаренко, Ю. Кравченко, Ю. Ермаченко, М. Руркевич та ін. [3].

Таке розмаїття вчених, думок і напрямів говорить про велику актуальність даної проблеми.

Модернізація Державної податкової служби України спрямована на створення ефективної високопрофесійної та підзвітної суспільству служби, яка чітко реалізує державну податкову політику та програму уряду, що сприятиме виконанню закладених до бюджету показників його наповнення. Це дасть змогу на належному рівні фінансувати соціальну і гуманітарну сфери та матиме істотний вплив на рівень життя і соціального захисту населення, його ділову активність, ступінь довіри громадян до державних структур влади. Водночас підвищення ефективності та прозорості функціонування державного апарату приведе до покращення міжнародного іміджу України.

Модернізація Податкової служби здійснюється вже досить тривалий час. У 1999 році Державною податковою адміністрацією України розроблено Концепцію та проект Програми модернізації Податкової служби, в яких враховано не лише вітчизняний досвід, але й досвід інших країн світу у сфері податкової практики, створення нових технологій податкової діяльності. Наказом Державної податкової адміністрації України від 7 квітня 2003 №160 затверджено Стратегічний план розвитку Державної податкової служби України на період до 2013 року [4], в якому визначено основні стратегічні цілі та шляхи реформування Державної податкової служби України.

Важливим аспектом модернізації Державної податкової служби має стати вдосконалення її організаційної структури. Її реформування здійснюватиметься до 2013 року протягом двох фаз, на першій з яких (2003 – 2007 рр.) буде проведено реорганізацію податкових органів, на другій (2008 – 2012 рр.) – буде завершено реорганізацію податкових органів з використанням усіх заходів соціально-психологічного захисту, впровадженням модернізованих операційних та управлінських процесів діяльності органів Податкової служби [4].

Серед завдань модернізації Державної податкової служби України важливим є перехід від наявної кадрової політики до системного та комплексного управління персоналом. Першочерговим завданням управління персоналом Державної податкової служби має стати розробка та впровадження сучасних стандартів діяльності і поведінки її працівників. Тобто модернізація Державної податкової служби України повинна бути спрямована на формування та закріплення авторитету її працівників у державі і суспільстві, передбачає створення надійного морально-етичного підґрунтя для такого реформування.

Професійна етика працівників Податкової служби є нічим іншим, як особливим видом соціального управління, спрямованим на закріплення моральних цінностей і норм у суспільних відносинах.

У зв'язку з цим, на погляд автора, треба розробити та прийняти Кодекс професійної етики працівників Державної податкової служби, який мав би юридичне загальнообов'язковий характер та визначав би систему моральних цінностей зазначених осіб, яку вони приймають свідомо і добровільно. Цей кодекс, як мораль, зокрема, був би формою внутрішнього контролю, а також, завдяки оприлюдненню, набув би статусу форми легального зовнішнього контролю державних службовців з боку суспільства.

Кодекс професійної етики працівників Державної податкової служби має бути наповнений значною кількістю моральних правил поведінки і діяльності, за допомогою яких можна оцінити поведінку і діяльність працівників Податкової служби з точки зору справедливості, чесності, совісті, гідності, професіоналізму, патріотизму тощо. Так, наприклад, працівники Державної податкової служби повинні з повагою ставитися до платників податків, громадян, інших службовців податкової служби; уникати дій, які можуть бути розцінені як використання службового становища в особистих чи корпоративних інтересах; бути ввічливими та коректними та ін.

Зазначені етичні засади забезпечення діяльності і поведінки працівників Державної податкової служби мають зовнішню і внутрішню сфери застосування. До зовнішньої належать ті, що впливають на стосунки працівників органів податкової служби з населенням, окремими платниками податків. Внутрішня сфера — взаємини колег, товаришів одного з одним, начальників з підлеглими, тобто морально-психологічний клімат і культура поведінки в службово-трудоному колективі.

Таким чином, проблема вироблення сучасних стандартів поведінки і професійної діяльності працівників Державної податкової служби України вимагає свого комплексного вирішення шляхом обов'язкового поєднання етичних і правових норм й подальшого їх закріплення на рівні нормативних актів. Повна і чітка регламентація стандартів поведінки є важливою гарантією дотримання прав, свобод та законних інтересів громадян працівниками Податкової служби, а це значить, що це буде засобом підвищення її авторитету серед населення.

Література: 1. Державне управління в Україні: Навч. посібник / За ред. В. Б. Авер'янова. – К.: Інститут держ. і права ім. В. М. Корецького, 1999. – С. 3. 2. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За ред. В. Б. Авер'янова. – К.: Факт, 2003. – С. 25. 3. Ємченко Ю. Модернізація Податкової служби України // Збірник наукових праць Академії Державної податкової служби України. – 2001. – Вип. 4 (14). – С. 184 – 187. 4. Стратегічний план розвитку Державної податкової служби України на період до 2013 року. Затверджено наказом ДПАУ від 7.04.2003 №160 // www.rada.gov.ua.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Міжнародні стандарти фінансової звітності набувають широкого визнання та дедалі більше використовуються в усьому світі. Для залучення інвестицій інвесторам необхідно аналізувати фінансову звітність компанії, тому доведення фінансової звітності підприємств України до міжнародних стандартів є основним фактором приваблювання інвестицій. Протягом кількох наступних років рівень можливості застосування має різко зрости внаслідок виконання програми зближення, яку впроваджує Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [1].

Необхідність подальшого реформування системи бухгалтерського обліку та аудиту відповідно до вимог ринкової економіки та МСФЗ є спільним завданням як центральних органів виконавчої влади, так і всіх громадських та неурядових організацій у сфері бухгалтерського обліку. Це сприятиме переходу до практики ефективного управління власністю, залучення інвестицій для реального сектору економіки, забезпечення економічного зростання, інтеграції у світову економіку [2].

Основною проблемою впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в Україні є ведення податкового обліку поряд з бухгалтерським. Крім того, проблемами впровадження МСФЗ є: усвідомлення державними органами й бухгалтерами необхідності введення МСФЗ як інструменту розвитку економіки й усунення бідності; придбання авторських прав на видання й переклад МСФЗ; труднощі перекладу МСФЗ на українську мову, оскільки навіть невелика зміна закінчення слова може спричинити інше розуміння суті, закладеної в тексті стандарту; труднощі застосування МСФЗ при обліку специфічних національних об'єктів у різних країнах; значні видатки на підготовку професійних кадрів, навчання бухгалтерів, зміна організаційної структури підприємств, комп'ютеризацію обліку та ін.; тривалість впровадження [3].

Для вдалого впровадження МСФЗ в Україні необхідно:

проведення регулярних зустрічей та щорічних конференцій для обговорення проблемних питань впровадження МСФЗ та розповсюдження позитивного досвіду в цій сфері;

визнання диференційованого підходу до встановлення вимог з розкриття інформації у фінансовій звітності залежно від масштабів господарської діяльності підприємств та їх публічної відповідальності;

визначення методології складання фінансової звітності підприємств, яка може регламентуватися національними стандартами, розробленими на базі міжнародних;

встановлення тісної співпраці між Радою МСФЗ та комітетом з питань бухгалтерського обліку України;

удосконалення механізму розгляду та експертизи проектів МСФЗ щодо надання можливості прийняття активної участі в обговоренні проектів та внесення пропозицій з метою врахування у них особливостей економічних процесів у країні;

підвищення якості аудиторських послуг як важливого елемента в досягненні позитивних результатів від впровадження МСФЗ;

розробки системи підготовки фахівців на основі міжнародних стандартів освіти з урахуванням традицій професійної освіти, що склалися в нашій країні [1 – 3].

З 1 січня 2008 року великі підприємства України повинні скласти звітність за Міжнародними стандартами фінансової звітності, що є першим кроком до переходу до міжнародної практики складання звітності.

Література: 1. <http://www.minfin.gov.ua> 2. <http://www.balance.ua> 3. <http://www.cipa.org.ua>

ИНВЕСТИЦИОННЫЙ КЛИМАТ УКРАИНЫ

Инвестициям принадлежит важнейшая роль в возобновлении и увеличении производственных ресурсов, а, следовательно, в обеспечении определенных темпов экономического роста. В условиях перехода к открытой рыночной экономике поиск основных направлений улучшения инвестиционного климата Украины является одной из актуальных проблем экономической науки и практики.

Необходимо отметить, что отдельные вопросы инвестирования и инвестиционной политики являются предметом исследования как отечественных, так и зарубежных ученых, таких, как О. Бондар, В. Солдатенко, В. Матвиенко, И. Головань, С. Ледяева, Н. Спасская.

Однако разработанные этими авторами рекомендации по повышению эффективности инвестиционной политики государства, на взгляд автора, нуждаются в дальнейшем развитии. В связи с этим, целью данного исследования является определение факторов формирования инвестиционного климата в Украине и обоснование необходимости его мониторинга с целью повышения эффективности инвестиционной политики государства.

Выход Украины из кризиса требует разработки и проведения эффективной государственной инвестиционной политики. Ее необходимость обусловлена, прежде всего, тем, что инвестиции и связанные с ними структурные сдвиги в экономике играют ключевую роль в формировании макроэкономических пропорций.

В настоящее время в сфере управления инвестициями необходимо формирование как конечных, так и промежуточных целей. Для этого необходимо:

- 1) определить критерии выбора главных направлений инвестирования;
- 2) установить те обязательные условия, при которых обеспечиваются возможности расширенного воспроизводства для всех участников инвестиционного процесса;
- 3) сформулировать принципы и условия финансирования на разных ступенях инвестиционного процесса.

Нормативно-правовое регулирование и контроль, подчиненные созданию благоприятной правовой и институциональной среды деятельности бизнеса, развитие конкуренции, упорядочение экономического оборота являются внутренними моментами понятия "инвестиционный климат".

Инвестиционный климат дает возможность иностранным инвесторам составить представление о том, насколько благоприятны или неблагоприятны в той или иной стране условия для вложения капитала. Чем хуже в данной стране инвестиционный климат, тем выше инвестор оценивает свой предпринимательский риск, тем выше издержки для страны-реципиента по привлечению зарубежных вкладов.

Для принимающей стороны важным элементом деятельности по выработке стратегии внешнеэкономических связей является моделирование инвестиционного климата. Во-первых, это дает системное представление о факторах, воздействующих на иностранного инвестора. Во-вторых, предоставляет возможность глубже оценить ситуацию в стране. В-третьих, позволяет осознать мотивацию поведения иностранного партнера. Формируя задачи и определяя цели проектов и программ с участием иностранного капитала, необходимо не ограничиваться лишь собственными интересами, но и уметь сопоставить их с системой интересов иностранного партнера.

Понятие инвестиционного климата может рассматриваться на макро- и микроэкономическом уровне. На макроуровне учитываются такие факторы, как существующая в принимающей стране политическая и экономическая обстановка, а также социальный климат [1].

При рассмотрении политической ситуации решающую роль играют следующие параметры: государственная политика в отношении иностранных инвестиций, традиция соблюдения международных договоров по различным вопросам, прочность государственных институтов, эффективность работы государственного аппарата, степень государственного вмешательства в экономику, склонность к национализации иностранного имущества [2].

На инвестиционный климат оказывают неблагоприятное воздействие не только прямые затраты и ограничения на деятельность иностранных фирм, содержащиеся в законодательстве принимающей страны, но и нечеткое формулирование отдельных норм, наличие неурегулированных вопросов. Все это уменьшает степень информированности иностранных инвесторов; снижает в понимании инвестора рентабельность вложений; вынуждает закладывать в цены контрактов возможные потери; создавать страховые запасы и т. д.

Среди экономических параметров на инвестиционный климат, прежде всего, влияют общее состояние экономики (подъем, спад, стагнация), положение в валютной, финансовой и кредитной системах страны, таможенный режим и режим использования рабочей силы [3].

Предприниматели чувствительны к условиям, способствующим свободному маневру капиталом, и обычно выделяют такие вопросы, как устойчивость валютного курса, динамика инфляционного процесса, условия кредитования, налоговые льготы. Особое значение имеют факторы, влияющие на размер издержек производства, и среди них – стоимость рабочей силы и ее соотношение со средним уровнем квалификации работников и производительностью труда.

Социальная составляющая инвестиционного климата включает оценку отношения к частной собственности вообще и к иностранным капиталовложениям в частности, наличие согласия по основным вопросам экономического и социального развития государства.

В современных условиях развития экономики Украины актуальной является задача мониторинга инвестиционного климата. В мировой практике наиболее распространены три варианта подобного мониторинга.

Первый отслеживает состояние инвестиционного климата страны без выделения отдельных хозяйственных систем (экономических зон, регионов, отраслей). На таком мониторинге специализируется большинство зарубежных консалтинговых фирм.

Второй вариант (двухуровневый) предусматривает осуществление мониторинга как для страны в целом, так и для отдельных регионов.

Третий предполагает проведение мониторинга по укрупненным межрегиональным экономическим зонам, регионам и отраслям (трехуровневый или четырехуровневый мониторинг).

Самым эффективным, по мнению автора, для Украины представляется третий вариант. Он позволяет:

учесть сходство и различие инвестиционных условий в пределах межрегиональных образований, а также специфику разных зон;

выявить синергетические эффекты инвестиционного климата страны, не сводящегося к совокупности инвестиционных климатов отраслей и регионов;

облегчить развитие системы мониторинга, поскольку он учитывает возрастающую роль регионов в инвестиционной политике страны;

уменьшить субъективизм при анализе инвестиционного климата в хозяйственных системах разного уровня;

упростить управление системой мониторинга, сбор, обработку и передачу информации и подготовить конкретные рекомендации по улучшению инвестиционного климата на всех уровнях экономики.

Преодоление инвестиционного кризиса и восстановление нормального воспроизводственного процесса в стране – сложная общеэкономическая задача, которая требует максимальных совместных усилий центра и регионов для создания благоприятных условий инвестирования в реальный сектор. При этом самая продуманная инвестиционная политика может дать эффект лишь вместе с совокупностью изменений в других видах общегосударственной экономической политики.

Литература: 1. Денисенко Н. П. Основы инвестиційної діяльності. – К.: Алерта, 2003. – 338 с. 2. Косянчук Т. Управлінські фактори формування інвестиційного клімату // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – №5. – С. 66 – 68. 3. Крутик А. Б. Инвестиции и экономический рост предпринимательства / А. Б. Крутик, Е. Г. Никольская. – СПб.: Изд. "Лань", 2000. – 544 с.

УДК 658.152

Людаговська О. В.

Студент 3 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

РОЗРОБКА НАПРЯМІВ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

На розвиток та ефективність діяльності підприємства впливає значна кількість факторів: структура персоналу, кваліфікація спеціалістів, обсяги та якість основних і оборотних фондів тощо.

На сучасному етапі в умовах гострої конкуренції між виробниками підприємству дуже складно розвиватися і досягати успіху у своїй діяльності. Тому для того, щоб зайняти провідне місце у певній галузі та забезпечити ефективний процес управління на підприємстві, необхідно залучати додаткові кошти – інвестиції. Зарубіжний досвід свідчить, що в розвинутих країнах формування інвестиційних ресурсів за рахунок коштів населення складають 25% від обсягу національних заощаджень [1]. Усе це зумовлює актуальність та доцільність розгляду проблеми підвищення ефективності здійснення інвестиційної діяльності на підприємстві, а також розробки напрямів щодо її покращення.

Як показав аналіз відповідної літератури [1 – 5], не достатньо розглянутими є такі питання, як залучення коштів населення для здійснення інвестування та регулювання цього процесу.

Регулювання та підвищення ефективності інвестиційної діяльності на українських підприємствах є однією з найважливіших проблем в Україні, усунення якої сприятиме стабілізації стану країни в цілому. Це пов'язано з тим, що даний етап розвитку української економіки характеризується домінуванням інвестування з боку іноземних компаній, а з боку потенціальних вітчизняних інвесторів – практично повна відсутність залучення до цього процесу населення. З одного боку, це пояснюється тим, що вітчизняні інвестори мають у своєму розпорядженні недостатню кількість грошових коштів, які можна залучити до українських підприємств, а, з іншого, – вітчизняні інвестори не володіють достатньою інформацією з цього питання, оскільки, як правило, інформація такого типу є закритою.

Недостатнє інвестування з боку населення в українські підприємства також може бути викликане нестабільністю економічного становища держави, а також наявністю у зв'язку з цим значного ризику втрати грошей.

© Людаговська О. В., 2008

Таким чином, для забезпечення значного успіху українських підприємств в стимулюванні залучення коштів населення в свою діяльність необхідно докласти надмірних зусиль в інформуванні людей, демонстрації доцільності цього процесу тощо. Це дозволить не тільки залишити накопичений капітал населення в країні, але й зменшити вплив іноземних інвесторів на діяльність українських підприємств з метою їх поглинання.

Література: 1. Україна в цифрах 2005. Статистичний довідник. – Державний комітет статистики України. – К.: Консультант, 2006. – 454 с. 2. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.08.1991 р. // Відомості Верховної Ради. – 1991. – №47. – С. 1351 – 1359. 3. Василенко М. Е. Проблемы активизации инвестиционной деятельности в современных условиях // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №2(32). – С. 50 – 57. 4. Растяпін А. В. Методика оцінки економічної ефективності інвестиційних проєктів // Фінанси України. – 2001. – №2. – С. 111 – 118. 5. Черваньов Д. М. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств. – К.: Знання-Прес, 2003. – 622 с. 6. Економіка підприємства: Учебн. пособие / Под общ. ред. П. А. Орлова. – Харьков: Изд. ХНЭУ, 2000. – 400 с.

Котенко В. С.

УДК 658.012.32

Студент 3 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ У СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Упродовж останніх двох десятиріч в українській економіці відбуваються трансформаційні процеси, які пов'язані зі зміною адміністративно-командної системи управління на більш прийнятну в умовах глобалізації світового суспільства — ринкову. Ці дві економічні системи мають протилежний зміст, тому суб'єкти та об'єкти моделей управління економікою суттєво диференційовані.

У зв'язку з цим пошук альтернативних шляхів функціонування первинних складових національної економіки — підприємств — стає одним із найбільш актуальних проблем сьогодення. Стабільність і стійкість підприємства в першу чергу визначає фактор організації та управління виробничим процесом, який останнім часом має тенденцію до зміни не лише за рахунок ендогенних факторів, пов'язаних зі зміною економічної моделі, але й трансформацією структури світової кон'юнктури ринку.

Необхідність загальної реструктуризації механізму управління підприємств є одним з найважливіших кроків для підвищення їх конкурентоспроможності, тобто стабілізації економічних процесів як на мікро-, так і на макрорівнях.

Дослідженням даного питання займаються багато вчених і спеціалістів, розкриваючи зміст проблеми з різних кутів зору. Так, авторський колектив під керівництвом професора А. Г. Мельника пропонує застосування ситуаційного підходу до системи керівництва підприємством з можливістю гнучкого пристосування до дії зовнішніх чинників [1].

С. Ф. Покропивний вбачає роботу структур менеджменту на окремого споживача [2]. Тобто орієнтація виробництва не на масовість та серійність випуску продукції, а на її одиничність з широкою номенклатурою товарів.

На думку І. Ф. Коломійця, необхідна докорінна реорганізація механізму управління підприємством через призму пристосування до ринкової кон'юнктури та стратегії виходу з регресуючих ринків [3].

Н. А. Хрущ, аналізуючи західний досвід, робить акцент на таких концепціях як реінжиніринг (Business Process Reengineering — BPR) та комплексне управління якістю (Total Quality Management — TOM), бенчмаркінг, що мають на меті зміни в системі управління, з одного боку, за допомогою побудови абсолютно нового механізму керівництва підприємством, а з іншого — досягнення рівня найкращих зразків суб'єктів господарювання в даній галузі [4].

У наукових дослідженнях проблем, пов'язаних з удосконаленням механізму управління підприємством в умовах процесу трансформації економіки, не досить чітко визначені особливості впро-

© Котенко В. С., 2008

вадження методів реалізації інновацій, пристосування методології інноваційного менеджменту до української кон'юнктури ринку, створення умов для ефективного практичного застосування досвіду реструктуризації даної сфери підприємства.

Перехід української економіки до ринкових відносин відбувається шляхом радикальних, шок-ових дій. У цьому випадку постає необхідність врахування позитивних і негативних моментів функціонування системи менеджменту в країнах зі сталою розвинутою ринковою спрямованою економікою. За багаторічний досвід діяльності західних підприємств були сформовані основні напрямки реорганізації їх механізму управління, які застосовувалися на практиці для виведення з кризових становищ чи покращення ефективності їх виробництва із закріпленням міцних конкурентноспроможних позицій. Даний перелік включає:

- удосконалення структур за рахунок внутрішніх спрощень;
- заміну структур механістичного типу на адаптивні;
- інкорпорування органічних структур в існуючу ієрархічну;
- створення конгломератів;
- формування модульних і атомістичних організацій [4].

Для впровадження у сферу управління українських підприємств західних інновацій необхідно врахувати особливості функціонування української господарчої сфери та трансформувати деякі її елементи, серед яких можна виділити такі:

1. Зміна курсу стратегії кадрової політики, перекваліфікація управлінського персоналу підприємства через призму збільшення об'єму потоку інформації та швидкості її обробки, більш злагодженої координації між відділами.
2. Удосконалення нормативно-правової бази, яка б більш чітко та прозоро регулювала організаційні та управлінські складові діяльності підприємства
3. Залучення додаткових інвестицій як державного, так і приватного капіталу особливо на підприємства з нестабільною матеріальною базою.
4. Стимулювання трансформаційних процесів на підприємстві за рахунок податкових пільг та інших різноманітних дотацій з боку держави.

Старі зразки організації системи управління підприємством не пристосовані до сьогоденної ринкової кон'юнктури. Орієнтація на окремо взятого споживача передбачає зміни в процесі самого виробництва за рахунок надання гнучкості стратегії керівництва господарчим суб'єктом. Існує необхідність трансформації лінійно-функціональної організації системи управління, яка застосовується при масовому виробництві, на адаптивні для унеможливлення збільшення втрат підприємства у зв'язку з ринковими коливаннями та поступовий перехід до матричної системи управління нового зразка.

В Україні спостерігаються негативні тенденції, пов'язані зі збільшенням кількості справ про банкрутство підприємств, нездатністю вітчизняного виробника складати належну конкуренцію іноземним. Усе це є результатом відсутності зрушень в реструктуризації більшої частини господарських суб'єктів.

Неефективне функціонування вітчизняних підприємств пояснюється консервативними поглядами чиновників і керівників, які не вбачають необхідності в створенні належних умов для стабільної діяльності підприємств, використовуючи їх у своїх власних цілях. Разом з тим політично-конфліктна ситуація тільки гальмує трансформаційні процеси. Основні шляхи виходу з цієї ситуації полягають у такому:

1. Можливості відокремлення приватногосподарського сектору від державно-адміністративного впливу та надання державним підприємствам більше автономних прав для зменшення впливу політичної кон'юнктури.
2. Створенні прозорих схем контролю за діяльністю підприємства для уникання корупційних дій суб'єктів господарювання.
3. Надання підприємствам умов для їх виходу з тіньових схем функціонування.

Таким чином, проведені дослідження дозволи запропонувати методи більш ефективної діяльності підприємства завдяки змінам у структурі управління підприємством, визначити тенденції трансформації та можливі шляхи її переорієнтації. В основу реорганізації підприємства було покладено досвід західних компаній, які завдяки змінам у структурі управління підвищили ефективність та конкурентоспроможність.

Проведені дослідження щодо вдосконалення механізму управління підприємством в період трансформації економіки не претендують на завершеність. У даному напрямку перспективними можуть бути подальші наукові розробки щодо конкретизації методології реалізації інновацій механізму управління вітчизняним підприємством та визначення подальших тенденцій трансформаційних процесів.

Література: 1. Економіка підприємства / Под ред. А. Г. Мельника. – Сумы: ИТД "Университетская книга", 2002. – 638 с. 2. Економіка підприємства / За ред. С. Ф. Покропівного. – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с. 3. Коломієць І. Ф. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства в процесі його інтернаціоналізації: Монографія. – Л.: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2004. – 248 с. 4. Хрущ Н. А. Інвестиційна діяльність: сучасні стратегії та технології. – Хмельницький: ХНУ, 2004. – 308 с.

Студент 3 курсу
 фінансового факультету ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ЩОДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ "ПЛАНУВАННЯ"

Ефективне функціонування українських підприємств в умовах нестабільного середовища, змінної кон'юнктури ринку, насамперед, залежить від наявності на підприємстві такої організаційної структури, яка б сприяла зменшенню негативного впливу на нього. При цьому важливо, щоб внутрішні можливості підприємства відповідали або були адекватними вимогам ринкового середовища. Це може бути досягнуто тільки за допомогою планування, яке є найважливішою функцією управління підприємством.

Метою статті є розгляд сутності поняття "планування", а також дослідження та аналіз існуючих підходів вчених-економістів щодо його трактування.

Як функція управління, "планування – це спосіб складання послідовних і збалансованих операцій для досягнення визначеної мети" [1, с. 434]. Планування дозволяє обґрунтувати, передбачити й конкретизувати діяльність підприємства та його підрозділів для досягнення певної мети на основі розрахунків. Аналіз відповідної літератури [2 – 12] свідчить, що як вітчизняні, так і зарубіжні вчені-економісти по-різному підходять до трактування поняття "планування". Це зумовлює доцільність проаналізувати та систематизувати існуючі підходи щодо визначення цього поняття.

Сучасні умови господарювання підприємств, які переходять до ринкової економіки, постійно змінюються. Тому логічно, що змінюється і сутність процесу планування на підприємствах. Це обґрунтовує необхідність доповнити існуючі підходи вчених, наведені в таблиці, такими трактуваннями поняття "планування".

Таблиця

Підходи щодо трактування поняття "планування"

Автор	Сутність і зміст поняття
[9, с. 114]	визначення завдань розвитку, асортименту і обсягу продукції, що випускається, згідно з вимогами ринку на майбутній період та організації діяльності всіх підрозділів підприємства з виконання певних завдань
[5, с. 123]	сукупність методів і засобів, які дозволяють вибрати з безлічі можливих варіантів розвитку господарського об'єкта найкращий (оптимальний), що забезпечує найефективніше використання ресурсів
И. Э. Берзинь [4, с. 76]	розробка, обґрунтування, забезпечення виконання і перевірка виконання планів
И. М. Герчикова [7, с. 78]	конкретизація цілей розвитку всієї фірми і кожного підрозділу окремо на встановлений період часу і визначення господарських завдань, засобів їх досягнення, термінів і послідовності реалізації, виявлення матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, необхідних для вирішення поставлених завдань
Э. А. Уткин [11, с. 24]	специфічна форма суспільної практики людей, яка є однією з функцій управління – пріоритетною, що полягає в підготовці різних варіантів управлінських рішень у вигляді прогнозів, проектів програм планів, обґрунтування їх оптимальності, забезпеченні можливості виконання і перевірки їх виконання
Дж. Ригс [13, с. 65]	визначення можливих шляхів досягнення поставлених цілей і оцінка засобів реалізації наявних варіантів
Р. Хадсон [2, с. 114 – 295]	розробка схеми майбутньої діяльності фірми з отримання заданих результатів при встановлених витратах у певний період часу. Це навмисна спроба привести у дію, управляти розмахом, швидкістю і наслідками змін
В. Хойер [12, с. 120]	орієнтується за даними минулого, але прагне визначити і контролювати розвиток підприємства в перспективі
В. Д. Камаев [13, с. 56]	безперервний циклічний процес, який має на меті приведення можливостей підприємства відповідно з умов ринку
Д. Д. Вачугов [6, с. 219 – 222]	це не одиничний акт, а інтегруюча діяльність, мета якої – забезпечити максимальну ефективність функціонування фірми і вирішення завдань
У. Кинг, Д. Клиланд [10, с. 101]	узгодження ресурсів фірми з теперішніми і майбутніми можливостями – це найважливіший елемент для визначення напрямку, який повинен забезпечити фірмі процвітання

Так, М. В. Афанасьєв, А. Б. Гончаров зазначають, що "планування – це процес визначення цілей діяльності, передбачення майбутнього розвитку та поєднання індивідуальних завдань працівників підприємства або іншого суб'єкта господарювання для досягнення загального позитивного результату діяльності" [2, с. 42]. На відміну від попередніх авторів, В. П. Грузинов підкреслює, що "планування є безперервний процес, у ході якого встановлюються і постійно уточнюються в часі мета і завдання підприємства, визначається стратегія і політика їх досягнення" [8, с. 552].

Таким чином, у статті була визначена сутність і надано теоретичне обґрунтування поняття "планування" як важливого процесу на підприємстві, а також розглянуті та проаналізовані існуючі підходи авторів щодо його трактування. В ході аналізу було виявлено, що відсутнє єдине універсальне трактування поняття "планування" та визначення його сутності, яке б підходило для діяльності всіх підприємств. Тому українським підприємцям потрібен свій підхід, який би враховував увесь величезний досвід планування.

Література: 1. Экономика предприятия: Учеб. пособие / Под общ. ред. д. э. н., проф. Л. Г. Мельника. – Сумы: ИТД "Университетская книга", 2002. – 632 с. 2. Акофф Р. Планирование будущего корпораций. – М.: Прогресс, 1985. – 326 с. 3. Афанасьев М. В. Экономика предприятия: Навчально-методичний посібник для самостійно вивчення дисципліни / М. В. Афанасьєв, А. Б. Гончаров; [За редакцією проф. М. В. Афанасьєва. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2003. – 410 с. 4. Берзинь И. Э. Экономика машиностроительного производства: Учебник / И. Э. Берзинь, В. П. Калинин. – М.: Высшая школа, 1988. – 304 с. 5. Большая советская энциклопедия. 19 т. – М.: Советская энциклопедия, 1975. – 1075 с. 6. Вачугов Д. Д. Основы менеджмента. Учебник для вузов / Д. Д. Вачугов, Т. Е. Березкина, Н. А. Кислякова; [Под ред. Д. Д. Вачугова – М.: Высшая школа, 2001. – 368 с. 7. Герчикова И. Н. Менеджмент: Учебник. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1995. – 308 с. 8. Грузинов В. П. Экономика предприятия: Учебник для вузов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 796 с. 9. Деловой мир: Словарь-справочник предпринимателя. – М.: Зевс, 1992. – 218 с. 10. Кинг У. Стратегическое планирование и хозяйственная политика / У. Кинг, Д. Клиланд; [Пер. с англ.; Предисловие Г. Б. Кочеткова. – М.: Прогресс, 1982. – 400 с. 11. Уткин Э. А. Управление компанией. – М.: Ассоциация авторов и издателей "ТАНДЕМ": Изд. "ЭКМОС", 1997. – 304 с. 12. Хойер В. Как делать бизнес в Европе. – М.: Прогресс, 1990. – 252 с. 13. Экономика и бизнес / Под ред. В. Д. Камаева. – М.: Изд. МВТУ, 1993. – 202 с.

УДК 65.018

Огородня Є. М.

Студент 3 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ОБґРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ВСЕЗАГАЛЬНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКОСТІ В ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах господарювання вітчизняних підприємств гостро постає проблема підвищенням конкурентоспроможності продукції. Одним із важливих інструментів підприємства для забезпечення його вживання на ринку є високий рівень якості продукції, що випускається. Тому дуже актуальним питанням виступає необхідність впровадження нової концепції управління якістю в діяльність сучасного підприємства. Це зумовлено, по-перше, підвищенням вимог споживача до існуючої та нової продукції, а по-друге, необхідністю постійного і безперервного розвитку будь-якого підприємства.

Проблемою вдосконалення системи управління якістю продукції займалися і тепер займаються багато вчених-економістів [1 – 6]. Наприклад, за часів існування СРСР діяли такі системи, як: НОРМ, КАНАРСПИ, НОПТУ, СБТ тощо [1]. Однак після прийняття незалежності та в період становлення України для забезпечення належного рівня управління на підприємствах існуючих систем якості було недостатньо.

Аналіз відповідної літератури [1; 4 – 6] свідчить, що поряд з класичним використанням на вітчизняних підприємствах системи якості ІСО 9000 доцільно використовувати концепцію всезагальної управління якістю (TQM).

Концепція всезагальної управління якістю – це підхід до керівництва підприємством, що націлений на якість, заснований на участі всіх його членів і спрямований на досягнення довготривалого успіху шляхом задоволення потреб споживачів і отримання вигоди для членів підприємства та суспільства [3]. Зазначена концепція базується на принципі людського фактора: керівник керує творчим процесом робітників, а працівники задовольняють не лише власні інтереси, а спрямовують свої зусилля на досягнення успіху організації, що працює за принципами TQM – фірмовий стиль, культура, демократизація управління. Концепція TQM характеризується такими перевагами: адаптація до зовнішніх змін; задоволення кінцевого споживача, що є основною потребою в ринковій економіці; безперервне і постійне вдосконалення діяльності.

Зарубіжний досвід використання TQM в практиці підприємств [3] свідчить, що концепція всезагальної управління якістю успішно впроваджувалася та мала успіх. Так, в Японії нова систе-

ма управління якістю сприяли виходу з економічної кризи, а тепер вона використовується на багатьох підприємствах. На відміну від західних країн, у країнах СНД система TQM не досить розповсюджена через необхідність значних вкладень, яких недостатньо на вітчизняних підприємствах. Лише деякі з них впроваджують TQM у свою діяльність та отримують внаслідок цього певні конкурентні переваги для підвищення конкурентоспроможності своєї продукції.

Таким чином, з метою ефективного функціонування вітчизняних підприємств є необхідним високий розвиток суспільства, який досягається впровадженням принципів всезагального управління якістю не тільки в економіку, але й в інші сфери народного господарства. Тому використання нової технології в системі управління якістю на вітчизняних підприємствах є важливим кроком для забезпечення високого рівня виробництва, а також передумовою їх виходу на світовий ринок.

Література: 1. Войтоловский Н. В. Управление качеством продукции в условиях перехода к рынку: Монография. – СПб.: Изд. СПбУЭФ, 1994. – 156 с. 2. Ильенкова С. Д. Управление качеством. Учебник / С. Д. Ильенкова, Н. Д. Ильенкова, С. Ю. Ягудин; [Под ред. д. э. н., проф. С. Д. Ильенковой. – М.: ЮНИТИ, 1998. – 264 с. 3. Крылова Г. Д. Зарубежный опыт управления качеством. – М.: Изд. стандартов, 1992. – 140 с. 4. Лапидус В. А. Концепция всеобщего качества (TQM) как национальная идея России // Приоритет. – 2000. – Вып. 6. – С. 5 – 28. 5. Чайка И. Качество не бывает случайным. Система всеобщего управления качеством – TQM // Электроника. Наука. Технологии. Бизнес. – 2006. – Вып. 1. – С. 15 – 22. 6. Орлов П. А. Экономика предприятия: Учеб. пособие; [Под общ. ред. П. А. Орлова. – Харьков: Изд. ХГЭУ, 2000. – 400 с.

Звягіна Д. В.

УДК (477) 327

Студент 2 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

УКРАЇНА У ХХІ СТ.: ПРОБЛЕМИ ТА КРОКИ ДО ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ І СВІТОВИХ СТРУКТУР

Утвердження державної незалежності України започаткувало її фактичний вихід на світову арену як суб'єкта міжнародних економічних відносин. Кардинальні зміни в геополітичному становищі України, що відбулися після здобуття нею незалежності, та ситуаційні особливості сучасного стану трансформаційних процесів в економіці істотно підвищили роль зовнішньоекономічних відносин у розвитку країни. Посилення цього чинника об'єктивно диктується здійснюваними ринковими перетвореннями, які формують якісно нові засади подальшого економічного та соціального розвитку країни. Україна лише входить у систему світового економічного простору і від того, як цей процес буде відбуватись, залежить подальший розвиток держави у всіх аспектах як органічної підсистеми світової економіки.

У сучасних умовах локальні економіки окремих країн поступово втрачають потенції саморозвитку і все більше інтегруються в загальнопланетарний організм. Прогрес кожної країни тісно пов'язаний з рівнем та характером її взаємодії з іншими державами. Тому інтернаціоналізація економіки України є не тільки основною умовою її піднесення, а питанням виживання всієї країни. Включення економіки країни в міжнародний поділ праці дасть можливість значно посилити позиції України у світовому співтоваристві.

Процеси інтеграції стають на сьогодні актуальнішими. Вони спрямовані на укріплення конкурентних позицій держав на світовому ринку та супроводжуються багатомірними та суперечливими наслідками.

Актуальність проблеми міжнародних економічних зв'язків України та її кроків до інтеграції до європейських і світових структур безперечна. Тому це питання потребує детальної розробки з метою проведення правильно зорієнтованої світової та державної політики, що сприятиме утвердженню позицій держави на міжнародній арені.

Мета роботи: чітко визначити основні форми сучасного міжнародного співробітництва України та напрямки їх розвитку щодо науково-технічної кооперації держави.

Україна як молода суверенна держава не має достатнього досвіду налагодження економічних зв'язків з іншими країнами світу. Тому вона робить перші кроки на шляху до входження у світове господарство. Об'єктивними причинами цього процесу є низька конкурентоспроможність її продукції на світових ринках, значний розрив господарських зв'язків України з іншими країнами, переважання в експорті України паливно-сировинної групи товарів, низька частка машин, обладнання, об'єктів інтелектуальної власності, незначною постає частка товарів, які виготовляються відповідно до договорів про міжнародну спеціалізацію та кооперування виробництва, недостатня кількість іноземних інвесторів.

© Звягіна Д. В., 2008

У сучасних умовах міжнародне співробітництво України відбувається в таких основних формах [1]:

- науково-технічне співробітництво;
- взаємовигідна міжнародна торгівля (зовнішня торгівля);
- надання кредитів і позик, у тому числі і безвідплатних;
- створення спільних підприємств;
- спеціалізація і кооперування виробництва;
- торгівля технологіями або спеціалізація на виробництві комплектуючого обладнання;
- спільна участь зацікавлених країн у розробці багатих природних ресурсів;
- іноземні інвестиції як найважливіша форма стимулювання розвитку економіки країни;
- міжнародний туризм;
- культурні зв'язки між країнами світу.

На сьогодні розвиток міжнародної науково-технічної кооперації України можливий у таких формах [2]:

- запозичення досвіду та запрошення іноземних спеціалістів, підготовка, підвищення кваліфікації національних кадрів за кордоном;
- взаємодія створення, розширення та забезпечення нормальної діяльності навчальних закладів, науково-дослідних і консультативних центрів, у тому числі й спільних;
- співробітництво в галузі науки і техніки, будівництві, модернізації та експлуатації підприємств, інших об'єктів виробничого призначення та соціальної інфраструктури;
- обмін технологіями, ліцензіями, конструкторськими і проектними матеріалами, сприяння їх використанню;
- співробітництво у збиранні, обробці та використанні науково-технічної й економічної інформації.

Щодо проблеми розвитку зв'язків України з іншими державами, то, на погляд автора, вектор зовнішньоекономічної діяльності має бути спрямованим на досягнення активного співробітництва з країнами СНД і Балтії, країнами Великої вісімки та Чорноморської зони економічного співробітництва, країнами Центральної Європи і Європейського Союзу, державами Американського континенту, Близького Сходу й Азії. Таким чином, з метою досягнення найкращих результатів зовнішня політика має бути багатосторонньою.

Перспективи подальшого розвитку та вдосконалення зовнішніх економічних зв'язків України пов'язані з проведенням єдиної зовнішньоекономічної політики держави, реалізацією її економічних інтересів і безпеки, проникненням та зміцненням позицій національного товаровиробника на зовнішніх ринках товарів і послуг; посиленням конкурентоспроможності української продукції; збільшенням її експорту, надходжень іноземних інвестицій; здійсненням контролю за надходженням в Україну валютних цінностей, захистом прав і законних інтересів України, вітчизняних та зарубіжних суб'єктів господарської діяльності.

Отже, проблема інтеграції України до світового економічного співтовариства залишається актуальною та відкритою, потребує вирішення й прийняття низки принципово важливих заходів, що дасть у майбутньому змогу стати повноправною країною на світовій арені у всіх аспектах сучасного життя.

Література: 1. Лук'яненко Д. Г. Міжнародна економічна інтеграція. – К., 2000. – 236 с. 2. Бураковський І. Україна і Європейська інтеграція / І. Бураковський, Г. Немиря, О. Павлюк // Економіка України. – 2006. – №4. 3. http://ec.europa.eu/comm/external_relations/ukraine/intro/gac.htm. 5. <http://www.delukr.ec.europa.eu/page32546.html>. 6. Розміщення продуктивних сил. – К.: Вища школа, 2002. – 120 с.

УДК [336.711:339.72](477)

Капленко Д. С.

Студент 3 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

На початку XXI ст. частка іноземних операцій у провідних банках світу складає більше 30% від загального обсягу їх діяльності і сукупного прибутку та вийшла далеко за межі окремих країн. Провідні банки світу перетворюються на потужні універсальні конгломерати, які ведуть боротьбу за клієнтів по всьому світу [1].

Головним напрямком розвитку сучасного банківського сектору України є транснаціоналізація банківської діяльності, розвиток та укріплення позицій транснаціональних банків (ТНБ) на міжнародних фінансових ринках. До ТНБ відносять великі заклади універсального типу, які мають широ-

ко розгалужену та тісно інтегровану систему законних підрозділів, спеціалізованих у сфері операційної діяльності на провідних фінансових ринках світу. Процесом транснаціоналізації називається поглинання банківськими конгломератами окремих невеликих банківських установ шляхом приходу іноземного капіталу на банківський сектор. Такі процеси зумовлені концентрацією та централізацією банківського капіталу; розвитком і укріпленням позицій фінансово-промислових груп; підвищенням конкуренції на національних ринках; виникненням ринку євровалют та інших глобальних фінансових ринків; зростанням необхідності в забезпеченні фінансовими ресурсами транснаціональних корпорацій (ТНК) тощо [2].

Аналіз економічної літератури (загальні питання ТНБ висвітлені в працях вітчизняних вчених О. Білоруса, Д. Лук'яненко, Ю. Макогона, Ф. Мороза та ін.) показав, що сьогодні в Україні відсутні власні потужні ТНБ і ТНК, а це значно послаблює її позиції на міжнародній фінансовій арені, поглиблює кризу, пов'язану з дефіцитом фінансових ресурсів, та обмежує конкурентоспроможність економіки в цілому. Саме таке становище обумовлює необхідність розгляду питання прискорення процесів транснаціоналізації в банківському секторі України.

Серед основних питань, що гальмують інвестиційні процеси в економіці України, – дефіцит фінансових ресурсів [3]. У сучасних умовах забезпечити вкладання інвестицій лише через бюджетну систему та іноземні вкладення неможливо.

В умовах глобалізації економіки існує велика ймовірність поглинання іноземним капіталом українських банків. Цю проблему слід ретельно проаналізувати передусім з позиції безпеки для фінансової системи країни в умовах нестабільності економіки, причому слід налагодити необхідний контроль національним органам регулювання за діяльністю такої важливої галузі економіки, як банківська сфера [4].

Відсутність в Україні ТНБ може поставити її в залежність від іноземних фінансових установ, які визначатимуть напрямки та динаміку розвитку цих процесів в Україні. Так, уже сьогодні в Україні функціонують 23 банки з іноземним капіталом, причому всі вони є дочірніми. Динаміка присутності іноземного капіталу в банківському секторі України впродовж 1996 – червня 2006 рр. характеризується постійним і помірним збільшенням кількості банків зі 100% іноземним капіталом (з 1 в 1996 р. до 9 банків – в 2006 р.) та суттєвим і швидким зростанням банків, статутний капітал яких має 100% іноземного капіталу (з 0 у 1996 р. до 807 банків у 2006 р.). Дані наведені в таблиці [2].

Таблиця

Іноземний капітал у банківському секторі України 1995 – 2005 рр.

Роки	Кількість банків з іноземним капіталом		Статутний капітал банків з іноземним капіталом, млн. грн.		Питома вага статутного капіталу у сукупному капіталі, %
	усього	у т. ч. зі 100%-м	усього	у т. ч. зі 100%-м	
1996	12	1	6	-	1,1
1997	12	2	49	25	4,5
1998	14	6	247	134	15,8
1999	22	9	439	232	20,8
2000	28	8	678	189	23,3
2001	30	7	725	225	19,8
2002	31	6	946	265	20,7
2003	20	7	1046	365	17,4
2004	19	7	1152	414	14,2
2005	19	9	1630	689	14,1
2006	23	9	1850	807	13,4

Основні аргументи, на яких будується позиція противників присутності філій іноземних банків на фінансовому ринку України, такі:

філія є функціональним підрозділом головного банку, її діяльність регулюється центрбанком країни походження, а не банками країни, де вона функціонуватиме;

існує вірогідність появи на українському ринку банківських послуг філій ненадійних банків або ж банків-спекулянтів [5];

існують ризики для реалізації грошово-кредитної політики;

частина вкладів фізичних осіб може переміститися до філій іноземних держав тощо.

Також можна навести потенційні позитивні сторони присутності філій іноземних банків в Україні:

підсумки спостережень свідчать, що у переважній більшості країн, де функціонують філії іноземних банків, їх присутність однозначно вплинула на дві позиції зменшення доходності і маржі місцевих банків та підвищення ефективності банківської системи в цілому;

у деяких випадках філії іноземних держав стимулювали розвиток місцевих ринків капіталу;

філії іноземних банків можуть стати важливими гравцями в сегменті довгострокового кредитування;

філії імпортують стандарти корпоративного управління, які на порядок вищі, ніж в українських банках;

відкриття філій іноземних банків сприятиме притоку прямих іноземних інвестицій в Україну та ін. [1].

Отже, банківська система України нині чекає на зміни у своїй структурі — припливу іноземного капіталу не уникнути. Але, на погляд автора, не слід іти шляхом східноєвропейських країн, які практично повністю втратили свої національні банки, інтегруючись в європейську спільноту.

Щоб запобігти втраті національної банківської системи, залучення іноземного банківського капіталу слід спрямувати на прискорення інвестиційних процесів. Це має бути основним критерієм допуску іноземних банків на наш фінансовий ринок. Отже, якщо за допомогою правових обмежень усунути банки, які воліють лише заробляти гроші й вивозити їх за кордон, квотування іноземного банківського капіталу для запобігання небезпеки його монополізації на фінансовому ринку України буде не потрібне.

Література: 1. Грідчина М. Н. Чи прискорить інвестиційні процеси вхід іноземних банків на фінансовий ринок України? // Економіка і політика. – 2006. – №3 – С. 33 – 37. 2. Лавров Н. Ю. Роль банківських установ в активізації інвестиційних процесів на вітчизняних підприємствах // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №6(60) – С. 36 – 45. 3. Васюренко О. В. Банківські операції: Навчальний посібник для студентів економ. спеціальн. – К.: Знання, 2001. – 256 с. 4. Шелудько Н. М. Сучасні тенденції фінансової глобалізації та їх вплив на розвиток банківського сектору України // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №2(56). – С. 85 – 91. 5. Кириченко М. М. Процеси транснаціоналізації банківської діяльності та перспективи їхнього розвитку в Україні // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №1(55). – С. 133 – 139.

УДК 332.122 (477.85)

Тищенко І. С.

Студент 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЧЕРНОВИЦКОЙ ОБЛАСТИ

Черновицкая область была создана 7 августа 1940 года в результате воссоединения северной части Буковины и Хотинского уезда Бессарабии. Находится на стыке Восточно-Европейской равнины и Украинских Карпат. Черновицкая область граничит с Ивано-Франковской, Тернопольской, Хмельницкой, Винницкой областями, Румынией и Молдовой. Площадь 81 тыс. кв. км. Административно-территориальное устройство области: 11 административных районов. Особенностью является отсутствие городов областного подчинения, кроме центра области – г. Черновцы [1].

Средняя численность населения на 01.07.2005 г. составляла 910,5 тыс. чел. В национальном составе населения большинство украинцев — 689,1 тыс. чел., или 75% от общей численности населения [2].

Черновицкая область столкнулась с рядом социально-экономических проблем. Вследствие нерациональной экономической политики в регионе сложилась деформированная экономическая система, которая социально непривлекательна, экологически опасна и экономически неэффективна. 3/4 работающих заняты в производственной сфере. Существуют территориальные диспропорции в развитии производительных сил. Машиностроение как одна из профилирующих отраслей является глубоко милитаризированной и из-за сборочного типа производства имеет слабые внутререгиональные кооперативные связи. Промышленность эколого-опасна. Резко ухудшается демографическая ситуация: увеличивается смертность, падает естественный прирост, идет процесс старения населения. Растет количество безработных. Уровень экономического развития области оценивается как средний. Эффективность сельского хозяйства, а также промышленности низкая. И в экономике Украины область не играет особенно важной, ведущей роли. Однако, Черновицкая область, которая богата на природные ресурсы, при их рациональном использовании могла бы достигнуть более высокого уровня развития [3].

Географическое положение области можно охарактеризовать как выгодное, так как влажный и мягкий климат способствует развитию сельского хозяйства, по территории Черновицкой области проходят транспортные пути, связывающие Украину с соседними странами. Из природных ресурсов главное место занимают лесные и водные (70 рек). Запасы полезных ископаемых в основном представлены строительными материалами (гипс, ангидрид, мергель, известняк, перспективное месторождение мрамора). Есть залежи кварцитов, сланцев, кухонной соли, источники минеральной воды ("Боржом", "Нафтуса" и др.), 4 нефтегазоносных месторождения. В Черновицкой области насчитывается 243 территории и объекта природно-заповедного фонда, в том числе 7 заповедников, 8 памятников природы, ботанический и дендрологический парки.

© Тищенко І. С., 2008

Согласно отраслевой структуре производства область принадлежит к категории индустриально-аграрных. Промышленный потенциал области представляют более 200 промышленных предприятий, объем производства которых составляет 0,4% общегосударственного объема (Объем производства по Украине за 2006 год — 106,111 млрд. долл.).

Объем продукции за I полугодие 2006 года – 605,4 млн. грн. Сравнительно с I первым полугодием предыдущего года объем производства промышленной продукции сократился на 0,2%. В области развиты легкая, пищевая, деревообрабатывающая, металлообрабатывающая, химическая отрасли промышленности, приборо- и машиностроение. Область располагает мощным интеллектуальным и производственным потенциалом на предприятиях радиоэлектроники и приборостроения [2].

В структуре промышленного производства важное место занимает пищевая промышленность и переработка сельскохозяйственных продуктов – 33,9% от объема производства по области. Промышленность развивается высокими темпами, в ней заняты почти четверть штатных работников промышленности (около 6,82 тыс.) и сосредоточена пятая часть основных фондов (больше 100 млн. грн.). Ведущим является производство сахара, хлебобулочных изделий, спирта, подсолнечного масла, мяса, молока, плодоовощных консервов. Основные предприятия: ОАО "Черновцы-мясопромсервис", ООО "Артрекс-Инвест", ЗАО "Буковинка".

Особое место в промышленности области принадлежит предприятиям по производству и распределению электроэнергии, газа и воды, на долю которых выпадает 10,1% общеукраинского объема производства. Самые мощные предприятия: ОАО "Черновцыоблэнерго" и "Днестрогидроэнерго".

Легкая промышленность производит 18,7% продукции от общеукраинского производства. В ней преобладает производство швейных и трикотажных изделий, хлопчатобумажных тканей. Чулочно-носочную продукцию производит АО "Мальва".

На машиностроение приходится 8,6%. Ведущим является производство нефтегазоперерабатывающего оборудования. Регион дает 100% общеукраинского производства нефтеаппаратуры (ООО "Черновицкий машиностроительный завод"). Среди других предприятий следует выделить: ПО "Черновцылегмаш" (вязальные автоматы и запасные части для них), ОАО "Электронмаш" (средства вычислительной техники).

Широко развита деревообрабатывающая промышленность (6,1% от общеукраинского объема производства). Общая площадь лесов составляет 258 тыс. га. Ежегодно проводятся работы по лесообновлению. Лесопромышленный комплекс специализируется на изготовлении мебели, мебельных заготовок, клееной и строганной фанеры, древесностружечных плит, пиломатериалов, а также продукции лесохимии. Мощнейшими предприятиями области являются ООО "Техно", Сторожинецкий гослесхоз, ООО "Бликс", ООО "Берегометская лесная компания" [4].

Развитие в регионе промышленности строительных материалов опирается на собственную сырьевую базу. Здесь находятся предприятия по производству цемента, железобетонных конструкций и деталей, извести, асбеста, кирпича, керамических блоков, черепицы, кафеля, строительного стекла. На промышленность строительных материалов приходится 4% от общеукраинского объема производства.

В области сосредоточен значительный научный потенциал. Осуществляют свою деятельность научно-исследовательские институты: институт термoeлектрики, отделы института мировой экономики и международных отношений, институт материаловедения, филиалы института землеустройства и Киевского института автоматики.

Транспортный комплекс осуществляет внутреннюю связь разных частей области, а также грузовые и пассажирские обращения с другими областями Украины и с зарубежными странами. Ведущим звеном комплекса является железнодорожный транспорт, который тесно связан с автомобильным. Для внешних сообщений используется авиатранспорт. Развивается газо- и нефтепроводный транспорт, в основном транзитный.

Благоприятные агроклиматические условия, выражающиеся в оптимальном сочетании тепла и влаги, благоприятствуют развитию в Черновицкой области многоотраслевого сельского хозяйства, ведущими отраслями которого являются производство зерновых культур, картофеля, сахарной свеклы, в меньшей степени овощей и подсолнечника, а также мяса, молока, яиц и шерсти. Земельный фонд области составляет 809,6 тыс. га. В области функционирует 651 фермерское хозяйство, в использовании и владении которых находится 8 589 га сельскохозяйственных угодий. Объем валовой продукции сельского хозяйства Черновицкой области в прошлом году составил 1254,9 млн. грн., что на 1,6% меньше чем в позапрошлом. За последние 5 лет низкая урожайность некоторых сельскохозяйственных культур привела к снижению их среднегодового производства. Остается низкой эффективность производства сельскохозяйственной продукции в общественном секторе по сравнению с индивидуальным [4].

Внешнеэкономический оборот товаров и услуг за январь – июнь 2006 г. составил 120,8 млн. долл. США. Объемы экспорта – 45,9 млн. долл. США, импорта – 74,9 млн. долл. США. Субъекты хозяйствования имеют торговые связи с партнерами из 65 стран мира. За январь – июнь 2006 года иностранными инвесторами вложено в экономику области инвестиций на сумму 2 625 тыс. долл. США. Иностранные инвестиции поступили из 41 страны мира.

С учетом имеющихся природного, экономического, научного и технического потенциалов перспективы развития территории состоят в том, чтобы оптимально использовать природные, ма-

териально-технические и трудовые ресурсы, создать эффективную социально-ориентированную рыночную систему, не допускать приватизацию рентабельных государственных предприятий; и продажи земель сельскохозяйственного назначения; предоставить льготы специалистам агропромышленного комплекса, чтоб привлечь кадры; обеспечить приток иностранных инвестиций, развитие рекреационного комплекса, контроль экологического состояния региона; применить элементы политики протекционизма и поощрять отечественного производителя. Имея такой средний экономический и природно-ресурсный потенциал, Черновицкая область могла бы достичь более высокого уровня развития, если бы ресурсы использовались рационально и реализовывались программы развития отраслей области.

Литература: 1. Заставный Ф. Д. Фізична географія України. – К.: Форум, 2006. – 240 с. 2. Статистичний щорічник України за 2006 рік. – К.: Держкомстат України, 2006. – 138 с. 3. Клиновий Д. В. Економіка регіонів України / Д. В. Клиновий, Л. Г. Чернюк. – К.: ЦУЛ, 2006. – 644 с. 4. Качан Е. П. Розміщення продуктивних сил України. – К.: Вища школа, 2006. – 376 с. 5. www.chernovtsy.ukrgold.net.

УДК 332.852.5 (477)

Герасюта С. С.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЦЕН НА НЕДВИЖИМОСТЬ И ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ В УКРАИНЕ

Каковы основные потребности человека? Потребность в еде, одежде, надлежащей медицинской помощи, в общении, отдыхе, в занятии любимым делом и т. д. Однако ничего это не возможно без собственного дома. И сейчас этот вопрос остается открытым.

За 2005 – 2006 гг. в Украине было создано 2 млн. 370 тыс. новых рабочих мест, однако занятость увеличилась лишь на 575 тыс. человек [1]. Почему такая ситуация? Люди не хотят работать? Да. Именно так, не хотят работать ведь заработная плата 59% этих вакансий ниже 500 грн., а за такие деньги не то, что жилье не возможно купить, прожить можно с большим трудом. Вот и снабжаем мы Европу свежей рабочей силой и светлыми умами, где платят побольше и возможности освоится больше.

Итак, следует отметить, что двухкомнатная квартира возле станции метро "Ботанический сад", г. Харьков, 2 этаж, балкон застеклен и утеплен, телефон, евроремонт — \$55 тыс. Вроде неплохо и относительно недорого. Но для сравнения: в центре Будапешта квартира с гостиной в пяти минутах ходьбы от метро продается за \$52 тыс., а вилла в греческой Эвии или апартаменты в новом доме с выходом на пляж в пригороде Анталии – за \$55 тыс. [2] Та же харьковская "двушка", но в центре, будет \$70 – 75 тыс., а то и больше. В курортном египетском городе Хургада за \$71 тыс. можно приобрести квартиру площадью в 121 кв. м на втором этаже особняка с видом на Красное море. [3]

Таким образом, получается, что проще и выгодней выехать за границу и купить там квартиру в новостройке с видом на море.

Представим, каковы же шансы купить квартиру в Украине?

Проведем мини-анализ. Так, самый высокий уровень зарплат зарегистрирован в Киеве на июль 2007 года, где средняя зарплата составила 2 374 гривны, повысившись на 3,1% по сравнению с июнем [4]. Сразу отбросим от этой цифры стоимость снимаемой однокомнатной квартиры ≈ 200\$ и это не в лучшем районе города. Затем предположим, что исследуемый мифический человек здоров как ломящая лошадь, питается одним хлебом и водой; не выходит из дома в театр, кино и другие развлекательные заведения; не пользуется общественным транспортом; не дарит любимому человеку хотя бы символические подарки; "носит по году одну пару носков" и использует минимум электроэнергии, газа и воды, дабы сэкономить на коммунальных услугах, то можно откинуть от оставшихся "денежек" еще пару сотенок. И как на не предвиденные расходы откинем еще 300 грн., получается довольно скромная сумма в 874 грн. или 10 488 грн. в год. Также сделаем предположение, что этот человек хочет купить однокомнатную квартиру (≈ 45 м²) в новостройке в Киеве

ближе к центру за 2 418\$ за 1 м². То вследствие не сложных математических преобразований получим кругленькую сумму в гривнах равную 549 490,5 грн. С учетом того, что каждый год он будет откладывать по 10 488 грн., то лет так через 52 он эту квартиру купит, если до этого не умрет от физического и морального истощения организма. И следует отметить, что эти вычисления проводятся без учета постоянного большого роста цен на недвижимость и незначительного роста средней заработной платы.

Таким образом, из этого анализа следует, что самое главное сейчас в Украине не создавать рабочие места с маленькой заработной платой, а обеспечивать население достаточным доходом с возможностью купить жилье или хотя бы взять жилье в кредит, как это делают уже давно в развитых странах.

Однако при всем этом интересен еще один нюанс, когда же наступит тот момент, когда жилищная площадь будет доступна всем и каждому? Пролить свет на этот счет может прогноз об обвале рынка недвижимости. Так, растущие цены на недвижимость в США локомотивом вытаскивали за собой все другие отрасли экономики без исключения. Ипотечный сегмент фондового рынка был не менее привлекательным, чем сырье и валюта. Как следствие там "сидели" все ключевые игроки, ежегодно оперируя суммами в 8,4 трлн. долларов. Ипотеку в США до недавнего времени было взять чересчур легко, как легко было ее несколько раз перезаложить под более низкие проценты [5].

Люди охотно брали ипотеку, так как любые проценты можно было с лихвой окупить, перепродав через год выросший в цене дом: цены на жилье ежегодно росли на 15 – 20%. Покупка жилья не только в Украине модный способ инвестиций — в США на этом спекулируют уже давно. Но, по данным экспертов, около 1,5 млн американцев находятся сейчас в стадии личного банкротства — они отказываются выплачивать деньги по кредиту [2]. Как следствие, банки все чаще отказываются выдавать деньги, ведь им самим не платят. Таким образом, в середине весны этого года в США можно было купить дом в центре Вашингтона с двумя спальнями и ваннами всего за 10 тыс. долл. Банки тем самым пытались вернуть хотя бы оставшуюся невыплаченную сумму денег по ипотеке [2].

А возможен ли такой поворот событий на Украине? Однозначно нет. Снижение цен на рынке жилья возможно только в двух случаях: если в стране произойдет экономический кризис, или же в случае насыщения рынка доступным жильем [2].

Следует отметить, что для того, чтобы насытить рынок жилой недвижимости Киева, необходимо наращивать объемы жилищного строительства и возвести в общей сложности еще около 5 – 6 млн. м² жилья, именно таков объем дефицита жилья в столице. В то же время, сегодня наблюдается противоположная тенденция – объемы строительства в столице снижаются, что, в первую очередь, обусловлено проблемами с выделением земельных участков под застройку [6].

Так же квартиры больше не дешевеют и в регионах. В Донецке за "квадрат" вторичного жилья просят примерно \$ 1 100. При этом в центре города средняя стоимость 1 м² стоит \$ 1 600, а на окраинах цены достигают \$ 800. Во Львове сегодня за 1 м² просят от \$ 1 200 на окраине и до \$ 2 500 в центральных районах. По данным консалтинговой компании "Канзас", за 1 м² в Одессе просят в среднем \$ 1 500. Не произошли изменения и на рынке Харькова. Квартиры в отдаленных от центра районах по \$ 900 – 1000 за 1 м², в центральных – по \$ 1 200 – 1 800. Раньше была четкая разница между районами Павлово поле, Салтовка, Холодная гора, то постепенно спальные районы уравниваются в цене. Основопологающим фактором остается близость к метро [7].

Из сказанного выше можно сделать заключение о том, что кризиса как в США нам придется ждать еще долго, как минимум лет 20. В целом, по прогнозам риелторов, до конца года квартиры подорожают на 15%. Дескать, продавцы, которым не "горит" продажа квартиры, готовы ждать, пока рост цен возобновится. Вопрос: дождутся ли? Как отметил в разговоре с "Деньгами" один эксперт, все, кто имел деньги, которые можно было "заморозить" в недвижимости, уже приобрели по несколько квартир, и сейчас поток таких покупателей просто иссяк.

Против подорожания вторичных квартир сыграют еще два фактора. Во-первых, ожидаемый рост ставок по ипотечным кредитам. Во-вторых, возможное оживление застройщиков при реализации нового жилья — когда-то же им придется продавать его активнее, чтобы финансировать запуск очередных проектов.

Литературы: 1. Если мы не повысим зарплату, в Украине некому будет работать // www.dcz.gov.ua (12.03.2007). 2. Недвижимость Белоруссии. Мировой рынок недвижимости: нереализуемая мечта о собственном доме // Издание (10.05.2006). 3. Сидоренко Т. Вторичный рынок недвижимости: прогноз на осень-2007. Ждем 30 сентября. Куда двинутся цены на "вторичку" // www.RVK.com.ua (10.09.2007). 4. Средняя заработная плата в Украине составляет 1 225 гривен // www.dcz.gov.ua (22.08.2007). 5. Поближе к пропасти // ФОКУС (05.09.2007). 6. Прогноз обвала цен на рынке недвижимости Киева не обоснован // Эксперт. — 13.06.2007 // <http://www.parklane.com.ua/news/show62.asp>. 7. Манцевич Ю. О возможности обвала рынка жилья в Украине // <http://u-b-a.com.ua> (11.09.2007). 8. Госкомстат: Средняя зарплата в Украине выросла на 4% // Корреспондент.net (28.08.2007). 9. Калифорния: минимальная заработная плата в штате станет самой высокой в США // РИА "Новости" (23.08.2006).

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗРОБКИ ЧОРНОМОРСЬКОГО ШЕЛЬФУ

Свідомою пошуку виходу з енергозалежного положення Міністерством палива та енергетики України стала затверджена урядом в березні Енергетична стратегія України, яка передбачає, що протягом 3 – 4 років Україна повинна забезпечити свої потреби в "блакитному" паливі наповнину власним газом. Головна роль у цьому проєкті відводиться Чорноморському шельфу, який і повинен стати "газовим серцем" України. Значне збільшення видобутку газу на суші маловірогідне: родовища північного сходу України вичерпані на 70 – 80%. Залишається шельф, на якому незабаром планується щорічно здобувати 4 млрд. кубометрів "блакитного" палива за даними геологорозвідки. Але виконання цієї програми так і не почалося через нерішучу та незрозумілу, у першу чергу українським нафтогазовим компаніям, політику щодо обрання іноземного партнера-інвестора та підписання з ним кінцевого договору [1].

Територія Чорноморського шельфу, де планується добувати енергоресурси, розміщена в 13 км. від берегової лінії Керченського півострова, площа якої складає 12,96 тис. км², глибина — приблизно 70 – 2000 метрів. Такі геодезичні дані вказують на значну вартість даного проєкту.

За оцінками геологів, запасів українського газу може вистачити країні на 70 років. У морі розвідано всього 5 газових родовищ, але вже це складає приблизно 30% запасу вуглеводнів України, що в перспективі зроблять Чорноморський шельф базою нафтогазовидобування країни. Так, масштаби початкового видобутку Міністерство палива та енергетики України оцінює в 1531,9 млн. т умовного палива, а загальний запас – починаючи з 4 – 6 трлн. кубометрів газу, також ще продовжуються розшуки родовищ нафти та газу.

За словами Ю. Бойко, дана програма буде подана до Кабінету Міністрів на затвердження. "Ми очікуємо, що почнемо нарощувати видобуток газу, а впродовж 5 років після початку освоєння цієї програми — видобуток зросте від 7 до 15 млрд. кубометрів — сказав міністр" [2].

Уряд України оголосив, що має намір до 2011 року вкласти близько \$1 млрд. в освоєння шельфу Чорного моря. Про це повідомив міністр палива та енергетики України Ю. Бойко в рамках Міжнародного енергетичного інвестиційного форуму [2].

Розвідкою і видобутком газу на українському шельфі Чорного і Азовського морів займається ГАК "Чорноморнафтогаз", 100% акцій якого належать НАК "Нафтогаз України". На початку серпня цього року "Чорноморнафтогаз" приступив до буріння першої свердловини на Одеському газоконденсатному родовищі, яке розташоване в північно-західній частині шельфу Чорного моря. "Нафтогаз України" тільки що завершив прийом заявок на участь у тендері на проведення сейсмопошукових досліджень на майданчиках Суботіна і Абіха шельфу Чорного моря [1].

Але фінансування таких робіт на 100% за рахунок держбюджету України неможливе. Влада змушена запрошувати до співпраці іноземних інвесторів.

Кабмін також розглянув шляхи власної реалізації проєкту. Але, незалежно від стратегії, було зрозуміло, що в державі та вітчизняних приватних інвесторів необхідних засобів і технологій для цього немає. На підтвердження можна навести ряд прикладів: річний бюджет НАК "Надра України" на геологорозвідку складає 60 млн. грн., а буріння тільки однієї свердловини на глибоководному шельфі може досягати 60 і більше млн. дол.; глибоководне устаткування нашої країни (єдиний підводний човен "Запоріжжя", який знаходиться не в робочому стані) не в змозі витримати потрібні потужності.

Тому було вирішено урядом провести конкурс серед іноземних нафтових компаній на отримання ліцензії на розробку Чорноморського шельфу. Міністерство палива та енергетики України додало, що в конкурсі зможуть взяти участь тільки іноземні компанії, оскільки родовища газу і нафти знаходяться на великій глибині та українські компанії самостійно не зможуть справитися з цією роботою. Воно також підкреслило, що вивчення і розробка родовищ на цій ділянці вимагає дуже великих інвестицій [1].

До конкурсу на право укласти угоду про розділ продукції допущено було сім компаній — Hunt Oil Company of Ukraine, Shell, Exxonmobile, Vanco International Limited (три останні — США), а також Turkiye Petrolleri A. O. (ТРАО, Туреччина), Alphex One Limited (Великобританія) і ВАР "Укрнафта". Shell і Exxonmobile, ТРАО і Alphex One, подали сумісні заявки. Потрібно відмітити, що ні одну російську компанію не було запрошено для розгляду ділової угоди, економічно це не зрозуміло, виходячи хоча б з того, що Росія вже має досвід роботи на Чорноморському шельфі зі своєї сторони. Мабуть, велику роль зіграли політичні відношення та взаєморозуміння [1].

Уряд України затвердив підсумки конкурсу на розробку Прикерченської ділянки українського шельфу Чорного моря, в якому вийшла переможцем американська компанія "Vanco International Limited". Але виконання проекту не почалося через неспроможність двох сторін домовитися щодо підписання договору про розподіл продукції, тому початок робіт з видобування газу та нафти постійно відкладається на невизначений термін [3].

Розробка Чорноморського шельфу потребує великих інвестицій і капіталовкладень, але невдовзі це буде приносити великі прибутки у державний бюджет і зробить Україну набагато менш залежну від іноземних енергопостачальників. Таку роботу дуже складно організувати, що поки й не вдається уряду України. Це свідчить про малий досвід політичних керівників та слабку систему набору кадрів на урядові посади.

Приклад розробки Чорноморського шельфу всебічно показує, що економіка України буде стабільною та на високому рівні, якщо політичний уряд у взаємодії з економічною елітою навчиться користуватися економічно наявними в країні ресурсами, особливо такими важливим у світі, як нафта і газ.

Література: 1. www.unian.net. 2. www.news.liga.net. 3. www.proua.com. 4. www.liga.net.

Гончаренко Г. С.

УДК 331.52 (477)

Студент 2 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

УКРАЇНСЬКИЙ РИНОК ПРАЦІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах розбудови ринкової економіки України важливого значення набуває проблема розвитку ринку праці – суттєвої складової підвищення рівня зайнятості населення. Цей процес для незалежної України новий. У неї немає достатнього досвіду у вирішенні проблем, пов'язаних з регулюванням зайнятості населення. Тому, будучи знайомими з прикладами інших посттоталітарних країн, наша країна рухається в напрямку модернізації сучасного ринку праці методами власних спроб і помилок.

Актуальність обраної теми полягає в тому, що зайнятість населення є чи не найголовнішою проблемою сьогодення, саме тому питання щодо ринку праці України розглядають провідні економісти, вчені, журналісти; проводяться численні саміти, конференції, діалоги, зустрічі.

Мета даної роботи – аналіз ситуації, що склалась на ринку праці України, сучасні тенденції, розгляд пропозицій щодо шляхів вирішення нагальних проблем зайнятості населення, формування системи стратегічного управління ринком праці.

Взагалі ринок праці можна охарактеризувати як найбільш складний і динамічний елемент ринкової економіки, він виконує такі функції: оцінює корисність (споживну вартість) і цінність (вартість) робочої сили, тобто того чи іншого різновиду праці; регулює попит і пропозицію праці, розподіляє робочу силу між галузями економіки й регіонами України [1].

Безперечно, пропонується безліч засад заради ефективного формування та функціонування належного ринку праці в процесі інноваційно-структурної перебудови економіки України. Але як визначити, які з них є найголовнішими, які саме потребують найбільшої уваги і найшвидшої розробки?

Спочатку слід звернутися до матеріалу про дослідження ринку праці в Україні, які проводить Світовий банк. Безробіття в Україні на сьогодні складає близько 8% — це начебто не багато, але при цьому слід враховувати те, що десь 60% зайнятого населення працює в державному секторі, тому можна говорити про те що безробіття найближчим часом зростатиме далі. Цей факт можна пояснити тим, що традиційно наша економіка була зосереджена на виконанні тих завдань, які були поставлені перед державними установами, тобто частка державних установ була значно більшою. Як наслідок, характерне переважання саме державної власності. Але при цьому слід звернути увагу на те, що для ринкової економіки провідне місце займають підприємства, які перебувають у колективній власності, та приватні підприємства. Тому в даний час Україна повинна вирішувати питання з приватним сектором, адже проблеми будуть наростати і тоді неминучий так званий "процес застою" ринку праці, а як наслідок – проблема з улаштуванням на гарну роботу.

На даний момент в структурній економіці України простежується незначна кількість приватних підприємств, що можуть забезпечити населення певною кількістю робочих місць, крім того достатньо підприємств працює в тіні. До такої форми роботи їх спонукають безліч перешкод, таких, як невизначеність політики, корупція, адміністративні перепони, надто складні процедури реєстрації

© Гончаренко Г. С., 2008

фірм та неефективні регулятивні документи. Усе це заважає розширенню діяльності приватних підприємств і збільшенню їх кількості. Окрім того, регулятивні документи, що стосуються ринку праці, є надто жорсткими і погано пристосованими до потреб економіки. Саме через це підприємства і не переходять до формального сектору, бо це є занадто дорогим задоволенням. Тож, по-перше, одним з шляхів переходу до формального сектору є більш детальне регулювання державою діяльності фірм і зниження податків. По-друге, треба зацікавити населення працювати легально, у формально зареєстрованих фірмах, для цього необхідно впровадити певні переваги, наприклад державні кредити [2].

Для того щоб розширити зайнятість і створити більше робочих місць, Україна має радикально реформувати ринок праці. Зокрема лібералізувати законодавство про працю та збалансувати інтереси роботодавців і працівників.

Також важливим питанням є те, що саме заробітна плата є головним стимулом працівника до здійснення діяльності найманого працівника. І на сьогодні величезною проблемою для України є те, що заробітні плати надзвичайно низькі. Тобто можна говорити про те, що наприклад, фрезерувальник — надзвичайно дефіцитна професія сьогодні на ринку праці в Україні — отримує зарплату до 1 000 грн. І це навіть на тих підприємствах, де є іноземні (італійські, німецькі, французькі) інвестиції. Це не може стимулювати найманого працівника до ефективної, висококваліфікованої віддачі, а молоді — до отримання такої професії.

Варто сказати, що на сьогодні служба зайнятості не може заповнити вакансії тими безробітними, які стоять на обліку. Тобто можна сказати, що не вистачає тих, хто закінчує ПТУ, а люди, які отримують вищу освіту, не можуть потім знайти собі роботу. Це питання треба вирішувати шляхом проведення профорієнтаційної роботи серед дітей та батьків, їм необхідно реально показати, яким є ринок праці України: він сьогодні страждає від того, що немає висококваліфікованих робочих кадрів. Але при цьому варто наголосити на тому, що ми живемо в демократичному суспільстві, і ніхто нікому не може примусово визначити, в якому навчальному закладі навчатися.

Сьогодні Україна має ліцензованими близько 450 спеціальностей. Це набагато більше, ніж у Франції, Німеччині, в Італії. Але при всьому цьому, на жаль, недостатня координація саме Мінісвіти. Необхідно проводити реорганізацію Мінісвіти і Мінпраці для того, щоб збільшити кількість працівників, які будуть займатися саме профорієнтацією, перекваліфікацією.

Усі розглянуті вище питання безперечно посідають вагомий місце, кожне потребує окремого підходу і розробки вирішення, але всі разом дають повну картину зайнятості населення й перспектив розвитку ринку праці в майбутньому. Вони пов'язані з дією ринкових регуляторів. Саме попит і пропозиція будуть тими регуляторами, які визначатимуть обсяги безробіття й обсяги зайнятості. Необхідно відзначити і те, що інвестиційний клімат в Україні, темпи створення нових робочих місць — це той потенціал, резерв, підґрунтя, яке реальне для того, щоб мінімізувати ті негативні наслідки, які можуть бути від того, що значно знизиться рівень безробіття. Він може збільшуватися, але це вже залежатиме від того, наскільки ефективною буде державна політика і на ринку праці, і в сфері макроекономіки. Тому на сьогодні прагнення до забезпечення "повної" зайнятості населення, тобто до забезпечення збалансованості попиту і пропозиції робочої сили, потрібно реалізувати шляхом удосконалення регіональних ринків праці, здатних здійснювати відповідну політику щодо їх ефективного функціонування і розвитку національної економіки, зорієнтованої на інноваційні фактори економічного зростання й підвищення рівня та якості життя населення, забезпечення політичної стабільності життя суспільства, регулювання соціально-трудова відносин та оплати праці.

При цьому слід акцентувати увагу на проблемних моментах: дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили, дефіцит кадрів робочих професій, низькі якісні характеристики вакансій і, як наслідок, неукомплектованість робочих місць, посилення структурних і регіональних диспропорцій зайнятості, безконтрольний вплив робочої сили в зарубіжні країни, регресивні зміни як робочої сили і мотивації до праці. Є невирішені проблеми та невикористані резерви із залучення роботодавців до реалізації державної політики зайнятості населення.

Аналізуючи механізм функціонування сучасного ринку праці, можна помітити, що в сучасних економічних системах створюється механізм функціонування ринку праці з елементами державного втручання, тобто державного його регулювання. І дуже важливо розвивати структуру ринку праці з урахуванням саме стратегічних економічних інтересів держави, це сприятиме підвищенню самостійної національної забезпеченості країни, але при цьому важливо не залишити осторонь інтереси та пріоритети працівників.

Дуже важливо розвивати структуру ринку праці України, щоб підвищувати самостійну національну забезпеченість країни, пріоритети робітників з урахуванням стратегічних економічних інтересів держави.

Література: 1. Гриньова В. М. Ринок праці: теоретико-методологічні засади та напрямки розвитку: Монографія / В. М. Гриньова, В. В. Самійленко. — Харків: ВД "ІНЖЕК", 2007. — 168 с. 2. Гриньова В. М. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Навчальний посібник / В. М. Гриньова, Г. Ю. Шульга. — Харків: ВД "ІНЖЕК", 2007. — 288 с. 3. www.news.liga.net. 4. Бурак П. Ю. Економіка праці й соціально-економічні відносини / П. Ю. Бурак, Б. А. Карпінський, М. І. Григор'єва. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 440 с. 5. Яркін П. Тенденції ринку праці в Україні // Фінанси. — 2005. — №12. — С. 23 — 27. 6. www.unian.net.

Студент 5 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

ВПЛИВ ДІЛОВОЇ КУЛЬТУРИ НА РИНКОВУ ПОВЕДІНКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СТРУКТУР

На даний момент у світі спостерігається підвищення інтересу до вивчення відносин між представниками різних культур у різних сферах громадського життя. Не підлягає сумніву активізація взаємодії між людьми зовсім різних цінностей, переконань і вірувань й у діловому середовищі – економічній складовій життя суспільства. Розгляд видів ділових культур, їх ціннісної сутності дозволяє виявити певний вплив конкретної ділової культури на ділову поведінку керівника й ділове поведження підприємства в цілому. Крім того, значний взаємозв'язок менеджменту й менталітету вказує на істотний вплив національної культури з усіма її складовими (політичною, соціальною, екологічною, діловою та ін.) на культуру національного інституту менеджменту і навпаки, оскільки це все – елементи єдиного національного соціокультурного середовища.

Вивченням ділової культури, крос-культурними дослідженнями цінностей займаються вчені різних областей соціально-економічної галузі науки, серед яких варто виділити: Г. Хофстеда, Т. Парсонса, С. Морриса, Ф. Клакхона й Ф. Стродтбека, а також П. Н. Шихирева, В. Г. Макєєву, О. С. Виханського й А. И. Наумова [1, с. 186].

Так, В. Г. Макєєва розглядає вплив соціально-культурного середовища на види ділової культури як побудова своєрідної піраміди з 5 рівнів. Цю піраміду "пронизують такі елементи культури, як міжособистісний і внутрішньоособистісний. Вони багато в чому обумовлені конкретними характеристиками індивідів, дотриманням ними норм ділової моралі й етики" [2, с. 39].

Однак подібна статична модель не розкриває механізму взаємовпливу культур, менталітету на поведження соціальних об'єктів, особливо впливу менталітету на характер зовнішніх форм ділового поведження об'єкта в ринковому і соціокультурному середовищі; на забезпечення безконфліктної взаємодії національних ділових культур через поведження національних урядів, національних ділових кіл і корпорацій. Дещо штучне виділення культури підприємництва з контексту національної ділової культури й менталітету на керування, а останнього – на ринкову поведінку соціального об'єкта, і, по-друге, визначити носія цього впливу. Носіями національної ділової культури варто вважати не тільки підприємців, але й менеджерів, посередників та інших суб'єктів ринку, що розширює коло агентів впливу, які своєю ментальністю, якістю особистої, ділової й управлінської культури гальмують або підсилюють процеси соціально-економічного розвитку організації, регіонів або країни в цілому. Діаграму позиціонування національних ділових культур наведено на рисунку.

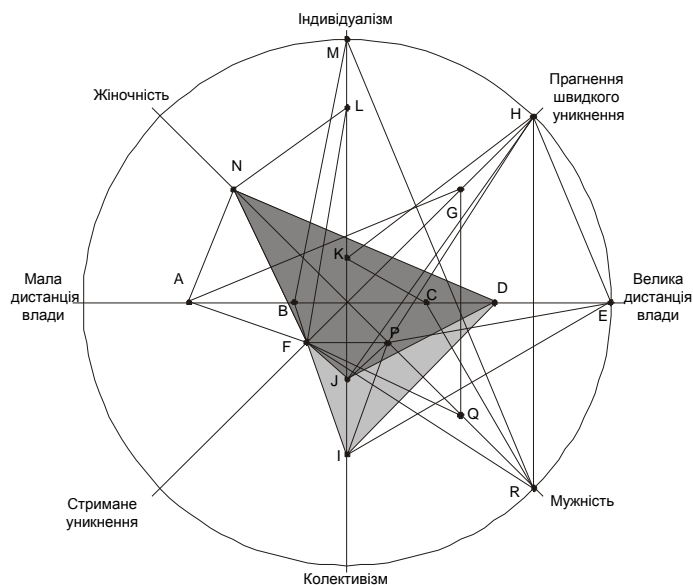

Рис. Діаграма позиціонування національних ділових культур

Тому автор пропонує використати розглянуту Хофстедом типологію цінностей ділового поведіння для цілей керування [3, С. 181], тобто чотирикомпонентну модель цінностей перевести з описової моделі в управлінську технологію як метод менеджменту шляхом технологізації впливу кожного компонента на управлінську діяльність і поведіння соціально-економічної моделі.

Національні ділові культури на схемі приймають форму чотирикутників, зміщених за осями координат, що відображає сильний або слабкий підприємницький ціннісний компонент національної культури. Розташування фігур щодо центра координат показує активність ринкової позиції ділової культури відповідної країни. Так, найбільшу ринкову, підприємницьку спрямованість має японська ділова культура (CHKR), а не американська, як зазвичай вважалося. В більш стриманій позиції перебувають англо-американська (BFMR) і німецька (AGQF) моделі культури. Скандинавська модель (AFLN) зміщена убік більш "м'яких" ринкових переваг, що виражається в "жіночому" стилі поведіння й невеликій дистанції влади, користуючись термінологією Г. Хофстеда [3, С. 182]. Спробуємо вмонтувати діаграму української ділової культури в координати схеми позиціювання на підставі чотирикомпонентної моделі цінностей.

Розташування й форма діаграми української ділової культури (DJFN – нова позиція, DIFN – існуюча позиція) говорить про те, що наша своєрідна ментальність і система цінностей формують особливий "нетиповий" образ підприємницького поведіння, обумовлений іншими цінностями: більше стриманого, обережного ділового поведіння, більше "життєвого" стилю поведіння з більш колективістським характером. Так, за лінією "жіночість – мужність" вершина фігури збігається з координатами скандинавської моделі, за лінією "індивідуалізм – колективізм" вершина збігається з координатами слабкорозвинених країн Азії (EFIP) і Близького Сходу (EHIP), а за лінією "уникнення невизначеності" – з координатами англо-американських і скандинавських країн. Але таких згодів зовсім не досить для прийняття політичних або управлінських рішень.

Отже, реалізація таких переваг, як зміна ділових цінностей, на ділі означало б підвищення ринкових цінностей у житті суспільства, а також посилення твердості міжособистісних і міжгрупових економічних відносин, зниження значущості неформальних зв'язків. Недоцільно поки що зниження автократичності влади в умовах становлення нового ринкового господарства. Таким чином, в українській моделі можливі зміни з посилення результативності ділового ринкового поведіння без ґрунтовних змін ментальності.

Література: 1. Виханский О. С. Менеджмент / О. С. Виханский, А. И. Наумов — М.: Гардарики, 1998. — 528 с.
2. Макеева В. Г. Культура предпринимательства: Учеб. пособие. — М.: Инфра-М, 2002. — 218 с.
3. Алексеевский В. С. Синергетика менеджмента устойчивого развития: Монография. — Калуга: Манускрипт, 2006. — 328 с.

УДК 65.011.1: 339.94

Вишневецька Т. В.

Студент 5 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний стан розвитку ринкових відносин в Україні характеризується певними особливостями як на макрорівні (недосконалість законодавчої бази, значна частка тіньової економіки, високий рівень безробіття, неадаптованість значної частини населення до ринкових умов), так і на мікрорівні (недостатній рівень оволодіння ринковими методами і прийомами значної частини менеджменту підприємств, успадкування громіздкого і неефективного виробничого апарату, низький рівень культури бізнесу) [1, с. 67].

Головною проблемою організації зовнішньоекономічної діяльності на більшості вітчизняних підприємств є відсутність ефективної системи керування зовнішньоекономічною діяльністю, що була б адекватна сучасним вимогам і умовам, враховувала динаміку кон'юнктури міжнародного і внутрішнього ринків, ґрунтувалася на принципах адаптивності та забезпечувала достатню гнучкість і швидкодію в прийнятті рішень.

До зовнішніх факторів, що визначають стратегію і тактику зовнішньоекономічної діяльності підприємства, відносяться:

зовнішньоекономічна політика держави-експортера (імпортера);

© Вишневецька Т. В., 2008

світова господарська ситуація;
політична, економічна і маркетингова ситуація в країнах, що входять у зони зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Тому при побудові системи керування зовнішньоекономічною діяльністю підприємства зовнішні фактори необхідно знати, аналізувати і враховувати при прийнятті рішень [2, с. 152].

До внутрішніх факторів, що визначають стратегію і тактику зовнішньоекономічної діяльності підприємства, належать:

- організаційна структура підприємства;
- інформаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства (якість, швидкість одержання інформації);

- якість макроекономічного аналізу ситуації в країні-експортері (імпортері);
- здатність до якісного аналізу кон'юнктури ринків товарів, що дозволяє вчасно й ефективно задовольняти виявлені потреби в продукції та послугах;

- здатність до ефективної виробничої диверсифікованості;
- необхідний рівень адаптивних якостей, що дозволяють гнучко реагувати на зміни зовнішнього ринку (технологічна, ресурсна, організаційна гнучкість підприємства як виробничо-економічної системи);

- забезпечення доцільного рівня конкурентоспроможності товару, необхідного для існуючих і перспективних сегментів ринку;

- здатність виробничо-економічної системи в найбільш повному й ефективному використанні наявних у розпорядженні і всіх видах ресурсів, що здобуваються для майбутнього виробництва;

- здатність забезпечення високоефективного функціонування підприємства за допомогою найбільш раціонального використання його інвестиційного потенціалу;

- організація чіткої синхронізації роботи організаційних, виробничих і транспортних ланок підприємства при виконанні експортних замовлень (імпортних поставок);

- принципи і форми роботи фахівців у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Прийняття рішень у галузі керування зовнішньоекономічною діяльністю вимагає, насамперед, активної маркетингової діяльності підприємства. Саме маркетингова діяльність підприємства обумовлює 50% успішного здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Не можна також зневажати аспектами як внутрішнього, так і міжнародного маркетингу. Маркетинг дозволяє створити більш могутню базу для успішного здійснення зовнішньоекономічної діяльності [2, с.153].

Ґрунтуючись на аналізі експортно-імпортних відносин, кожне підприємство взмозі організувати свою діяльність у сфері експортно-імпортних операцій належним чином, тобто вдосконалити свою схему експортно-імпортних операцій таким чином, щоб отримати з цього максимум прибутків.

Наступна проблема з організації здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємства – недосконалість маркетингової діяльності підприємства.

На сьогодні українські підприємці можуть запропонувати світовим ринкам якісний товар, але існуюча там конкуренція потребує від виробника таких заходів, як ефективна стратегія просування товару на ринок, створення позитивного іміджу своєї продукції тощо, тобто всі заходи, що входять до комплексу міжнародного маркетингу [2, с. 169].

Аналіз сучасної ситуації на світовому ринку показує, що за останні два десятиріччя значно зросла кількість нових фірм, що вийшли та в даний час ефективно функціонують на різних сегментах міжнародного ринку. Однак кількість українських підприємств, добре відомих на зарубіжних ринках, дуже невелика. Причина подібної ситуації полягає в тому, що більшість фірм не використовують потрібні маркетингові важелі для просування своєї продукції на зарубіжних ринках.

Таким чином, існуюча ситуація у сфері маркетингу на підприємствах потребує докорінних змін, тому що сучасні умови, в яких підприємства змушені працювати, не спроможні вирішити проблеми більшості фірм, які пов'язані з пошуком оптимальних параметрів діяльності, що забезпечують прибуток, достатній для виживання та збільшення обсягів своєї діяльності в умовах конкурентного ринку [2, С. 171].

Але на сьогоднішній день невелика кількість українських підприємств використовує у своїй діяльності елементи концепції міжнародного маркетингу, і в багато в чому завдяки її впровадженню їх товари й марки стали відомими за кордоном, а самі підприємства досягли певного успіху порівняно з іншими вітчизняними компаніями.

Розглянемо проблеми податкової оптимізації й податкового планування при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Досвід господарської діяльності, як у межах національного простору, так і на зовнішніх ринках, підтверджує, що, з одного боку, кожен підприємець має право заплатити мінімальну суму податків, передбачену законодавством, а з іншої – існує постійне змагання між підприємцями і податківцями з "перетягування" доходів кожної зі сторін, що беруть участь у цьому процесі, відповідно, на свою користь. Таке змагання – нормальний, природний процес, якщо проходить з дотриманням правил, тобто законів. На Заході давно й успішно розвивається сервіс з мінімізації податків. Але, на жаль, поняття "мінімізації податків" у нас перетворилося в синонім "ухиляння від сплати податків", особливо в середовищі податківців [2, с. 187].

Кожен платник податків, безумовно, зобов'язаний її платити, але в той же час він має право заплатити мінімальну суму, передбачену по законодавством, і з його боку це буде розумно і законно. Для досягнення такої мети він має право здійснювати будь-які дії, використовувати будь-які схеми.

Існує безліч схем з використанням суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб, що працюють як за звичайною системою, так і за спрощеною, за якою заощаджуються, а можливо, і направляються на просування свого бізнесу фінансові ресурси, що вивільнилися. При цьому часто учасники таких схем не замислюються над можливими наслідками їх застосування [2, с.189].

Наявність різних точок зору за даними питанням вимагає визначення основних рис податкової оптимізації, серед яких доцільно виділити такі положення:

- законність дій;
- чітка логіка побудови;
- звичайний характер ведення господарських операцій;
- максимізація вигоди.

У сукупності наявних проблем зовнішньоекономічної діяльності кожна з охарактеризованих підойм здатна відіграти визначальну роль у подоланні певного типу проблем. Наприклад, стимулювати експортну діяльність суб'єктів господарювання та вдосконалити товарну структуру експорту можна засобами бюджетної, податкової та митної політики. Ефективне митне регулювання здатне забезпечити підтримку вітчизняного виробника, зважену імпорту політику, попередити "вимивання" з країни тиньового капіталу та стратегічної сировини.

Таким чином, адаптований до умов перехідного періоду менеджмент зовнішньоекономічної діяльності сприятиме комплексному розв'язанню наявних проблем організації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств.

Література: 1. Батченко П. В. Зовнішньоекономічна діяльність: теорія і практика сучасного менеджменту: Монографія / П. В. Батченко, Г. М. Дроздова, В. В. Дятлова, О. Г. Ткаченко; [Під заг. ред. д. е. н., професора Л. В. Батченко. – Донецьк: ДонДУУ, 2005. – 244 с. 2. Масловська Л. Управлінські аспекти ЗЕД України в перехідний період // "Економіка України". – 2006. – №8. – С. 67 – 72.

УДК 65.018:339.564

Налегач М. П.

Студент 5 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

УЗАГАЛЬНЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ЕКСПОРТНОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

З проблемою управління якістю експортної продукції стикаються практично всі вітчизняні підприємства-експортери, що пояснюється недостатньою увагою до неї в попередній час. Як показує міжнародна практика, управління якістю продукції здійснюється на основі різних концепцій, серед яких виділяють японську концепцію Total Quality Management (TQM) та західноєвропейську систему контролю якості та стандартизації, розроблену Міжнародною організацією зі стандартизації International Standardization Organization – ISO 9000-2001. Використання цих концепцій на підприємствах України дасть їм змогу значно укріпити конкурентні позиції на закордонних ринках.

Концепція загального управління якістю передбачає всебічне, цілеспрямоване й добре скоординоване застосування систем і методів керування якістю у всіх сферах діяльності від досліджень і розробок до післяпродажного обслуговування при участі керівництва й службовців всіх рівнів при раціональному використанні технічних можливостей. Вона включає контроль у процесі розробки нової продукції; оцінку якості дослідного зразка, планування якості продукції й виробничого процесу, контроль, оцінку й планування якості матеріалів, що поставляються; вхідний контроль матеріалів; контроль готової продукції; оцінку якості продукції; оцінку якості виробничого процесу; контроль якості продукції й виробничого процесу тощо.

Загальне управління якістю – це технологія керівництва процесом підвищення якості, яка складається з трьох частин [1, с. 211]: базової системи; системи технічного забезпечення; системи вдосконалення й розвитку загального управління якістю. Метою загального управління якістю є досягнення більш високої якості продукції й послуг.

Якість продукції залежить від численних і різноманітних факторів технічного, економічного, соціально-психологічного характеру. Фірми, що ведуть цілеспрямовану, продуману політику підви-

щення якості продукції й послуг, використовують для досягнення поставлених цілей великий арсенал методів, інструментів і засобів, які умовно вони можуть бути згруповані в три блоки:

- 1) методи забезпечення якості;
- 2) методи стимулювання якості;
- 3) методи контролю результатів роботи з підвищення якості.

До методів забезпечення якості відносяться, насамперед інженерно-математичні методи, що використовуються для аналізу, планування й регулювання процесів на всіх стадіях життєвого циклу продукції. Методи стимулювання включають як звичайні методи мотивації, так і спеціально розроблені для поліпшення якості (проведені в країнах і у всесвітньому масштабі кампанії якості, національні премії з якості й т. д.). До методів контролю відносяться методи оцінки якості продукції, наприклад, через аналіз економічних показників, перевірку документації як на продукцію, так і на систему якості. І нарешті, контроль якості самої продукції [2, с. 416].

Окремі методи одночасно відносяться до різних блоків. Так, статистичні методи є одночасно і методами контролю, і методами забезпечення якості. А такий метод роботи, як організація гуртків якості, одночасно дозволяє вирішувати проблеми якості та є чудовим засобом стимулювання творчої активності співробітників фірми. Методи самоконтролю й самооцінки, що одержали широке поширення, можуть бути віднесені з рівною підставою до всіх трьох блоків.

Необхідно звернути увагу на той факт, що вітчизняні підприємства-експортери особливо гостро відчувають необхідність упровадження прогресивних методів оцінки рівня якості продукції, що пов'язано з тим, що зарубіжні споживачі частіше висувають більш жорсткі вимоги щодо дизайну, рівня ергономічності, екологічності та технічних параметрів продукції.

Література: 1. Киреев А. П. Международная экономика. В 2-х ч. Ч. 2: Международная макроэкономика: открытая экономика и макроэкономическое программирование. Учебн. пособие для вузов. – М.: Междунар. отношения, 2003. – 488 с. 2. Кульмінський Ю. А. Облік та аналіз зовнішньоекономічної діяльності: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Ю. А. Кульмінський, В. Г. Козан, Л. І. Лук'яненко; [За ред. Ю. А. Кульмінського. – К.: КНЕУ, 2001. – 180 с. 3. Орлов П. А. Менеджмент качества и сертификация продукции: Учеб. пособие. – Харьков: Изд. Дом "ИНЖЭК", 2004. – 304 с.

Яковенко В. С.

УДК 331.5

Студент 5 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Розвиток бізнесу в сучасних умовах загострення конкуренції зобов'язує організації активно розвиватися та бути успішними. Компанії постійно звертаються до аналізу ключових факторів успіху бізнесу, важливим з яких є якість персоналу. Ця компетенція залежить не тільки від існуючого складу персоналу, але й від механізмів його розвитку, які так би мовити, "відбудовують" її людський капітал.

Питаннями розвитку персоналу займалися багато вчених. Значний внесок у дослідження даного напрямку вклали П. Сенге, В. С. Пономаренко, О. Є. Альохіна, В. О. Маслов, С. Д. Рєзник та багато інших. Але всі ці вчені не розглядали навчання як найважливішу складову розвитку персоналу, поряд із професійно організованими процесами відбору персоналу, його стимулюванням, атестацією та оцінкою. Головною метою написання цієї статті є розгляд розвитку персоналу завдяки навчальному процесу, заснованому на практиці.

Для того щоб розвивати персонал, необхідно скласти чітко спрямовану стратегію, засновану на постійному моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища організації [1, с. 15].

Система навчання, інтегрована з професійним розвитком і службовим зростанням персоналу в компанії, здатна привести до зростання лояльності працівників та формування більш ефективних у тривалому аспекті механізмів управління персоналом.

У практиці оперативного управління персоналом не приділяється достатньої уваги перспективам бізнесу та інтеграції. Чотири рівні розвитку практики управління персоналом можна подати у вигляді схеми, пов'язаної з ефективністю роботи, та ступеня активності працівників на рисунку.

© Яковенко В. С., 2008

Часові рамки ефекту	довготривалий	<i>Рівень 2.</i> Робота з персоналом як завдання функціональних відділів. Фаза інституціоналізації	<i>Рівень 4.</i> Управління персоналом, спрямоване на перспективу та інтеграцію Фаза цілого підприємства
	краткотривалий	<i>Рівень 1.</i> Робота з персоналом як адміністративне завдання. Фаза бюрократичного управління	<i>Рівень 3.</i> Робота з персоналом як "завдання ремонту, що виконується лінійними керівниками". Фаза імпровізації
Ступінь активності		Реактивна	Проактивна

Рис. Рівні розвитку управління персоналу [2, с. 11]

Концепція стратегічного менеджменту персоналу перш за все спирається на людський капітал як основу організації. Це розробка програми розвитку та прийняття рішень, розрахованих на перспективу. Вона повинна бути не тільки завданням топ-менеджменту компанії, а й завданням кожного з її працівників.

Персонал компанії згідно з новою концепцією управління треба розглядати як важливий ресурс фірми, яким треба грамотно керувати, створювати сприятливі умови для подальшого розвитку, вкладати значні кошти [3, с. 5].

Щодо методів навчання персоналу, спрямованих на досягнення стратегії, пріоритетними для організації повинні стати методи навчання на робочому місці. Компанія здатна забезпечити навчання та розвиток виконавців внутрішніми ресурсами.

Створюються стосунки між працівниками та менеджерами, коли перші намагаються реалізувати свій потенціал, а керівники сприяють цьому. Працівники самі розуміють своє місце в компанії та відповідальність за свої дії. Створюється культура та середовище неформального та тривалого організаційного навчання, яке в майбутньому буде сприяти розвитку ініціативи та самомотивації працівників.

Важливим чинником у постійному розвитку працівників є взаємозв'язок персоналу та лінійного керівництва, яке здатне найбільш ефективно мотивувати своїх підлеглих.

Розвиток персоналу потрібно розглядати як довготривалу стратегію управління організацією, засновану на постійному навчанні та вдосконаленні персоналу. Але слід уважно узгоджувати напрями навчання персоналу із завданнями всієї організації. В цьому випадку не люди з їх досвідом та знаннями, а сама культура організаційного навчання і розвитку стає "ноу-хау" організації.

Література: 1. Альохіна О. Є. Стимулювання розвитку персоналу організації // Управління персоналом. – 2002. – № 1. – С. 14 – 17. 2. Маслов В. О. Про стратегічне управління персоналу // Проблеми теорії та практики управління. – 2002. – №5. – С. 11 – 14. 3. Тушова В. С. Екзистенційний коучинг – нова провідна зірка бізнесу // Управління персоналом. – 2002. – №3. – С. 4 – 8.

УДК 338.2(075.8)

Карпенко О. В.

Студент 5 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ЖНЕУ

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЗИЦІЇ КОМПАНІЇ

Про аналіз зовнішньої позиції компанії було написано достатньо багато. Цією темою займалися такі науковці, як В. Болуін, Н. Кумпе, Дж. Руссел, М. Портер, О. Хаканссон, А. Хіппель, І. О. Піддубний, Н. М. Лисиця та ін. Це питання залишається актуальним тому, що в сучасному світі здійснюються безперервні процеси розвитку та еволюції основних показників зовнішньої позиції компанії. Всі зазначені автори чітко показують, що менеджмент з часом розвивається, що обумовлено змінами технологій, ринку та конкуренції. Однак ці автори не вказують на те, що зміни у свою чергу впливають на правила конкуренції, ринок, організаційні структури галузей та ін. Тобто біль-

© Карпенко О. В., 2008

шість складників бізнесу еволюціонують разом тому, що щільно пов'язані один з одним. Такі взаємозалежності визначають зміни, а зміни у бізнес-середовищі впливають на процеси, які здійснюються у ході розробки нової продукції та нових видів бізнесу.

Метою цієї статті є розгляд комбінацій технологій, продуктів, ринків і зовнішніх організаційних структур.

Комбінації технологій та продуктів щільно взаємопов'язані. Більша частина технологічних аналізів фокусується на дослідженні окремих технологій, які використовуються в продуктах чи процесах ізольовано від інших. Однак показники технології – завжди функція інших технологій, наприклад, технологій пов'язаних з матеріалами, які використовуються в продукті, а також іншими додатковими технологіями, які вбудовано в продукт. Тому важливим є складання технологічних дерев або карт і матриць впливу, які відображають взаємодію різних технологій.

Вивчаючи взаємодію між технологіями, які використовуються для створення визначеного продукту або які беруть участь у визначеному процесі, можна виявити технології, подальша еволюція яких є важливою для еволюції інших технологій (рисунок).

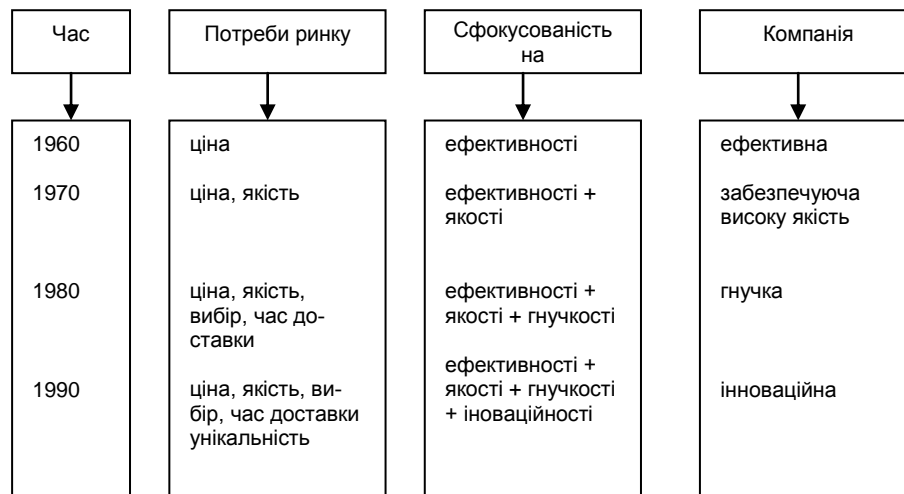

Рис. Еволюційна модель Болуїна та Кумпе [1, с. 125]

Іншими важливими аспектами аналізу зовнішньої позиції компанії є аналіз її конкурентного та ринкового стану, потреб споживачів, а також позиція в мережі [2, с. 135].

Конкурентна позиція компанії визначається на базі чинників, які виступають як складові, що визначаються низкою взаємозалежних параметрів, таких, як кількість покупців, постачальників та продуктів-замінників, які, у свою чергу, залежать від сегмента ринку, що обслуговується компанією, тобто від її ринкової позиції, унікальності, ступеня імітування продукції та ін.

Глен Урбан та Джон Хаузер розглянули методи сегментування ринку та позиціонування продуктів у книзі "Розробка та маркетинг нових продуктів". Щоб правильно повести аналіз у рамках цих методів, важливо враховувати дві складові:

визначення найліпших параметрів, за якими споживачі можуть бути об'єднані в більш чи менш гомогенні групи;

визначення параметрів та ознак, які відіграють важливу роль у прийнятті рішень про покупки. При цьому, чим менше ознак використовується та чим краще вони можуть бути представлені на операційному рівні, тим точнішим буде аналіз [3, с. 91].

Компанії є часткою мереж, які постачають великі об'єми ресурсів, наприклад фінанси, знання та матеріали. Відносні позиції, які компанії займають у мережах, можуть забезпечити їм визначені привілеї завдяки більш оперативному доступу до нової інформації чи знань, нових типів матеріалів чи послуг, доступу до більш дешевих грошей для фінансування нових операцій.

Однак мережі можуть зменшувати маневреність компаній. У цілому масштаби простору для маневрів, які мають компанії, залежать від потужності компанії чи її впливу на партнерів у мережі. Таким чином, аналіз мережі складається не тільки з інвентаризації партнерів, визначення критичних параметрів їх взаємовідносин, але також із вивчення різних джерел потужності.

Отже, розглянувши основні показники аналізу зовнішньої позиції компанії, було досягнуто зазначену вище мету. В ході було виявлено, що важливе значення має розглядання складових у ході розробки нових продуктів і нових видів бізнесу.

Література: 1. Sanchez R. Strategic product creation: managing new interactions of technology, markets and organizations // European Management Journal. – 2005. – №14. – Рр. 121 – 138. 2. Гудмен М. Креативный менеджмент. – М.: Норма / Инфра-М, 2001. – 256 с. 3. Янсен Ф. Эпоха инноваций. – М.: Инфра-М, 2002. – 308 с.

РИНОК ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ЙОГО СИСТЕМНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

У сучасній економічній літературі поняття "ринок" розглядається переважно у двох аспектах: змістовному або причинно-наслідковому і функціональному або інституціональному. В першому випадку ринок визначається як сукупність соціально-економічних відносин у сфері обліку [1, с. 235], у другому – як механізм (інститут), який поєднує продавців і покупців та оптимізує обмін між ними [2, с.193].

У межах і першого, і другого підходів ринок аналізується, хоча і з різними акцентами як процес обміну за такими параметрами, як попит, пропозиція, ціна, рівень конкуренції тощо. Побудова моделей взаємодії попиту й пропозиції складає особливість неокласичної теорії ринку. В інтерпретації цих моделей активно використовується методологічний апарат інших теорій, наприклад таких, як теорія грошей, теорія корисності, теорія загальної рівноваги та ін.

Незаперечною корисністю і важливістю існуючих підходів до аналізу ринку, слід вказати і на те, що в них недостатньо затребуваним залишається добре розроблений методологічний апарат теорії систем і системного аналізу.

Подібні питання з особливою гостротою виникають при обговоренні проблем глобалізації світової економіки, в перебігу яких відбувається своєрідний "філософський зсув" на користь системної методології дослідження ринкових систем. Усе більше вчених звертають увагу на необхідність аналізу ринкових систем як гомеостатичних систем, які функціонують за законами системоутворення. Про цей аспект проблеми функціонування економічних систем йде мова в другій доповіді Римського клубу, автори якої зазначають, що "спонтанний економічний порядок" не забезпечує належної керованості ринкових систем, а ефективним рішенням може бути лише "глобальна гомеостатична система" [3, с. 86].

З точки зору системного підходу ринок є системою із "горизонтальними зв'язками її елементів і як ціле, вона проявляється як підсистема обміну загальної системи економічного розвитку" [4, с. 585].

Структура системи економічного розвитку містить не тільки підсистеми виробництва, обміну та споживання, а й підсистеми зв'язків і взаємозв'язків між економічними агентами та всередині економічних структур.

Ринкова система втілює в собі всі атрибути організаційних систем: вона є відкритою динамічною системою, яка зростає й розвивається в просторі – часі. Зростання відображає зміни кількісних, а розвиток – якісних характеристик ринкової системи. Відкритий характер означає наявність її зв'язків із зовнішнім середовищем, яке по відношенню до ринкової системи виступає як надсередовище.

Ринкова система характеризується також набором системних ознак і, насамперед, таких, як цілісність, емерджентність, просторово-темпоральна конфігурація, невизначеність у функціонуванні, гомеостатичність, усталеність, адаптивність та ін.

Гомеостатичність (гомеостаз) ринкової системи відображає її властивість до протидії ентропійному руйнуванню з метою самозбереження як цілісності. В структурному аспекті гомеостаз ринкової системи характеризує наявність у ній негативного зворотного зв'язку, а в функціональному аспекті – незмінність (сталість) суттєвих характеристик, які у співвідношенні вхідних і вихідних параметрів інтерпретуються як результативність функціонування систем.

Гомеостатичність є характеристикою ринкової системи як цілого, а не її внутрішньої структури (організації), проте саме організаційні процеси й відносини є основою відтворення ринкових систем як цілого.

Поняття "організація" в системі інтерпретації ринку є ключовим і пов'язується як із його властивістю як системи, так і з процесами, які забезпечують існування ринку як цілого. В першому випадку організація відображає внутрішню упорядкованість елементів (структуру) ринкової системи як цілого; в другому – сукупність процесів, які забезпечують зв'язки між елементами ринкової системи [4, с. 365]. Тобто поняття "організація" відображає як процесну, так і системну морфологію ринку.

Література: 1. Економічна енциклопедія: В 3-х т. Т. 3 / За ред. С. В. Мочерного. – К.: Вид. центр "Академія", 2002. – 952 с. 2. Кашицын В. В. Рынок // Философия хозяйства. – 2001. – №6. – С. 193 – 204. 3. Римский клуб. История создания, избранные доклады и выступления, официальные материалы. – М.: Едиториал УРСС, 1977. – 384 с. 4. Системный анализ и принятие решений: Словарь-справочник: Учеб. пособие для вузов / Под ред. В. Н. Волковой, В. Н. Козлова. – М.: Высшая школа, 2004. – 616 с. 5. Малахинова Р. П. Методологические проблемы экономической теории. На каком языке говорит экономика РФ? Экономическая теория: истоки и перспективы. – М.: Экономический факультет МГУ, ТЕ-ИС, 2006. – С. 584 – 592.

Студент 5 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

ПРОДВИЖЕНИЕ ПРОДУКЦИИ УКРАИНСКИХ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ НА ВНЕШНИЕ РЫНКИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ МИРОВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ

Глобализация является определяющим фактором, влияющим на развитие мировой экономической системы [1; 2]. В условиях интенсивного развития научно-технического прогресса, производственных отношений, дифференциации экономических преимуществ стран и их интеграции в общее экономическое сообщество проблема глобализации стала носить мировой характер.

С одной стороны, глобализация позволяет наиболее эффективно использовать и распределять имеющиеся сырьевые и финансовые ресурсы, с другой же – увеличивается взаимное влияние экономических процессов отдельных государств на мировую экономику в целом [3; 4].

Украина является развивающимся государством с экономикой переходного типа. Реформы, проводимые в нашем государстве, должны способствовать сближению экономических процессов и показателей с принятыми в международном сообществе стандартами.

Реклама, в том числе и на внешних рынках, является одной из наиболее успешно развивающихся сфер деятельности в Украине, что объяснимо увеличением активности украинских предприятий-экспортеров в сфере промышленности, торговли и услуг за последние годы. Величина оборота средств, выделенных на внешнеэкономическую рекламу, увеличилась за переходный период не менее чем в 6 раз, поскольку она включает продвижение на внешних рынках ноу-хау и разрабатываемых товаров и услуг, не достигших массового или серийного производства. Минимальный бюджет на апробирование "новинок" на внешних рынках в зависимости от представляемого продукта может колебаться от 3 тыс. долл. до нескольких десятков тыс. долл.

Данные цифры расходов включают в себя только затраты на продвижение рекламируемого продукта (расходы первого порядка) посредством:

- средств массовой информации;
- публикаций в узко специализированных печатных изданиях, каталогах и справочниках;
- участия в выставочных мероприятиях;
- участия в конференциях и симпозиумах;
- предоставления информации в базах данных всевозможных источников информации;
- прямой почтовой рассылки образцов и предложений выпускаемой продукции;
- услуг отечественных и зарубежных торгово-промышленных палат;
- содействия иных региональных, национальных, международных институтов власти.

Помимо этого украинские предприятия-экспортеры несут существенные расходы (второго порядка) на:

- проведение маркетинговых исследований в стране импортера;
- нахождение оптимальных каналов транспортировки и сбыта экспортируемой продукции;
- получение всевозможных разрешений и экспертных заключений, связанных с экспортом продукции за пределы Украины;
- налаживание плановых поставок продукции;
- заключение выгодных договорных условий.

Перечисленные расходы второго порядка, которые носят подготовительный "предэкспортный" характер, зачастую намного превышают первый блок расходов, поскольку в основном охватывают стадии внедрения и роста жизненного цикла экспортируемого продукта на внешних рынках. Как правило, расходы второго порядка включают от 50% и более всех расходов, связанных с экспортом продукта. Их уменьшение связано с привлечением отечественных рекламных агентств и иных маркетинговых служб для проведения маркетинговых исследований на внешних рынках; уменьшением документооборота при экспортно-импортных операциях; упрощением процедур таможенного прохождения грузов, как на территории Украины, так и через границы других государств; тесное сотрудничество с органами регионального и государственного содействия развития бизнеса.

Расходы первого порядка являются следствием либо дополнением мероприятий второго блока расходов. Их уменьшение прямо зависит от профессионализма и правильности проведения "предэкспортной" подготовки. Снижение может происходить за счет скидок и бонусов при размещении рекламной информации в СМИ, справочниках, отраслевых изданиях; оптимального выбора тематики и места прохождения выставочных мероприятий для налаживания контактов; получения

грантов для проведения и внедрения научно-технических предложений и разработок; тесного сотрудничества с различного рода институтами.

Таким образом, первостепенные задачи маркетинговых служб предприятий-экспортеров Украины по уменьшению затрат на продвижение товаров на внешние рынки не противоречат общим принципам процесса глобализации мировой экономической системы. Более того, успешное развитие экономического потенциала Украины, в том числе экспортного, непосредственно связано с углублением мировых процессов дифференциации и интеграции экономических систем различных государств.

Література: 1. Леоненко П. М. Зовнішньоекономічна діяльність України: сучасні тенденції / П. М. Леоненко, О. І. Черепніна // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №2(44). – С. 75 – 85. 2. Пахомов Ю. Взаимодействие Украины и России в контексте мирового опыта // Российский экономический журнал. – 2005. – №2. – С. 39 – 47. 3. Соколенко С. І. Промислові кластери і конкурентоспроможність країни. Досвід ЄС і України // Регіональний збірник наукових праць “Прометей”. – 2005. – №3(18). – С. 19 – 23. 4. Мілецький Б. А. Перспективні напрями науково-технологічного та інноваційного розвитку України (Результати першого етапу прогнозо-аналітичного дослідження в рамках державної програми прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку на 2004 – 2006 роки) / Б. А. Мілецький, О. С. Попович, В. П. Соловйов – К.: Фенікс, 2006. – 208 с. 5. Масловська Л. Ц. Потенціал і орієнтири інноваційного розвитку: Україна та ЄС // Вісник Хмельницького національного університету. – 2005. – №2. – С. 59 – 62.

УДК 658.3: 061.5

Жучкова Є. В.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ МУЛЬТИНАЦІОНАЛЬНОГО КОЛЕКТИВУ

В останні роки інтерес до культури господарських організацій значно посилюється. Це пов'язано з тим, що зросло розуміння значного впливу феномена культури на успіх міжнародного бізнесу. Дослідження показують, що компанії, які процвітають, характеризуються високим рівнем організаційної культури [1].

Світовий досвід підприємницької діяльності показує, що адаптація до нових умов, які з'являються під впливом глобалізаційних процесів, при максимальному використанні усього того, що відповідає національним інтересам, сприяє підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та розвитку економіки своєї країни в умовах розмаїття культур спільнот.

Мета дослідження, результати якого наведено в даній статті, – внести вклад у вирішення проблеми підвищення рівня організаційної культури як необхідної умови переходу до цивілізованих ринкових відносин на основі використання досягнень теорії та практики управління економічними та соціальними процесами.

Організаційна культура за своїм змістом – це сукупність цінностей, досягнень в усіх напрямках діяльності організації, дотримання нею та її складовими частинами моральних, юридичних, організаційних, економічних, технологічних, технічних та естетичних норм. Кінцева мета сучасної організаційної культури – адаптація до середовища, що швидко змінюється, придбання стабільності, гнучкості, конкурентоспроможності, життєздатності в умовах міжнародних ринків.

Питання організаційної культури та ділової етики взаємопов'язані. Етика впливає на формування корпоративної культури і свою закінчену форму набуває у вигляді правил та норм бізнес-етикету. Діловий етикет – це найважливіший бік моралі професійної поведінки ділової людини, менеджера, підприємця [2]. Тому необхідно враховувати те, що діловий етикет є такою професійною якістю, яку слід постійно вдосконалювати і яка є суттєвим критерієм ефективності інноваційного процесу.

Сучасний менеджмент розглядає організаційну культуру як потужний стратегічний інструмент, який дозволяє орієнтувати всі підрозділи і працівників на загальні цілі. Основним напрямком формування та розвитку мультинаціонального колективу є підвищення рівня організаційної культури. Найважливіше положення даного напрямку полягає в наступному: головний потенціал і в той же час головна небезпека для прогресивних змін криється в людині, в її свідомості та культурі. В центрі сучасної концепції управління соціальними та економічними процесами знаходиться людина, яка розглядається як найвища цінність для підприємства (фірми) [3]. Виходячи з цієї концепції, усі системи управління спрямовані на мотивацію та спонукання різноманітних здібностей працівників для мак-

симального їх використання в процесі виробництва, а людина при цьому намагалася б забезпечити успіх підприємства, на якому працює. В теперішній час пошук шляхів активізації людського фактора та врахування соціально-психологічних особливостей персоналу є вирішальною умовою розвитку інноваційних процесів у сфері економіки.

Базою стратегії підвищення рівня організаційної культури є процес демократизації економіки та реалізації принципів соціального партнерства, що суттєво активізувався. Цей процес зачіпає різні категорії найманих працівників (менеджерів, спеціалістів, робітників) і здійснюється в різноманітних формах: їх участь у власності, залучення до прийняття господарських рішень, розширення свободи дій на робочому місці. Прискорення та підвищення рівня досліджень за напрямками, що визначено в даній статті, а також упровадження в практику їх результатів дасть можливість значно скоротити період виходу українських підприємств з кризи та досягти конкурентних переваг в умовах розвитку цивілізованих ринкових відносин.

Література: 1. Спивак В. А. Корпоративная культура. – СПб.: Питер, 2001. – 352 с. 2. Уткин Э. А. Этика бизнеса. Учебник для вузов. – М.: Изд. "Зерцало", 2000. – 256 с. 3. Социальный менеджмент: Учебник / Под ред. Д. В. Валового. – М.: ЗАО "Бизнес школа "Интел-Синтез", Академия труда и социальных отношений, 1999. – 346 с.

Ващенко К. Е.

УДК 339.94

Студент 5 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ОБСЯГУ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

На підставі аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства АТЗТ "Харківська бісквітна фабрика" було зроблено висновок про позитивну тенденцію стійкого зростання обсягів продажів експортної продукції. Однак останнім часом з'явилися деякі проблеми для виготовлювачів насолод.

Насамперед, для кондитерської продукції – це цукор. В останні роки ціни на цукор зросли значною мірою (у 2006 р. досягли 4,0 – 4,8 тис. грн. за 1 тунну), у той же час у Росії ціна 1 т. цукру складає 3,3 – 3,8 тис. грн. Карамель, як дуже цукроємний продукт (в її складі 60 – 70% займає цукор), втрачає свої конкурентні позиції за рахунок високої ціни.

Існують також проблеми в кондитерів-експортерів з відшкодуванням ПДВ. Повернення його сьогодні відрегульоване досить чітко, великих затримок до його відшкодування немає. Однак і незначні касові розриви в підприємстві можуть призвести до небажаних економічних наслідків: вимивання обігових коштів на підприємстві й утримання процесу відтворення.

Одним з варіантів підвищення обсягів зовнішньоекономічних експортних операцій і збільшення прибутковості продаваного товару може бути робота на давальницькій сировині, одержуваній з Росії.

Давальницька сировина – це сировина, матеріали, статі фабрикати, комплектуючі вироби, енергоносії, які були ввезені на територію мита України іноземним замовником або вивезені за її межу українським замовником для використання у виготовленні готової продукції [1 – 3].

Давальницька сировина, яка ввозиться на митну територію України іноземними замовниками, обкладається митним збором за ставками Єдиного митного тарифу України, податками і зборами, стягнутими при ввозі товарів відповідно до законодавства.

Сплата ввізного мита, податків і зборів (крім митних зборів) виробляється українським виконавцем шляхом видачі простого векселя органам державної податкової служби за місцезнаходження виконавця з терміном платежу, рівним терміну здійснення операції з давальницькою сировиною, але не більш ніж на 90 календарних днів з моменту оформлення ввізної митної декларації. Сума, зазначена у векселі, визначається у валюті контракту на здійснення операцій з давальницькою сировиною [2].

У випадку вивозу готової продукції в повному обсязі, передбаченому контрактом, за межі митної території України в період, зазначений у векселі, він погашається, мито, податки і збори (крім митних зборів) не стягуються.

Підставою для митного оформлення готової продукції, що зроблена з використанням давальницької сировини, завезеної на митну територію України, і вивозиться з її території, є подання українським виконавцем митному органу копії векселя, копії вантажної митної декларації і висновку Торгово-промислової палати України або регіональних торгово-промислових палат про те, що готова продукція виготовлена в результаті переробки давальницької сировини, вартість якого складає не менш 20% загальної вартості готової продукції.

© Ващенко К. Е., 2008

Крім того, що готова продукція, що зроблена з давальницької сировини, завезеної іноземним замовником на митну територію України, і вивозиться з її території, не обкладається вивізним (експортним) митом та іншими податками та зборами, що стягуються у випадку експорту товарів, і не попадає під режим ліцензування й квотування.

Розрахуємо варіант операцій з давальницькою сировиною у випадку здійснення 50% обсягу запланованого на 2007 р. експорту цукристої продукції в Росію.

1. Розрахуємо собівартість продукції, яка планується, у випадку закупівлі цукру в Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Питома вага витрат у повній собівартості продукції за підприємством на 2007 рік

Статті витрат	Собівартість, тис. грн.	Питома вага в собівартості, %
1. Сировина, в тому числі	7 294,3	39,66
цукор	6 529,19	35,3
2. Зарплата	757,7	4,12
3. Відрахування на зарплату	364,5	2,0
4. Спецвитрати	923,0	5,02
5. РСЕО	3 314,5	18,03
6. Цехові витрати	2 319,8	12,62
7. Витрати на збут	701,2	3,81
8. Адміністративні витрати	2 710,1	14,74
Повна собівартість, у тому числі:	18 384,6	100,0
змінні витрати	8 416,0	45,78
постійні витрати	9 968,6	54,22

2. Розрахуємо собівартість продукції, яка планується, у випадку закупівлі цукру в Росії. Вартість сировини в буде включати в себе: вартість імпортного очищення становить: мито – 5%, митні збори – 0,02%, страховка – 0,4% від вартості товару.

Прорахуємо витрати, які несе покупець. Страховка: $4\,353 \times 0,004 = 17,41$ грн. Транспортні витрати: $4\,353 \times 0,05 = 217,65$ грн. Імпортне очищення: мито: $(4\,353 + 217,65) \times 0,05 = 228,53$ грн; – митні збори: $(4\,353 + 217,65) \times 0,002 = 9,14$ грн.

Разом витрати покупця, пов'язані з доставкою товару становлять:

$$4\,353 + 17,41 + 217,65 + 228,53 + 9,14 = 4\,825,73 \text{ грн.}$$

Повна собівартість: 18 384,6 грн.

3. Розрахуємо собівартість продукції, яка планується, у випадку закупівлі цукру в Росії при умовах роботи з давальницькою сировиною.

Розглянемо зміни витрат імпортера за умов роботи на давальницькій сировині. За даних умов поставки покупця не несе витрат зв'язаних зі страхуванням товару, якщо інше не передбачено статтями контракту. Витрати на транспортування вантажу залишаються незмінними. Експортне очищення оформлюється векселем, котрий потім, при експорті продукції, враховується при розрахунку податків і мита.

Транспортні витрати: $4353 \times 0,05 = 217,65$ грн.; митні збори: $(4353+217,65) \times 0,002=9,14$ грн.

Разом витрати покупця, пов'язані з доставкою товару становлять: імпортне очищення буде розраховуватися в такий спосіб – мито: $(164500 + 13115 : 2 + 8225) \times 0,05 = 8965$ євро; митні збори: $(164\,500 + 13\,115 : 2 + 8\,225) \times 0,002 = 358$ євро; ПДВ: $(164\,500 + 13\,115 : 2 + 8\,225 + 8\,965 + 358) \times 0,2 = 37\,721$ євро.

Загальні витрати покупця складуть:

$$13\,115 + 8\,225 + 8\,965 + 358 + 37\,721 = 68\,384 \text{ євро.}$$

Витрати покупця за даних умов поставки відобразимо у вигляді табл. 2.

Таблиця 2

Витрати, пов'язані з експортом продукції при умовах роботи з давальницькою сировиною

Показник	Сума, євро
Затрати на сировину	
Загальна собівартість	
Страховка	658
Транспортні витрати	13 115
Імпортне очищення	47 218
Разом	69 216

Прорахуємо ефективність від зміни умов поставки.

Наступними розглянемо умови DDU Харків, де покупець не несе витрати, пов'язані зі страховкою, перевезенням й експортним очищенням товару. Імпортне очищення буде розраховуватися в такий спосіб – мито: $(164500 - 13115 : 2) \times 0,05 = 7\,897$ євро; митні збори: $(164500 - 13115 : 2) \times 0,002 = 315$ євро; ПДВ: $(164500 - 13115 : 2 + 7897 + 315) \times 0,2 = 33\,230$ євро.

Загальні витрати покупця складуть: $7897 + 315 + 33230 = 41442$ євро.

Витрати покупця й ефективність від зміни умов поставки подано у вигляді табл. 3.

Витрати з доставки за умов DDU Харків

Показник	Сума, євро
Імпортне очищення	41 442
Разом	41 442
Економія	27 774

За умов поставки DDP Харків всі витрати, пов'язані з доставкою товару, буде нести на собі продавець, тому що дані витрати становлять близько 50% вартості контракту, ймовірність згоди продавця на дані умови дуже мала [4].

Наведемо ефективність від зміни умов поставки на рисунку.

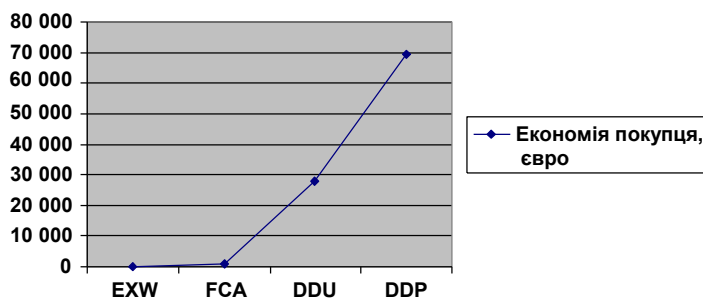

Рис. Ефективність зміни базисних умов поставки

Таким чином, ефективність зовнішньоторгівельних операцій підприємства можливо підвищити за рахунок змін.

Література: 1. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навчальний посібник / За ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвинової, І. Ю. Сіваченка. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 792 с. 2. Митний кодекс України № 1970-XII від 12.12.1991 р., зі змінами та доповненнями // www.rada.gov.ua. 3. Закон України "Про Єдиний митний тариф" №2097-XII від 05.02.1992 р., зі змінами та доповненнями // www.rada.gov.ua. 4. ІНКОТЕРМС 2000 – міжнародні правила по тлумаченню торгових термінів // Бухгалтерія. – 2002. – №43/1-2 (510). – С. 149 – 160. 5. Зовнішньоекономічні операції і контракти: Навч. посібник / За ред. В. В. Козика. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 608 с. 6. Облік та техніка проведення зовнішньоекономічних операцій: Навч. посібник / В. Є. Єрмаченко, С. В. Лабунська, О. Г. Маляревська, Ю. Д. Маляревський – Харків: Вид. Дім "ІНЖЕК", 2004. – 468 с.

Мисько Н. В.

УДК 65.011.4:339.54

Студент 5 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗОВНІШНЬОМУ РИНКУ

Стратегічне управління є новою сферою діяльності вітчизняних підприємств, яка спрямована на підвищення якості системи управління з метою його адаптації відповідно до вимог швидких і часто непередбачуваних змін у зовнішньому середовищі. Це сприяє зростанню обґрунтованості управлінських рішень і концентрації довгострокової і поточної діяльності менеджерів, спрямованої на досягнення глобальних цілей підприємства. Розвиток інтеграційних зв'язків та поступова глобалізація економічних відносин актуалізують аспекти стратегічного управління в зовнішньоекономічній сфері підприємства.

Проблемам стратегічного управління підприємством присвячено значну кількість робіт як вітчизняних, так і закордонних економістів. Теоретичні розробки сучасної економічної думки спрямовані на систематизацію напрямків, форм і засобів здійснення стратегічного управління у сфері міжнародного бізнесу. І. Гринько досліджував види організації комерційних взаємовідносин між

суб'єктами міжнародного бізнесу [1]. А. Зуб і С. Пивоваров систематизували основні організаційно-правові форми міжнародного стратегічного управління підприємством [2; 3]. Р. Гриффін та М. Пастей досліджували стратегічні аспекти адаптації засобів ведення бізнесу у різних географічних зонах [4].

Однак невизначеним залишається питання систематизації міжнародних стратегій підприємств з метою їх послідовного та логічного вибору для позитивного розвитку підприємства на міжнародному ринку.

На погляд автора, доцільно розпочинати класифікацію стратегій з визначення організаційно-правової форми участі підприємства у сфері міжнародного бізнесу. На цьому етапі підприємству необхідно обрати прийнятну форму участі в міжнародних комерційних операціях за рахунок власних коштів, або із залученням позикових коштів, або додаткових ресурсів. До організаційних форм із використанням власного капіталу слід відносити: прямий експорт, створення транснаціональної, міжнародної чи глобальної компанії, формування дочірнього підприємства й т. д. Зростання на зовнішньому ринку за рахунок додаткових коштів реалізується за допомогою використання стратегій ліцензування, створення спільного підприємства, формування вертикальних та горизонтальних стратегічних альянсів.

На другому етапі запропонованої методики основним принципом класифікації стратегій є спрямування галузі діяльності підприємства. Підприємствам первинного сектору економіки рекомендується використання стратегії лідерства з витрат. Підприємствам другого та третього секторів економіки (виробництво, торгівля, сфера послуг) рекомендується використовувати стратегію диференціації, оскільки попит менш еластичний за ціною, життєвий цикл продукції обмежений, існує марочний капітал. Після обрання визначальної конкурентної стратегії розвитку підприємства на зовнішньому ринку слід звернути увагу на маркетингову позицію підприємства. В економічній теорії розрізняють декілька маркетингових позицій, серед яких у зовнішньоекономічній діяльності особливої уваги заслуговують позиції лідера, претендента на лідерство та послідовця. Після визначення атакуючої або оборонної стратегії підприємства залежно від маркетингової стратегії слід визначити напрямки стратегічного зростання підприємства на зовнішньому ринку. При цьому ті стратегічні альтернативи, які не вимагають ніяких інвестиційних вкладень, не мають потреби в подібного роду оцінці й, отже, рішення про оптимальний напрямок стратегічного розвитку підприємства приймаються на основі висновків, які зробили на попередніх етапах формування стратегії. Ті ж стратегічні альтернативи розвитку підприємства, що припускають інвестування, варто оцінювати за інвестиційними критеріями.

Таким чином, запропонована методика вибору стратегії участі підприємства у сфері міжнародного бізнесу охоплює організаційно-правові аспекти, спеціалізацію діяльності підприємства та аналіз його маркетингової позиції з метою забезпечення системного розвитку підприємства в умовах динамічного розвитку зовнішнього середовища.

Література: 1. Внешнеторговые сделки / Сост. И. С. Гринько. – Сумы: Фирма "Реал", 1994. – 464 с. 2. Зуб А. Т. Стратегический менеджмент: теория и практика. – М.: Аспект Пресс. – 2002. – 416 с. 3. Международный менеджмент / Под. ред. С. Э. Пивоварова. – СПб.: Питер, 2001. – 576 с. 4. Гриффин Р. Международный бизнес / Р. Гриффин, М. Пастей. – СПб.: Питер. – 2006. – 1088 с.

УДК 368.5

Бережна А. О.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

ПРОБЛЕМИ СТРАХУВАННЯ КРЕДИТІВ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Упровадження деяких, зовні простих і перспективних видів страхування зіштовхується з проблемами, вирішення яких виходить за рамки звичних для страховиків подання.

Вивчення та аналіз опублікованих з цієї проблеми праць дозволили зробити висновок про те, що нерозуміння або ігнорування цих проблем може приводити страховика до серйозних втрат, особливо у сфері страхування фінансових ризиків, результати страхування яких, як відомо, є стійко збитковими для багатьох вітчизняних страхових компаній.

Згідно з соціологічним опитуванням, страховим компаніям повністю довіряють лише 9,2% городян, ключова проблема страхового ринку України полягає в тому, що необхідно змінювати відношення покупців страхових послуг до страхових компаній [1].

© Бережна А. О., 2008

Для повноцінного функціонування кредитного ринку потрібне широке використання такого інструмента забезпечення зобов'язань, як страхування. Тому для учасників кредитного ринку стає інтересом ступінь відповідальності якості страхових послуг за даним завданням.

Про потенціал невдоволення українського суспільства діяльністю страхових компаній свідчить те, що за даними Центра Разумкова їм не довіряють близько 80%. Причому ця цифра є стабільною протягом низки років, не змінюючись під впливом активних спроб платних захисників ринку створити в суспільстві уявлення про ледве неблагодійний характер страхового бізнесу [2].

Кредитні ризики поєднує наявність загальної істотної ознаки: двох суб'єктів ризику – кредитора й позичальника, з властивими специфічними відносинами – позики й наступного очікування боргу, що породжують ризик неповернення позикових коштів (грошей, товару, послуг тощо) [3].

Неврегульованість вітчизняного законодавства, непередбачуваність дій державних органів і низька комерційна культура більшості потенційних покупців і продавців страхової послуги – ось перелік основних проблем ринку страхування кредитів.

Тому ефективний захист учасників ринку страхування кредитів може бути організований шляхом використання модифікації відомого методу "проб і помилок".

Спрощено пропонується метод полягає в такому.

Перший крок – запропонувати страховим компаніям, зацікавленим у роботі на кредитному ринку, офіційно брати участь у заходах, спрямованих на підвищення якості страхових послуг для кредитування. Це й поставить за обов'язок страховим компаніям указувати в договорах страхування відомості про організацію, в якій можна звернутися зі скаргою на якість страхових послуг, що забезпечить організаційно-інформаційному центру зв'язок зі споживачами.

Другий крок – організувати широку й довгострокову рекламу вказаних вище проведених заходів і страхових компаній, що беруть участь у них, одночасно вказуючи й ті з них, які відмовилися від участі, що зробить важчим їх проникнення на кредитний ринок.

Третій крок – забезпечити моніторинг діяльності страхових компаній, що працюють на кредитному ринку, і збір наявних на них скарг; організувати систематизацію й аналіз отриманої інформації, що дозволить диференціювати страхові компанії за якістю послуг.

Четвертий крок – періодично й широко оприлюднювати інформацію, яка отримується в результаті моніторингу, і засновані на ній рекомендації про те, з ким зі страховиків працювати краще, що запустить механізм відбору страхових компаній споживачам.

Література: 1. Гусев Ю. С видом на море // Бізнес. – 2006. – №4 – С. 52 – 56. 2. Соболев А. Ринок отримав потужний імпульс // Фінансові послуги. – 2004. – №1. – С. 23. 3. Страховое дело. Кредитное страхование (рассмотрение публикаций в Великобритании). – М.: Анкил, 1992. – 232 с.

Сушко К. О.

УДК 368.5

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

ПРОБЛЕМИ АГРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Страховий ринок України існує більше 10 років. Найбільші повноваження в питаннях регулювання діяльності страхового ринку має Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України.

На цей час в Україні зареєстровано близько 400 страхових компаній, з них приблизно половина перебуває в Києві, що свідчить про значну нерівномірність розташування компаній по території України.

Близько 100 українських страхових компаній мають ліцензії на страхування агроризиків. Реально ж на ринку агрострахування працюють близько 50 компаній [1].

Проблеми, що виникають при агрострахуванні в Україні, можуть бути об'єднані в такі групи: проблеми державного регулювання; проблеми аграрного сектору; проблеми низької якості страхових послуг; технологічні проблеми; методологічні проблеми; інформаційні проблеми [2].

Головними з перерахованих проблем є: проблеми низької якості страхових послуг і проблема відсутності в більшості аграріїв засобів для повноцінного страхування ризиків.

Інші проблеми умовно можна назвати другорядними. Кожна з них окремо не є безпосередньою причиною головних проблем, але в комплексі вони становлять їхній фундамент.

Виходячи із принципу відповідності природи проблеми й методу її вирішення, можна зробити висновки про те, що переважна більшість перерахованих проблем не можуть бути вирішені лише шляхом удосконалення законодавства.

© Сушко К. О., 2008

Для вирішення проблеми агрострахування доцільно вжити певні заходи:
розробити механізм захисту інтересів і прав аграріїв у відносинах зі страховими компаніями;
розробити механізм впливу аграріїв на споживчі якості страхових продуктів;
створити систему інформаційної підтримки аграріїв з усіх питань, що пов'язані з агрострахуванням;
розробити систему ефективною державної підтримки аграрного сектору з питань страхування;
розробити механізм обліку рівня страхових виплат при визначенні форми надання державних субсидій при обов'язковому страхуванні аграрних ризиків;
дослідити межі доцільності застосування обов'язкової форми страхування агроризиків;
створити систему моніторингу й систематизації ризиків аграрного сектору;
сприяти вивченню й запозиченню вітчизняними страховиками закордонного досвіду страхування аграрних ризиків.

Практика розвитку страхових відносин в Україні показала, що наявність у цілому непоганого законодавчого забезпечення й значної кількості державних органів контролю за діяльністю страхового ринку не є гарантією досягнення високої якості страхових послуг, у тому числі у сфері агрострахування.

Це свідчить про необхідність створення інших механізмів захисту інтересів споживачів страхових послуг. Причому основну увагу слід приділити доступності і підконтрольності цих механізмів самим споживачам.

Література: 1. Хорин Л. Д. Проблемы агрострахования на Украине // Финансові послуги. – 2006. – №1. – С. 20 – 32. 2. Сосенко Е. Н. Практические советы страховщика фермеру – страхование урожая сельскохозяйственных культур // Экономика України. – 2006. – №10 – С. 34 – 41. 3. Бокушева Р. А. Актуальные аспекты страхования в агросекторе // Финанси України. – 2006. – №7 – С. 12 – 16.

УДК 658.011.1

Ляшенко Є. О.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА КРИТЕРІЯМИ ISO

Проблема даного дослідження полягає в тому, що обставини, в яких керівництво українських підприємств приймає рішення, у даний час є принципово новими і не мають аналогів за кордоном. Тому проблему прийняття рішень щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняних суб'єктів господарювання можна розглядати як проблему унікального вибору. Підприємці та менеджери повинні оволодіти мистецтвом ведення конкурентної боротьби для ефективного здійснення стратегії економічного зростання своїх підприємств. Причину зниження конкурентоспроможності вітчизняних підприємств у сфері виробництва необхідно шукати не тільки саме в цій сфері чи в економіці взагалі, але й в усіх інших загальнолюдських сферах: гуманітарній, духовній, соціальній, політичній. Здатність системи управління адаптуватися до умов зовнішнього середовища підприємства розвивається в процесі постійного аналізу діяльності конкурентів та адекватної оцінки своєї конкурентоспроможності [1].

Конкуренція безпосередньо впливає на зростання продуктивності праці, підвищення ефективності виробництва, поліпшення якості продукції. Необхідно відмітити, що конкуренція не є змістом діяльності суб'єкта господарювання, а засобом розширення сфери сприятливої взаємодії з учасниками економічного процесу.

Найважливішим чинником розвитку виробництва є створення сприятливих умов усередині країни і на кожному підприємстві для самоорганізації суб'єктів економічного процесу. Такі умови є привабливими для внутрішніх і зовнішніх сил, притягають їх за аналогією зон сприятливого клімату. Тому найважливішим завданням системи управління підприємством є проведення об'єктивного порівняльного аналізу та адекватна оцінка таких умов на цьому підприємстві та підприємствах його конкурентів.

Велике значення для отримання корисних результатів аналізу конкурентоспроможності підприємств є дослідження траєкторії руху господарської організації. В даному дослідженні ця траєкторія розглядається як функція траєкторій розвитку різних видів бізнесу цієї організації, кожний з яких, у свою чергу, є функцією життєвих циклів відповідних товарів (послуг). Саме життєвий цикл товару є первинним елементом, що закладається в основу побудови траєкторії руху господарської організації та її стратегічних господарських одиниць (центрів прибутку). Такі траєкторії є ефектив-

© Ляшенко Є. О., 2008

ним інструментом аналізу економічного стану господарської організації в минулому та прогнозування її руху в майбутньому, яке, у свою чергу, визначає ситуацію в теперішньому.

Провідна ідея ефективного вирішення питань аналізу та оцінки конкурентоспроможності господарської організації, а також наукова новизна даного дослідження полягає в тому, що усі часткові процеси управління взаємодіють через центральну ланку комплексної системи управління конкурентоспроможністю суб'єкта господарювання (підприємства) – систему тотального управління якістю (TQM). Аналіз та оцінка конкурентоспроможності здійснюється шляхом порівняння показників функціонування системи управління та умов, в яких діє підприємство, з вимогами стандартів ISO [2]. Ця ідея спрямовує усі підсистеми й елементи системи менеджменту на досягнення конкурентних переваг суб'єктом господарювання.

Література: 1. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства: Монографія / За заг. ред. д. е. н., проф. Ю. Б. Іванова, д. е. н., проф. О. М. Тищенко. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2006. – 384 с. 2. Орлов П. А. Менеджмент качества и сертификация продукции: Учебн. пособие. – Харьков: Изд. Дом "ИНЖЭК", 2004. – 304 с.

Іванішин М. О.

УДК 658.15: 339.722

Студент 5 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМИ ПОТОКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах зростання інтеграції нашої країни у світовий економічний простір все більшого значення у фінансовій діяльності підприємств набувають операції, пов'язані з валютою. Проте прагнення вітчизняних суб'єктів господарювання вийти на міжнародний ринок супроводжується не лише зростанням конкурентного статусу, але й породжує масу проблем з управління валютними потоками, тому існує реальна потреба українських підприємств у формуванні механізму управління валютними потоками та побудові системи захисту від негативних наслідків валютних ризиків. Актуальність вивчення цієї проблеми посилюється ще й тому, що цілий ряд стратегічно важливих галузей, зокрема, пов'язаних з видобутком сировини та металургійна промисловість, традиційно орієнтовані на зовнішню діяльність й успішність їхньої діяльності напряму залежить від вміння правильно розробити і реалізувати валютну політику, своєчасно виявити ризики та запобігти небажаним фінансовим результатам.

Питаннями в галузі управління валютними потоками займалися такі відомі вчені, як П. Кругман [1], П. Жозет [2], К. Редхед, С. Лізелотт, Е. Максимо, Л. Маріс [3] та ін. Серед вітчизняних авторів можна відзначити дослідження Г. Н. Бурлака, О. І. Кузнецової, І. О. Хлестовой, І. Т. Балабанова. Проблема управління валютним ризиком і застосування з цією метою похідних фінансових інструментів знайшли своє відображення в працях С. Хьюса, Р. Колба і В. Бансала. На жаль, всі роботи торкаються лише окремих елементів здійснення валютних операцій. Вітчизняні автори приділяють основну увагу законодавчій базі в даній сфері, тоді як за рамками їх дослідження залишаються питання, пов'язані з організацією валютної діяльності підприємства. Закордонні автори проводять більш ґрунтовні та всебічні дослідження, проте слід зазначити, що вони, як правило, не можуть бути застосовані в українських умовах.

Об'єктом дослідження даної роботи є українські підприємства, які здійснюють валютні операції у фінансово-господарській діяльності.

Предмет – економічні відносини, що виникають у процесі функціонування підприємства у зв'язку з використанням іноземної валюти в фінансових потоках.

Мета – вивчення дослідження теоретичних і практичних основ механізму управління валютними потоками в рамках фінансової діяльності підприємства й розробка рекомендацій щодо підвищення їх ефективності.

Завдання – вивчити існуючі підходи в управлінні валютними потоками та виявити різноманітні методи управління ними.

Грошовий потік фірми в іноземній валюті становить сукупність розподілених в часі надходжень і виплат, які генеруються в процесі її господарської діяльності. Валютні потоки, які формуються на підприємстві залежно від його зовнішньоекономічної діяльності, значно відрізняються. Для більшості українських підприємств характерні потоки, які виникають в результаті міжнародної торгової діяльності. Для інших підприємств, окрім експортно-імпортних потоків, притаманні також потоки франчайзингових та лізингових платежів. Підприємства, які активно розвивають діяльність на базі спільного співробітництва, формують валютні потоки доходів, пов'язані з виконанням спільних договорів. Ряд підприємств, які здійснюють декілька видів зовнішньоекономічних операцій, мають скла-

© Іванішин М. О., 2008

дну систему надходжень і платежів – валютних потоків. Тому виникає необхідність раціональної організації управління цими потоками, тобто розробка такої політики управління ними, яка чітко визначила б їх спрямованість; часові аспекти їх формування; види валют, в яких вони сформовані, та їх курси; особливості митних режимів й специфіку національного валютного законодавства; можливості банків, бірж і страхових компаній у зниженні валютних ризиків. Такий підхід дає можливість розробити систему заходів по ефективному управлінню валютними потоками. В першу чергу це стосується методів синхронізації валютних потоків за об'ємом та в часі.

Використання всього спектру методів управління валютними потоками дає можливість найбільш ефективно управляти ними. Ефективне управління валютними грошовими потоками дозволяє зменшити потребу підприємства в позичковому капіталі економно використовувати власні фінансові засоби та зміцнити конкурентоспроможність підприємства на міжнародному ринку.

Література: 1. Кругман Пол Р. Международная экономика. — М.: Экономика, 1997. — 408 с. 2. Перар Ж. Управление международными денежными потоками. — М.: Финансовая статистика, 1998. — 208 с. 3. Levi Maurice D. International finance. — N.-Y., 1996. — 558 p. 4. Дэниелс Д. Международный бизнес / Д. Дэниелс, Х. Радеба. — М.: Олимп, 1994. — 688 с. 5. Энг М. Мировые финансы. — М.: Олимп, 1998. — 580 с.

УДК 658.8.012.12

Шелудько М. О.

Студент 5 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ АСОРТИМЕНТНОЮ ПОЛІТИКОЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розвиток сучасного підприємництва, особливо в умовах входження України у світове господарство, не можливий без активної реалізації ефективної маркетингової стратегії. Одним із головних напрямків останньої виступає діяльність у сфері товарного асортименту. Асортиментна політика, передусім, має на меті встановлення раціонального зв'язку між вимогами споживачів продукції та намірами і можливостями підприємства-виробника. Нині проблеми управління асортиментною політикою на підприємстві посідають важливе місце в працях В. Я. Кардаш [1], Р. А. Фатхутдинов [2], Р. М. Тихонов [3] та ін. У той же час недостатньо розробленими є аспекти взаємозв'язку поведінки споживачів та обсягу реалізації товарів у концепції управління асортиментною структурою товарообороту на підприємстві.

Автор поставив за мету представити засади комплексної системи управління асортиментною політикою на підприємстві.

Залежно від цілей і завдань, які стоять перед підприємством, формування товарного асортименту може здійснюватись різними методами, проте базою мають виступати маркетингові дослідження поведінки споживачів, що дадуть змогу проаналізувати альтернативні шляхи стратегічного і тактичного розвитку підприємства.

Проведені дослідження в даному напрямку свідчать про необхідність упровадження комплексної системи управління асортиментною політикою на підприємстві для досягнення довгострокової конкурентної переваги на ринку. Для ефективного функціонування такої системи пропонується використання принципів, що походять від таких положень:

1. Роль персоналу є визначальною, що передбачає наявність активної позиції в менеджменті підприємства щодо забезпечення конкурентоспроможного товарного асортименту, чітку орієнтацію на підвищення конкурентних переваг продукції, що випускається, та усвідомлення своєї ролі в забезпеченні цього процесу.

2. Концепції товарів мають формуватись на базі маркетингових досліджень. Смаки та уподобання споживачів повинні мати першочергове значення в процесі створення товару. Для їх вивчення та систематизації необхідно проводити регулярні маркетингові дослідження та налагодити чіткі механізми зворотного зв'язку зі споживачами.

3. Процес має носити системний характер, тобто дослідження ринку має стати стратегічною лінією діяльності підприємства, що визначає всі його дії.

4. Управління політикою має бути спрямоване на процес, тобто оптимізація товарного асортименту повинна носити перманентний характер.

5. Для досягнення довгострокової конкурентної переваги на ринку, на підприємстві має бути розроблена та впроваджена чітка система управління товарною асортиментною політикою, що охоплює такі етапи, як вивчення ринку, організації збуту, сервісу, реклами, стимулювання попиту та ін.

Таким чином, у даному дослідженні отримав подальший розвиток процес управління асортиментною політикою підприємства, в основу якого покладено принципи, які дозволять створити передумови для досягнення довгострокових переваг на ринку, укріпити конкурентні позиції продукту та розширити сферу його реалізації, а отже, значно розширити маркетингові можливості вітчизняних підприємств.

Література: 1. Кардаш В. Я. Маркетингова товарна політика. – К.: КНЕУ. – 1997. – 156 с. 2. Фатхутдинов Р. А. Менеджмент конкурентоспособности товара. – М.: Изд. АО "Бизнес-школа Интел-Синтез", 1995. – 378 с. 3. Тихонов Р. М. Конкурентоспособность промышленной продукции. – М.: Изд. стандартов, 1995. – 176 с.

Рубан О. А.

УДК 658.15: 336.743

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У рамках глобалізації світової економіки та перспектив входження України до Європейського Союзу та Світової організації торгівлі однією з найбільш актуальних і першочергових проблем для українських підприємств є питання організації зовнішньоекономічної діяльності компанії, зокрема завдання формування валютної політики підприємств, важливою складовою частиною якого є управління валютними ризиками, викликаними коливаннями валютних курсів.

Питаннями у сфері управління валютними потоками та ризиками підприємства займаються такі відомі у світі вчені, як П. Кругман, П. Жозет, К. Редхед, С. Лізелотт, Е. Максимо, Л. Мауріс та ін. [1 – 7].

Через те що українські компанії нещодавно стали активно діяти на міжнародних ринках, менеджменту цих підприємств бракує досвіду й кваліфікації у формуванні валютної політики підприємства.

Для того щоб ефективно керувати валютними ризиками конкретного підприємства, необхідно, перш за все, прогнозування обмінного курсу національної валюти стосовно іноземної. Прогноз будується на основі двох методів: технічного і фундаментального. Обидва ці методи важливі для розробки заходів зі зниження валютних ризиків компанії.

Об'єкт дослідження – зовнішньоекономічна діяльність підприємства.

Предмет дослідження – управління валютними ризиками.

Мета дослідження – ефективне управління валютними ризиками підприємства

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства тісно пов'язана з валютними ризиками, що залежать від валют, їх курсів, розвинутості інституціональної системи, яка дозволяє використовувати її для захисту від ризиків валютних потоків підприємства.

Ефективно організований процес захисту від валютних ризиків підприємства є найважливішим симптомом його фінансового здоров'я, передумовою досягнення високих кінцевих результатів його діяльності. Управління валютними ризиками забезпечує стабільний стан фінансового аспекту підприємства в процесі його стратегічного розвитку.

Валютні ризики дуже розрізняються між собою, тому конкретний ризик варто визначати за кожною валютою окремо.

Розробка заходів зі зниження валютних ризиків повинна, як свідчить досвід зарубіжних розвинутих країн [5; 7], вестися двома шляхами з використанням:

- 1) внутрішніх методів;
- 2) зовнішніх методів.

До складу методів, що застосовуються для зниження валютних ризиків, відносяться синхронізація різних видів потоків валюти залежно від часу та об'ємів.

Наступними заходами зі зниження валютних ризиків є вибір валюти ціни та валюти платежу, використання мультивалютних обмовок, форми розрахунку, способу розрахунку, а також використання цінової політики.

До складу зовнішнього механізму відноситься комплекс заходів зі зниження валютного ризику, що забезпечують банківські, біржові та страхові інституційні організації [2].

Однак розширення зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств призводить до необхідності захисту не тільки від конверсійного ризику, про який йшлося вище, але й трансляційного, оскільки активно здійснюється процес створення спільних дочірних підприємств за кордоном та представництв українських підприємств на міжнародних ринках.

Для зниження трансляційних ризиків використовуються такі внутрішні методи:

- 1) маніпуляція строками розрахунків;

© Рубан О. А., 2008

2) об'єднання та синхронізація валютних потоків;
3) паралельне кредитування.
Вітчизняні підприємства, як свідчать дослідження [3], використовують незначну частину з цих методів, тому на підприємстві необхідна розробка політики зниження валютних ризиків. Для цього необхідно:

- 1) визначити і виміряти валютні ризики;
- 2) створити упровадити систему звітності, що дозволяє відслідковувати ризики і зміни валютних курсів;
- 3) затвердити політики розподілу відповідальності за управління валютними ризиками;
- 4) сформулювати стратегію захисту від валютних ризиків шляхом хеджування.

Для розробки реалістичної стратегії хеджування компанія повинна прогнозувати рівень ризику, пов'язаного з кожною валютою з числа тих, в якій вона веде розрахунки за своїми операціями.

Управління валютними ризиками є важливим фінансовим важелем забезпечення прискорення обороту капіталу підприємства. Цьому сприяє скорочення тривалості виробничого і фінансового циклів, що досягається в процесі результативного менеджменту валютними потоками, а також зниження потреби в капіталі, що обслуговує господарську діяльність підприємства. Прискорюючи оборот капіталу, підприємство забезпечує зростання суми прибутку в часі. Раціональний менеджмент валютних потоків забезпечує зниження ризику неплатоспроможності підприємства. В процесі управління валютними потоками необхідно забезпечити достатній рівень їх ліквідності протягом усього циклу діяльності.

Література: 1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент. — К.: Либідь, 1999. — 364 с. 2. Боков В. В. Предпринимательские риски и хеджирование. — М.: Финансы и статистика, 1999. — 210 с. 3. Круглов А. В. Инструменты современного хеджирования. — М.: Международная экономика, 2007. — 150 с. 4. Основы международных валютно-финансовых и кредитных отношений / Под ред. В. В. Круглова. — М.: ИНФРА-М, 1998. — 380 с. 5. Редхед К. Управление финансовыми рисками. — М.: ИНФРА-М, 2006. — 340 с. 6. Энг М. Мировые финансы. — М.: Олимп, 1998. — 980 с. 7. Бригхем Ю. Финансовый менеджмент. — СПб.: Питер, 1997. — 420 с.

УДК 65.012.32

Макеєнко Т. С.

Студент 5 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

МІСЦЕ ТА РОЛЬ КОМУНІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Використання комунікацій у системі управління підприємством обумовлюється необхідністю налагодження взаємозв'язків за двома напрямками: між керівництвом та персоналом підприємства, з одного боку, та ведення ефективної маркетингової діяльності – з іншого. За таких умов комунікативний підхід до процесів управління підприємством органічно підходить для систематизації, розв'язання та прогнозування багатьох проблем, що виникають у процесі взаємодії працівників підприємства між собою та взаємодії персоналу і споживачів зокрема. В економічній літературі аспекти комунікаційних процесів отримали відображення в роботах ряду вчених: Н. І. Норіціної [1], Дж. Бернета, С. Моріарті [2], П. Р. Сміта [3] та ін. Незважаючи на широке коло наукових робіт, присвячених обраній тематиці, актуальною проблемою залишається вирішення задач підтримки прийняття ефективних управлінських рішень щодо комунікаційних процесів на вітчизняних підприємствах. Метою статті є дослідження напрямків удосконалення комунікативних можливостей підприємства як соціально-економічної системи. На думку автора, основними стратегічними завданнями, на вирішення яких повинно бути спрямоване управління комунікаційними процесами у колективі працівників на підприємстві, є:

- розробка науково-методичних засад функціонування підрозділів та їх працівників;
- створення передумов для максимального задоволення соціальних потреб працівників колективу, раціоналізації їх структури;
- створення умов для продуктивного, динамічного, адаптивного професійного спілкування та обміну необхідною інформацією відповідно до різноманітних вимог процесу функціонування працівників у відділах;
- запровадження моніторингу комунікаційних процесів на підприємстві та аналіз їх стану;
- створення ефективного інформаційного забезпечення та обґрунтування мотиваційних заходів.

У свою чергу, узагальнюючи існуючі наукові напрацювання та враховуючи специфіку комунікаційних процесів між виробниками та споживачами, основними методологічними принципами управління останніми повинні бути визначені такі:

розуміння споживчого ринку як системи: з одного боку, відкритої до активної взаємодії з чинниками зовнішнього середовища, з іншого – здатної до самоорганізації;

врахування національних цілей, інтересів і соціальну переорієнтацію економічної політики;

врахування стану зовнішнього середовища споживчого ринку, а саме: рівня розвитку споживчого попиту, ступеня диференціації грошових доходів між окремими соціальними групами, споживацькі пріоритети.

Об'єктивність управління комунікаційними процесами зі споживачами, що досягається побудовою постійних каналів отримання стратегічної та оперативної ринкової інформації, впровадження моніторингу стану, кон'юнктури споживчого ринку, типу його розвитку, відстеження змін основних чинників розвитку.

Таким чином, реалізація визначених у статті принципів і завдань сприятиме підвищенню ролі й ефективності функціонування комунікаційних процесів як на підприємстві, так і на споживчому ринку, що, у свою чергу, забезпечить задоволеність конкретних потреб суспільства, створення необхідних умов стійкості грошового обігу.

Література: 1. Норціна Н. І. Маркетингова політика комунікацій. – К.: НМКВО, 2003. – 120 с. 2. Бернет Дж. Маркетинговые коммуникации: интегрированный подход / Дж. Бернет, С. Мориарти. – СПб.: Питер, 2001. – 864 с. 3. Смит П. Р. Маркетинговые коммуникации: комплексный подход. – К.: Знання-Прес, 2003. – 796 с.

В'юник О. М.

УДК 65.013: 159.925

Студент 5 курсу

факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У наукових працях інтелектом називають суму знань, а також здібностей обробляти і використовувати для творчих (перетворюючих чи утворюючих) або виробничих потреб інформацію, ресурси, можливості, завдатки, якими володіють окремі люди, навіть групи людей на підприємстві [1 – 2]. Отже, існує інтелектуальний рівень кожної з цих людей або організацій. У роботах, присвячених інтелектуальному капіталу, це прийнято називати інтелектуальним рівнем [3].

Є велика спокуса підмінити названі категорії і замість явищ "інтелектуального рівня", "інтелектуального активу і капіталу підприємства" підставити поняття "інтелектуальний потенціал". Тому важливий порівняльний аналіз суміжних понять. Як підкреслили Ф. І. Перегудов і Ф. П. Тарасенко, варто звернути увагу на помилковість ототожнення або підміну таких категорій, як "інтелект" – "знання" – "інформація" – "мислення" – "свідомість" – "інтуїція" – "творчість", відповідно плутанину серед понять "інтелектуальний капітал" – "інтелектуальний потенціал" – "інтелектуальний розвиток" – "інтелектуальні активи підприємства", відповідно і поняття "дій з управління" на відміну від "удосконалення, впливу, взаємозв'язків" і т. д. Адже це відображається в помилках виділення об'єкта і предмета дослідження [3].

Існування індивідуального або групового інтелекту у виробничій організації (підприємстві, фірмі) характеризується такими показниками, які можна виміряти:

середній індекс рівня освіти в суспільстві і на підприємстві;

середній індекс рівня кваліфікації в суспільстві й на підприємстві;

наявність підрозділів даного підприємства, що професійно займаються інтелектуальною працею і частка чисельності їх персоналу в загальній чисельності працюючих;

частка нематеріальних чинників у складі витрат організації;

динаміка зміни витрат фірми на об'єкти інтелектуальної власності.

Усе це внутрішні чинники інтелектуального потенціалу підприємства, які можна вивчати в динаміці і вимірювати ступінь взаємозв'язків між собою.

Цікаво побачити і кількісно оцінити взаємозалежність внутрішніх і зовнішніх чинників, якщо до останніх віднести:

кількість наукових установ, ВНЗ, установ перепідготовки кадрів (представлено на сайті МОНУ), існуючих у зовнішньому середовищі або з якими взаємодіє наше підприємство;

кількість й динаміка випускників, слухачів у масштабах країни, регіону;

кількість і динаміка зареєстрованих об'єктів інтелектуальної власності в країні, регіоні;

© В'юник О. М., 2008

кількість і динаміка носіїв наукової інформації – книг, посилань, сайтів і байтів в Інтернеті, журналів, збірок, законодавчих актів, нормативних документів;

зростання кількості спеціальностей у результаті розподілу праці.

Чому важливо вивчати інтелектуальний потенціал підприємств? У чому прикладне значення вивчення і управління інтелектуальним потенціалом? Річ у тому, що правильне виділення інтелекту та інтелектуального потенціалу служить основою соціально-економічного критерію виділення інновацій у виробничих системах. Такий підхід дає можливість говорити про інновації не просто як про появу чогось нового, а про появу такого співвідношенні витрат, ресурсів, чинників виробництва, в якому або частка інтелекту перевищує частку речовинних чинників, або темпи зростання інтелекту перевищують темпи зростання речовинних ресурсів. Тому що це – найважливіший аспект інноваційного розвитку, якщо під інноваціями розуміти не просто зміни, не просто використання чогось нового (адже критерій новизни знаходиться не в порівнянні з наявними аналогами), а вважати інновацією такий результат виробництва, в якому частка нематеріальних витрат перевищує або зростає швидше за частку речовинних витрат. Швидкість зростання нематеріальних витрат відображає залучення інтелекту у виробництво і показує роль інтелекту у виробничих системах. Для цих потреб і важливий інтелектуальний потенціал, його правильне соціально-економічне тлумачення, використання та вимірювання для цілей управління.

Література: 1. Кун Т. Структура научных революций. – М.: Прогресс, 1975. – 288 с. 2. Поппер К. Логика и рост научных знаний. – М.: Мысль, 1983. – 606 с. 3. Тютюнникова С. В. Интеллектуальный капитал. – Харьков: Основа, 2003. – 214 с. 4. Перегудов Ф. И. Введение в системный анализ / Ф. И. Перегудов, Ф. П. Тарасенко. – М.: Наука, 1989. – 368 с.

УДК 005: 65.012.323

Лебединська К. С.

Студент 5 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ "ПОТЕНЦІАЛ" ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Поняття "потенціал" у фізичних науках означає взаємодію полюсів, сил чи зарядів, які мають різноспрямоване спрямування та утворюють єдине поле, наприклад, взаємодію позитивного і негативного зарядів [1]. У більш широкому сенсі потенціал сприймається як прихована енергія, ще не задіяна, поки що не використовується, згорнута можливість [2; 3]. В соціальному значенні потенціал часто розглядається як досі нереалізована ймовірність результату, умова, що не здійснилася до теперішнього часу, прихована, зачаткова можливість для певного процесу [4 – 5].

З позицій системного підходу будь-яку систему, будь-яку цілісність – від мікроорганізмів, до людини і до сукупності людей, тобто будь-яку організацію – можна подати як функціонування системи або організації меншого рівня в системі (або цілісності, організації) більшого рівня [6]. Уявимо своєрідну "матрьошку" вкладених, зв'язаних систем. Саме зв'язки всередині та між рівнями виступають системоутворюючим фактором, який викликає певні властивості системи. Тоді актуалізується проблема взаємодії, зв'язку внутрішніх для кожної даної системи чинників із зовнішніми, їх структура і послідовність.

Процес взаємодії внутрішніх і зовнішніх чинників функціонування соціально-економічної системи створює можливості здійснення (або нездійснення) властивостей даної системи – такий процес можна розглядати як потенціал. У зв'язку внутрішніх і зовнішніх чинників кожної системи закладений її потенціал. Логічно розмірковуючи, можна прийти до висновку, що потенціал – це механізм (певний спосіб) зв'язку внутрішніх і зовнішніх факторів, які визначають визначений на даний час характер функціонування соціальної субстанції чи суспільного явища. Методологічні характеристики поняття "потенціал" включають його понятійне визначення, структуру, різновиди, спосіб вживання в процесах пізнання та аналізу господарської практики.

Потенціал управління на підприємстві розкривається через можливості, які ще не використані, але мають бути задіяні для більшої ефективності виробничої діяльності. Численні чинники, які впливають на успішність управлінських процесів, слід класифікувати на внутрішні та зовнішні, щоб можна було використати їх силу і пропорції для досягнення обраної мети організації.

© Лебединська К. С., 2008

Оскільки функціонування підприємства становить складну, багатоцільову систему, інтегровану з різнопланових підсистем, то в процесі управління підприємством важливо окремо аналізувати складові частини загального потенціалу фірми. Таким чином, аналізуючи склад, структуру й механізми зовнішніх і внутрішніх факторів управлінської діяльності, можна дослідити методологічні засади організаційного чи інноваційного, кадрового чи інтелектуального потенціалу підприємства як явищ, аналогії яких з природничо-фізичним устроєм допоможуть прояснити методологічне значення відповідного категоріального апарату економічної науки і практики господарювання.

Література: 1. Форрестер Дж. Мировая динамика. – М.: Прогресс, 1978. – 220 с. 2. Уилбер К. Никаких границ: Пер. с англ. – М.: Изд. Трансперсонального института, 1998. – 176 с. 3. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. – М.: Наука, 1986. – 544 с. 4. Теннон Р. Имитационное моделирование систем – искусство и наука: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1992. – 304 с. 5. Системный анализ и научное знание / Под ред. Ф. П. Тарасенко – М.: Прогресс, 1969. – 348 с. 6. Оптнер С. Системный анализ для решения деловых и промышленных проблем: Пер с нем. – М.: Сов. Радио, 1969. – 216 с.

Приходько М. С.

УДК 330.34 (477)

Студент 2 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Україна, пройшовши шлях від здобуття незалежності і до сьогодення, знаходиться на дуже складному етапі свого розвитку. Були проведені деякі економічні перетворення, структурні реформи, які ще не введені в життя. Відновивши ріст ВВП (з 1999 року), економіка ще не змогла досягти рівня року здобуття незалежності. Досягнувши деяких демократичних стандартів (свобода СМІ, свобода політичного вибору тощо), Україна ще значно відстає від кращих прикладів демократичних суспільств. Перед нашою країною стоять багато складних викликів: глобалізація, інтеграція у світове конкурентне середовище, перехід до світових цін на енергоносії, низька якість суспільних інститутів, значна роз'єднаність суспільства, відсутність структурних реформ, невирішені соціальні проблеми.

У міжнародних рейтингах Україну зараховують до країн, яка характеризується підвищеною політичною та економічною нестабільністю, несприятливим інвестиційним кліматом і надзвичайно високими ризиками господарської діяльності. Тому природно виникають питання: що робити? Як виходити з такого становища? Як ставити пріоритети в економічній політиці? У чому майбутнє України?

Відповіді на ці запитання дають провідні економісти України – А. Гальчинський, Д. Бленк, А. Чернявський, Ю. Полунєєв [1 – 5].

У цьому плані особливо цікавою є думка Ю. Полунєєва – підняти ідею конкурентоспроможності України до рівня національної свідомості. Автор статті ставить за мету популяризувати і розвивати цю ідею. Особисто національну ідею в покращенні якості життя громадян України через проведення рішучих реформ в економіці, політиці, суспільному житті. Ідея конкурентоспроможності – це цілісна, виважена, науково обґрунтована концепція розвитку, яка передбачає знаходження та закріплення особливих точок конкурентних переваг, побудови найбільш прагматичних видів бізнесу.

Для виконання дій за пріоритетами необхідно провести:

консолідацію суспільства за політичними, економічними, соціальними і національними пріоритетами;

підвищення рівня економічної грамотності населення, проведення комплексної державної програми "економічного навчання всіх верств населення";

виховання громадян країни в дусі володарів своєї долі, а не утриманців, які б розуміли, що від їх ініціативи і працьовитості залежить майбутнє й добробут;

розробка стратегії розвитку економіки України і визначення пріоритетних напрямів реформування.

Ефективне державне управління є одним із визначальних факторів економічного розвитку. Його сутність найчастіше визначається як традиції та інститути, на основі яких державна влада користується своїми повноваженнями для загального блага суспільства.

Принципи діяльності уряду включають такі тези:

будуємо економіку на демократичних принципах;

головним в управлінні економікою є наука та ринкові відносини;

рушійною силою економіки повинен стати принцип рівних шансів на старті бізнесу і конкуренції;

захист прав всіх форм власності;

покращення інвестиційного клімату.

© Приходько М. С., 2008

З метою побудування пріоритетів розвитку необхідно визначити найбільш актуальні заходи, які потрібно провести в першу чергу:

1. Реформа сільського господарства. Напрямок реформування – спочатку оформлення права власності на землю, потім створення системи кадастру, нарешті створення ринку землі.

2. Реформа житлово-комунального господарства. Напрямок – приватизація, створення конкурентного середовища, яке заохочує підприємців працювати найліпшим чином.

3. Реформа енергетичного сектору. Напрямки реформування:

3.1. Енергозбереження.

3.2. Диверсифікація постачання енергоносіїв у країну.

4. Реформа судової системи.

5. Реформа податкової системи. В податковій сфері необхідно проводити поступове зменшення податків, поєднуючи це з розширенням бази оподаткування. Можливо ввести податок з продажу, обороту або поступове зменшення податку на додану вартість.

6. Реформа вугільної галузі. Приватизація більшості шахт. Застосування механізму дотації у вугільну промисловість на тону видобутого вугілля.

7. Завершення пенсійної реформи. Ввести максимальну державну пенсію, яка не була б більше 10 мінімальних пенсій. Ріст пенсій пов'язувати з ростом зарплат і ростом економіки.

8. Зміцнення фінансового сектору. Зміцнення банків, розвиток іпотечного кредитування. Фінансові та товарні інтервенції як захід боротьби з різким підвищенням цін. Розвивати такі інститути ринкової економіки як біржі, фонди. Створення банку на зразок ЕБРР, для фінансування в Україні різних проектів.

9. Легалізація тіншового (не кримінального) капіталу шляхом його амністії та сплати податків.

10. Боротьба з корупцією.

11. Здійснювати перехід до економіки, яка заснована на інтелектуальному потенціалі, науково-дослідницькій роботі. В Україні є вже зараз декілька галузей, в яких можна було б зробити дуже швидкий прорив в плані конкурентоспроможності нашої економіки. Це зокрема такі наукомісткі галузі, як ракетно-, судно-, літакобудування, металургія, машинобудування, оборонний комплекс. Найбільший потенціал нашої країни – це людський капітал і на нього необхідно спиратися, в нього вкладати гроші.

Отже, на думку автора, пріоритетами соціально-економічного розвитку в Україні повинні стати: державний, національний, політичний консенсус, консолідація суспільства;

здійснення політичної реформи, посилення дієвості влади та держави;

становлення потужних незалежних ЗМІ як одного з визначальних елементів демократизації суспільства;

стабільна макроекономічна ситуація, залежність росту зарплат і соціальних виплат від росту економіки України;

стабільне та стимулююче законодавство, в тому числі й податкове;

формування конкурентного ринку та захист прав власності;

технологічний "стрибок";

інвестиційно-інноваційна модель розвитку економіки;

розвиток економіки, основаної на знаннях, інтелектуальному потенціалі, науково-дослідницькій роботі;

входження в основні світові організації (СОТ, ЕС та інші міжнародні об'єднання).

Розвиток України за постіндустріальним сценарієм є єдино можливим сьогодні шляхом. Це шлях розвитку передових країн світу, їх економік та соціальних політик. Усвідомлення цього в Україні існує, проте не на всіх рівнях. І це усвідомлення, на жаль, не підкріплюється реальними діями влади.

Єдино можливий шлях досягнення тривалого сталого економічного зростання України, реформування її економіки, інтеграції у світовий економічний простір і підвищення життєвого рівня громадян, пролягає через зростання конкурентоспроможності національної економіки.

Література: 1. Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки / За ред. А. С. Гальчинського. – К.: НІСД, 2003. – 328 с. 2. Бленк Д. Оцінка конкурентоспроможності України в умовах політичних змін // Дзеркало тижня. – 2005. – №25 (2 липня). – С. 6 – 7. 3. Чернявський А. А. Сучасні підходи до визначення сутності конкурентоздатності національної економіки // Економіка та держава. – 2005. – №5. – С. 33 – 37. 4. Полунєв Ю. Конкурентоспроможність як національна ідея // Дзеркало тижня. – 2005. – №10 (19 березня) // www.dt.ua 5. Полунєв Ю. AGNITIO EST PROSPERITAS: ВІД ЕКОНОМІКИ ТОВАРУ ДО ЕКОНОМІКИ ЗНАННЯ // Дзеркало тижня. – 2005. – №19 (XXX) // www.dt.ua 6. <http://www.strategy.org.ua/ua/main/principles/concept/index,2/> 7. Фонд "Інформаційне Суспільство України" // www.isu.org.ua 8. Громадська організація "Рада конкурентоспроможності України" // <http://www.compete.org.ua> 9. Портер М. Стратегія конкуренції. – К.: Основи, 1997. – 390 с. 10. Сакс Дж. Д. Макроэкономика. Глобальный подход / Дж. Д. Сакс, Ф. Б. Ларрен. – М.: Дело, 1999. – 30 с. 11. World Banc // <http://www.worldbank.org> 12. World Economic Forum. Global Competitiveness Report 2004-2005; Global Competitiveness Report 2005 – 2006 // <http://www.weforum.org>; 13. Transparency International Global Corruption Report 2005 // <http://www.transparency.org> 14. The Global Information Technology Report 2001-2002: Readiness for the Networked World 2002 // www.cid.harvard.edu/er/gitrr_030202.html 15. Козак С. Конкурентоспроможний образ України // Столиця. – 2005. – №32 (12 серпня) – С. 7.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

ПРОЦЕС ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Ринкова економіка істотно змінила методологію фінансового планування, місце й роль фінансів у господарському механізмі управління вітчизняними підприємствами, що призвело до посилення стимулюючої ролі фінансів у підвищенні ефективності виробничо-господарської діяльності фірм. Ефективність використання фінансових ресурсів підприємства стала головним фактором формування стратегії й тактики ведення господарської діяльності, вибору інноваційних заходів, прийняття інвестиційних рішень. Практичне використання методології фінансового планування на вітчизняних підприємствах дасть змогу підвищити їх фінансову стабільність та незалежність в умовах динамічного розвитку економіки України.

Мета роботи – вивчення та вдосконалення теоретичних і методичних засад процесу фінансового планування.

Проблемами фінансового прогнозування і планування займалися такі лауреати Нобелівської премії, як В. Леонт'єв і Л. Конторович. Крім того, теоретичні, методичні та практичні аспекти фінансового планування розглянули О. Г. Біла, В. І. Зятковський, Г. О. Крамаренко.

Проведене автором дослідження економічної літератури [1 – 3] показало, що існує велика кількість визначень поняття "фінансове планування", серед яких такі:

фінансове планування — це науковий процес обґрунтування на певний період руху фінансових ресурсів підприємства і відповідних фінансових відносин. При цьому об'єктом планування виступає фінансова діяльність підприємства [3, с. 126];

фінансове планування на підприємстві — це планування фінансових ресурсів і напрямків їх використання з метою забезпечення господарської та фінансової діяльності підприємства. Воно є важливим гарантом розширення кругообігу виробничих фондів, досягнення високої результативності діяльності підприємства, створення умов, які забезпечили б його платоспроможність та фінансову стійкість [2, с. 282];

фінансове планування – це складова частина управління фінансовими ресурсами, процесом оцінки потреб у коштах для забезпечення поточного виробництва та подальшого виробничого і соціального розвитку, а також танення (встановлення) джерела покриття цих потреб [1, с. 301].

Таким чином, фінансове планування на рівні господарюючих суб'єктів – це процес планування надходження й використання фінансових ресурсів, встановлення оптимальних співвідношень у розподілі доходів підприємств, управління грошовими потоками. В умовах ринкової економіки фінансове планування має якісно більш істотне значення для підприємств у порівнянні з директивно-плановою економікою. Без фінансового планування не можна досягти того рівня управління господарською діяльністю підприємства, який забезпечує успіх на ринку. Ніякий інший вид планування не може мати для підприємства такого узагальнюючого, глобального значення, тому що тільки фінанси охоплюють усі без винятку сторони й ланки його функціонування.

Фінансове планування на підприємстві є складним процесом, що включає декілька етапів, кожен з яких органічно пов'язаний з іншим (таблиця).

Таблиця

Етапи процесу фінансового планування

Номер етапу	Зміст етапу
1	Аналіз фінансової ситуації на підприємстві
2	Прогнозування фінансової діяльності підприємства
3	Розробка загальної фінансової стратегії підприємства на період 3 – 5 років, тобто перспективне планування
4	Складання поточних фінансових планів, що конкретизує прогноз на плановий період (рік)
5	Коригування, ув'язування і конкретизація фінансового плану
6	Розробка оперативних фінансових планів на квартал, місяць декаду в межах планового періоду
7	Аналіз і контроль виконання фінансових планів

На першому етапі аналізуються фінансові показники діяльності підприємства за попередній період з використанням даних фінансової документації: бухгалтерського балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів тощо. Основна увага приділяється таким показникам, як

обсяг реалізації, витрати, прибуток. Результатом аналізу є оцінка діяльності підприємства, визначення проблем, що стоять перед ним.

На другому етапі визначаються основні напрямки економічного та соціального розвитку підприємства на довгостроковий період, виходячи з факторів зовнішнього фінансового середовища, а також внутрішніх чинників впливу на рівень досягнутих фінансових показників.

На третьому етапі проводиться розробка фінансової стратегії та фінансової політики за основними напрямками фінансової діяльності підприємства, складаються основні прогностичні документи, які стосуються перспективних фінансових планів. Формування фінансової стратегії передбачає [4, с. 249]:

- а) визначення загального періоду формування фінансової стратегії;
- б) формування стратегічних цілей фінансової діяльності підприємства;
- в) конкретизацію цільових показників фінансової стратегії за періодами її реалізації;
- г) розробку фінансової політики та системи організаційно-економічних заходів із забезпечення реалізації фінансової стратегії;
- д) оцінку ефективності розробленої фінансової стратегії.

На четвертому етапі уточнюються і конкретизуються основні показники прогностичних фінансових документів за допомогою складання поточних фінансових планів.

П'ятий етап передбачає ув'язування показників фінансових планів з виробничими, комерційними, інвестиційними та іншими планами і програмами, що розробляються підприємством.

На шостому етапі здійснюється оперативне фінансове планування, яке визначає розробку поточної виробничої, комерційної та фінансової діяльності підприємства і впливає на кінцеві фінансові результати його діяльності в цілому.

Процес фінансового планування на підприємстві завершується аналізом і контролем за виконанням фінансових планів. Тобто сьомий етап полягає у визначенні фактичних кінцевих фінансових результатів діяльності підприємства, порівнянні їх із запланованими показниками, виявленні причин відхилень від планових показників, у розробці заходів щодо усунення негативних явищ.

Таким чином, упровадження і використання процесу фінансового планування на підприємствах дасть змогу підвищити їх фінансову стабільність та ефективність прийняття управлінських рішень щодо управління грошовими потоками.

Література: 1. Гриньова В. М. Фінанси підприємств: Навч. посібник / В. М. Гриньова, В. О. Коюда. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Харків: Вид. Дім "ІНЖЕК", 2004. – 432 с. 2. Зятковський І. В. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Кондор, 2003. – 364 с. 3. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз і планування. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с. 4. Бланк І. А. Финансовый менеджмент. – К.: Ника-Центр, 1999. – 528 с.

УДК 658.8

Галашова Е. Г.

Студент 5 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

АКТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ МАРКЕТИНГОМ НА ПРЕДПРИЯТИИ

В настоящее время ведущие украинские компании столкнулись с необходимостью целенаправленного формирования своей репутации и развития кросс-культурного понимания при выходе на зарубежные рынки. У одних компаний это связано с привлечением инвестиций, у других – этот процесс вызван желанием максимизировать доходы в связи с предполагаемыми объемами продаж, третьи компании на фоне своего благополучия закладывают основы будущей стабильности в виде инвестиций в репутацию.

В данном направлении работают такие известные зарубежные и отечественные ученые, как Яцек Хведорук, Мейсон Токарж, Ирина Алешина, Олег Чернозуб [1; 2].

Обращение к теме "репутация" не случайно. Беспрецедентная тенденция роста взаимозависимости и взаимосвязанности бизнеса, взаимопроникновение и слияние сфер интересов компаний, правительств и общества требуют от бизнеса новой парадигмы управления маркетингом. Брендинг продукта становится уже недостаточен для финансового успеха на глобальном рынке, поэтому необходим корпоративный брендинг, а значит, и работа над репутацией самой компании.

Для достижения поставленной цели необходимо рассмотреть международный опыт по формированию корпоративной репутации. В работе поставлены следующие задачи: анализ условий

© Галашова Е. Г., 2008

для ефективного освоєння українськими компаніями кращого міжнародного досвіду в області репутаційного маркетингу, а також способів формування площадки для практичного діалогу між українськими компаніями та консультантами. Репутація багатолика, оскільки відображає бачення багатьох різних заінтересованих аудиторій. Широкий спектр контрагентів суттєво ускладнює репутаційний менеджмент для будь-якої компанії, вель заінтересовані аудиторії можуть мати власні, іноді протилежні думки, оскільки їх інтереси також відрізняються. Сверхзадача репутаційного менеджменту — підтримання стійкого балансу думок, створюючи в цілому позитивну репутацію.

Необхідно розглядати репутацію компанії в контексті управління стратегічними складовими корпоративної культури, такими, як бачення, місія, автентичність компанії, називаючи ці елементи "корпоративної ДНК", тобто стратегічної програмою розвитку, закладаємою в компанію її створителями.

Слідуючий пласт репутаційного маркетингу — аналіз і попередження репутаційних ризиків. Зрозуміло, що ніяка система не може бути абсолютно захищена від помилок. Неможливо передувати всім загрозам репутації до того, як про них дізнається суспільство. Але бути підготовленим до основних найбільш ймовірних загроз можна і потрібно. Для цього слід розробляти адекватні плани поведінки в кризових ситуаціях.

Таким чином, "фінансове апаратне забезпечення завжди потребує програмного забезпечення репутацією" [3], тобто самі по собі фінансові активи компаній без гідної репутації їх носіїв можуть і не працювати. Це підтверджується прикладами ряду компаній на розвиваючихся ринках — погана репутація вже коштує грошей.

Таким чином, підводячи підсумок, можна сформулювати наступне:

1) репутація заробляється, а не купується; турботитися про репутацію від випадку до випадку або в період кризисів — дорого і неефективно,

2) важливо бути настільки ж професійними при управлінні репутацією, як і при управлінні грошовими потоками, витратами і прибутками.

Література: 1. Алешина І. В. Західна і східна ділові культури. — М.: Ексмо-Пресс, 2005. — 94 с.
2. Токарж М. Прозрачність діяльності, корпоративне управління. — СПб.: Пітер, 2006. — 112 с. 3. Мірон В. Репутація як фактор підвищення цінності компаній. — Варшава: Еко, 2005. — 36 с. 4. www.iprno.ru.
5. www.v-ratio.ru.

Жукова О. М.

УДК 330:013

Студент 5 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ

В умовах сучасних економічних відносин відбувається посилення взаємозв'язку і взаємозалежності національних економік шляхом розвитку міжнародного поділу праці, розширення міжнародної кооперації виробництва, зростання міжнародної торгівлі та поглиблення міжнародних економічних відносин. За умов глобалізації та жорсткої конкуренції на зовнішніх ринках ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства в основному залежить від концептуальних засад системи управління підприємством, орієнтованої на адаптацію до змін нестабільного зовнішнього середовища. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства буде доцільною за умов розвинутої системи довгострокових цілей, сформованих на принципах адаптаційного ситуаційного управління. Позиціонування підприємства на міжнародному ринку передбачає, перш за все, розробку ефективної системи стратегічного управління, що дозволяє досягти успіху в довгостроковому періоді.

Проблеми стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства розглядаються в наукових працях вітчизняних і закордонних вчених: С. Бубенко, Я. Машталіра, В. Єрмаченка, Г. Дурицької, Ж. Ламбена, М. Грифін [1 – 3]. Так, Я. Машталір у своїй роботі акцентує увагу на тому, що вітчизняним підприємствам необхідно переформувати систему стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю і визначити орієнтири розвитку згідно із світовими стандартами виробництва. У свою чергу, В. Єрмаченко пропонує створити вітчизняним суб'єктам зовнішньо-

© Жукова О. М., 2008

економічної діяльності відділ забезпечення стійкості, який дозволить підприємству не втратити свої позиції на міжнародному ринку за високого рівня динамізму. М. Грифін визначає міжнародні стратегії розвитку підприємства на зовнішньому ринку залежно від ступеня адаптації бізнесу до міжнародного середовища.

Однак недостатньо розглянутим залишається питання визначення стратегії міжнародного розвитку підприємства на засадах ситуаційного підходу до адаптаційної реакції підприємства на основі кластерного аналізу.

Запропонована методика містить чотири основних етапи, реалізація яких дозволяє визначити оптимальний портфель стратегічних альтернатив підприємства для кожної групи зовнішніх ринків, поєднаних за визначеними характеристиками в кластери. На першому етапі підприємству необхідно розташувати зовнішні ринки в тривимірному просторі за характеристиками: потреби, технологія, споживачі, що є генеричними напрямками розвитку підприємства на зовнішньому ринку та забезпечують його економічне зростання в довгостроковому періоді часу.

Згідно із отриманими результатами дослідження зовнішніх ринків на другому етапі запропонованої методики підприємство проводить мезосегментний аналіз із визначення конкурентних переваг на основі: оцінки вірогідності появи нових суб'єктів зовнішнього ринку, наявності товарів субститутів, рівня зацікавленості споживачів, залежності організації основної та допоміжної діяльності підприємства від умов співробітництва із постачальниками.

Наступний етап методики передбачає комплексний аналіз макро- та мезосегментів визначених зовнішніх ринків з метою їх подальшого об'єднання в кластери за рівнем доцільності стратегічного розвитку підприємства. Згідно з побудованими кластерами на останньому етапі методики доцільно запропонувати ієрархію стратегій міжнародного розвитку підприємства, що дозволить визначити оптимальні взаємозв'язки з метою максимізації результуючих показників кожної із підсистем управління.

Таким чином, запропонована методика дозволяє визначити комплекс міжнародних стратегій розвитку підприємства на стратегічному, поточному та оперативному рівнях для кожного із визначених кластерів в умовах обмеженості ресурсів і підвищення конкурентної боротьби.

Література: 1. Машталір Я. П. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства за умов трансформації економіки України // Вісник Хмельницького національного університету. – 2006. – №5. – Т. 2. – С. 187 – 191. 2. Єрмаченко В. Є. Інновації в системі управління підприємством – суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності // Бізнес Інформ. – 2006. – №10. – С. 6 – 10. 3. Дурицька Г. Формування стратегії ефективного розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств // Регіональна економіка. – 2006. – №4. – С. 250 – 254.

УДК 339.944

Ващенко К. Е.

Студент 5 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ПРИ УПРАВЛІННІ МІЖНАРОДНОЮ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасна концепція управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства ґрунтується на використанні базових положень науки управління підприємством. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства є напрямком менеджменту підприємства, спрямованого на формування, розвиток і реалізацію конкурентних переваг та забезпечення життєздатності підприємства як суб'єкта міжнародної економічної діяльності.

На основі результатів стратегічних маркетингових досліджень, прогнозування майбутніх потреб і цінностей, науково-виробничих та фінансових можливостей виробника, стратегічної сегментації ринку розробляється стратегія організації в нормативах. Стратегія повинна давати відповідь на такі запитання: яких нормативів за чинниками конкурентоспроможності необхідно досягти в певний період, щоб бути конкурентоспроможним на конкретному ринку? Як треба працювати персоналу далі, щоб матеріалізувати нормативи конкурентоспроможності в конкретному товарі? Який прогнозний результат реалізації стратегії? Після розробки стратегії організації проводяться науково-дослідні роботи з перевірки технологічних і ресурсних можливостей досягнення стратегічних нормативів. Потім розробляється стратегічний план або програма діяльності організації на певний період.

Основною метою стратегічного менеджменту є досягнення оптимального рівня ефективності й конкурентоспроможності організації в цілому.

© Ващенко К. Е., 2008

Планування ефективної зовнішньоекономічної діяльності підприємства ґрунтується на ретельному обліку численних факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Весь процес планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства містить у собі сім основних блоків (табл.1) [1, с. 343].

Таблиця 1

Процес планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства

№ блоку	Функції та їх послідовність	Короткий зміст
1	Вибір довгострокових цілей	Зростання збуту, зниження ризику і витрат тощо
2	Оцінка власних можливостей	Фінансових, виробничих, ресурсних, збутових, науково-технічних та ін.
3	Вивчення ринку	Характер конкуренції, ємність, динаміка, регулювання цін, реклама, оподаткування тощо
4	Вибір альтернатив (стратегій)	Визначення методів досягнення цілей, вироблення товарної, збутової, цінової, науково-технічної та іншої стратегій
5	Розробка тактики	Вибір засобів досягнення цілей на окремих етапах зовнішньоекономічної діяльності
6	Формування попиту і стимулювання збуту	Система введення на ринок нових товарів
7	Аналіз і контроль	Оцінка отриманих результатів, облік відхилень від цілей, коректування дій, план дій у непередбачених умовах

Оскільки товар є основою зовнішньоекономічної діяльності, то і вся система заходів, пов'язаних з товаром – створення, виробництво, реалізація, реклама, сервіс і т. п., – займає центральне місце в плановій роботі. За експортним асортиментом можливі такі три заходи [1, с. 339].

1. Рішення про вихід на зовнішній ринок з товаром, що поставляється на внутрішній ринок.

2. Часткове пристосування наявного товару до зовнішнього ринку, його доробка і поліпшення, модернізація.

3. Вихід на зовнішній ринок з новим товаром і проведення різних тестів нової продукції.

Для впровадження нового товару на ринку передбачається формування попиту та стимулювання збуту [1, с. 343].

Таблиця 2

Планування формування попиту і стимулювання збуту

Параметр	Товар промислового призначення	Товар індивідуального споживання
1. Вплив	Комплексне і багатоаспектне на багатьох людей	Однопланове
2. Роль у забезпеченні продажу	Допоміжна	Вирішальна
3. Час для ухвалення рішення про покупку	До 2-х років	Незначне, хвилини
4. Пробні продажі	Рідко проводяться, в малому обсязі	Обов'язкові у великому обсязі
5. Зв'язок покупки з рекламою	Важко простежити	Легко помітити
6. Головний елемент реклами	Змістовність тексту, інформативність, правдивість	Емоційність тексту, простота для сприйняття, образ товару мало зв'язаний з його споживчими властивостями
7. Канали поширення	Спеціальні видання, адресне пряме розсилання	Засоби масової інформації, зовнішня реклама та ін.

Використання математичного моделювання при прийнятті управлінських рішень засновано на проведенні математичного моделювання соціально-економічної системи. Економіко-математичне моделювання в плануванні фінансових показників дозволяє виявити кількісне вираження взаємозв'язків між фінансовими показниками і факторами, які їх визначають [2].

Література: 1. Горемкин В. А. Планирование на предприятии: Учебник. – М.: Инф.-изд. дом "Филинь", 2004. – 520 с. 2. Чернышев. С. Л. Моделирование экономических систем и прогнозирование их развития: Учебник. – М.: Изд. МВТУ им. Н. Э. Баумана, 2003. – 232 с. 3. Яругова А. Управленческий учет: опыт экономически развитых стран / Пер. с польск. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 240 с. 4. Ли Ченг Ф. Финансы корпораций: теория, методы и практика / Ченг Ф. Ли, Джозеф И. Финнерти; [Пер. с англ. – М.: ЮНИТИ, 2000. – 690 с. 5. Лапушинская Г. К. Планирование в условиях рынка: Учеб. пособие / Г. К. Лапушинская, А. Н. Петров. – М.: Изд.-торг. корпорация "Дашков и К⁰n", 2003. – 252 с.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

ВНЕШНЯЯ ТОРГОВЛЯ УКРАИНЫ: СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ

Актуальность исследования обусловлена тем, что внешняя торговля Украины в настоящее время находится в сложной и неблагоприятной ситуации, которую необходимо проанализировать и из которой следует как можно быстрее найти правильный выход.

Объектом исследования является эффективность проведения внешнеторговых операций в Украине в период с 1994 по 2006 год

Цель работы – выявление сильных и слабых сторон внешнеторговой деятельности Украины, а также определение стратегий развития внешней торговли с другими странами.

Либерализация внешней торговли, начиная с 1994 года, обеспечила Украине предпосылки для наращивания экспорта товаров и услуг. Если сравнивать объемы экспорта с ВВП Украины, то за последующие несколько лет увеличение экспорта было заметным. Однако необходимо учитывать два обстоятельства. Во-первых, рост экспорта происходил на фоне снижения внутреннего потребления и реального ВВП (за период с 1993-го по 1999-й, например, реальный ВВП уменьшился на 42%). Экспортный потенциал постепенно утрачивал внутреннюю экономическую опору. Во-вторых, уже с 1997-го года и по настоящий момент наблюдалось уменьшение стоимостных объемов экспорта, что является тревожным сигналом кризиса производства, ориентированного преимущественно на зарубеж [1].

Ситуацию усугубил мировой финансовый кризис 1997 – 1999 годов. Упал спрос на основные статьи украинского экспорта, и, прежде всего, на металлургическую продукцию; стали сужаться традиционные для украинского производителя российские рынки; на динамику внешней торговли Украины негативно повлияло внедрение жесткого административного контроля на валютном рынке; в свою очередь, внутренний финансовый кризис снизил потенциал предприятий-экспортеров. Проанализировав сложившуюся на тот момент ситуацию можно сделать вывод, что потенциал экстенсивного развития экспорта практически исчерпан. Необходимы качественные перемены во внешнеэкономической деятельности: увеличение доли конечной продукции в общем объеме экспорта; повышение эффективности экспортных операций; восстановление присутствия на традиционных рынках; расширение торговых плацдармов на новых направлениях; усовершенствование механизма государственного регулирования внешнеэкономической деятельности.

На мировых рынках за Украиной закрепилась стратегически невыгодная товарная структура экспорта, что подтверждается анализом основных товарных позиций. Отсутствуют надежные и эффективные системы финансирования, страхования экспорта, действенные механизмы продвижения товаров на международные рынки, не отлажена система надежного технического сервиса и т. д. Либерализация международной торговли после завершения уругвайского раунда переговоров в рамках ГАТТ привела к новому витку конкуренции. Повышаются требования к технологическому уровню и качеству товаров. Уровень конкурентоспособности продукции все больше определяется скоростью внедрения технологических новаций и гарантиями качества. Для Украины (с ее отсталой технологической базой) такая трансформация приоритетов представляет серьезную проблему [2].

Что касается позитивных факторов развития внешнеторговых связей, то, прежде всего, в Украине уже накоплен определенный положительный опыт регулирования внешнеэкономической деятельности. Совершенствуется тактика борьбы украинских предприятий за выгодные контракты. Для координации экспортной политики страны созданы советы и ассоциации экспортеров. Сфера внешней торговли стала занимать все больше внимания правительственных чиновников самого высокого ранга.

В этом контексте нужно упомянуть и о некоторых позитивных факторах внешнего характера. Во-первых, по уровню запасов и добычи минерально-сырьевых ресурсов страна входит в число ведущих держав континента. Во-вторых, Украина владеет свыше 25% наиболее плодородных черноземов мира, имеет благоприятные климатические условия. Завершение реформы собственности и техническое переоснащение АПК смогут значительно укрепить наши позиции на рынках сельскохозяйственной продукции. В-третьих, есть серьезные перспективы развития экспорта услуг. В-четвертых, Украина имеет значительный потенциал в высокотехнологических отраслях промышленности [3].

Проанализировав сильные и слабые стороны внешней торговли Украины, можно сделать вывод, что указанные позитивные факторы и наличие потенциала сами по себе не обеспечат наращивания экспорта, а тем более — качественных перемен в структуре внешней торговли. Ключевые предпосылки успеха — это разработка и реализация государственной стратегии ускоренного развития высокотехнологических производств и проведение глубоких внутренних реформ в Украине.

Литература: 1. Официальный сайт Кабинета Министров Украины // <http://www.kmu.gov.ua> 2. Світова економіка / За ред. А. С. Філіпенко. — К.: Либідь, 2000. — 582 с. 3. Рубан А. О некоторых вопросах и тенденциях современной внешней торговли Украины // Экономика Украины. — 2000. — №7. — С. 14 — 17. 4. Липов В. В. Міжнародна економіка: Навч. посібник. — Харків: ВД "ИНЖЕК", 2005. — 408 с. 5. Скрипник М. Шляхи стимулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств малого та середнього бізнесу // Економіка, фінанси, право. — 2002. — №6. — С. 34 — 37.

Глинская О. И.

УДК 339.564(477)

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ОСНОВНЫХ НАПРАВЛЕНИЙ УКРАИНСКОГО ЭКСПОРТА

Актуальность данной работы связана с неблагоприятными тенденциями в развитии внешней торговли Украины. По данным Госкомстата в 2006 году, впервые за последнее десятилетие образовалось отрицательное сальдо внешней торговли, которое составило 2973,7 млрд. долл. США [1].

Объектом данной работы является исследование процессов развития основных направлений украинского экспорта.

Предметом — отрасли, продукция которых является доминантной в товарной структуре экспорта Украины.

Металлургия. Валютные поступления этого направления во многом зависят от изменчивой конъюнктуры внешних рынков, действий конкурентов и протекционистских мер стран-импортеров. Расширение экспорта путем занижения цен приводят к антидемпинговым процессам против отечественных экспортеров и в итоге — снижают прибыльность поставок металлопродукции. По сути, экспорт металлургической продукции во многих случаях ориентирован не на экономическую эффективность, а на удержание позиций на внешних рынках для обеспечения валютных поступлений любой ценой.

Химическая промышленность. Развитие экспорта химической продукции сдерживается его высокой энергоемкостью, зависимостью от импортного сырья (в особенности, газа, нефти и стирола) и экологической вредностью. Некоторую стабильность этому направлению внешней торговли придает инерция спроса в постсоветских государствах — главных потребителях украинской химической продукции.

Машиностроение. Доля отрасли в структуре промышленного производства Украины стабильно уменьшается. Основные причины — разрыв кооперационных связей со странами бывшего СССР и бывшего СЭВ; рост относительных цен на энергоносители и материалы, что резко снизило конкурентоспособность машиностроительных предприятий нашей страны.

Продукция АПК. В последние годы Украина утратила позиции европейского лидера по производству свекловичного сахара, а также рынки сбыта этой продукции в странах СНГ, прежде всего в России.

Экспорт услуг. В 2006 году Украина осуществляла внешнеторговые операции услугами с 209 странами мира. Наибольший удельный вес в общем объеме украинского экспорта составляли транспортные (71,3%), различные деловые, профессиональные и технические (11,3%) услуги. Экспорт увеличился на 22,3% и составил 7505,5 млн. долл. США, импорт соответственно на 29,9% и составил 3812,4 млн. долларов. Позитивное сальдо внешней торговли составило 3693,1 млн. долл. США (в 2005 году — 3199,7 млн. долл.) [2].

Рынки капиталов. По данным официальной статистики, Украина практически не инвестирует в экономики других стран: в 2006 году украинские инвесторы официально вложили в зарубежную экономику лишь \$219 млн. Серьезные масштабы приобретает теневизация внешнеэкономических отношений — через экспортные операции, оплата по которым производится через оффшорные зоны, что, в свою очередь, приводит к занижению экспортной цены, как следствие — вымыванию капитала из страны и уменьшению базы налогообложения налогом на прибыль, а также через фик-

© Глинская О. И., 2008

тивний експорт, направлений на возмещение НДС. В отличие от операций с оффшорами, последний не вымывает капитал из страны, но также вредит бюджету и завышает показатели экспорта [3].

Диверсификация экспортных рынков. Этот процесс имеет в основном стихийный характер. Руслa товарных потоков постепенно переориентировались от постсоветских стран в другие регионы мира. На протяжении последних четырех лет сформировалась стабильная группа основных торговых партнеров Украины, потребляющих более 50% ее экспорта – это Россия, Китай, Турция, Германия, Италия, США, Беларусь и Польша. Лидерами остаются Россия и Турция: объемы экспорта украинских товаров в 2006 году составили \$8,65 млрд. и \$2,39 млн. соответственно.

Из вышесказанного видно, что во многих случаях экспорт ориентирован не на экономическую эффективность, а на удержание позиций на внешних рынках для обеспечения валютных поступлений любой ценой. Из-за зависимости от импортного сырья и разрыва кооперационных связей со странами бывшего СССР развитие ряда отраслей промышленности сдерживается, что негативно сказывается на показателях объема украинского экспорта, хотя по сравнению с 2005 наблюдается динамика роста позитивного сальдо внешней торговли услугами.

Литература: 1. Міністерство економіки України // <http://www.me.gov.ua>. 2. Державний комітет статистики України // <http://ukrstat.gov.ua>. 3. Аналитический центр имени Розумкова // <http://www.uceos.org>.

УДК 339.137.2(477)

Самсонова М. М.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

На початку XXI століття державне регулювання конкурентоспроможності перетворилось в одну із найголовніших сфер управлінської діяльності та у вирішальний чинник, який визначає зміст внутрішньої та зовнішньоекономічної політики урядів розвинених країн. Непрямим показником цього може слугувати неухильне зростання частки державних витрат у сукупному валовому внутрішньому продукті розвинених країн з 8% в кінці XIX до 47% в кінці XX століття [1, с. 48].

Сучасна історія регулювання та управління конкурентоспроможністю бере свій початок із активного втручання японського уряду в розвиток промисловості цієї країни після закінчення Другої світової війни, а людиною, яка вперше сформулювала принципи державного регулювання конкурентоспроможності, був Чалмерс Джонсон [2, с. 42].

Положення про активну роль державного фактора – базовий момент японської моделі управління економічним розвитком і конкурентоспроможністю. Детальному аналізу активної ролі японського уряду в конкурентних успіхах цієї країни присвячено багато досліджень.

Економісти всіх напрямків і шкіл піддали японську модель державного регулювання тестуванню з різних позицій, але головний висновок, який сформульовано за результатами тестувань, полягає в тому, що " в конкурентоспроможних галузях уряд практично не відігравав ніякої ролі... А в неконкурентоспроможних галузях японська модель державного регулювання економіки, навпаки, домінувала", і "вона є корисною тому, що підвищує конкурентоспроможність цих галузей економіки" [2, с. 75 – 76].

Теоретичне значення японської моделі державного регулювання конкурентоспроможності полягає в тому, що вона є не просто моделлю регулювання економічних процесів, а моделлю, яка поєднує вирішення комплексу складних задач розвитку – від відновлення зруйнованої в Другій світовій війні економіки країни та акумуляції внутрішніх і зовнішніх джерел інвестування до задач прориву на вищі щаблі конкурентоспроможності. На користь цього висновку працює й те, що японська модель державного регулювання конкурентоспроможності стала теоретичним підґрунтям для розробки національно-державних програм підвищення конкурентоспроможності в інших країнах світу.

На прикладі Міністерства міжнародної торгівлі та промисловості (ММТП – в Японії) у 80-х роках XX століття в США для координації питань, пов'язаних із підвищенням конкурентоспроможності, була створена розгалужена система державних органів управління (Рада конкурентоспроможності, Управління розвитком науки і технологій, Управління з технологічної політики Міністерства торгівлі та ін.) [3].

У Великобританії для координації робіт у системі державного регулювання конкурентоспроможності було створено Національну раду економічного розвитку (НРЕР) [4, с. 49], у Франції – Генеральний комісаріат стратегічного планування та прогнозування [4, с. 52], в Республіці Корея –

Раду економічного планування із широкими повноваженнями [5, с. 111], в Італії – Національну конфедерацію бізнес-фірм [6, с. 267]. Роль цих органів державного регулювання, як свідчить досвід, визначається не ступенем втручання в ринковий механізм, а активною участю в забезпеченні відтворювальних умов конкурентоспроможності – як внутрішніх, так і зовнішніх.

Незважаючи на усе різноманіття систем державного регулювання конкурентоспроможності в розвинених країнах, їх сутнісне ядро складає сукупність прямих, непрямих, адміністративно-правових та програмно-цільових методів регулювання.

При усіх відмінностях у співвідношенні цих методів визначальною є їх спрямованість на сприяння й розширення експорту, освоєння національними суб'єктами нових закордонних ринків та використання широкого комплексу засобів захисту національних товаровиробників на внутрішніх і зовнішніх ринках. Важливими компонентами систем державного регулювання конкурентоспроможності виступають також: національне антидемпінгове законодавство, механізм компенсаційних виплат; інформаційно-аналітична, консультативна та експертна підтримка міжнародної економічної діяльності національних суб'єктів.

Отже, навіть в умовах розвинених ринкових відносин державне регулювання конкурентоспроможності в провідних країнах відіграє активну роль, виконуючи структурну та системну функцію. Уряди цих країн виходять із розуміння імперативної ролі державного регулювання конкурентоспроможності, зменшення якої "призводить до втрати лідерства в міжнародній торгівлі" [7, с. 61]. У цій площині розробка й впровадження дієвого механізму державного регулювання конкурентоспроможності в Україні виступають як завдання загальнонаціонального значення.

Література: 1. Мясникович М. Экономическая политика государства в современных условиях // Мировая экономика и международные отношения. – 1999. – №1. – С. 48 – 52. 2. Емельянов С. В. США: международная конкурентоспособность национальной промышленности. – М.: Международные отношения, 2001. – 408 с. 3. Запоточний І. В. Державне регулювання регіональної економіки / І. В. Запоточний, В. І. Захарченко; [За заг. ред. д.е.н., проф. Захарченка В. І. – Харків; Львів; Одеса: ТОВ "Одісей", 2003. – 592 с. 4. Маигов С. Роль государства в формировании инвестиционного климата в Республике Корея // Мировая экономика и международные отношения. – 2000. – №6. – С. 111 – 115. 5. Бест М. Новая конкуренция. Институты промышленного развития. – М.: ТЕИС, 2002. – 356 с. 6. Сажин Д. Государственная поддержка развития промышленно-технологий в США // Мировая экономика и международные отношения. – 1999. – №12. – С. 58 – 61.

Свінцицька Т. В.

УДК 657.6:004.056

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Аудиторська діяльність в Україні за порівняно короткий термін пройшла етап становлення, та розвиток її триває. Але застосування клієнтами аудиторів автоматизованих інформаційних систем потребує проведення аудиту за допомогою комп'ютерної техніки. При цьому комп'ютерні технології сьогодні в принципі можуть використовуватися на всіх стадіях аудиту: під час планування, документування аудиторської роботи, оформлення аудиторського висновку. Таким чином, застосування комп'ютерної техніки не змінює мети проведення аудиторських процедур, проте суттєво впливає на способи і порядок їх проведення, а отже, на методологію аудиту. Це і зумовило вибір теми даного дослідження та вказує на її актуальність.

Метою даного дослідження є розробка програм, спрямованих на забезпечення проведення аудиту за допомогою комп'ютерної техніки.

Дослідження даної проблематики займаються такі вчені, як Е. Я. Гольдберг [1], С. В. Івахненко [2], В. І. Подольський, Н. С. Щербаківа [3], Д. В. Соколов [4] та багато інших. Автором, шляхом виявлення та групування недоліків в автоматизації інформативних систем, розроблено та запропоновано програми вдосконалення ефективності проведення аудиту за допомогою комп'ютерної техніки.

Таким чином, слід звернути увагу на російську розробку "IT-audit", оскільки її вже можна придбати і в Україні. Запропоновано такі програми:

програма є конструктором і дозволяє користувачам самостійно налагоджувати методологію аудиторської перевірки;
реалізований взаємозв'язок розділів аудиту, аудиторських процедур, типових операцій;

© Свінцицька Т. В., 2008

передбачені різні способи статистичного вибіркового дослідження;
є можливості імпорту даних бухгалтерського обліку з найпоширеніших бухгалтерських програм.

На думку автора, такі програми здатні значно покращити роботу аудиторів, запобігти складних прикладних проблем, забезпечити високу кваліфікацію аудиторів в Україні.

Література: 1. Гольдберг Е. Я. Автоматизація аудиторської діяльності в програмі "Помічник аудитора" // Аудит та фінансовий аналіз. – 2000. – №3. – С. 173. 2. Івахненко С. В. Комп'ютерний аудит: контрольні методики і технології. Наукове видання. – К.: Знання, 2005. – 286 с. 3. Подольський В. И. Компьютерный аудит: Практик. пособие / В. И. Подольский, Н. С. Щербакова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 128 с. 4. Соколов Д. В. Аудит на комп'ютері // Аудиторські відомості. – 1998. – №10. – С. 83.

УДК 336.14:657

Воробець А. В.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АНАЛІТИЧНИХ МЕТОДІВ У КОНТРОЛІ РОЗПОДІЛУ Й ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ

Подальший розвиток економіки України передбачає підвищення ефективності фінансового контролю за розподілом і використанням бюджетних ресурсів на основі залучення й використання аналітичних методів дослідження. Сфера застосування методичних прийомів фінансового аналізу в системі контролю розподілу й використання бюджетних коштів зумовлюється змістом контрольного процесу, який формується відповідно до мети і завдань управління.

Актуальність теми в тому, що, незважаючи на застосування аналітичних методів у контролі за використанням і розподілом бюджетних ресурсів, не завжди приймаються до уваги всі особливості цих методів.

Метою статті є вивчення аналітичних методів, які застосовуються в контролі розподілу й використання бюджетних ресурсів, а також визначення особливостей їх застосування в бюджетних установах.

Результати дослідження показали, що розподілення видів фінансового контролю залежно від функцій управління, які він забезпечує інформацією, дозволяє виділити попередній, оперативний і заключний контроль розподілу й використання бюджетних коштів. Попередній контроль проводиться безпосередньо напередодні господарської операції і пов'язаний з оцінкою можливих наслідків її здійснення. Відповідно до завдань попереднього контролю методика попереднього фінансового аналізу на цьому етапі спрямовується на визначення й оцінку очікуваних відхилень обраних параметрів об'єкта контролю внаслідок здійснення конкретної операції. На основі результатів попереднього аналізу здійснюється контроль і приймаються рішення щодо доцільності та правомірності окремих фінансово-господарських операцій.

Оперативний (поточний) контроль розподілу й використання бюджетних ресурсів належить до підсистеми оперативного управління і здійснюється в процесі виконання фінансово-господарських операцій. Спрямований на виявлення й оцінку недоліків, спричинених негативним впливом різноманітних об'єктивних та суб'єктивних чинників.

Заключний (ретроспективний) фінансовий контроль бюджетних ресурсів здійснюється після завершення фінансово-господарських операцій. На етапі заключного контролю застосовуються методичні прийоми ретроспективного фінансового аналізу, що дозволяє виявити не тільки негативні відхилення фактичних даних від стандартів контролю, але й причини таких відхилень та кількісно оцінити вплив чинників, що їм сприяли [1].

Мета аналізу розподілу й використання бюджетних ресурсів – об'єктивна оцінка забезпеченості бюджетної установи трудовими і матеріальними ресурсами, визначення досягнутих результатів, виявлення резервів зростання обсягу та якості послуг, а також розробка організаційно-економічних заходів щодо підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів. До основних завдань, послідовна реалізація яких сприяє досягненню мети, належать: визначення потреб суспільства в

© Воробець А. В., 2008

послугах бюджетної установи; оцінка дотримання нормативів забезпеченості населення відповідними видами послуг; аналіз динаміки обсягу діяльності в цілому та за видами послуг; оцінка якості наданих послуг; оцінка забезпеченості установи бюджетними ресурсами; аналіз руху й використання трудових і матеріальних ресурсів. Аналіз розподілу й використання бюджетних ресурсів в умовах застосування сучасних інформаційних технологій ґрунтується на визначенні основних елементів процесу дослідження обсягу та якості наданих послуг з метою формування взаємопов'язаних етапів виконання відповідних аналітичних процедур і розробки логічно обґрунтованих алгоритмів розрахунку аналітичних показників, на основі яких узагальнюються й оцінюються результати діяльності та приймаються управлінські рішення щодо подальшого розвитку бюджетної установи [2].

Перший рівень електронної обробки економічної інформації відповідає етапу первинного обліку фінансово-господарських операцій, що є джерелом фактографічної інформації, яка застосовується переважно в оперативному аналізі. Слід зазначити, що на цьому етапі пріоритетну роль відіграє контрольна функція управління.

Наступний рівень електронної обробки інформації відповідає етапу поточного обліку і дозволяє узагальнити облікову фактографічну інформацію, перш за все, за відповідними періодами, застосовуючи методичні прийоми ретроспективного аналізу. Електронні реєстри поточного обліку – це основне джерело поточної облікової інформації за відповідний період, переважно за місяць.

Найвищий рівень узагальнення облікової інформації у формах звітності дозволяє здійснити ретроспективний і перспективний аналіз результатів діяльності та ресурсного потенціалу установи, оцінити вплив чинників на зміну їх величини, дати загальну оцінку політиці управління бюджетними ресурсами. Саме ця інформація, досліджена протягом тривалого періоду, становить основу прогнозування майбутніх грошових потоків, пов'язаних з діяльністю та розвитком бюджетної установи.

Послідовність аналізу розподілу й використання бюджетних ресурсів визначається потребою поетапного розкриття економічної інформації відповідно до мети і завдань фінансового контролю.

Таким чином, розглянувши особливості застосування аналітичних методів безпосередньо у контролі за використанням і розподілом бюджетних ресурсів, можна сказати, що на даному етапі бюджетні установи не повністю забезпечені можливістю вести електронну обробку даних, що призводить до неможливості вести економічний і фактичний аналіз забезпеченості бюджетної установи трудовими та матеріальними ресурсами, аналіз досягнутих результатів, виявлення резервів зростання обсягу і якості послуг. На базі цього виникають труднощі щодо застосування аналітичних методів у контролі розподілу й використання бюджетних ресурсів.

Література: 1. Байбекова О. О. Особливості застосування аналітичних методів в процесі контролю // Фінансовий контроль. – 2007. – №1. – С. 17 – 19. 2. Барабаш Н. С. Застосування аналітичних методів у контролі розподілу й використання бюджетних ресурсів / Н. С. Барабаш, Т. А. Кумченко, І. І. Никонович // Фінансовий контроль. – 2007. – №2. – С. 24 – 27.

Гридасова О. О.

УДК 640.43:657.6

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

КОНТРОЛЬ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Ефективна діяльність підприємства ресторанного господарства в сучасних умовах значною мірою залежить від рівня управління його фінансовими ресурсами, що обумовлює необхідність розвитку інформаційної системи. Бухгалтерський облік і контроль є інформаційною базою для управління підприємством, яка потребує постійного розвитку й удосконалення.

Реформування ринкової економіки України, впровадження нових фінансових інструментів у господарську діяльність підприємств не стало причиною реформування обліку взагалі й обліку зобов'язань зокрема. Усе це є результатом певних неточностей і прогалин в обліку, а відповідно, і в аналізі та контролі при формуванні й використанні капіталу суб'єктами підприємницької діяльності.

Методика обліку і контролю зобов'язань підприємств досить глибоко досліджена в працях вітчизняних і зарубіжних учених. Є. Ф. Брігхем [1], А. Гроппеллі [2], В. В. Ковальов [3], Е. Нік-бахт [2], М. Т. Білуха [4], А. М. Голов [5], С. Ф. Єфименко [5], В. В. Сопко [6] у своїх працях розг-

© Гридасова О. О., 2008

лядають проблеми бухгалтерського обліку, аналізу і контролю, їх організацію та методологію в господарській діяльності підприємства відповідно до процесів реформування економіки, їх застосування для ефективного управління капіталом підприємства та інформаційного забезпечення контролю.

Актуальність теми полягає в тому, що, незважаючи на постійну увагу вчених до проблем використання позикового капіталу, досі існує необхідність у створенні комплексної методики обліку, аналізу і контролю зобов'язань, яка б містила у собі найважливіші методичні підходи щодо врахування особливостей джерел формування зобов'язань.

Метою статті є вивчення стану розвитку теорії і практики контролю зобов'язань у підприємствах ресторанного господарства.

Здійснення практичної діяльності підприємствами та порядок її обліку визначило коло питань, які регулярно висвітлюються й обговорюються в періодичних виданнях. Крім суто інформативних питань щодо обліку, аналізу і контролю зобов'язань, у публікаціях розглядаються питання обліку фінансових ризиків, забезпечення відповідальності суб'єктів господарювання за невиконання зобов'язань, оцінки довгострокових зобов'язань в умовах невизначеності тощо. Але, на жаль, досить мало уваги в періодиці приділяється контролю зобов'язань.

На основі дослідження діяльності сучасних підприємств ресторанного господарства [7] видно, що практика формування зобов'язань та застосування позикового капіталу в господарському обороті майже не знаходить свого відображення в обліку, що негативно впливає на стан організації та методичного забезпечення аналізу та контролю, призводячи до обмеження інформаційної бази управління капіталом підприємства.

Що стосується організації та методики аналітичного обліку й контролю зобов'язань, то можна констатувати практичну відсутність в обстежених підприємствах таких важливих елементів облікового процесу, як обґрунтовані облікові номенклатури первинного та поточного обліку зобов'язань, журнал аналітичного обліку зобов'язань, робочий план рахунків обліку зобов'язань тощо. Наслідком цього є застосування спрощеної та неефективної системи контролю зобов'язань, цілковита відсутність оперативного та перспективного аналізу їх доцільності, ризикованості та ефективності.

У підприємствах ресторанного господарства зобов'язання контролюються тільки в межах загального аналізу фінансової звітності, що не дозволяє дослідити такі важливі аспекти, як структура зобов'язань, ризикованість та ефективність операцій щодо створення зовнішніх джерел фінансування, основні параметри руху зобов'язань. Обмеженість інформації щодо зобов'язань ускладнює проведення їх перспективного аналізу та прогнозування. На сьогодні жодне з обстежених підприємств не здійснює перспективний аналіз. Не можна заперечувати наявність контролю зобов'язань суб'єктів підприємницької діяльності, але недостатність інформації первинного і поточного обліку та майже повна відсутність аналітичної інформації щодо руху зобов'язань негативно впливає на його ефективність. Разом з тим на досліджуваних підприємствах ресторанного господарства створено сприятливі умови для забезпечення сучасного рівня організації обліку і контролю зобов'язань на основі застосування комп'ютерної техніки. Досить великий обсяг зобов'язань є підставою для локалізації їх обліку і контролю в окремому модулі електронної системи обробки економічної інформації.

Таким чином, результати обстеження підприємств ресторанного господарства України дозволяють охарактеризувати стан контролю їх зобов'язань як такий, що не здатний повністю забезпечити інформаційні потреби підприємств ресторанного господарства в умовах ринкової економіки. Це дозволило визначити коло питань, які потребують термінового розв'язання і полягають у необхідності розробки комплексної методики обліку й контролю зобов'язань суб'єктів підприємницької діяльності в умовах застосування електронної системи обробки економічної інформації. Разом з тим обстежені підприємства відрізняються високим рівнем забезпеченості сучасною комп'ютерною технікою, який є однією з основних умов впровадження електронної системи обробки економічної інформації на всіх етапах контрольного процесу. Враховуючи сказане, побудову системи контролю зобов'язань в інформаційному просторі управління капіталом можна вважати одним з актуальних завдань, які потребують подальшого вивчення.

Література: 1. Бригхем Ю. Финансовый менеджмент. Полный курс в 2-х т. / Ю. Бригхем, Л. Гапенски; [Пер. с англ. // Под ред. В. В. Ковалева. – СПб.: Экономическая школа, 2004. – 356 с. 2. Ніктбахт Е. Фінанси / Е. Ніктбахт, А. Гроппеллі; [Пер. з англ. – К.: Основи, 1993. – 458 с. 3. Ковалев В. В. Финансовый анализ. Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 120 с. 4. Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. — К.: Прес-центр, 2000. – 350 с. 5. Голов С. Ф. Фінансовий та управлінський облік / С. Ф. Голов, В. І. Єфименко. — К.: Автоінтерсервіс, 2004. – 250 с. 6. Сопко В. В. Бухгалтерський облік: Навч. посібник. – 2 вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 300 с. 7. Государственный комитет статистики Украины // www.ukrstat.gov.ua. 8. Нидлз Б. Принципы бухгалтерского учета / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуэлл; [Пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 650 с. 9. Хендриксен З. С. Теория бухгалтерского учета / З. С. Хендриксен, М. Ф. Ван Бреда; [Под ред. проф. Я. В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 920 с.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Одним із негативних явищ, з яким стикається економіка України вже досить тривалий час, виступає тіньовий сектор економіки, що на сьогодні становить розгалужену систему з понад півтори сотнями видів і підвидів тіньової господарської діяльності [1]. Вона є суттєвим фактором, що впливає на розвиток суспільства, в якому формується сумнів щодо спроможності державних інституцій гарантувати суспільну безпеку та захистити особистість й майно громадян. Саме тому особливу увагу економістів-фахівців, таких, як В. Д. Єгарміна, В. Мамутов, І. В. Головань, привертає проблема підвищення частки тіньового сектору в економіці країни. Зазначені вчені у своїх дослідженнях здебільшого розглядають питання причинно-наслідкових зв'язків між загальним станом розвитку економіки та рівнем її тіннізації. Проте вирішення питання розробки заходів нівелювання тіньового сектору і досі залишаються відкритими, що й обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Метою даної статті є створення розробки програми заходів, спрямованих на запобігання та усунення тіннізації й криміналізації економіки.

Досліджуючи світовий досвід, слід зазначити, що в розвинутих країнах обсяги тіньової економіки тримаються на рівні 17% ВВП. В Україні рівень тіннізації економіки, за даними Світового банку в 2007 році, коливається від 29,4% до 51% ВВП [2]. Міністерство ж економіки країни підрахувало, що в 2007 р. реальний ВВП склав 1 135,5 млрд. грн., з яких у тіні знаходяться 443,1 млрд. грн. Таким чином, тіньовий ВВП складає 39% сумарного показника роботи економіки [3].

До основних причин різкого посилення тіннізації і криміналізації економіки України провідні економісти-фахівці відносять такі. По-перше, це втрата державою важелів ефективного керування економічними процесами. По-друге, істотні недоліки економічної та законодавчої політики, загальний незадовільний стан господарського законодавства [1].

При комплексному аналізі проблем економіки України автором було виділено такі фактори, які спричиняють значні обсяги тіньової економіки:

- 1) високі податки і нерівномірність податкового навантаження;
- 2) недостатня прозорість податкового законодавства та постійне внесення змін до нього;
- 3) повільні й непрозорі приватизаційні процеси;
- 4) втручання влади у діяльність суб'єктів господарювання;
- 5) корупція в органах влади.

Для запобігання подальшого розвитку тіннізації Постановою Кабінету Міністрів України від 5 січня 1998 року №2 була створена Урядова робоча група з питань відслідкування процесів тіннізації економіки та розроблення пропозицій і рекомендацій щодо припинення її зростання [4]. Проте, незважаючи на активні дії цієї групи, докорінно знизити рівень тіннізації економіки, злочинності та корупції, зменшити їхній вплив на соціально-економічну ситуацію в державі поки що не вдається. Тіньова економіка продовжує набувати організованого характеру, використовує зухвалі та вишукані форми протиправної діяльності.

Тому потрібен постійний пошук нових заходів і розуміння того, що зазначену проблему не можна розв'язати одноразовими кампаніями. Це має бути цілісна система дій, спрямована на подолання та викоринення причин і передумов цих явищ та процесів. Необхідна нова стратегія детінізації економіки.

Автор згоден з думкою В. Мамутова, що для вирішення зазначених проблем на першому плані мають бути економіко-правові заходи, до яких відносяться:

визначення урядом перспективних і найближчих цілей соціально-економічного розвитку, формування сучасної системи стратегічного, довготривалого й поточного планування;

формування регіональних міжгалузевих господарських координуючих структур, які могли б створити конкуренцію з недержавними структурами на ринку вугілля, металу, електроенергії тощо, в тому числі і в зовнішньоторговельних операціях;

реструктуризація податкової системи, в основі якої, на думку автора, повинно бути покладено регресивно-прогресивну систему оподаткування, що збільшується від зменшення бази оподаткування і, навпаки, знижується, якщо результати роботи підвищуються. При цьому необхідно забезпечити скорочення податку на прибуток підприємств для малих підприємств (особливо інноваційних) та середніх підприємств бізнесу в Україні.

Крім того, для підвищення ефективності державного нагляду та контролю за підприємницькою діяльністю слід запровадити уніфіковані стандарти податкової, фінансової, статистичної та бухгалтерської звітності підприємств усіх форм власності.

Таким чином, методи детінізації перш за все повинні бути пов'язані з активним використанням господарсько-правових важелів у регулюванні економічних процесів на рівні держави, а не окремого суб'єкта господарювання.

Література: 1. Мамутов В. Економіко-правові важелі проти тіньової економіки // Вісник НАН України. – 2001. – №1. – С. 14 – 15. 2. Старміна В. Д. Контроль сплати податків: проблеми і шляхи їх вирішення // Аудитор України. – 2007. – №1. – С. 21 – 23. 3. Тіньовий сектор економіки збільшується з кожним роком // Економіка (Понеділок, 30 липня 2007 р.) // NEWSru. ua 4. Головань І. В. Тіньова економіка: дослідження проблеми в Інституті економіко-правових досліджень НАН України // pravis. ua.

УДК 336.22

Фунтикова Я. А.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМЫ КОМПЕНСАЦИИ АКЦИЗА ФАРМПРОИЗВОДИТЕЛЯМ УКРАИНЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

Компенсация государством акцизного сбора на этиловый спирт производителям лекарственных препаратов является одним из важных условий развития отечественного фармацевтического производства, его конкурентоспособности как на внутреннем, так и на внешнем рынке. В настоящее время из-за несогласованности действий компетентных органов многомиллионные суммы акцизного сбора не компенсированы. Результатом этого является вынужденная остановка производства на фармацевтических предприятиях, недополучение работниками надлежащей заработной платы, увеличение неэффективной доли оборотных средств, ухудшение финансовой ликвидности и рост расходов по привлечению кредитных ресурсов для финансирования задолженности Государственного бюджета Украины.

Среди ученых и практиков, которые занимаются данной проблемой, следует выделить С. Г. Портман, Е. Р. Алексееву, Ф. Н. Жебровскую, Ю. Е. Ткачука, В. И. Печаева и др. В своих работах они рассматривают организационную и правовую обеспеченность компенсации акцизного сбора на этиловый спирт. При этом проблемы, с которыми сталкиваются товаропроизводители, указанными учеными освещены не в полной мере и требуют дальнейшей доработки, что и обуславливает актуальность выбранной темы исследования.

Целью данной статьи является рассмотрение проблем компенсации акцизного сбора фармацевтическим предприятиям Украины и предложение путей их решения.

В настоящее время много дискуссионных вопросов вызвал проект постановления Кабинета Министров Украины "О порядке использования в 2007 году средств Государственного бюджета, которые выделяются производителям лекарственных средств для компенсации дополнительных затрат, связанных с изменением ставки акцизного сбора на спирт этиловый", в случае принятия которого погашение долга государства перед фармпроизводителями за 2006 г. будет осуществляться за счет средств, предусмотренных на эти цели в бюджете 2007 г. При этом Кабинет Министров для выхода из сложившейся ситуации предлагает компенсировать производителям акцизный сбор только за те препараты, которые реализуются на внутреннем рынке Украины, отдав предпочтение лекарственным формам не для наружного, а для внутреннего применения, однако в пределах средств, предусмотренных в Государственном бюджете Украины на 2007 г. [1].

По мнению экспертов, это приведет к повышению оптовых цен на соответствующие препараты, которое, в свою очередь, ляжет тяжелым бременем на плечи самых социально незащищенных слоев нашего общества. В среднем стоимость лекарств повысится на 28%, а на некоторые препараты — до 50% [2]. Кроме того, указанные изменения в законодательстве крайне негативно отразятся на конкурентоспособности отечественных лекарственных препаратов, как на внутреннем, так и на внешнем рынке [1].

По мнению автора, для выхода из сложившейся ситуации необходимо: увеличить размеры выплат из бюджета, которые направлены на компенсацию дополнительных затрат фармацевтических производителей на уплату акцизного сбора на этиловый спирт; усовершенствовать механизм компенсации акцизного сбора и ввести нулевую ставку акцизного сбора на этиловый спирт, который используется для производства лекарственных средств.

Література: 1. Устинов А. Акцизный сбор на спирт увеличен // <http://www.dslz.gov.ua> 2. Усатенко П. Это вам, бабушка, корвалол с акцизом // <http://www.google.com/ua>.

© Фунтикова Я. А., 2008

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ

Сьогодні в правовому забезпеченні системи державного фінансового контролю спостерігаються значні перетворення. Це, насамперед, пов'язано з упровадженням нових форм державного фінансового контролю, а саме державного аудиту. Вищим органом державного фінансового контролю взагалі та державного аудиту зокрема є Рахункова палата України, тому розгляд проблем правового забезпечення діяльності Рахункової палати України є досить актуальним.

Метою дослідження є визначення проблеми правового забезпечення діяльності Рахункової палати України і розробка шляхів усунення таких проблем.

Згідно з Законом України "Про Рахункову палату України" Рахункова палата України є постійно діючим органом зовнішнього державного фінансового контролю, підпорядкований і підзвітний Верховній Раді України. Рахункова палата України здійснює свою діяльність самостійно, незалежно від будь-яких інших органів держави. Завданнями Рахункової палати України є: організація і здійснення контролю за своєчасним виконанням витратної частини Державного бюджету України; контроль за фінансуванням загальнодержавних програм; контроль за дотриманням законності щодо надання Україною позик та економічної допомоги іншим країнам; аналіз встановлених відхилень від показників Державного бюджету, підготовка і внесення пропозицій до Верховної Ради щодо усунення цих відхилень, а також щодо вдосконалення бюджетного законодавства; регулярне інформування Верховної Ради України, її комітетів про виконання Державного бюджету України й стану погашення внутрішнього та зовнішнього боргу України, про результати здійснення інших контрольних функцій та ін. [1]. Так, у Законі "Про Рахункову палату України" не вказується, що Рахункова палата України є складовою частиною системи органів державного фінансового контролю, а також чітко не визначено статус і повноваження Рахункової палати України, встановлені Конституцією України [2].

Отже, доцільно внести зміни до Закону "Про Рахункову палату України", в яких необхідно окреслити повноваження, права та обов'язки посадових осіб Рахункової палати при здійсненні ними контрольних функцій, їх незалежність від втручання органів влади, державний захист і гарантії у випадку протиправних дій; передбачити як відповідальність робітників Рахункової палати за об'єктивність перевірок та висновків, так і право підконтрольних організацій на оскарження результатів контрольних заходів і порядок їх оскарження. Закон має включати перелік і порядок застосування засобів впливу за результатами фінансового контролю, зокрема, встановлення адміністративної відповідальності за невиконання порядку проведення операцій з державним майном, нецільове використання засобів на всіх рівнях, позабюджетних фондів за невиконання вимог органів фінансового контролю з усунення виявлених порушень. Ці зміни в діючому законодавстві можуть значно поширити повноваження Рахункової палати щодо: контролю надходження коштів до Державного бюджету; контролю виконання Державного бюджету України; контролю утворення, обслуговування і погашення державного боргу; формування, управління і використання об'єктів права державного майна; контролю використання кредитних ресурсів; здійснення контролю за діяльністю установ банківської системи; контролю за державними цільовими фондами; контролю виконання державного замовлення і державних закупівель та ін. [3].

Таким чином, доцільно закріпити в окремому розділі Конституції України статус Рахункової палати як вищого органу державного аудиту й засади її незалежності, розробити проекти законодавчих та нормативних актів щодо вдосконалення фінансового контролю та адаптації нашого законодавства до міжнародних стандартів, внести відповідні зміни до Закону "Про Рахункову палату України" та запровадити їх в практичну діяльність Рахункової палати України.

Література: 1. Мамишев А. В. Автореферат дисертації з держ. упр.: 25.00.02. – К.: Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, 2005. – 20 с. 2. Закон України "Про Рахункову палату України" від 11.06.1996 р. // www.rada.gov.ua. 3. Іванова І. М. Проблеми створення та розвитку муніципального фінансового контролю // <http://www.niisp.gov.ua>.

АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

У загальному аудиті на підприємстві аудит розрахунків з оплати праці можна відокремити як окремих елемент. Це пов'язано з найбільшою кількістю помилок у даній галузі фінансової діяльності підприємств. Підприємства замовляють не тільки послуги на проведення обов'язкового аудиту, але й перевірки окремих видів діяльності, типів операцій та стану рахунків.

Метою даної статі є визначення підходів до вдосконалення організації та методики аудиту розрахунків з оплати праці та інших виплат робітникам відповідно до останніх змін у трудовому, бухгалтерському та податковому законодавстві, а також посилення значення аудиту у вирішенні сучасних загальнодержавних проблем з оплати праці. Дана тематика була розглянута багатьма науковими діячами. Зокрема, їй присвятили свої праці такі вчені, як О. А. Петрик, Н. М. Шульга, В. В. Скобара та ін.

Завдання аудиту розрахунків з оплати праці та інших виплат робітникам можна вирішити на рівні таких загально визначених в теорії та практики видів аудиту, як внутрішній та зовнішній. Аудит виплат робітникам поєднує в собі елементи фінансового аудиту та аудиту на відповідність, що пов'язано з прямим впливом трудового та податкового законодавства на формування фінансової інформації про зобов'язання з оплати праці. На сучасному етапі розвитку соціально-економічних відносин, пов'язаних з оплатою праці, повинно будуватися на обліку інтересів таких сторін – роботодавець, робітник і держава [1].

Аудит виплат робітникам охоплює практично всі елементи трудових відносин, що пов'язано з необхідністю розширення функцій аудиторів, які вони повинні виконувати в ході перевірок даного питання: збір та оцінка доказів для підтвердження повноти, достовірності та арифметичної точності звітної інформації; перевірка відповідності стверджень та оцінок у фінансових звітах загально встановленим принципам обліку; оцінка ефективності організації і дійсності системи внутрішнього контролю та політики адміністрації підприємства відносно обраних методів і засобів формування інформації у фінансових звітах. Особлива увага приділяється при аудиті виплат працівникам оціночної функції. Це пов'язано зі специфікою діяльності окремих підприємств, різними підходами до організації та розвитку системи трудових відносин та загальнодержавними проблемами в області оплати праці, що повинно відобразитись на завданні аудиторської перевірки.

Аудит виплат робітникам будь-якого підприємства – це складний етап аудиту фінансової звітності, який потребує значних трудових витрат та передбачає постійне ведення роботи, спрямованої на максимальне скорочення часу перевірок без зниження при цьому їх якості.

Слід зазначити, що дослідження цієї статті пов'язане з чітким визначенням предметної області аудиту виплат робітникам, яка складається з фінансової та статистичної інформації стосовно виплат робітникам та пов'язаними з ними начисленнями, утриманнями та розрахунками; даних стосовно витрат з оплати праці та інших виплат робітникам; системи внутрішнього контролю, обліку особистого складу, оперативного та бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці; системи трудових відносин та оплати праці на підприємстві [2].

При здійсненні аудиту розрахунків з оплати праці автором пропонується декілька етапів:

підготовчий етап передбачає розгляд та оцінку діючої на підприємстві системи трудових відносин, вивчення застосованих систем оплати праці і стимулювання, аналіз діяльності кадрової служби підприємства з метою отримання доказів відповідності та ефективності загальної організації оплати праці, обліку та контролю розрахунків з робітниками;

етап детальної перевірки передбачає перевірку, по суті спрямовану на виявлення повноти та точності оцінки обов'язків стосовно виплат робітникам та пов'язаними з ними нарахуваннями за звітний період та правильності віднесення витрат на оплату праці на собівартість, інші витрати підприємства та валові витрати;

заключний етап, на якому систематизується та аналізується виявлення помилок і порушень і визначається їх вплив на достовірність показників фінансової, податкової та статистичної звітності з урахуванням розрахованого рівня сутності помилок.

На заключному етапі, враховуючи загальнодержавну проблему підвищення продуктивності праці, слід проводити загальну оцінку ефективності використання трудових ресурсів та порівняльний аналіз з показниками аналогічних підприємств або кращих у галузях.

Результати перевірки оформлюються аудиторським висновком і звітом для інформування керівництва клієнта [2].

На думку автора, можна зробити такі висновки:

по-перше, розширення функцій і завдання аудиту розрахунків з оплати праці та інших виплат робітникам забезпечить поступовий перехід до впровадження практики виконання зовнішньо-

го операційного аудиту, спрямованого на вирішення проблем, пов'язаних з оплатою та продуктивністю праці на рівні усіх суб'єктів соціально-економічних відносин — держава, підприємство, робітник;

по-друге, удосконалення організаційних аспектів аудиту розрахунків з оплати праці та інших виплат робітникам пов'язано перед усім з поглибленням практики виконання аналітичних процедур на всіх етапах аудиту та визначенням стандартизованих підходів до вибіркового засобів дослідження;

по-третє, методика аудиту розрахунків з оплати праці та інших виплат робітникам повинна бути об'єктом постійної уваги аудитора та наукових робітників, що пов'язано зі змінами в трудовому та податковому законодавстві, широкою варіативністю організації системи оплати праці на окремих підприємствах. Вона повинна постійно переглядатися та поповнюватися для виробітки більш ефективного підходу до перевірки та забезпечення можливості проведення політики регулювання й управління оплатою праці.

Література: 1. Петрик О. А. Аудит: методологія і організація: Монографія. – К.: Б. в., 2003. – 260 с. 2. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту: Навч. посібник / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. – К.: Каравела, 2005. – 560 с.

Кравець А. С.

УДК 331.25 (477)

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку в Україні виникають нові, кожного разу складніші протиріччя в економічній та соціальній сферах. Все частіше першочерговими в наукових і громадських дискусіях стають питання соціального захисту громадян, зокрема їх пенсійного забезпечення, тому що ризики недостатнього фінансування пенсійних програм постійно зростають.

Тематика пенсійної системи, її реформування та удосконалення розглядається багатьма сучасними українськими вченими. Зокрема, їй присвятили свої праці такі вчені-економісти, як М. С. Шаповала, О. В. Коцюба, Ю. Куликов та Н. Михайленко. У своїх роботах вчені висвітили питання побудови збалансованої моделі пенсійної системи для сучасних економічних, демографічних і соціальних умов. Проте проблема вдосконалення системи пенсійного забезпечення потребує подальшого вивчення та наукового обґрунтування, з позиції організаційного та методичного дослідження.

Метою цієї статті є розробка напрямків удосконалення пенсійної системи в Україні.

За результатами дослідження сучасного стану пенсійної системи були виявлені такі проблеми: наявність так званих "пільгових пенсійних законів". Вони хоча й віддзеркалюють реальність, що склалися під час перерозподілу доходів, але наближають суспільство до конфлікту. Рівень диференціації доходів в українському суспільстві досить значний. Причому слід зазначити, що в останні два роки держава позбулася такого суттєвого інструменту перерозподілу, як прогресивне оподаткування фізичних осіб. Існування в Україні "спеціальних пенсійних законів" передбачає можливість отримання пенсій, що значно перевищують максимальну величину заробітку, з якого сплачуються страхові внески [1]. Такий стан речей призводить до ще більшої диференціації доходів у суспільстві та підвищення неефективності солідарної системи.

необґрунтована пенсійна реформа, яка завдасть шкоди так званому середньому класу, більшість якого потрапила у величезний прошарок пенсіонерів із мінімальною пенсією. Більше того, з оформленням пенсій у свої 55 – 60 років висококваліфіковані фахівці, інженери, економісти, лікарі, вчителі, науковці та колишні службовці, котрі повні сил та енергії, можуть і хочуть працювати, автоматично переведені на 0,25 – 0,5 ставки посади, яку вони обіймали раніше чи будуть обіймати. Ще гірший інший бік такого реформування, оскільки вказана категорія працівників не може використовувати своє право на перегляд розміру пенсії тому, що працює на 0,25 – 0,5 ставки.

Зазначені складові вимагають перегляду та удосконалення пенсійної системи України.

На думку автора, наведені наслідки реформування пенсійної системи є суттєвим гальмом у формуванні середнього класу українського суспільства.

Слід зазначити, що для вирішення зазначених проблем автором пропонуються наступні напрямки її вдосконалення:

© Кравець А. С., 2008

фінансова стабілізація пенсійної системи, яка реалізується за допомогою змінення законодавчої бази та розширення бази сплати страхових внесків;
збільшення питомої ваги внесків застрахованих осіб, що дасть змогу поступово зменшити реальні страхові внески роботодавців;
збільшення законодавчої відповідальності, як влади, так і кожного громадянина.

Література: 1. Зайчук Б. О. Система пенсійного забезпечення сьогодні і завтра / Б. О. Зайчук, В. С. Микитенко. – К.: Формат ВПД, 2004. – 46 с.

УДК 657.6

Рогаліна Є. Ю.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ЯКІСТЬ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Актуальність даної теми обумовлена тим, що в процесі формування ринкових відносин зростає потреба в інформації, яка б достовірно відображала майновий стан підприємства, давала змогу користувачам правильно оцінювати та приймати власні виважені рішення.

У процесі формування та інтерпретації показників бухгалтерської фінансової звітності, затвердженої до використання Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, можна стверджувати про недостатнє задоволення інформаційних потреб управління. Успішне вирішення цих проблем значною мірою залежить від рівня їх теоретико-методологічного вивчення й узагальнення, що є науковою основою розробки практичних рекомендацій щодо підвищення якості перевірки звітної інформації та ефективності використання в управлінні.

Основним завданням наукового дослідження є вдосконалення аудиту фінансової звітності підприємства. Проведене дослідження якісного складу інформації бухгалтерської фінансової звітності, змісту, методологічних основ формування звітних показників у напрямку класифікації елементів та методики обчислення основних статей дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення при складанні фінансової звітності.

Проблемою наукового дослідження є те, що система аудиту в Україні знаходиться в процесі розвитку та вдосконалення, що викликає необхідність у створенні системи контролю його якості.

Сьогодні якість вітчизняного аудиту взагалі й аудиту фінансової звітності зокрема викликає багато нарікань: методика перевірки залишається недосконалою і не повністю враховує сучасні наукові надбання, що мають бути покладені в основу розвитку аудиторської практики. Тому потребують вирішення питання контролю за якістю аудиторської перевірки, що можуть здійснювати як зовнішні контролери (Аудиторська палата України, Спілка аудиторів України тощо), так і внутрішні. Системі внутрішнього контролю в аудиторських фірмах поки що не приділяють належної уваги. Отже, є необхідність у створенні більш ефективної системи контролю якості аудиту фінансової звітності [1].

Проаналізувавши наукові та практичні публікації вітчизняних авторів, видно, що сьогодні в Україні помітна єдність у розумінні та тлумаченні сутності, мети і завдань аудиту фінансової звітності. Тому вже на часі відшліфовування методики проведення аудиту, пошуку шляхів підвищення якості аудиторських послуг з перевірки фінансової звітності. Як не прикро, але аналіз практики аудиту фінансової звітності в Україні засвідчує формальний підхід до цієї досить важливої справи. Такий підхід до аудиту фінансової звітності не підвищує якості звітної інформації, а навпаки, штовхає керівництво підприємств, яке заручається позитивними висновками аудиторів на викривлення показників фінансової звітності. Подібний стан не на користь розвитку аудиторської діяльності в Україні. Тому останнім часом фахівці з аудиту — науковці, практики, Аудиторська палата України, професійні організації бухгалтерів та аудиторів — піднімають питання підвищення якості аудиту фінансової звітності шляхом удосконалення методики документального оформлення аудиторських перевірок. Зокрема, на цій проблемі наголошували такі відомі спеціалісти з аудиту та обліку, як О. Петрик, С. Зубілевич, Ф. Бутинець, В. Сопко, та ін. У 2002 р. вийшла у світ розробка групи практикуючих аудиторів Запорізького територіального відділення Спілки аудиторів України "Документування процесу аудиту", в якій автори спробували систематизувати та навести в зручному для використання форматі робочі документи аудитора [2].

Результатом дослідження є вирішення проблеми підвищення якості аудиту фінансової звітності та шляхів її вдосконалення.

Аудит фінансової звітності — нелегкий і трудомісткий процес. Він потребує ретельної та якісної перевірки наявності й використання активів підприємства, джерел їх формування і результатів

господарської діяльності. Отже, є необхідність у створенні більш ефективної системи контролю якості аудиту фінансової звітності.

Можна виділити три основні фактори впливу на якість проведення аудиторської перевірки фінансової звітності:

1. Кваліфікація персоналу аудиторської фірми.
2. Створення внутрішньої документації контролю якості в аудиторських фірмах.
3. Стан внутрішнього контролю фінансової звітності на підприємстві – об'єкті перевірки.

На думку автора, визначальним чинником для забезпечення належного рівня проведення аудиту є професійна компетентність аудитора, його знання законодавчої та нормативної бази, здібності до глибокого аналізу та чіткого формулювання положень, викладених у висновку за результатами перевірки. При цьому автор вважає, що процес аудиту слід організувати таким чином, щоб кожен окремий його етап можна було перевіряти, і здійснювати цю процедуру необхідно незалежно від рівня професійної компетентності виконавців.

Тким чином, однією з причин погіршення якості аудиторської перевірки є шаблонне відношення аудиторів до об'єктів, що перевіряються. Кожний замовник аудиту фінансової звітності, як і інших аудиторських послуг взагалі, має свої особливості, а тому потребує індивідуального підходу до перевірки в рамках діючого законодавства. Відповідно до цього зростає ризик невиявлення і зменшується якість проведення перевірки.

Автор пропонує керівникам аудиторських фірм здійснювати нагляд і контроль над роботою на всіх рівнях; спрямовувати роботу на забезпечення обґрунтованої впевненості в тому, що виконана робота відповідає стандартам якості; постійно проводити моніторинг адекватності й ефективності політики та процедур контролю якості. Забезпечення високої якості аудиту фінансової звітності вимагає включення до перевірки заходів з контролю її якості.

Таким чином, якість аудиту фінансової звітності буде підвищено за рахунок визначення конкретних дій аудитора та замовника під час перевірки.

Міжнародний стандарт аудиту 220 "Контроль якості аудиторської роботи" пропонує аудиторській фірмі для підвищення якості аудиту запровадити політику і процедури контролю якості, що забезпечують проведення всіх аудиторських перевірок відповідно до МСА або відповідно до національних стандартів чи практики. Але, на думку автора, процедури стосовно якості аудиту необхідно використовувати з урахуванням конкретного виду аудиторської перевірки, тобто розробити ці процедури окремо для кожного виду аудиторських послуг. Для повного розуміння якісного проведення аудиторської перевірки необхідно також ознайомити персонал аудиторської фірми з внутрішніми нормативними документами (стандартами) та процедурами стосовно якості роботи фірми.

Отже, вдосконалення контролю якості проведення аудиторської перевірки фінансової звітності сприятиме покращенню іміджу аудиторів.

Література: 1. Янок Д. Аудит фінансової звітності у вирішенні проблеми підвищення якості інформації про фінансові результати діяльності підприємства // Банківська справа. – 2005. – №1. – С. 3 – 8. 2. Гамієнко Л. Якість аудиту фінансової звітності та шляхи її вдосконалення // Фінансовий ринок України. – 2005. – №12(14). – С. 12 – 16. 3. Кулаковська Л. П. Організація та методика аудиту: Навчальний посібник / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. – 3-тє вид. – К.: Каравела, 2006. – 560 с. 4. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: Алеута, 2007. – 954 с.

Семиволос А. В.

УДК 336.226.12

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Питання вдосконалення податкового законодавства та механізму оподаткування житлово-комунального господарства (ЖКГ) в сучасних умовах стає все більш актуальним. Це пов'язано із значним рівнем збитковості підприємств ЖКГ, до якої не в останню чергу призводить недосконалість системи формування тарифів на послуги галузі: до теперішнього часу тарифи на житлово-комунальні послуги не покривають витрат підприємств ЖКГ. Разом з тим частка податків у структурі тарифів є досить високою. Результатом цього є постійне зростання податкової заборгованості підприємств галузі.

© Семиволос А. В., 2008

Важливо відзначити, що в економічній літературі особлива увага звертається на практичні питання оподаткування окремих операцій підприємств ЖКГ. Більш системно проблеми оподаткування підприємств галузі розглянуто в роботах Н. О. Гури [1]. Проте питання щодо особливостей оподаткування діяльності підприємств ЖКГ в умовах реформування даної галузі вивчені ще недостатньо.

Метою статті є визначення основних особливостей діючої системи оподаткування підприємств житлово-комунального господарства та напрямків її вдосконалення.

Підприємства ЖКГ в Україні є платниками податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та державних цільових фондів відповідно до законодавства. Разом з тим держава, враховуючи специфіку діяльності підприємств галузі, особливості складу їх доходів та витрат, надає їм певні пільги та переваги. Так, підприємства мають право: визначати податок на додану вартість з окремих операцій за касовим методом; визначати валовий дохід за датою надходження коштів на поточний рахунок при отриманні коштів (дотації, субсидії малозабезпеченим громадянам та відшкодування пільг окремим категоріям громадян) з бюджету. Дотації та інші види бюджетного цільового фінансування, за якими не виникає операцій поставки, не підлягають оподаткуванню податком на додану вартість. Для підприємств ЖКГ встановлено зменшені нормативи збору за спеціальне водокористування. Крім того, органи місцевого самоврядування надають пільги деяким підприємствам ЖКГ щодо комунального податку та земельного податку. Проте в кожному з регіонів України визначаються різні розміри пільг у частині податків, що зараховуються до місцевих бюджетів. Інші загальнодержавні та місцеві податки й збори підприємства ЖКГ сплачують на загальних підставах. При цьому вони зазнають впливу як у зв'язку із частими змінами окремих норм законодавства, так і випадками виникнення протиріч у трактуванні таких норм. Особливо це стосується підприємств з регульованими тарифами.

При здійсненні оцінки рівня податкового навантаження на підприємства ЖКГ необхідно враховувати, що багато з них є монополістами, а тому повинні сплачувати до бюджету встановлений відсоток від суми перевищення розрахункової величини фонду оплати праці.

Підприємства ЖКГ використовують як загальну, так і спрощену системи оподаткування. Стосовно спрощеної системи оподаткування в останні роки спостерігається тенденція переходу з оподаткування за ставкою 10% на ставку 6% у зв'язку з введенням обов'язкової реєстрації які платника податку на додану вартість суб'єктів, обсяг оподатковуваних операцій яких за останні 12 місяців перевищив 300 тис. грн. Це також ускладнило ситуацію із погашенням податкових зобов'язань відповідних підприємств ЖКГ.

Аналіз особливостей діючої системи оподаткування підприємств ЖКГ показав, що вони не відображають всієї специфіки функціонування таких підприємств. Підвищення тарифів у сфері ЖКГ за рахунок зростання частки податків у них, призводить до штучного підвищення рівня збитковості підприємств галузі. Тому було б доцільно в період реформування відносин у сфері ЖКГ знизити рівень податкового навантаження для підприємств, для яких встановлено регульовані тарифи.

Література: 1. Гура Н. О. Проблеми оподаткування підприємств житлово-комунального господарства // Фінанси України. – 2006. – №11. – С. 34 – 42. 2. Закон України "Про податок на додану вартість" від 03.04.1997 №167 (із змінами) // <http://www.rada.kiev.ua>. 3. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 22.05.1997 р. №283/97-ВР (із змінами) // <http://www.rada.kiev.ua>.

УДК 657.6:65.017.3

Волковський А. Ю.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

НЕОБХОДИМОСТЬ АУДИТА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ МАЛОГО БИЗНЕСА

С переходом України к рыночной экономике существенно возросла значимость аудита как формы независимого контроля. Аудит стал востребованным всеми субъектами хозяйствования. Для одних он обязательный, для других — инициативный, однако заинтересованность в нем с каждым днем возрастает. Применительно к малым предприятиям аудит не является обязательным, но, учитывая значимость деятельности таких предприятий в развитии экономики Украины в нынешних условиях хозяйствования, следует отметить, что проведение аудита позволяет не только проверить правильность ведения учета и составление отчетности, но и выявить скрытые резервы, разрабо-

© Волковський А. Ю., 2008

тять пропозицію по оптимізації господарської діяльності. По тому дослідження в даному напрямку заслуговують уваги і є актуальними.

Розглядаючи теоретичні роботи учених-економістів, які займаються вивченням питань аудиту на підприємствах малого бізнесу, необхідно відзначити таких: Л. О. Андриєц, С. М. Орлов, М. І. Павлов.

Основними завданнями наукового дослідження є розгляд теоретичних аспектів необхідності проведення аудиту на підприємствах малого бізнесу.

Результатом дослідження – спроба автора дати визначення сутності поняття "стратегічний аудит" на підприємствах малого бізнесу на основі аналізу існуючих визначень різними авторами-дослідниками наступних складових досліджуваного поняття: "внутрішній аудит", "зовнішній аудит".

Розглядаючи "стратегічний аудит" як важливий компонент в розвитку підприємств малого бізнесу, слід відзначити, що від проведення якісного аудиту залежить не тільки фінансовий стан підприємства, але і економіка країни в цілому, так як підприємства малого і середнього бізнесу виробляють більшу частину всіх товарів і послуг, виготовлюваних в Україні.

Стратегічний аудит охоплює збір важливої інформації, яку включає свідчення, використовувані при розробці конкретних цілей, і стратегії бізнесу [1, с. 54].

Аудит складається з двох основних частин: внутрішнього і зовнішнього аудиту. Зовнішній аудит, або аудит маркетингової середовища, досліджує макросереду і середовище задачі компанії. Внутрішній аудит – всі аспекти діяльності компанії. Він включає всі основні операції, які виконуються в процесі руху товарів і послуг через організацію: матеріально-технічне постачання, виробництво, відправка продукції, продаж, маркетинг і післяпродажне обслуговування [2, с. 68].

Додатково до перерахованих процесів аудит поширюється на так звану підтримуючу діяльність, від якої залежить основна діяльність компанії: укладання контрактів по закупкам, розвиток технологій, управління персоналом і інфраструктура організації. Все це знаходиться за межами традиційного маркетингової діяльності, але маркетингова стратегія залежить від всіх перерахованих складових [3, с. 35].

Проведення якісного аудиту дозволить підприємству уникнути різних витрат, пов'язаних з виправленням помилок, якщо порушення будуть виявлені в ході державної перевірки.

Література: 1. Андриєц Л. О. Розвиток малого бізнесу // Фінансовий контроль. – 2007. – №3. – С. 10 – 11.
2. Барышников Н. П. Організація і методика проведення загального аудиту. – М.: 2005. – 240 с.
3. Подольський М. Аудит. – М.: ЮНІТИ, 2006. – 364 с.

Шелехань О. Ю.

УДК 657.633:336.711

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

НЕОБХІДНІСТЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Кредитна система України перебуває в стадії змін. З метою підвищення економічної ефективності та покращення механізму розподілу ресурсів державою створюються в економіці умови відкритості ринкової дисципліни, банки отримують більшу самостійність. Щоб утриматись у сучасних умовах та досягти позитивних економічних результатів, керівники банків повинні перетворитись у підприємців, своєчасно реагуючих на зміни економічних умов. Це стає неможливим без посилення внутрішнього контролю за якістю банківської діяльності.

У сучасних умовах у суспільстві спостерігається політична нестабільність, яка може призвести до нестабільності в економіці та банківській системі, тому керівники комерційних банків повинні подбати про стабільність їх функціонування, що, у свою чергу, передбачає укріплення системи внутрішнього аудиту.

Проблемою внутрішнього аудиту займаються багато вчених-економістів: Чарльз Т. Хонгрэн, Дж. Лоббек, А. Арэнс, та аудиторів: О. А. Мазур [1], А. М. Богун та ін.

Основним завданням наукового дослідження є розгляд теоретичних аспектів діяльності системи внутрішнього аудиту в діяльності банків.

З метою забезпечення надійності, законності, ефективності, а також безпеки банківських операцій та діяльності кожен комерційний банк повинен мати внутрішній механізм, який захищає

© Шелехань О. Ю., 2008

від потенційних помилок втрат і різноманітних порушень. Саме цю роль і виконує внутрішній аудит. Плануючи свою діяльність, служба внутрішнього аудиту банку керується Законом України "Про банки і банківську діяльність", зосереджує свою увагу на таких видах діяльності, при виконанні яких найчастіше виникає бізнес-ризик [2].

При цьому внутрішній аудит не тільки забезпечує детальну всебічну перевірку фінансово-господарської діяльності, але й розробляє пропозиції оптимізації господарської діяльності, вдосконалення системи внутрішнього контролю, раціоналізацію видатків та збільшення прибутку, різні консультаційні послуги для керування. Виконуючи перевірки за різними напрямками діяльності і компетентно системно вивчаючи та оцінюючи роботу компанії, опираючись на достовірну інформацію, внутрішній аудит надає внутрішнім користувачам обумовлені пропозиції для прийняття управлінських рішень.

Отже, система ефективного внутрішнього аудиту – це важлива складова управління комерційним банком, яка є основою безперебійного його функціонування. Дієві заходи внутрішнього контролю сприяють виконанню головних завдань банку, досягненню ним стратегічних та оперативних цілей. Така система спонукає співробітників банку дотримуватися чинного законодавства та нормативних актів, а також розроблених банком політики, планів, внутрішніх правил і процедур, вчасно виявляти та знижувати ризик непередбачених витрат.

Література: 1. Мазур О. А. Комплаєнс в системі внутрішнього аудиту банків // Аудитор України. – 2007. – №10(116). – С. 23 – 28. 2. Дідук М. С. Планування діяльності служби внутрішнього аудиту // Аудитор України. – 2006. – №9(71). – С. 16 – 19.

УДК 336.226

Чуприна Л. В.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ НЕМАТЕРИАЛЬНЫХ АКТИВОВ

В современных условиях хозяйствования особое место принадлежит налогам как одному из главных координационных рычагов государства. В основе развития налоговой системы лежит ее организационное, методическое и правовое обеспечение, которое на данном этапе своего развития характеризуется множеством неточностей и противоречий. При этом особый интерес представляет налогообложение нематериальных активов.

Исследованию проблемы налогообложения нематериальных активов уделяли внимание такие специалисты, как Н. Кучерявенко, А. Фурман, Г. Ісаншина и др. Однако в большинстве опубликованных работ вопросы правового обеспечения налогообложения нематериальных активов освещены фрагментарно.

Важность указанной проблемы указывает на актуальность выбранной темы исследования.

Целью данной статьи является выделение проблем в правовом обеспечении налогообложения нематериальных активов.

В результате проведенного исследования автором были выявлены некоторые неточности в правовом обеспечении налогообложения нематериальных активов, которые заключают в некорректности применения терминологического аппарата понятия "нематериальный актив". Так, согласно ст. 1 Закона Украины "О налогообложении прибыли предприятий" нематериальный актив – это объект интеллектуальной, в том числе промышленной, собственности, а также другие аналогичные права, признанные в порядке, установленном соответствующим законодательством, объектом права собственности плательщика налога [1]. Из определения следует, что нематериальными активами являются объекты интеллектуальной собственности. Однако при этом говорить об объектах интеллектуальной собственности как о ресурсах или активах можно только в случае их воплощения в материальную форму и только в отношении объектов авторского права, которые в ст. 433 ГКУ названы произведениями [2]. Без наличия указанных условий объект не может считаться активом. Из этого следует, что объекты интеллектуальной собственности названы правами ошибочно.

Кроме того, спорным является вопрос о том, какие права могут быть аналогичны объектам интеллектуальной собственности. Следует отметить, что гражданское законодательство таких аналогий не содержит. По мнению автора, под этим следует понимать другие права, которые согласно правилам бухгалтерского учета отнесены к нематериальным активам (права пользования природными ресурсами, права пользования имуществом и т. п.). Но при этом возникает затруднение с

признанием таких прав объектом права собственности налогоплательщика, как того требует определение термина "нематериальный актив", рассмотренное выше.

Таким образом, исследование показало, что одной из основных проблем правового обеспечения налогообложения нематериальных активов является неточное определение терминов, что в свою очередь может привести к нарушениям действующего законодательства. Сложившаяся ситуация требует совершенствования нормативно-правовой базы, которой регулируется налогообложение нематериальных активов.

Література: 1. Закон Украины "О налогообложении прибыли предприятий" в редакции от 22.05.97 г. №283/97-ВР // www.liga.net. 2. Гражданский кодекс Украины от 16.01.03 г. №435-IV // www.liga.net.

Калашник М. В.

УДК 336.225.6

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ НАДАННЯ ПІЛЬГ З ПДВ

У сучасній економічній науковій літературі центральне місце в багатьох дослідженнях посідають проблеми, пов'язані із застосуванням ПДВ. Зокрема їм присвятили своїй праці такі вчені, як В. Л. Андрущенко, В. В. Буряковський, В. П. Вишневський, П. Т. Гега, А. Л. Даниленко, О. Д. Данілов, М. П. Кучерявенко, І. О. Луніна, Н. П. Фліссак, О. І. Шитря та багато інших. Проте питання використання пільг з податку на додану вартість здебільшого розглядаються фрагментарно. Так, практично не вивчається ефективність застосування пільг з податку на додану вартість та не оцінюється раціональність їх використання. Крім того, недостатня відпрацьованість механізму контролю надання пільг з ПДВ призводить до відволікання обігових коштів підприємств та створює деякі напруження при виконанні бюджету.

Метою даної статті є визначення основних напрямків удосконалення діючого контролю надання пільг з ПДВ.

Досліджуючи роботи вітчизняних вчених, автором було визначено, що головною проблемою при контролі надання пільг з податку на додану вартість є їх надмірна кількість з тенденцією до збільшення, що зумовлює нерівномірний розподіл податкового тиску, розмиває податкову базу, відкриває додаткові можливості для зловживань і взагалі суперечить сутності ПДВ як універсального акцизу [1]. Крім того, на думку автора, використання пільг з ПДВ ускладнюється і тим, що до них можуть відноситися операції, які не створюють додану вартість. При цьому невизначеність з тим, які правила податкової бази варто вважати нормативними, а які – відхиленням від норми, стає причиною неможливості всебічного аналізу об'єму отриманих платником податку пільг.

Наслідками зазначених недоліків є: несвоєчасне повернення ПДВ експортерам; необхідність виплати величезних сум відшкодування, які через надмірний обсяг експорту по відношенню до ВВП і випереджаюче зростання вимог відшкодування порівняно з надходженнями ПДВ, стають обтяжливими для бюджету; нерациональний розподіл податкового тиску внаслідок необґрунтовано широкої кількості звільнень від податку, значна кількість зловживань платників податку при користуванні пільгами і формуванні податкового кредиту.

Приймаючи до уваги досвід як вітчизняної, так і зарубіжної практики для вдосконалення контролю надання пільг з ПДВ, автором пропонується:

визначити, що зобов'язання з ПДВ і право на податковий кредит повинні виникати тільки за умови фактичного руху товарно-матеріальних цінностей (для зобов'язань — за умови їх відвантаження, а для кредиту — за умови їх оприбуткування на підприємстві);

перейти до порядку, згідно з яким держава відшкодовує з бюджету ПДВ платникам тільки при експорті продукції (включаючи її транспортування);

скоротити перелік операцій, звільнених від цього податку;

систематизувати податкові пільги відповідно до діючої бюджетної класифікації України, тобто згрупувати надані податкові пільги з ПДВ за характером пільг з точки зору визначення, чи є вони втратами бюджету.

Література: 1. Гега П. Т. Основи податкового права. Навчальний посібник / П. Т. Гега, Л. М. Доля. — К.: Знання, 2003. — С. 29 — 30.

© Калашник М. В., 2008

МЕТОДИКА АУДИТУ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

У загальному вигляді сутність проблеми полягає в розробці новітніх методик організації аудиторських перевірок, якими вважаються "ноу-хау" аудиторських фірм та обґрунтування ефективності використання в аудиті сучасних методів, зокрема вибіркової перевірки (аудиторської вибірки), для внутрішньогосподарського обліку, оцінки, аналізу та прогнозування дієвості внутрішніх резервів підприємств, що є результатом раціонального використання виробничих ресурсів і фінансово-господарської діяльності.

Ефективність фінансової діяльності як економічне середовище формування та мобілізації внутрішніх резервів перебуває під постійним впливом і контролем великої кількості служб підприємства і залежить від правових, організаційних, управлінських та інших чинників.

Ефективність функціонування системи виявлення та використання внутрішніх резервів (ВВВР) безпосередньо залежить від відпрацьованості параметрів обліку впливу факторів на показники використання внутрішніх резервів і результативності їх практичного прояву. Через багато причин склалося так, що в проведенні перевірки механізму інформаційного забезпечення ВВВР увага переважно або певною мірою зосереджується на відслідковуванні тих чи інших кількісних показників при недооцінці вивчення якісних і структурних показників, умов та обставин, чому вони сформувалися саме такими, а також інформаційного забезпечення процесів, явищ і тенденцій, які при цьому проявляються. Аналіз останніх наукових публікацій [1 – 5], в яких здійснені спроби розв'язання цієї проблеми та на які спираємося, показує, що застосування вибірок допомагає аудиторам працювати ефективніше, а також належно обґрунтувати свої висновки.

У міжнародній практиці найбільші аудиторські компанії переважно використовують так званий "конверсний контроль". Він базується на непараметричній вибірковій статистиці, тобто синтезі динамічних нормативів та оцінці траєкторії розвитку будь-якої системи, зокрема ВВВР.

Визначити суттєві характеристики вибірки на практиці дуже складно. Під цим розуміють: скорочену назву вибіркового спостереження; способи відбору й аналізу вибірових даних для оцінки стану всієї статистичної сукупності, що спостерігається;

характеристики власне вибіркової сукупності тощо.

Аудитор часто користується найпростішим (елементарним) видом вибірки. Однак на основі такого вибіркового спостереження теж можна обґрунтувати аудиторські докази. Статистична вибірка, безумовно, має переваги порівняно з проведенням підприємством суцільної перевірки всіх облікових записів документів (реєстрів) тощо, зокрема: більш висока оперативність; застосування в умовах, які виключають можливість суцільного спостереження: можливість значного розширення методики аудиту; підвищення якості аудиторських доказів; здешевлення аудиту і підвищення його якості.

В аудиті застосовують різні методики вибіркового спостереження. Головними є методи кількісних та якісних вибірок. За допомогою кожного з цих методів можна організувати вибірку як нестатистичну або як статистичну. В міжнародній аудиторській практиці прийнято окремо використовувати монетарне кількісне вибіркове спостереження, що дозволяє поєднувати методики кількісного та якісного вибірових спостережень. Воно застосовується згідно з міжнародними стандартами аудиту.

Автором вперше зроблена спроба вивчити невирішені раніше аспекти загальної проблеми, зокрема визначення ролі аудиторської вибірки в дослідженні функції розвитку системи ВВВР, динамічних нормативів і статистичної методологічної оцінки досягнення системою кількісних та якісних показників на підставі ефективного використання внутрішніх ресурсів підприємства, синтез динамічного нормативу кількісного показника використання цих резервів, що дозволить перейти від кількісного до структурно-динамічного критерію оцінки траєкторії розвитку системи ВВВР.

Методика аудиту, побудована на скалярній оцінці розвитку системи ВВВР за допомогою таких критеріїв, надає нового змісту аудиторським свідченням. Використовуючи згадану методику, аудитор може оцінити стратегію розвитку підприємства, спрямовану на максимальне ВВВР, провести стратегічний аудит.

У результаті дослідження автор дійшов висновку, що ефективність системи ВВВР залежить від ефективності здійснення кожної окремої її складової, в тому числі аудиторського контролю, який забезпечує об'єктивне вивчення причин і тенденцій траєкторії системи управління внутрішніми резервами, їх обліково-аналітичного інформаційного обґрунтування та забезпечення.

Подальші наукові розвідки в цьому напрямку стосуватимуться відстеження дії конкретних функцій управління системою ВВВР на підприємстві (планування, регулювання, обліку, аналізу, контролю) та їх інформаційного забезпечення. В цьому зв'язку необхідно продовжити дослідження принципів побудови обліково-аналітичних систем, багатовекторної характеристики показників використання внутрішніх резервів тощо.

Література: 1. Чумаченко Н. Г. Экономический анализ и управление производством. – К.: КИНХ, 1969. – 102 с. 2. Рудницький В. С. Методологія і організація аудиту. – Тернопіль: Економічна думка, 1998. – 192 с. 3. Мех Я. В. Інформаційне забезпечення управління внутрішніми резервами підприємства (методологія і організація): Монографія. – Тернопіль: Синтез-поліграф, 2003. – 340 с. 4. Мех Я. В. Облік і аналіз внутрішніх резервів промислового підприємства. – К.: НМК ВО, 1990. – 144 с. 5. Мех Я. В. Обліково-аналітична інформація в управлінні внутрішніми резервами (на прикладі підприємств промисловості України): Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 554 с.

Павлюк В. І.

УДК 657.633

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЯ СЛУЖБИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах перед керівниками підприємств постають завдання прогнозування, оцінки ризиків і створення ефективної системи управління ними. У цих умовах зростає роль системи внутрішнього аудиту.

Введення в організаційну структуру вітчизняних підприємств служби внутрішнього аудиту є новим і недостатньо дослідженим явищем. Однією з передумов ефективної роботи підприємств є правильна організація роботи служби внутрішнього аудиту та правильно підібрана її організаційна структура. Мається на увазі, що потрібно не лише створити такий підрозділ чи службу, а ще й підібрати найбільш вдалий і правильний варіант її побудови та підпорядкованості.

Саме аналіз найбільш відомих організаційно-структурних варіантів побудови служби внутрішнього аудиту, виявлення їх недоліків та переваг, а також виділення найбільш "вдалої" структури і є метою даної статті.

Питання організації служби внутрішнього аудиту досліджували вітчизняні науковці, зокрема Н. Дорош, О. Кіреєв, В. Рудницький, А. Ткаченко, а також П. Денчук, В. Рожелюк, О. Нетикша, В. Савчук та ін.

Проаналізувавши бачення цих авторів, можна згрупувати різні варіанти побудови служби внутрішнього аудиту таким чином:

служба внутрішнього аудиту може існувати як самостійна структура з підпорядкуванням раді директорів або директору організації;

поділеною на дві складові з підпорядкуванням контрольно-ревізійному напрямку – головному бухгалтеру, та експертно-аналітичному – генеральному директору або заступнику генерального директора з економічних питань;

існує також варіант повного підпорядкування даної служби головному бухгалтеру з одночасним її відокремленням у структурі бухгалтерії;

обов'язки контрольно-ревізійного напрямку може також виконувати головний бухгалтер, а питання управлінського аудиту відповідно до їх виникнення вирішувати з допомогою незалежних аудиторів зі сторони.

Зарубіжні практики залежно від потреб керівництва та інших чинників рекомендують використовувати такі варіанти:

1. Створення відділу внутрішнього аудиту як невід'ємного елемента організаційної структури підприємства. В даному випадку внутрішні аудитори є співробітниками компанії. Однак практика функціонування таких підрозділів за кордоном свідчить, що в багатьох випадках їх персонал не володіє тими навичками та знаннями, які необхідні для надання послуг, передбачених внутрішнім аудитом.

2. Укладання угод на здійснення послуг з внутрішнього аудиту із незалежними компаніями. При цьому компанія отримує послуги високого рівня, а також забезпечується гнучкість щодо кількості спеціалістів, необхідних для виконання специфічних.

3. Стратегічне партнерство. Це новітня (сучасна) концепція організації системи внутрішнього аудиту, яка була розвинена партнером Департаменту послуг внутрішнього аудиту компанії Ernst

© Павлюк В. І., 2008

& Young Г. Мартіном у 1996 р. Організація функцій внутрішнього аудиту відповідно до зазначеного підходу передбачає відбір найманих працівників "зі сторони" для виконання завдань, які внутрішня служба не в змозі виконати. Зарубіжні практики зазначають, що така форма організації праці внутрішніх аудиторів забезпечує більшу вигоду для підприємства, аніж аутсорсинг. Тісна співпраця аудиторів дає можливість "штатним" аудиторам отримувати від них додаткові знання [1].

П. Денчук і В. Рожелюк вважають, що найефективнішим є варіант єдиної системи забезпечення економічною інформацією з підпорядкуванням головному бухгалтеру як особі, в безпосередній обов'язки якої входить формування економічної інформації про господарюючий суб'єкт шляхом обліку, контролю та аналізу, хоча він і не наділений розпорядчими повноваженнями в частині управління виробничою діяльністю [2]. Але автор мусить не погодитись з цією думкою.

На думку автора, найбільш раціональною формою існування служби внутрішнього аудиту на підприємстві є її незалежне від бухгалтерії існування. Тобто така служба повинна підпорядковуватися безпосередньо керівнику підприємства, аби на неї не здійснювався вплив з боку співробітників. Згадані вище автори вважають, що в такому випадку збільшиться термін процедури отримання оперативної інформації [2]. Але якщо створити на підприємстві локальну мережу і забезпечити доступ до бухгалтерських даних як самої бухгалтерії, так і відділу внутрішнього аудиту, то затрати часу на отримання необхідних даних будуть мінімальними. В даному випадку не йде мова про розголошення підприємницької таємниці, а лише про вільний доступ двох відокремлених підрозділів. Ця служба повинна також мати взаємоз'язки з іншими службами та відділами, з метою забезпечення оперативності її роботи. Тому слід чітко визначити місце відділу внутрішнього аудиту в організаційній структурі, що наведено на рисунку.

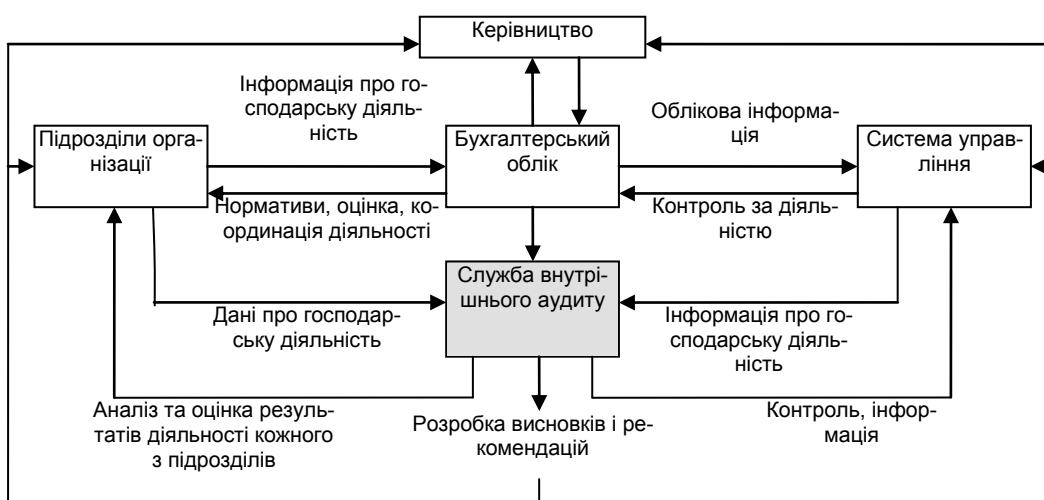

Рис. Місце служби внутрішнього аудиту в управлінській інформаційній системі

Для того щоб ефективно виконувати свої функції, в процесі збирання інформації служба внутрішнього аудиту повинна враховувати і вивчати існуючу на підприємстві систему інформаційних потоків. Це одна з передумов, що забезпечує інтегральну взаємодію служби внутрішнього аудиту з іншими підсистемами управління, без чого неможливо конструктивно вирішувати проблеми ефективної організації служби внутрішнього аудиту як підсистеми управління.

Слід перейти до розгляду структури служби, яку кожне підприємство може регулювати відповідно до своїх потреб.

Структура служби може бути створена залежно від спеціалістів, які входять до її складу (продаж, фінанси, виробництво, оподаткування, розвиток та ін.), або може бути орієнтована на структуру підприємства (головний офіс, дочірне підприємство, філії, іноземні представництва та ін.). Важливо, щоб у службі було досягнуто правильне співвідношення загального досвіду, знань у конкретній галузі, професійної аудиторської компетентності і технічних навичок, необхідних для виконання планів аудиту. Мається на увазі, що в структурі може працювати команда різнофахових спеціалістів, котрі б підпорядковувалися керівнику відділу.

Існує й інша схема організації служби внутрішнього аудиту, яка є ефективною в компанії з підрозділами, які працюють у різних напрямках діяльності. Керівництву таких великих холдингів необхідна інформація не лише щодо додержання внутрішньої політики підприємства в частині правильності ведення обліку. Його цікавлять питання ефективної організації бізнес-процесів, використання фінансових ресурсів та їх потоків, ефективності та економічності діяльності, напрямки розвитку кожного із видів діяльності. Для виконання функцій внутрішнього аудиту потрібно створити в межах служби внутрішнього аудиту відділи, які відповідатимуть за поставлені перед ними завдання, або в розрізі напрямів діяльності, які організовано на підприємстві (виробництво певного виду продукції, надання послуг).

У будь-якому випадку при організації роботи служби внутрішнього аудиту керівництво підприємства має чітко визначити і довести до відома керівника служби, а також співробітників – спеці-

алістів служби про їх підпорядкованість і підзвітність. Усі зазначені аспекти повинні бути відображені в Положенні про відділ внутрішнього аудиту, яке в розвинених країнах називають статутом відділу внутрішнього аудиту [3].

Підбиваючи підсумки, підкреслимо, що внутрішній аудит підприємства повинен мати комплексний, конструктивний та незалежний характер. Тому особливу увагу слід звернути на забезпечення максимально можливої незалежності внутрішнього аудиту з метою надання йому можливостей для формування найоб'єктивнішої інформації про всі сторони і напрямки діяльності підприємства, проведення аналізу та надання цих матеріалів особам, які приймають господарські рішення на різних рівнях управління. І саме тому найефективнішою організаційно-структурною побудовою системи внутрішнього аудиту на підприємстві, автор вважає її існування як самостійної структурної одиниці з підпорядкуванням керівнику. Тому що саме за таких обставин результати діяльності служби будуть найоб'єктивнішими та продуктивними.

Література: 1. Негикша О. Організація служби внутрішнього аудиту та її роботи на підприємстві // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – №7. – С. 61 – 65. 2. Денчук П. Організаційно-структурні особливості побудови служби внутрішнього аудиту на підприємстві / П. Денчук, В. Рожелюк // Аудитор України. – 2003. – №15(33). – С. 30 – 32. 3. Савчук В. Внутрішній аудит у системі корпоративного управління підприємством // Економіка України. – 2004. – №5. – С. 50 – 55.

Овчинникова Ю. С.

УДК 657.633(477)

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

НЕОБХОДИМОСТЬ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Усиление интереса к внутреннему аудиту возникло вместе с началом теоретических исследований проблем контрольного процесса в условиях усложнения бизнеса под влиянием глобализации экономического развития.

На сегодняшний день внутренний аудит является одним из немногих доступных и в то же время недооцененных ресурсов, правильное использование которых может повысить эффективность компании. Наличие внутреннего аудита становится весьма актуальным для собственников-управленцев, которые отходят от непосредственного ведения дел на фирме, передавая бразды правления в руки профессиональных менеджеров.

Целью написания данной статьи является анализ необходимости внедрения внутреннего аудита на отечественных предприятиях, определение его роли, функций и задач.

Анализ последних исследований и публикаций свидетельствует о том, что на сегодня существуют различные подходы к определению роли, функций и задач внутреннего аудита [1].

Международный институт внутренних аудиторов дает следующее определение внутреннего аудита: "Внутренний аудит есть деятельность по предоставлению независимых и объективных гарантий и консультаций, направленных на совершенствование деятельности организации. Внутренний аудит помогает организации достичь поставленных целей, используя систематизированный и последовательный подход к оценке и повышению эффективности процессов управления рисками, контроля и корпоративного управления" [2].

Рассматривая вопрос о форме организации службы внутреннего аудита на конкретном предприятии, следует отметить, что этот вопрос должен решаться собственником или руководителем в зависимости от целей и задач, поставленных перед этой службой. В любом случае служба внутреннего аудита должна быть укомплектована профессионально пригодными, квалифицированными кадрами, которые в состоянии выполнять возложенные на них функциональные обязанности. Гораздо важнее то, какое место занимает служба внутреннего аудита в организационной структуре предприятия, так как от этого во многом зависит степень объективности результатов ее деятельности. Главный признак, по которому внутренний аудит отличают от внешнего, состоит в том, что он зависим, то есть подчинен той фирме, в которой он осуществляется. Тем не менее, объективность внутреннего аудита обеспечивается степенью его независимости в организационной структуре управления предприятием. Это требование к внутреннему аудиту, как правило, обеспечивается тем, что он подчиняется и обязан представлять отчеты только назначившему его руководству или собственникам и независим от руководителей проверяемых филиалов предприятия, структурных подразделений, органов внутреннего контроля и т. п. [3].

© Овчинникова Ю. С., 2008

Современный внутренний аудит способен и должен выполнять разнообразные и масштабные задачи. По мнению автора, наиболее важными являются следующие:

1. Оценка системы внутреннего контроля в части достоверности информации, соблюдения законодательства, сохранности активов, эффективности и результативности деятельности отдельных операционных и структурных подразделений.

2. Анализ и оценка эффективности системы управления.

3. Оценка соответствия системы корпоративного управления компании принципам корпоративного управления.

Функции внутреннего аудита должны определяться руководством или собственником предприятия в зависимости от содержания и специфики деятельности предприятия, объемов показателей финансово-экономической деятельности, сложившейся системы управления предприятием, а также от состояния внутреннего контроля. Автор предлагает выделить ряд типовых функций, присущих внутреннему аудиту, независимо от особенностей деятельности предприятия, на котором он осуществляется:

1) проверка систем бухгалтерского учета и внутреннего контроля, их мониторинг и разработку рекомендаций по улучшению этих систем;

2) проверка бухгалтерской и оперативной информации;

3) проверка соблюдения законов и других нормативных актов, а также требований учетной политики, инструкций, решений и указаний руководства или собственников;

4) проверка деятельности различных звеньев управления предприятием;

5) оценка эффективности механизма внутреннего контроля, изучение и оценку контрольных процедур в филиалах, структурных подразделениях предприятия;

6) проверка наличия, состояния и обеспечения сохранности имущества предприятия;

7) работа над специальными проектами и контроль за отдельными элементами структуры внутреннего контроля;

8) оценка используемого предприятием программного обеспечения;

9) разработка и представление предложений по устранению выявленных недостатков и рекомендаций по повышению эффективности управления.

В заключение следует отметить, что на сегодняшний день складываются благоприятные условия для того, чтобы внутренний аудит продемонстрировал свои широкие возможности и доказал свою необходимость как собственникам, так и менеджменту компаний. Наличие эффективного внутреннего аудита становится критичным для успешного развития компании в условиях быстрых изменений внешней среды, повышения сложности процессов управления, разделения функций владения и управления бизнесом. Таким образом, внутренний аудит является надежной гарантией предотвращения необоснованных и незаконных действий работников предприятия, снижения риска принятия неправильных и неэффективных управленческих решений.

Література: 1. Сонин А. Зачем компании внутренний аудит // Менеджмент и менеджер. – 2006. – №7 – 8. – С. 7 – 8. 2. Белоусов А. Внутренний аудит: перспективы развития и методика организации на предприятиях Украины // Бухгалтерский учет и аудит. – 2001. – №2. – С. 14 – 16. 3. Сухарева Л. Внутренний аудит в системе финансового контроля // Бухгалтерский учет и аудит. – 2003. – №3. – С. 17 – 18.

УДК 657.422.7

Костенко А. С.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

АУДИТ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАПАСАМИ

Методичні розробки у сфері аудиту розглядаються в ряді зарубіжних і вітчизняних робіт. Цим питанням присвячені роботи: Е. А. Аренса, Н. Т. Білухи, Б. Ф. Усача, однак у літературі питанням комплексного підходу до тематичного аудиту, а саме аудиту операцій із запасами, приділено недостатньо уваги, що обумовлює вибір напрямку та актуальність дослідження.

Сьогодні розвиток аудиту в Україні потребує подальшої розробки та вдосконалення нормативної та теоретико-методологічної бази. Одним із напрямів удосконалення методологічної бази є розробка тематичного аудиту, що базується на комплексному підході до його проведення. Розробка комплексної моделі аудиту операцій із запасами є складовою частиною тематичного аудиту.

Метою дослідження, результати якого викладені в даній статті автора, є розробка методології тематичного аудиту операцій із запасами.

Автором запропонована комплексна модель тематичного аудиту операцій із запасами, яка об'єднує проведення різних операцій із запасами, що здійснюється на підприємстві. Це дозволяє

одночасно провести аудит блоку різноманітних питань, які характеризують діяльність підприємства за звітний період з різних боків й одержати сукупний результат аудиту діяльності підприємства.

Модель аудиту операцій із запасами, запропонована автором, наведена на рисунку. Модель включає сукупність напрямів аудиторських робіт відповідно до певних контрольних функцій: операційний аудит, аудит на відповідність, аудит податкової звітності, аудит фінансової звітності.

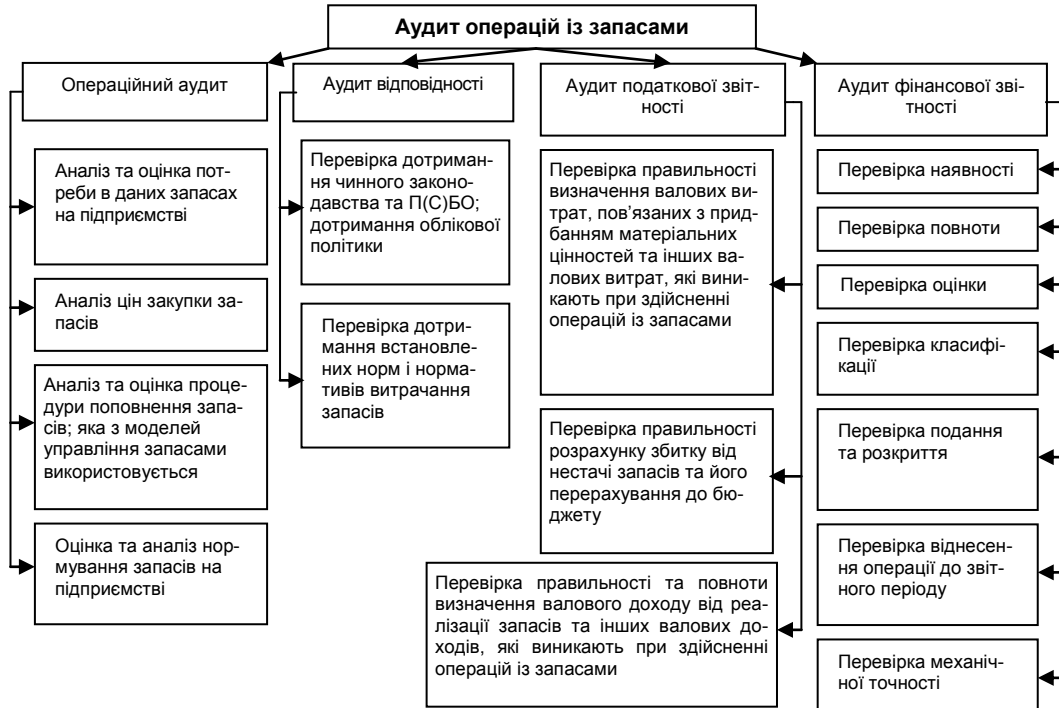

Рис. Модель аудиту операцій із запасами

У запропонованій моделі одним із напрямків аудиторських робіт є проведення операційного аудиту запасів. Е. А. Аренс дає визначення операційного аудиту як "перевірки будь-якої частини процедур та методів функціонування господарської системи з метою оцінки продуктивності та ефективності" [1]. Українські вчені дають таке ж визначення цьому напрямку аудиту. Автор статті пропонує визначення операційного аудиту запасів як "перевірки процедур надходження запасів і методів встановлення потреби в запасах, оцінки заміни запасів на дешевий адекватний замінювач, оцінки нормування запасів з метою підвищення ефективності їх використання".

По-перше, необхідно оцінити, чи всі запаси, що закуповуються на підприємстві, мають цільове використання. По-друге, необхідно порівняти ціну закупки запасів на даному підприємстві з мінімальною ціною, яку можна заплатити на ринку. По-третє, проаналізувати, як в системі поповнюються запаси. По-четверте, необхідно оцінити обґрунтованість розрахунку норм запасів, які використовуються при спрямуванні їх у виробництво. Всі ці напрямки робіт проводяться з метою оцінки ефективності та продуктивності системи операцій із запасами [2].

Аудит відповідності — другий напрямок проведення аудиторських робіт. Аудит на відповідність Е. А. Аренс [1] поділяє на аудит відповідності розпорядженням і на відповідність доцільності. При проведенні аудиту на відповідність перевіряється, як на підприємстві, в ході ведення обліку запасів, дотримуються чинного законодавства та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Аудит на доцільність потребує глибокого дослідження технологій галузі з метою порівняння норм і нормативів, що застосовуються на підприємстві та за умови використання прогресивних технологій.

Проведення аудиту податкової звітності — третій напрямок комплексного аудиту операцій із запасами. І. І. Сахарцева [3] дає визначення податкового аудиту як "процесуальні дії контролюючих органів щодо контролю за правильністю обчислення, своєчасністю і повнотою сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, а також законністю здійснення операцій, пов'язаних з одержанням доходів і здійсненням розрахунків". Автор згоден з цим визначенням та вважає, що воно може бути використане як визначення аудиту податкової звітності в умовах проведення зовнішнього аудиту. При перевірці правильності визначення валових витрат, пов'язаних з придбанням матеріальних цінностей та інших витрат (за бартером, витрат, які виникають при отриманні запасів як внесок в статутний фонд й ін.), необхідно встановити, чи відповідає склад валових витрат, їх сума та момент визнання тим критеріям, які встановлені Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 28.12.1994 р, №334/94-ВР, зі змінами та доповненнями, перевірити, чи правильно вони відображені в Декларації з податку на прибуток підприємства.

Наступним етапом є перевірка правильності розрахунку збитку від нестачі запасів і перерахування до бюджету.

Заключним етапом аудиту податкової звітності є перевірка правильності й повноти визначення валового доходу від реалізації запасів та інших валових доходів, які виникають при здійсненні операцій із запасами.

Аудит фінансової звітності — четвертий напрямок аудиторських робіт у комплексній моделі. Аудит фінансової звітності досліджує, чи відображені в обліку і звітності господарські операції згідно з загальноприйнятими принципами обліку та якісними аспектами фінансової звітності.

Таким чином, застосування запропонованої комплексної моделі аудиту операцій із запасами дозволить об'єднати всі напрямки дій із запасами та виявити шляхи зниження собівартості продукції, зростання прибутку та підвищення ефективності використання запасів.

Література: 1. Аренс Е. А. Аудит // Е. А. Аренс, Дж. К. Лоббек; [Пер с англ. – М.: Финансы и статистика, 2003 – 560 с. 2. Усач Б. Ф. Аудит. Навч. посіб. – К.: Знання-Прес., 2003 – 224 с. 3. Сахарцева І. І. Розробка аудиту операцій із запасами // Економічний вісник національного гірничого університету. – 2004 – №2. – С. 88 – 93. 4. Білуха М. Т. Курс аудиту. – К.: Вища школа; Знання, 2002. – 574 с.

УДК 657.412.7 (477)

Івахненко Я. І.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

НЕОБХІДНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ПЕРЕВІРОК НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ СТРАХОВИХ ВНЕСКІВ ДО ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Засобом моніторингу, який сприяє розвитку пенсійної системи як однієї з основних гарантій соціального захисту громадян, виступає контроль зі сторони держави. Однією із найрезультативніших формою такого контролю, спрямованого на повноту і своєчасність сплати внесків до Пенсійного фонду та виявлення і усунення пов'язаних з цим порушень, є документальна перевірка.

Становленню ефективного механізму систематичних перевірок нарахування та сплати внесків до Пенсійного фонду присвятили свої праці такі вітчизняні вчені-економісти, як Л. Ліхоміт, А. Назаренко, Л. Стожок, Н. Фарук та ін.

У їх роботах були розглянуті питання методичного та організаційного забезпечення документальних перевірок, проте питання їх практичного застосування і досі носять фрагментарний характер. Це залишається великим недоліком і обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Метою даної статі виступає розробка практичних рекомендацій для проведення документальних перевірок нарахування та сплати страхових внесків до Пенсійного фонду України.

Згідно з чинним законодавством відокремлюють камеральні та виїзні документальні перевірки.

За результатами проведених досліджень було виявлено, що завдяки камеральним перевіркам встановлюється наявність у звіті арифметичних або методологічних помилок, а проведення виїзних документальних перевірок допомагає визначити правильність нарахування та виплати заробітної плати працівникам, а також правильність розрахунків внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування від заробітної плати кожного робітника відповідно до передбачених ставок нарахування збору.

Так, практичний досвід свідчить, що завдяки проведеним документальним перевіркам, до бюджету Пенсійного фонду України в 2006 році зібрано 54,3 млрд. грн, а в 2007 році (1 кв.) – 28,8 млрд. грн. [1]

Таким чином, можна зробити висновок, що проведення документальних перевірок нарахування та сплати страхових внесків до Пенсійного фонду є багатозначними, тому що допомагають виявити різні види порушень щодо сплати збору й підтвердити відповідною фактичною документацією.

Розвиток і вдосконалення пенсійної системи повинні підкріплюватися систематичними документальними перевірками виконання такого механізму платниками страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, адже саме вони і складають дію такої системи [2].

На думку автора, для підвищення ефективності документальних перевірок необхідно впроваджувати стратегічні підходи до планування інформаційної праці, посилення кваліфікаційними кадрами структур, які відповідають за взаємодію із засобами масової інформації та суспільністю. Також необхідно розробляти й вдосконалювати організаційно-методичне забезпечення відносно проведення документальних перевірок.

Література: 1. Назаренко А. Пенсионные фонды преодолевают недоверие населения // Бизнес-консультант. – 2007 – №1. – С. 19. 2. Стожок Л. Напрямки вдосконалення системи державного пенсійного страхування в Україні // Україна: аспекти праці. – 2006. – №1. – С. 14.

Титар С. О.

УДК 657.444

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПЕРЕВІРКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ТОВАРІВ У ТОРГОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У сучасних умовах господарювання основною діяльністю підприємства торгівлі є операції з купівлі-продажу товарів. Перевірка реалізації товарів щодо правильного відображення в обліку обсягу товарообігу як основного показника господарської діяльності торговельного підприємства мають важливе значення для одержання об'єктивної інформації для правильного відображення в обліку їх собівартості та з метою аналізу ефективності господарсько-фінансової діяльності підприємства.

На даний момент інформація щодо оцінки вибуття і визначення собівартості товарів на підприємстві в усіх аспектах не встановленим відповідає повністю нормативним документам. Тому необхідно більше уваги приділяти перевірці правильності оформлення первинних документів на продаж товарів, контроль за виконанням розрахунків з постачальниками, формування повної та достовірної інформації про реалізацію товарів, необхідної для оперативного керівництва та управління, а також для її використання зацікавленими особами.

Дослідженню проблеми обліку й контролю методів оцінки продажу товарів і визначення їх собівартості присвячено роботи українських учених О. Власової, Р. Хом'яка і Л. Прийми.

Метою статті є розкриття проблеми перевірки бухгалтерського обліку реалізації товарів у торгівлі, вибір методу оцінки товарів при їх продажу, а також правильного відображення суми їх собівартості, вирішення якої забезпечить об'єктивне визначення фінансового результату від реалізації товарів.

При організації та веденні бухгалтерського обліку відвантаження і реалізації товарів треба виходити з Положень (стандартів) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" [1, с. 110].

Підприємство торгівлі здійснює оцінку вибуття товарів, тобто визначення собівартості проданих товарів. Оцінка товарів, які вибувають, може проводитися за такими методами: за собівартістю перших за часом надходження запасів, за середньозваженою собівартістю, за цінами продажу, за нормативними витратами, за ідентифікованою собівартістю відповідної одиниці запасів.

Слід пам'ятати, що для всіх одиниць обліку запасів, які мають однакове призначення та однакові умови використання, застосовують тільки один із методів. Тому необхідно перевіряти, щоб підприємство торгівлі враховувало цей факт і використовувало лише той метод, який би відповідав його діяльності. Так, для дорогих товарів можна обрати метод ідентифікованої собівартості, оскільки він доцільний при незначній номенклатурі товарів на підприємстві. Завдяки методу ідентифікованої собівартості забезпечується чітка інформація про суму доходу, отриманого від продажу конкретного товару. Для товарів, рівень оцінки яких відрізняється від рівня націнки товарів основної маси – середньозваженої собівартості, а для підприємств, які мають значну і змінювану номенклатуру товарів з приблизно однаковим рівнем торгової націнки – метод цін продажу [2, с. 48].

Якщо при перевірці спостерігається тенденція відхилення між стандартними і фактичними витратами на товари при їх реалізації, то необхідно зосередити увагу аудитора на тому, щоб вони списувалися в момент придбання, і підприємство використовувало нормативний метод їх вибуття в торговій діяльності.

При здійсненні контролю купівлі-продажу товарів аудитор також перевіряє склад собівартості й правильність її відображення в обліку.

Основою собівартості реалізованих товарів є їх купівельна вартість без податку на додану вартість. До собівартості товарів включаються витрати на купівлю товарів, їх доставку та доведення до придатного для реалізації стану [3, с. 9].

Аудитор також звертає увагу на те, що продажна вартість реалізованих товарів повинна бути списана із торговельних підприємств двома записами: протягом місяця за фактичною собівартістю, а в кінці місяця для визначення продажною вартістю реалізованих товарів до фактичної їх вартості необхідно додати суму товарних надбавок на реалізовані товари за розрахунком за звітний місяць.

© Титар С. О., 2008

Можливі різні способи відображення в бухгалтерському обліку реалізації товарів, які обліковуються за продажними цінами. На думку автора, найбільш простим і раціональним є списання реалізованих товарів з кредиту рахунка 28 "Товари" за обліковими продажними цінами на дебет субрахунка 902 "Собівартість реалізованих товарів" з наступним визначенням на цьому субрахунку фактичної собівартості реалізованих товарів [4, с. 12].

Також треба пам'ятати, що при відвантаженні товарів зі складу або безпосередньо із роздрібних торговельних підприємств покупцям платникам ПДВ товарний документ необхідно виписати за відпускними договірними цінами, а списати товар із підзвіту матеріально-відповідальної особи — за обліковими продажними цінами.

Незважаючи на існування помилок в обліку реалізації товарів, практика свідчить, що перевірка бухгалтерського обліку торговельної діяльності підприємства забезпечує правильність оформлення первинних документів на продаж товарів і відображення первинних документів у реєстрах синтетичного та аналітичного обліку, контроль за виконанням правильності розрахунків з постачальниками та замовниками, формування повної та достовірної інформації про господарські процеси і результати діяльності підприємства, необхідні для оперативного керівництва та управління, а також для її використання зацікавленими особами.

Література: 1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 №246 зі змінами та доповненнями. – Харків: Фактор, 2006. – С. 125 – 133. 2. Прийма Л. Учет реализации товаров // Новая бухгалтерия. – 2006. – №7. – С. 46 – 54. 3. Хом'як Р. Л. Бухгалтерський облік в Україні: Навч. посібник. — Львів: Національний університет "Львівська політехніка", "Інтелект Захід", 2006. – 376 с. 4. Власова О. Особливості бухгалтерського обліку торговельної діяльності // Консультант бухгалтера. – 2006. – №38. – С. 4 – 17.

УДК 657.44

Хухлей О. В.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

КОНЦЕПЦІЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВ

Становлення ринкової економіки в Україні потребує перегляду й реформування всієї системи економічних знань у вітчизняній науці, починаючи з економічної теорії і закінчуючи найбільш прикладною економічною наукою – бухгалтерським обліком.

Розробленням і впровадженням положень (стандартів) бухгалтерського обліку починається новий етап удосконалення його на підприємствах України. З'явився досвід ведення обліку за новою системою. Практика дає надзвичайно багатий матеріал для наукового аналізу. Окрім того, останніми роками значно розширилося коло науковців, що пройшли стажування в провідних університетах і бізнес-школах зарубіжних країн. Отже, створено передумови для поглиблених теоретичних досліджень і обґрунтування концептуальних засад бухгалтерського обліку в Україні.

Дослідження фінансового результату в системі бухгалтерського обліку присвячені роботи українських учених: Л. Г. Ловінської, П. М. Хоміна, Л. М. Хом'яка, О. В. Власової.

Однією з головних загальноекономічних і бухгалтерських проблем як у практичному, так і в науковому плані є проблема трактування фінансового результату діяльності підприємства, методологія й методика його визначення й оподаткування.

До 2000 року фінансовий результат на підприємствах України визначався як алгебраїчна сума прибутку від реалізації і позареалізаційних фінансових результатів. Прибуток від реалізації товарів, робіт, послуг обчислювався як різниця між виручкою від реалізації і повною собівартістю продукції [1, с. 16]. При цьому й трактування предмета бухгалтерського обліку пов'язувалася із процесами господарської діяльності як складовими процесу розширеного відтворення. На думку автора, таке розуміння фінансового результату, а також предмета бухгалтерського обліку забезпечувало розроблення досить жорсткої системи контролю за використанням і збереженням державної власності. В зарубіжних системах обліку вихідним моментом і метою є визначення фінансового результату, що віддзеркалює ефективність використання вкладеного власником капіталу. При цьому прибуток трактується як складова власного капіталу, тобто його приріст протягом певного часу. Бухгалтерський прибуток – це і є фактичний приріст власного капіталу протягом звітного періоду, який визначається за даними бухгалтерського обліку [2, с. 28].

Методика його розрахунку відпрацьована десятиліттями і спрямована на те, щоб власники, які відлучені від управління підприємством, могли отримати правдиву інформацію про прибуток, на

частку якого вони мають право, а достовірність цієї інформації могли б підтвердити зовнішні аудитори без ретельного вивчення самого підприємства. Наслідком цього є те, що в бухгалтерському обліку відображаються лише ті доходи і витрати, які можуть бути точно визначені й обчислені. Доходи й витрати, що мають альтернативний характер та могли б бути наслідком прийняття різних варіантів управлінських рішень, у сукупності з доходами і витратами, визнаними у бухгалтерському обліку, використовуються у визначенні економічного прибутку. Отже, економічний прибуток відображає максимальні вигоди використання вкладеного капіталу, а також кадрового потенціалу підприємства. Зближення економічного й бухгалтерського прибутків – дуже цікава наукова і практична проблема, яка, звісно, ніколи до кінця не буде розв'язана.

Узагалі в економічній літературі витрати на сплату податків не належать до тих, що впливають на розмір економічного прибутку. Але, на думку автора, сам факт врахування цих витрат при обчисленні фінансового результату створює в бухгалтерському обліку умови для визначення реального прибутку як доходу, "очищеного" від усіх видів витрат, у тому числі й витрат на сплату податків.

Висвітлений підхід до тлумачення прибутку в сучасних зарубіжних системах обліку впливає на побудову професійних і національних планів розрахунків для обліку господарської діяльності суб'єктів господарювання в різних країнах світу та визначення методів розрахунку фінансового результату. Отже, існує три методи визначення фінансового результату. Головний із них – метод "витрати — випуск", що базується на методі В. Леонт'єва [3, с. 17]. Другий метод спирається на формулу балансу: актив дорівнює сумі власного капіталу і зобов'язань. Третій – визначає фінансовий результат як зміну вартості чистих активів на початок й кінець звітного періоду [3, с. 18]. Для розрахунку фінансового результату за кожним методом передбачені певні моделі в планах рахунків, які, у свою чергу, пов'язані зі структурою фінансових звітів.

Суб'єкти господарювання в Україні розраховують фінансовий результат за методом "витрати — випуск". План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств й організацій побудований за модульним принципом та поєднує в собі позитивні аспекти англо-американської та континентальної систем обліку [4, с. 16]. Він передбачає визначення фінансового результату за видами діяльності і функціями підприємства.

Реформування народного господарства України відбувається повільними темпами. Стандарти бухгалтерського обліку деякою мірою випереджають трансформаційні процеси в економіці, й тому їх впровадження не завжди відповідає потребам користувачів бухгалтерської інформації. Слід зауважити, що в міжнародній практиці стандарти бухгалтерського обліку створювалися як узагальнення досягнень практики. В умовах України стандарти мають просвітницьке значення для бухгалтерів-практиків, тому вони текстуально, на думку автора, повинні суттєво відрізнятися від міжнародних, а за змістом основних засад відповідати їм.

Надзвичайно важливо впровадити в практику бухгалтерського обліку підприємств України визначення фінансового результату різними методами, а не лише методом "витрати — випуск". Саме з концепції прибутку як приросту власного капіталу випливає можливість його розрахунку як приросту чистих активів, або як різниці суми залишків активних і пасивних рахунків.

Наступним кроком у реформуванні бухгалтерського обліку в Україні буде перехід до міжнародних стандартів. Нова система обліку, безумовно, прогресивна, але для того щоб вона стала актуальною, її слід зробити зрозумілою і корисною для практиків. Крім того, слід пам'ятати про неврегульованість стандартів бухгалтерського обліку та податкового законодавства.

Література: 1. Хом'як Р. Л. Бухгалтерський облік в Україні. Навч. посібник. – Львів: Національний університет "Львівська політехніка", "Інтелект Захід", 2006. – 376 с. 2. Ловінська Л. Г. Фінансові результати в бухгалтерському обліку // *Аудитор України*. – 2006. – №12. – С. 28. 3. Власова О. Особливості бухгалтерського обліку торговельної діяльності // *Консультант бухгалтера*. – 2006. – №38. – С. 4 – 17. 4. Хоміна П. М. Облікове значення звітності // *Бухгалтерський облік і аудит*. – 2006. – №6. – С. 16.

Клочан Т. П.

УДК 658.713:657.6

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ

В умовах економічної та політичної нестабільності в Україні, відсутності умов для довгострокового кредитування банківськими установами, низької платоспроможності сучасних товаровиробників і підприємців – фінансовий лізинг становить переважну схему оновлення застарілих необоротних активів суб'єктів господарювання. Сприяє розвитку цих операцій в Україні і те, що фінансовий лізинг не потребує оформлення застави, разових значущих капіталовкладень, а також приводить до зменшення оподаткування прибутку.

Метою статті є узагальнення більшості точок зору як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, які працюють над проблемою вдосконалення орендних відносин та проблемами аудиту господарсь-

© Клочан Т. П., 2008

ких операцій, пов'язаних з наявністю, рухом і використанням необоротних активів у межах лізингових операцій і на основі проведеного аналізу сформувати власне бачення даної проблеми.

Проблема обліку й аудиту лізингових операцій на даний момент є досить актуальною для України. Свідченням цього може стати прийняття Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 14 "Оренда", внесення змін до Закону України "Про лізинг" та зростання кількості публікацій з даної теми в періодичних професійних виданнях. Лізингові відносини в Україні регулюються багатьма нормативними документами [1 – 3]. Це призводить до того, що фактичне законодавче забезпечення орендних відносин маловрегульоване та суперечливе, тобто:

відсутня єдина термінологія для бухгалтерського та податкового обліку;

застосовані різні критерії класифікації фінансової оренди як для орендаратора, так і для орендодавця;

нечітко визначені риси, які вказують, що вигоди та ризики передані лізингоотримовачу при передаванні майна в фінансову оренду;

застосовані різні критерії капіталізації лізингових операцій як для бухгалтерського, так і для податкового обліку.

Це призводить до проблем відображення в обліку лізингових операцій. Можлива ситуація, як робить висновок С. Маскутов [4, с. 21], коли в бухгалтерському обліку оренда буде обліковуватися як фінансова, а в податковому — як оперативна. Тому при проведенні аудиту операціям з фінансового лізингу слід приділити особливу увагу.

Науковими розробками з питань методології проведення аудиту і визначення завдань, які повинні бути виконані в процесі проведення аудиту основних засобів, орендних відносин займалися ряд вітчизняних авторів: С. Ф. Головим [5, с. 105 – 121], В. Є. Трущ [6, с. 22 – 25], Ф. Ф. Бутинець, Б. Ф. Усач [7, с. 122 – 142], В. В. Собко, Н. І. Верхоглядова, В. П. Шило, С. Б. Ільїна, О. М. Брадул [8, с. 270 – 305], І. І. Сахарцева [9, с. 92 – 106] та ін.

Аналіз літературних джерел стосовно аудиту операцій фінансового лізингу показує, що в розглянутих працях запропоновано аудит вищеназваних операцій у складі аудиту необоротних активів [6, с. 22 – 25; 7, с. 122 – 142; 8, с. 270 – 305], довгострокових зобов'язань [9, с. 92 – 106]. Програми аудиту класифіковані за статтями фінансової звітності.

Використання лізингу обумовлюється різними суто економічними факторами, що роблять його вигідним для учасників угод. Серед переваг, одержуваних орендарями, слід виокремити такі:

здатність швидко поновлювати основні виробничі фонди (особливо їхню активну частину) без значних одноразових грошових витрат і на цій основі підвищувати конкурентоспроможність своєї продукції;

відсутність амортизаційних відрахувань у зв'язку з тим, що орендоване майно не відбивається в бухгалтерському балансі;

Безумовний зиск від лізингу мають ті підприємства, котрі через сезонний характер виконуваних робіт або разових замовлень не мають потреби в постійному використанні устаткування.

Щодо підприємств-виробників матеріальних цінностей (постачальники), то вони одержують негайну оплату своєї продукції, збільшують обсяг її продажів, розширюють потенційне коло користувачів.

Слід зазначити, що вітчизняні підприємства-виробники за допомогою лізингу можуть вийти на висококонкурентні ринки розвинутих капіталістичних країн.

Інтереси лізингодавця (лізингової фірми) полягають в одержанні:

відсотків за надане в кредит устаткування в складі орендних платежів;

можливості здати те чи інше устаткування в оренду кілька разів (оперативний лізинг).

Перераховані причини обумовлюють широке поширення цієї форми договірних відносин, які для перших є каналом збуту продукції, для других — кредитною операцією, для третіх — засобом фінансування капіталовкладень у прилади, устаткування, транспортні засоби тощо.

Таким чином, вивчення зазначеної проблеми показало, що єдиної, універсальної системи обліку й аудиту лізингових операцій у світовій і вітчизняній практиці не існує.

Для України, на думку автора, основною проблемою обліку лізингових операцій є протиріччя між бухгалтерським та податковим законодавством, що не сприяє зіставності, оперативності й достовірності облікової інформації.

Щодо аудиту операцій фінансового лізингу, то він проводиться в складі аудиту необоротних активів та довгострокових зобов'язань. Програми аудиту класифіковані за статтями фінансової звітності.

Література: 1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. №436-IV станом на 01.07.2007 р. // <http://www.liga.net> 2. Закон України "Про фінансовий лізинг" від 16.12.97 №723/97-ВР із змінами та доповненнями // <http://www.liga.net> 3. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 28.12.1994 р. №334/94-ВР із змінами та доповненнями // <http://www.liga.net>. 4. Маскутов С. Фінансовий лізинг: чорне – це біле, пофарбоване в чорний колір // Вісник бухгалтера і аудитора України. – 2004. – №17–18. – С. 20 – 23. 5. Голов С. Ф. Фінансовий облік: Підручник / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко, І. Ю. Кравченко, Г. А. Ямборко. – К.: Лібра, 2005. – 976 с. 6. Трущ В. Є. Організація та методика аудиту підприємницької діяльності: Навч.-метод. посібник / В. Є. Трущ, Т. А. Каліфська, Т. А. Алексеева, І. О. Дмитрієнко; [За ред. проф. В. Є. Труща. – Херсон: Олді-плюс, 2002. – 128 с. 7. Бутинець Ф. Ф. Аудит і ревізія підприємницької діяльності. Навчально-посібник для студентів ВНЗ спеціальності 7.050106 "Облік і аудит". – Житомир: ПП "Рута", 2001. – 416 с. 8. Собко В. В. Організація і методика проведення аудиту: Навчально-практичний посібник / В. В. Собко, Н. І. Верхоглядова, В. П. Шило, С. Б. Ільїна, О. М. Брадул. – К.: ВД "Професіонал", 2004. – 624 с. 9. Сахарцева І. І. Теоретико-методологічні аспекти формування програм аудиту. Монографія. – К.: Кондор, 2005. – 374 с.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність даної теми обумовлена тим, що протилежність і різноплановість інтересів користувачів фінансової інформації призвели до виникнення та розвитку аудиторського контролю фінансової звітності, завданням якого є визначення й засвідчення ступеня відповідності звітної інформації встановленим критеріям. Фхівцям з бухгалтерського обліку та аудиту відомо, що проблема досягнення достовірності фінансової звітності сьогодні є дуже гострою. В цій публікації автор має намір звернути увагу читачів до проблем розвитку методики аудиту фінансової звітності, згідно з Міжнародним стандартом аудиту як одного із засобів забезпечення достовірності звітної інформації про результати діяльності підприємства.

Світова економічна наука та практика виробили універсальне джерело інформації про фінансовий стан підприємства — фінансову (бухгалтерську) звітність, яка складається на основі даних бухгалтерського обліку. Інформація фінансових звітів адресована, перш за все користувачам для виробітки управлінських рішень на основі фінансових звітів. Оскільки інтереси груп користувачів фінансової інформації можуть бути досить різними і, навіть, протилежними, міжнародними й національними стандартами фінансової звітності сформульовані вимоги до фінансової звітності, основними з яких є: достовірність, доречність, порівнянність, зрозумілість [1].

Теоретичну методика аудиту науково збагачували вітчизняні вчені: М. Т. Білуха, Р. М. Бурлаков, Ф. Ф. Бутинець, Г. М. Давидов та ін.

Основним завданням наукового дослідження є визначення сутності аудиту фінансової звітності підприємства.

Реформування бухгалтерського обліку, фінансової звітності та аудиторських нормативів вимагають реформування й удосконалення організації і методології аудиту фінансової звітності. Аудит потребує ретельної та якісної перевірки наявності й використання активів підприємства, джерел їхнього формування і результатів господарської діяльності. Фінансова звітність повинна містити лише доречну інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скорегувати їх оцінки, зроблені в минулому. Інформація, яка надається у фінансових звітах, повинна бути дохідливою і розрахованою на однозначне тлумачення її користувачами за умови, що вони мають достатні знання та зацікавлені в сприйнятті цієї інформації. У фінансовій звітності не повинно бути помилок і перекозень, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності [2].

Фінансова звітність узагальнює й систематизує інформацію про діяльність підприємств і є матеріалом для всебічного аналізу з метою прийняття ефективних управлінських рішень. Правильні висновки про діяльність підприємства можна зробити лише при наявності достовірної фінансової звітності, що передбачає проведення якісного та об'єктивного аудиту.

Враховуючи те, що система аудиту в Україні знаходиться в процесі розвитку та вдосконалення, виникає необхідність у створенні системи контролю його якості. Сьогодні якість вітчизняного аудиту взагалі й аудиту фінансової звітності зокрема викликає багато нарікань: методика перевірки залишається недосконалою і не повністю враховує сучасні наукові надбання, що мають бути покладені в основу розвитку аудиторської практики. Тому потребують вирішення питання контролю за якістю аудиторської перевірки, що можуть здійснювати як зовнішні контролери (Аудиторська палата України, Спілка аудиторів України тощо), так і внутрішні. Системі внутрішнього контролю в аудиторських фірмах поки що не приділяють належної уваги.

Результатом дослідження є спроба дати визначення сутності аудиту фінансової звітності підприємства.

Бухгалтерська (фінансова) звітність організації служить основним джерелом інформації широкому колу користувачів для прийняття ними економічно обґрунтованих рішень. Ретельне вивчення бухгалтерських звітів розкриває причини досягнутих успіхів, а також недоліків у роботі, допомагає намітити шляхи вдосконалення діяльності організації.

Аудит фінансової звітності підприємства є надійною гарантією достовірності результатів фінансово-господарської діяльності для її оцінки за звітний період та розробки заходів щодо її подальшого вдосконалення, для задоволення інформаційних потреб власників, а також податкових, статистичних та інших органів державного й господарського управління.

У практиці аудиту за час його функціонування в Україні створено велику кількість документів за напрямками, що застосовуються або пропонуються до застосування. Є спроби класифікації та систематизації цих документів. Для подальшого розвитку професійної аудиторської діяльності є можливість часткової уніфікації документів аудиту.

Окремої уваги заслуговує роль фінансових результатів діяльності підприємства в аналітичних процедурах. Достовірні фінансові результати дають можливість аудитору характеризувати фінансову стійкість підприємства та формулювати висновки щодо здатності подальшого функціонування. Перевірені та засвідчені аудитором результати діяльності дають впевненість користувачам фінансової звітності підприємства, а, зокрема, власникам — у правильності їх рішень щодо подальшого інвестування чи утримання капіталу в такому підприємстві.

Література: 1. Пархоменко В. М. Фінансова звітність: нюанси формування та перспективи розвитку // Облік і фінанси АПК. – 2005. – №1. – С. 4 – 13. 2. Панікаров В. Д. Аудит: Навчальний посібник / В. Д. Панікаров, Т. М. Серікова. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2006. – 224 с. 3. Кулаковська Л. П. Організація та методика аудиту: Навчальний посібник / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. – 3-тє вид. – К.: Каравела, 2006. – 560 с.

УДК 657.633

Гончарова О. І.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

У своїй діяльності, як у сфері матеріального виробництва, так і у виробничій сфері, жодне підприємство не може обійтися без запасів. Від правильності ведення обліку запасів залежить достовірність даних про їх збереження та отриманий підприємством прибуток. Тому все більш актуально стає проблема впровадження на підприємствах України чіткої системи внутрішнього аудиту виробничих запасів.

Метою статті є ретельне дослідження загальних теоретичних основ внутрішнього аудиту виробничих запасів та їх конструктивний аналіз.

Сьогодні проблема як в цілому аудиту запасів, так і внутрішнього аудиту цікавить багатьох вітчизняних вчених, економістів, спеціалістів, науковців, які висловлюють коло особистих ідей, таких, як Н. Т. Белуха, Л. П. Кулаковська, В. Максимова, І. І. Сахарцева, Ю. В. Подмешальська, Л. В. Фоменко, Б. С. Юровський [1 – 6].

У даний час на підприємствах недостатньо контролюється такий важливий об'єкт, як виробничі запаси. Це призводить до виникнення збитків на всіх стадіях процесу збереження та руху запасів [1]. Тому особливу увагу треба приділити внутрішньому аудиту, що сприяє ефективному виконанню задач та поставлених цілей, заради яких функціонує підприємство. Саме внутрішні аудиторі мають можливість проводити доскональну перевірку за напрямками та питаннями, які потребують значних витрат часу та коштів або які є досить складними в бухгалтерському обліку.

Як правило, загальна система обліку запасів складається з окремих стадій, які подано на рисунку.

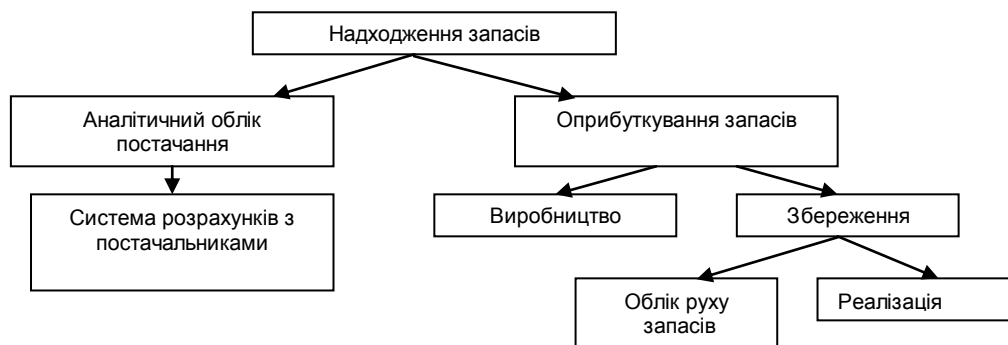

Рис. Система обліку запасів [3]

З рисунка видно, що на підприємствах існує потреба в чіткому розподілі обов'язків з аналітичного обліку постачання і постачальників, розрахунків з ними, оприбуткування матеріалів, їх збереження тощо. Тому метою внутрішнього аудиту виробничих запасів підприємства є їх збереження на всіх етапах руху та раціональне витрачання.

Вирішення конкретних завдань управління запасами, пов'язаних із визначенням загальних для підприємства сторін діяльності у сфері забезпечення виробництва матеріальними ресурсами, які мають відношення до сукупного процесу їх функціонування, повинно знаходитись під чітким контролем внутрішнього аудитора, який працює безпосередньо на даному підприємстві [4].

Процес управління (внутрішнього аудиту) виробничими запасами можна розділити на декілька ключових аспектів:

- аудит системи постачання;
- аудит системи обліку;
- аудит системи збереження.

Аудит системи постачання виробничих запасів характеризується чітким контролем за системами заказів і оприбуткування матеріалів, а саме: передбачає дотримання всіх встановлених вимог на даній ділянці обліку [5].

Внутрішній аудит системи обліку запасів зосереджується на використанні його прикладних засобів і характеризується перевіркою дотримання умов функціонування системи реєстрації наявних запасів й системи реєстрації руху виробничих запасів [2].

Внутрішній аудит системи збереження запасів є одним з найважливіших моментів. Метою даної ділянки аудиту є попередження зменшення кількості запасів внаслідок втрат, причинами яких можуть бути розкрадання і випадкові втрати, неекономне витрачання і недбале збереження [6].

Таким чином, для ретельного забезпечення внутрішнього аудиту виробничих запасів на всіх його ділянках підприємству треба забезпечити: повноту оприбуткування запасів; реєстрацію наявних запасів та операцій їх руху; стандартні умови збереження та попередження їх втрат.

Підсумовуючи все зазначене вище, можна зробити наступний висновок, що запаси є невід'ємною частиною активів підприємства, які іноді становлять найбільш вагомий оборотний актив і можуть складати значну частину вартості продукції. Від того, наскільки правильно запаси відображені в бухгалтерському обліку, залежить і ефективність прийнятих рішень користувачами фінансової звітності й фінансовий результат на підприємстві. Тому чітка організація системи внутрішнього аудиту виробничих запасів на підприємстві дозволить виявити шляхи зростання прибутку та підвищення ефективності їх використання.

Таким чином, внутрішній аудит запасів можна подати як комплексну модель, яка повинна складатись з таких елементів:

- 1) основна мета аудиту – збереження запасів на усіх етапах руху і раціональне їх витрачання;
- 2) основні завдання аудиту – мінімізація втрат запасів та забезпечення ефективної взаємодії з відповідними службами підприємства;
- 3) ключові аспекти аудиту – аудит систем постачання, обліку й збереження;
- 4) засоби аудиту – забезпечення повноти оприбуткування запасів, реєстрації наявних запасів і операцій їх руху, а також забезпечення стандартних умов збереження і попередження їх втрат;
- 5) заходи аудиту – перевірка дотримання вимог, які попереджують розкрадання запасів, попередження неекономного витрачання і недбалого їх збереження, попередження псування і випадкових втрат.

Література: 1. Белуха Н. Т. Аудит: Навч. посібник. – К.: Знання, 2003. – 796 с. 2. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту. Навч. посібник для ВНЗ / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. – 2-ге вид. – К.: Карavela, 2005. – 558 с. 3. Максимова В. Принципиальная модель внутреннего аудита // Бухгалтерский учет и аудит. – 2001. – №12. – С. 52 – 55. 4. Сахарцева І. І. Розробка комплексної моделі тематичного аудиту операцій із запасами / І. І. Сахарцева, Ю. В. Подмешальська // Економічний вісник НГУ. – 2004. – №2. – С. 88 – 93. 5. Фоменко Л. В. Аудит виробничих запасів: практика, документальне оформлення // Держава та регіони. – 2002. – №4. – С. 187 – 191. 6. Юровский Б. С. Учет запасов предприятия: Справ. пособие. – Харьков: Консульт, 2000. – 160 с.

Истомина Е. А.

УДК 316.342

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ

ИССЛЕДОВАНИЕ ЗАВИСИМОСТИ УРОВНЯ ЛИДЕРСТВА ОТ СОЦИОТИПА

В каждом обществе, в каждой социальной группе существуют лидеры. В основе лидерства лежит объективная потребность общества в самоорганизации и упорядочении. Слово "лидер" в переводе с английского языка (*leader*) означает ведущий, руководитель. Лидер – это эталон поведения для общества; это первый среди равных. Он обладает определенными характеристиками, к которым можно отнести силу характера, волю, решительность, интуицию, личную привлекатель-

© Истомина Е. А., 2008

ность, честность, верность, справедливость, заботу о близких, уравновешенную нервную систему, так называемую харизму и т. д. Само же понятие "лидерство" можно рассматривать как процесс влияния на поведение участников группы, в основе которого лежат отношения доминирования и подчинения, воля лидера [1]. Люди с высоким уровнем лидерства обладают практически всеми данными качествами, их еще часто называют природными лидерами. Людям со средним уровнем лидерства присущи некоторые лидерские качества, но они часто мало выражены и зависят от типа темперамента, характера индивида. В людей с низким уровнем лидерства часто большинство данных качеств отсутствует или слабо выражены.

Социотип – это идеальный вариант, эталон, представляющий собой сочетание в человеке определенных характеристик [2]. Следует иметь в виду, что социотип выступает чисто методическим средством, вспомогательным инструментом постижения свойств личности. Свойства реальной личности определяются не только типом (то есть определенной структурой блоков сознания), но и социумом, в котором существует человек, межличностными отношениями, его стремлением к самосовершенствованию. Различают следующие виды социотипов (таблица) [3].

Таблица

Шифры и названия социотипов

Шифр социотипа	Название
Рациональные типы	
РЛИЭ — логико-интуитивный экстраверт	Джек Лондон, предприниматель
РЛСЭ — логико-сенсорный экстраверт	Штирлиц, администратор
РЭИЭ — этико-интуитивный экстраверт	Гамлет, наставник
РЭСЭ — этико-сенсорный экстраверт	Гюго, энтузиаст
РЛИИ — логико-интуитивный интроверт	Робеспьер, аналитик
РСЛИ — сенсорно-логический интроверт	Горький, контролер
РЭИИ — этико-интуитивный интроверт	Достоевский, гуманист
РЭСИ — этико-сенсорный интроверт	Драйзер, хранитель
Иррациональные типы	
ИСЭЭ — сенсорно-этический экстраверт	Наполеон, политик
ИСЛЭ — сенсорно-логический экстраверт	Жуков, маршал
ИИЭЭ — интуитивно-этический экстраверт	Гексли, психолог
ИИЛЭ — интуитивно-логический экстраверт	Дон Кихот, изобретатель
ИСЭИ — сенсорно-этический интроверт	Дюма, посредник
ИСЛИ — сенсорно-логический интроверт	Габен, мастер
ИИЭИ — интуитивно-этический интроверт	Есенин, лирик
ИИЛИ — интуитивно-логический интроверт	Бальзак, критик

Для выяснения зависимости уровня лидерства от социотипа было проведено социологическое исследование, целью которого являлась оценка уровня лидерства в группе и определение социотипа каждого из ее членов. Объектом данного исследования стала студенческая группа. Исходная информация была получена с помощью тестирования и анкетирования. Также была установлена гипотеза о зависимости уровня лидерства от социотипа каждого студента.

В результате обработки исходной информации в группе присутствуют студенты с высоким уровнем лидерства (47%) и со средним уровнем лидерства (53%). Данные показатели свидетельствуют о ярко выраженных качествах, присущих лидерам, и об активности студентов группы.

Что же касается социотипов, то в группе преобладает Жуков (ИСЛИ) – 42%, затем следует Гексли (РИЭЭ) – 16%, за ними Робеспьер (РЛИИ) и Есенин (ИИЭИ) – по 11% и на самом последнем месте Драйзер (РЭСИ), Дж. Лондон (РЛИЭ), Наполеон (ИСЭЭ) и Достоевский (РЭИИ) — по 5% от общего числа исследуемых студентов.

Установленная гипотеза о том, что уровень лидерства и социотип индивида зависят друг от друга, в ходе проведенных работ была подтверждена. У студентов группы преобладает средний уровень лидерства (10 чел. из 19), вторую половину составили студенты с высоким уровнем лидерства (9 чел. из 19). Это свидетельствует о таких качествах группы как сила, активность, способность группы к быстрой организации и сплоченности.

Проведя сравнение уровня лидерства с социотипом каждого из членов группы, можно сделать вывод, что в группе в основном присутствуют сильные социотипы. Это означает, что группа является довольно сильной и устойчивой в эмоциональном плане, быстро справляется с появившимися трудностями и есть сплоченной и активной.

Так, в группе преобладает социотип Жуков (ИСЛИ) – 8 чел. Причем у 5 присутствует высокий уровень лидерства (в том числе и староста группы), то есть это люди с сильным типом характера и выраженными лидерскими качествами. То же самое можно сказать и о социотипе Наполеон (ИСЭЭ), также имеющего высокий уровень лидерства. Второе место в группе занимает Гексли (РИЭЭ) – 3 чел. Из них у двух респондентов установлен средний уровень лидерства, что отражает устойчивость характеров и общительность студентов. Третье место – Робеспьер (РЛИИ) и Есенин (ИИЭИ) — 2 чел. У них уровень лидерства может варьироваться в зависимости от личных качеств, но данный социотип так же отражает способность к коммуникации и энтузиазм студентов. Дополнительно в группе присутствуют такие социотипы, как Драйзер (РЭСИ), Дж. Лондон (РЛИЭ), Дос-

товский (РЭИИ), где первым двум социотипам установлен средний уровень лидерства, что свидетельствует об уравновешенности характера и способности к быстрому и рациональному мышлению, активному общению, а у последнего – высокий уровень лидерства, что отражает высокую способность к коммуникации и силу характера.

В целом исследование показало, что уровень лидерства и социотип человека тесно связаны. Можно утверждать, что в каждом конкретном случае стиль поведения предопределен набором внутренних качеств и внешних обстоятельств. Знание основ психологии, социологии, социальной психологии в дальнейшем поможет человеку реализовать свой потенциал, быть в жизни успешным.

Литература: 1. Крысько В. Г. Социальная психология: Курс лекций / В. Г. Крысько. – 3-е изд. – М.: Омега-Л, 2006. – 352 с. 2. Андреева Г. М. Социальная психология: Учебник для высших учебных заведений / Г. М. Андреева. – 5-е изд., испр. и доп. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 305 с. 3. Майерс Д. Социальная психология / Пер. с англ. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 688 с.

Казаков С. А.

УДК 159.923

Студент 3 курсу

факультету економіки і права ХНЕУ

СВЯЗЬ ТРАНЗАКЦИОННОГО АНАЛИЗА И СОЦИОНИЧЕСКИХ ТИПОВ

В настоящее время психические процессы и явления, свойственные человеческому мозгу, остаются мало изученными. В первую очередь, это связано с техническими сложностями изучения психологии человека. Поэтому исследования, позволяющие глубже познать особенности его поведения, являются очень актуальными.

В данной работе рассматривается возможность существования связи между доминирующим состоянием сознания человека и его соционическим типом.

В качестве методологической основы были использованы положения теории транзакционного анализа Эрика Берна. Объектом исследования выступила студенческая группа численностью семнадцать человек.

Изначально была выдвинута гипотеза о существовании связи между доминирующим состоянием сознания и соционическим типом человека. Гипотеза основана на том, что человек — это сложный биологический организм, в котором все процессы взаимосвязаны между собой. Характер любого индивида является единым целым, поэтому любой анализ будет показывать связь между частями этого целого.

Прежде чем перейти к результатам исследования кратко рассмотрим сущность теории транзакционного анализа. Транзакционный анализ был разработан психиатром из Сан-Франциско Эриком Берном. Один из его пациентов признался в том, что часто чувствует себя ребенком. В результате размышлений над этим случаем Берн разработал теорию о том, что поведение и чувства людей можно рассматривать как производные от трех отдельных психических состояний, которые он назвал "состояниями Я" и условно обозначил: "Ребенок", "Взрослый", "Родитель". Эти состояния и стали основой транзакционного анализа [1].

По результатам анализа, выполненного по данной методике, можно определить тип доминирующего поведения человека. Названия "Ребенок", "Взрослый", "Родитель" условны, но на самом деле они точно определяют то, кем человек является в жизни. Каждому из этих типов присуще определенное поведение: жесты, фразы, позы, мимика и т. д. Человек не может соответствовать определенному "состоянию Я", каждому присущи все три состояния, но одно всегда будет доминировать [2].

Приступим к более детальному рассмотрению "состояний Я". Человек с доминирующим состоянием "Ребенок" ведет себя, как дитя. В первую очередь, он будет руководствоваться своими желаниями, его не будет волновать то, что сложившаяся ситуация не является благоприятной для удовлетворения его потребностей. Такой человек может позволить себе быть капризным и не воспринимать окружающую реальность. "Взрослый" в своей жизни руководствуется принципами рационального поведения. Это рациональная и логическая часть личности. "Взрослый" — это "состояние Я", которым люди чаще всего пользуются на работе или при принятии решения, например, при покупке бытовой техники или при оплате банковского счета. "Родитель" — это "состояние Я", которое человек чаще всего копирует со своих собственных родителей, а также других авторитетных людей. Родители постоянно кого-то опекают и о ком-то беспокоятся. Они больше думают о других, чем о себе.

© Казаков С. А., 2008

Теперь можно перейти непосредственно к результатам исследования. Тестирование проводилось среди группы студентов, состоящей из семнадцати человек. Такая выборка является малой для исследований такого рода. В результате транзакционного анализа были получены следующие результаты: 53% опрошенных в группе оказались "Детьми", 35% — "Взрослыми", и только 12% — "Родителями". Каждый опрошенный имеет свой индивидуальный баланс "состояний Я" и в течение жизни этот баланс может меняться, но не кардинально. В результате данного исследования выдвинутая изначально гипотеза не подтвердилась. Результаты транзакционного анализа с соционическими типами совершенно не коррелируют, между ними не существует абсолютно никакой зависимости. Возможно, зависимость могла бы себя проявить при более обширной выборке. Попытки найти зависимость между "состоянием Я" и формулой социотипа тоже не увенчались успехом. Это можно объяснить большим количеством соционических типов и малым количеством "состояний Я". Если бы социотипов было меньше, то зависимость, возможно, себя проявила бы.

Таким образом, данное исследование не выявило зависимости между результатами транзакционного анализа и социотипом человека. Не смотря на то, что личность гармонична по своей сути и ее части неразрывно связаны между собой, эту связь не всегда можно увидеть. Человек — самая большая загадка для любого исследователя. Именно поэтому выдвинутая гипотеза не подтвердилась.

Литература: 1. Берн Э. Введение в психиатрию и психоанализ для не посвященных. — СПб.: МФИН, 2002. — 428 с. 2. Белинская Е. П. Социальная психология: Хрестоматия. Учебное пособие для студентов вузов / Е. П. Белинская, О. А. Тихомандрицкая. — М.: Аспект Пресс, 2003. — 476 с. 3. Столяренко Л. Д. Основы психологии. — 3-е изд., перер. и доп. — Ростов-на-Дону: Феникс, 2000. — 672 с. 4. Андреева Г. М. Социальная психология. Учебник. — М.: Амега-Л, 2003. — 428 с.

УДК 159.942

Алексеева А. А.

Студент 3 курса
факультету економіки і права ХНЕУ

Мигунова Ю. А.

Студент 3 курса
факультету економіки і права ХНЕУ

ИЗУЧЕНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА ЧЕЛОВЕКА

На сегодняшний день каждому человеку важно знать свой уровень познавательного интеллекта (IQ) и уровень эмоционального интеллекта (EQ). В рамках социальных организаций работодатель при приеме на работу оценивает не только знания и навыки претендента, но и умение находить общий язык с людьми, инициативность, то, как работник может найти компромисс в конфликтной ситуации, как быстро принимает правильные решения. Особенно это важно для людей, которые работают с персоналом.

Целью данной статьи являются теоретическое изучение сущности эмоционального интеллекта человека и практическая проверка выдвинутой гипотезы на примере студенческой группы.

Понятие "эмоциональный интеллект" в той или иной интерпретации существует довольно давно. Но наибольшую популярность оно приобрело в 90-х годах прошлого века. Эмоциональный интеллект — это показатель нашей способности к общению, умению осознавать свои эмоции и понимать чувства других людей. EQ считается эмоциональным эквивалентом познавательного интеллекта. Если IQ отражает способности левого полушария нашего мозга, отвечающего за логику и рациональное мышление, то EQ измеряет правополушарное интуитивное мышление, эмоциональность.

Раньше считалось, что именно высокий IQ определяет успех в жизни. Однако сегодня на Западе бытует поговорка: "IQ дает тебе работу, а EQ — карьеру". Высокий IQ, несомненно, помогает хорошо учиться в школе, поступить в институт и даже устроиться на работу. А вот для того, чтобы шагать вверх по карьерной лестнице, приобретать и удерживать клиентов и вообще преуспевать там, где важно уметь общаться с живыми людьми, нужны качества иного свойства: терпимость, чуткость, выдержка [1].

По результатам некоторых исследований, IQ определяет лишь от 4% до 25% нашего жизненного успеха. Остальное зависит от нашего EQ, попросту говоря, здравого смысла, умения общаться и адекватно себя вести. Психологи выделяют четыре составляющих эмоционального интеллекта:

© Алексеева А. А., Мигунова Ю. А., 2008

Самосознание. Распознавание собственных чувств — самая важная составляющая эмоционального интеллекта. Понимать свои эмоции — это ступенька к тому, чтобы управлять ими. Важно прислушиваться к себе и понять, что ты испытываешь на самом деле, уметь различать оттенки переживаемых чувств, их развитие и изменение. Пожалуй, самое главное здесь — проанализировать и выявить причины: почему ты испытываешь именно эти чувства.

Самоконтроль. Управлять своими эмоциями — значит не подавлять их, а сделать своими слугами. То есть уметь регулировать, в какой момент, в какой степени и в какой форме выпустить на волю гнев или радость. Конечно, прежде всего, самоконтроль подразумевает блокирование негативных чувств, но ведь некоторым людям сложно выразить и положительные эмоции. Как правило, мужчинам лучше удаётся сдерживать эмоциональные порывы, чем женщинам.

Эмпатия. Чувствовать и понимать эмоции других людей женщины умеют лучше мужчин. Эмпатия — это способность к сопереживанию. Чувствительный к эмоциям других людей человек умеет поставить себя на место этого человека, умеет услышать, заметить и учесть то, что чувствуют остальные, умеет понять точку зрения людей, мыслящих иначе, чем он сам.

Коммуникабельность. Коммуникабельность предполагает оптимизм, умение найти консенсус в конфликте, выслушать все точки зрения и понять их, способность управлять взаимоотношениями, адаптироваться в коллективе. Это способность устанавливать контакт с другими людьми, вести беседу, выстраивать плодотворные долгосрочные взаимоотношения [2].

В ходе исследования была выдвинута гипотеза: эмоциональный интеллект зависит от социотипа человека. В качестве выборочной совокупности использовалась студенческая группа 2 курса факультета ЭП ХНЭУ. Для проверки гипотезы было проведено тестирование с последующим анализом полученных данных.

Сопоставление результатов оценки эмоционального интеллекта с соционическими типами показало, что данная гипотеза не подтвердилась, то есть вероятность того, что определённые социотипы обладают повышенным эмоциональным интеллектом, очень низкая. Так, несколько человек, которым присущ социотип "Жуков", имеют разные уровни эмоционального интеллекта. Это прослеживается и по другим социотипам. Возможно, это из-за того, что в данном исследовании тестировалось не очень большое количество людей.

EQ для лидера. Новое знание об эмоциональном интеллекте человека особенно активно используется в психологическом консультировании бизнеса, когда решаются вопросы лидерства и управления персоналом. И это правильно, так человек с низким EQ в принципе не способен стать ни лидером, ни хорошим руководителем — таким, который бы вселял в своих сотрудников веру в себя и создавал хорошее настроение. Некоторые западные компании при приёме на работу тестируют соискателей на EQ. Однако следовало бы отнестись к такому тесту с известной долей скептицизма, поскольку едва ли можно измерить все то бесчисленное множество черт и параметров, которые составляют наш эмоциональный интеллект, каким-либо одним тестом. На самом деле все существующие сегодня EQ-тесты экспериментальны, и нет единого, принятого во всем мире, проверенного многолетним опытом, такого, как на IQ.

Для сравнения приведем два социально-психологических портрета людей с высоким и низким уровнем EQ (таблица) [1].

Таблица

Два портрета

Человек с высоким уровнем EQ	Человек с низким уровнем EQ
конструктивно и умело решает проблемы (при необходимости привлекая для этого других людей);	часто испытывает чувство беспокойства, сожаления, вины;
приятен и легок в общении, доброжелателен;	не знает, чего хочет в жизни, не может определить собственные цели, ценности и желания;
умело избегает конфликтов;	не слишком стремится к самоусовершенствованию;
бережет чувства других людей;	не умеет говорить о чувствах и понимать чувства других людей;
редко испытывает разочарования;	не уверен в себе, недоволен жизнью;
создает комфортную эмоциональную обстановку в семье и на работе;	агрессивен, конфликтен, негибок в общении;
реалистично оценивает свои отношения с другими;	холоден, закрыт, с трудом идет на контакт;
самодостаточен, не зависит от чужого мнения;	при принятии решений не учитывает свои чувства и чувства других людей;
рядом с ним люди чувствуют свою важность;	не умеет контролировать свои импульсы и откладывать удовольствия
инициативен, принимает эффективные решения	

Анализ характеристик позволяет утверждать, что человек с высоким уровнем EQ может быть более успешным руководителем, следовательно, можно и нужно воспитывать необходимые качества и формировать коммуникативные навыки у претендента на руководящую должность.

Литература: 1. Майерс Д. Социальная психология / Пер. с англ. — СПб.: Питер, 1997. — 272 с. 2. Робер М. А. Психология индивида и группы / М. А. Робер, Ф. Тильман // ПМ. — 1988. — Ч.: 4, 6, 7.

ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМКІВ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ХАРКІВЩИНИ

Інвестиційна привабливість Харківської області з кожним роком невинно зростає. Це зумовлено існуванням всіх передумов для активізації іноземного капіталу. Але в інвестиційному розвитку обласної економіки фігурують і недоліки, які гальмують нарощування обсягів інвестицій у регіональне господарство. Саме тому визначення основних напрямків активізації інвестиційної діяльності на Харківщині та вирішення пов'язаних з цим проблем розглядається як пріоритетний напрям роботи місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування Харківської області [1].

Станом на 1 січня 2007 р. загальний обсяг іноземних інвестицій в Харківщині становив 1 108,91 млн. дол., у тому числі прямих інвестицій – 1 015,40 млн. дол. (91,6% до загального обсягу), що складає 362,0 дол. США на одну особу населення (на кінець 2005 р. – 172,0 дол. США); портфельних інвестицій – 93,51 млн. дол. (8,4%). За 2006 р. прямі інвестиції зросли в 2,1 раза (темп зростання прямих інвестицій за минулий рік – 120,8%).

Підприємства області мають іноземні інвестиції з 62 країн світу, в тому числі прямі – з 60 країн, портфельні – з 28 країн. Протягом 2006 р. звітувало про прямі інвестиції 547 підприємств, про портфельні інвестиції – 60 [2].

Харківська область згідно з рейтингом інвестиційної привабливості регіонів (розрахованим Київським інститутом реформ) віднесена до групи "лідерів" і ввійшла до шести найбільш інвестиційно привабливих областей України (станом на 1 січня 2007 р. загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в області перевищив показник минулого року на 99,8%) [2]. Це зумовлено існуванням всіх передумов для активізації притоку іноземного капіталу. Але в інвестиційному розвитку обласної економіки фігурують і недоліки, які гальмують нарощування обсягів інвестицій у регіональне господарство.

Слід зазначити, що існуюча інвестиційна політика не повною мірою сприяє створенню привабливого інвестиційного клімату як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів. Нерозвиненість фондового ринку, системи небанківських фінансових установ гальмує рух грошового потоку до так званого реального сектору [1].

Сприятливий законодавчий клімат – одна з головних запорок активізації іноземного інвестування. Тому особлива увага повинна приділятися створенню відповідного законодавчого забезпечення інвестиційної діяльності на регіональному рівні, а спрощення системи оподаткування, процедур реєстрації підприємств, отримання дозволів, тобто усунення бюрократичних перешкод для здійснення підприємницької діяльності забезпечить стимулювання залучення інвесторів [3].

До наступних напрямків активізації інвестиційного клімату в регіоні слід віднести такі [4; 5]:

формування відповідної інфраструктури забезпечення інвестиційної діяльності, наприклад, фінансових установ, консалтингових компаній, агентств нерухомості тощо;

у зв'язку з напруженою та нестійкою політичною ситуацією, що склалася в Україні, виникає необхідність у наданні гарантій стабільності економічних умов інвестування для іноземних інвесторів;

створення додаткових стимулів для залучення інвестицій у пріоритетні сфери економіки регіону, такі, як оптова торгівля, фінансова діяльність, харчова промисловість, операції з нерухомістю, целюлозно-паперова промисловість, видавнича справа;

розвиток інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності, а саме: розробка відповідних баз даних, перелік вільних і запропонованих промислових та непромислових об'єктів, які включені до інвестиційного процесу;

регулярне висвітлення інвестиційного процесу в засобах масової інформації з метою покращення іміджу регіону серед потенційних інвесторів.

Слід зазначити, що реалізація інвестиційних проектів дозволить досягти мультиплікаційного ефекту, тобто процесу, коли вкладення інвестицій в одне підприємство призводить до пожвавлення всього виробничого циклу [1].

Таким чином, стимулювання і реалізація заходів, пов'язаних з активізацією інвестиційної діяльності, не тільки забезпечить покращення інвестиційного клімату в регіоні, але й створить належні умови для діяльності інвесторів, суттєво збільшить привабливість Харківської області для іноземних партнерів.

Література: 1. Генкин А. Перспективы инвестиций у Харькова хорошие. Но не стабильные // Время Харьков. – 2007. – №22. – С. 7. 2. <http://www.ukrstat.kharkov.ukrtel.net>. 3. Концепція регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки від 1.06.1995 р. №384, зі змінами від 15.02.2002 р. №158 // www.nan.com.ua. 4. Постанова КМУ "Про затвердження програми розвитку інвестиційної діяльності на 2002 – 2010 роки" від 28.12.2001 р. № 1801 // www.nan.com.ua. 5. <http://www.kharkivoda.gov.ua>.

Запорожченко Е. А.

УДК 004.73

Студент 1 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ

3G — "ТРЕТЬЕ ПОКОЛЕНИЕ" МОБИЛЬНОЙ СВЯЗИ

В мире разработано несколько стандартов мобильной связи. Каждый из этих стандартов удовлетворяет основному требованию — обеспечение пользователей голосовой связью в любой точке покрытия оператора с использованием переносных устройств связи (телефонов). Первые стандарты мобильной связи были аналоговыми, то есть работали как обычное радио: звук передавался по определенной радиочастоте от базовой станции к телефону и обратно, без дополнительных обработок [1].

С развитием технологий, мобильные телефоны стали работать в цифровом режиме, а помимо голоса стало возможным также передавать небольшие объемы информации на сравнительно небольшой скорости. Появились такие понятия, как оцифровка голоса, шифрование, конфиденциальность, услуги SMS. Эти технологии условно объединили в следующее, второе поколение мобильной связи и сюда вошли широко распространенные стандарты: GSM, CDMAone, D-AMPS. В Украине работают все три перечисленных стандарта.

Необходимость мобильного доступа к сети привела к разработкам, которые позволили организовать передачу данных на более высоких скоростях: до 144 Кб/с. Появилась возможность не просто быть постоянно доступным для осуществления голосовых звонков, но и проверять почту, передавать небольшие файлы, искать информацию в сети Интернет с помощью мобильного телефона. Растущее количество пользователей мобильной связи привело к необходимости в скоростном доступе к ресурсам сети Интернет, в передаче больших объемов данных.

Технология CDMA EV-DO изначально разрабатывалась в военных целях. В ней используются более мощные средства защиты передачи голоса и информации. Передача сигнала происходит на уровне радиосумм. Во-первых, такой сигнал намного сложнее "поймать" для прослушивания; во-вторых, аккумулятора телефона хватает на более продолжительную работу; в-третьих, телефон абонента производит намного меньшее воздействие на организм человека. Радиосигнал более устойчив к различным преградам: телефон лучше работает в горной местности, в подземных переходах и подвалах. Одна базовая станция способна обслуживать одновременно до 248 звонков. Имеется возможность модернизировать сети с минимальными затратами.

Эволюция в сфере коммуникаций, в сфере мобильной связи привела к появлению новых сетей — сетей 3-го поколения — 3G. 3G-стандарт на сегодняшний день используется в 75 странах мира, а услугами 3G-операторов пользуются около 300 миллионов людей. Теперь этот стандарт появился и в Украине.

Основной особенностью, которой так привлекает 3G, является высокоскоростная передача данных — в диапазоне 600 – 800 Кб/с, в зависимости от расстояния до базовой станции, местности и количества активных абонентов. Доступ к высокоскоростному Интернету можно получить непосредственно с мобильного телефона. Выйти в Интернет со стационарного компьютера так же просто, как и через ноутбук: это можно сделать через 3G USB-модем или мобильный телефон, синхронизированный с компьютером через Bluetooth или USB-кабель. Все эти способы включают устройства, которые предназначены для скоростной передачи больших объемов информации.

В Украине сегодня работают четыре оператора стандарта CDMA: Veitron, CDMA Украина, PEOPLEnet и Интертелеком. Из них только PEOPLEnet и Интертелеком имеют лицензию на предоставление услуг мобильной связи, причем получили они эти лицензии совсем недавно — в 2006 году.

© Запорожченко Е. А., 2008

По прогнозам аналитиков, вложения в 3G окупятся не скоро. Сеть 3G будет запущена в коммерческую эксплуатацию в конце 2007 г. – начале 2008 г., а говорить о более-менее широком распространении можно будет к концу 2008 г. До начала 2009 г., по самым оптимистичным прогнозам, абонентская база всех операторов составит 300 – 350 тысяч абонентов, по пессимистическим – около 200 тысяч. Услуга 3G первое время будет рассчитана на абонентов с высоким и средним уровнем дохода. Создатели заявили, что они будут брать больше качеством, чем ценой [2].

3G – "третье поколение" набора услуг мобильной связи для потребителя, в нем собраны лучшие качества известные пользователю: компактность, надежность и коммуникабельность.

Литература: 1. <http://www.3g.co.ua>. 2. <http://www.interstar.ua/mobile>. 3. <http://www.expert.ua>. 4. <http://club.mobila.ua>. 5. www.mobile-ukraine.com.

УДК 0.0.4.65:61

Котляр Д. О.

Студент 1 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОМПЬЮТЕРОВ В МЕДИЦИНСКОЙ ПРАКТИКЕ

В последнее десятилетие практическая медицина становится все более и более автоматизированной. Существует множество медицинских компьютерных программ. Информация, хранящаяся и обрабатываемая на ПК, организована, как правило, в базу данных, и может содержать, в частности, истории болезни, рентгеновские снимки в оцифрованном виде, статистическую отчетность по стационару и т. п.

К современным медицинским исследованиям, невозможным без применения вычислительной техники, можно отнести компьютерную томографию, томографию с использованием явления ядерно-магнитного резонанса, ультразвуграфию, исследования с применением изотопов [1].

Как известно, компьютерная томография представляет собой метод рентгенографического исследования, позволяющий при помощи специальной технологии получать рентгенограммы человеческого тела по слоям и запоминать эти снимки в памяти компьютера после специальной обработки. Она дает возможность установить локализацию патологического процесса, оценить результаты лечения, в том числе лучевой терапии, выбрать подходы и объем оперативного вмешательства. Показатели поглощения разных участков мозга обрабатываются на ЭВМ и выдаются в виде изображения ряда "срезов" мозга или в виде алфавитно-цифровой информации. Можно получить данные о плотности ткани на участке до 3 мм, дифференцировать оболочки, сосуды, серое и белое вещество, желудочки мозга, а также патологические очаги (инфаркты, кровоизлияния в мозг, опухоли, абсцессы и др.).

Информация о мозге, снимаемая с томографа, в десятки раз превышает информацию обычной краниограммы. По данным компьютерной томографии, невропатологи и нейрохирурги диагностируют и уточняют локализацию патологического процесса, а также следят за его изменениями под влиянием проводимого лечения. Компьютерная томография безопасна, не дает осложнений. Дополняя данные клинического и рентгенологического исследований, она позволяет получить более полную информацию об органах.

Специализированные компьютерные сети позволяют эффективно производить обмен данными между удаленными друг от друга компьютерами. В медицинской промышленности функционирует компьютерная сеть MEDNET, которая позволяет упростить сбор статистических медицинских данных по регионам, делать соответствующую обработку, агрегирование данных и составление отчетности [2]. Кроме того, эта сеть позволяет передавать любые данные между медицинскими учреждениями, имеющими компьютеры.

В последнее время также получили распространение компьютерные гипертекстовые системы, которые облегчают доступ к информации медицинским работникам, не являющимся специалистами в компьютерном деле. Такие гипертекстовые системы могут включать в себя как текстовую информацию, так и звуковую и графическую, в том числе видеоролики. Это позволяет создавать ИС, осуществляющие информационную поддержку медиков в тех случаях, когда их квалификации или опыта недостаточно для принятия решений о комплексе лечебных мероприятий, например на догоспитальном этапе. Эти же системы, оснащенные подсистемой вопросов и оценки ответов, могут использоваться для целей обучения.

© Котляр Д. О., 2008

Применение компьютеров в медицинской практике осложняется нехваткой необходимого количества вычислительной техники, поэтому в процессе ее внедрения Украина сильно отстает от стран ЕС. Наиболее перспективным направлением представляется разработка и внедрение ИС, основанных на использовании искусственного интеллекта. Обработка информации с последующей возможностью получать логические выводы, сделанные экспертной системой или системой на базе искусственного интеллекта, требует особого внимания, значительных затрат, но способно поднять информационное обеспечение медицины на новый уровень.

Литература: 1. www.erudition.ru. 2. www.advacomп.com. 3. www.ref.net.ua/work. 4. www.rpd.univ.kiev.ua/new.

Ляшенко О. В.

УДК 330.322(477)

Студент 1 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В УКРАИНЕ

Еще недавно украинские граждане использовали два основных способа сбережений – вкладывая деньги “в банку” и в банк. Если деньги просто положить “в банку”, то инфляция будет ежедневно уменьшать стоимость сбережений. Например, в 2006 году инфляция в Украине составила 11,6%. Для того чтобы остановить обесценивание средств, некоторые граждане конвертируют свои сбережения в доллары, надеясь на их стабильность, но и доллар подвержен инфляции и курсовым колебаниям. Можно воспользоваться услугами банков, положив деньги на депозитный счет под фиксированный процент. Однако деятельность банка менее удобна для его вкладчиков, поскольку вкладчик не знает направлений использования его средств банком, и банк не отчитывается перед вкладчиком о результатах своей деятельности. Существует альтернатива – инвестирование.

С финансовой точки зрения, инвестиции – это все виды активов (средств), вложенных в хозяйственную деятельность для получения дохода. С экономической точки зрения, инвестиции – это расходы на создание, расширение, реконструкцию и техническое пересмотрение основного капитала и связанные с этим изменения капитала обращения. Иностранные инвестиции – это капиталы, экспортированные с одной страны и вложены в дело или предприятие на территории другой.

Одна из основных причин того, почему необходимо инвестировать, – инфляция. Накопленные денежные средства постоянно обесцениваются, теряется их реальная стоимость. На практике это выглядит как постоянный рост цен и тарифов, денег с каждым разом требуется все больше. Казалось бы, существует простой способ – положить деньги на сберегательный счет и получать проценты. Но в лучшем случае банковская ставка перекрывает текущую инфляцию, а зачастую, и не успевает за ней.

Развитие совместного инвестирования Украины началось с момента принятия Закона Украины “Об институтах совместного инвестирования (паевые и корпоративные инвестиционные фонды)” в 2001 году. Данный Закон позволил создать надежные механизмы вложения населением и юридическими лицами средств на условиях совместного инвестирования в экономику Украины.

По состоянию на 30 сентября 2006 года 219 компаний получили лицензию на управление активами. В Украине действуют 462 инвестиционных фонда, общие активы которых составляют 13,6 млрд. грн. Большинство из этих активов являются активами венчурных фондов. Только 73 фонда (37 – закрытых, 28 – интервальных и 8 – открытых) имеют право привлекать средства населения, но большинство из них не делают этого на практике.

Необходимость Украины в инвестициях возникает из-за: ограниченности внутренних инвестиционных ресурсов, низкой инвестиционной активности собственных инвесторов, необходимости обеспечения вместе с инвестициями новой техники и технологий, потребностей в модернизации социальной инфраструктуры общества.

Поэтому в Украину поступают прямые иностранные инвестиции. За 2006 г. инвестиции поступали из 114 стран мира, больше всего было капиталовложений из США, Кипра, Нидерландов, Германии, Российской Федерации, Швейцарии, Австрии, Польши, Франции. По данным Госкомстата, в первом квартале 2006 году в экономику Украины иностранные инвесторы вложили \$989,6 млн. прямых инвестиций, но одновременно изъяли \$114 млн. Эти страны обеспечили 71,7% от общего объема инвестирования [1].

© Ляшенко О. В., 2008

В наше время огромные состояния в большинстве случаев возникают благодаря росту акций. В данном случае инвестирование рассматривается как бизнес, поэтому следует обратить внимание на его преимущества. Прежде всего, биржевые операции скрытаны от посторонних глаз. В отличие от реального сектора экономики нет необходимости создавать производство или сбытовую сеть. Операции проводятся выдачей приказа брокеру или нажатием клавиш на компьютере. Нет необходимости искать поставщиков или покупателей, тратить средства на рекламу. Если инвестор пожелал купить или продать ценную бумагу – к его услугам большое количество как продавцов, так и покупателей.

Литература: 1. Чечетов М. Іноземні інвестиції: макроекономічний аспект // Економіка України. – 2004. – №8. – С. 10. 2. Бочан І. О. Глобальна економіка: Підручник / І. О. Бочан, І. Р. Михасюк – К.: Знання, 2007. – 404 с.

УДК 336.717:004.738.5

Калуцкая Е. В.

Студент 1 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

РОЛЬ INTERNET В БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Сеть Internet развивается экспоненциально. Пожалуй, самый мощный толчок к развитию Сеть получила с появлением и распространением Всемирной Паутины (World Wide Web, WWW), которая превратила Internet в единое киберпространство. Сеть стала превращаться в общедоступную систему массового информационного обслуживания. В дело вступили банки. В разработку безопасных средств электронных расчетов для Сети полились деньги, что сразу же привлекло к ним внимание ведущих компьютерных фирм. Некоторые западные банки начали создавать службы расчетов, целиком ориентированные на Internet. Появилось даже несколько "виртуальных банков", обслуживание в которых в основном через Internet и происходит. Первым этапом работы в Internet для любой финансовой организации обычно становится использование World Wide Web для опубликования рекламной и прочей информации. Сегодня примерно 300 финансовых организаций применяют WWW как средство рекламы. Второй этап – предоставление клиентам базового доступа в банк. Клиенты получают возможность просмотреть относящуюся к ним финансовую информацию, при этом они ничего не могут с ней сделать. Интерактивное взаимодействие с клиентом – третий этап. Благодаря такому взаимодействию, клиент получит не только доступ к финансовой информации, но и сможет внести коррективы в информацию и провести различные расчеты. И, наконец, важной для банка является возможность получения разнообразной финансовой информации. Сюда входит самая различная информация: реклама, новости, информационные архивы.

Internet как среда распространения финансовой информации в режиме реального времени предоставляет пользователю следующие несомненные преимущества: открытость и разработанность стандартов, наличие надежного набора технических средств для конструирования сервиса, относительная дешевизна каналов связи, доступность.

Укажем проблемы, возникающие при использовании Internet, и приведем их возможные решения: неопределенность стандартов защиты данных от несанкционированного доступа и стандартов электронных платежей (можно ожидать утверждения необходимых стандартов в ближайшем будущем), перегруженность сети, необходимость в повышенных требованиях к производительности серверов и пропускной способности каналов связи из-за растущего объема передаваемых данных и необходимости их постоянного обновления (эта проблема иногда решается путем использования выделенной полосы пропускания в пределах каналов Internet общего назначения), различные ограничения возможностей обработки информации стандартными средствами доступа (существует несколько решений этой проблемы. Одно из них уже широко распространено в мире и заключается в написании специализированного программного обеспечения, использующего стандарты Internet, другое – связано с использованием языка программирования Java, разработанного компанией Sun Microsystems специально для использования в среде Internet) [1].

В заключение можно сказать, что Internet представляет собой единую глобальную систему, которая объединяет все существующие в мире компьютерные сети – от национальных до частных.

© Калуцкая Е. В., 2008

К ней подключены, по последним оценкам, около 50 млн. компьютеров. Эта всемирная "сеть сетей" является наиболее быстро развивающейся компьютерной структурой в мире, а общее число ее пользователей увеличивается каждый месяц на 12%. Относительная простота использования и невысокая стоимость способствуют быстрому росту числа пользователей услугами Internet. Это значительно расширяет аудиторию, на которую нацелены коммерческие компании.

Литература: 1. Бурдинский А. Перспективы развития рынка финансовых Интернет-услуг // <http://www.osp.ru/ecom/2000/03/024.htm>.

Угляница С. Н.

УДК 004.65(075.8)

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ

БИЗНЕС-АНАЛИЗ СТРУКТУРЫ БАЗЫ ДАННЫХ

С ростом интенсивности труда и благосостояния общества заметное место в структуре экономики приобретает сфера релаксации. Причем замечено, что традиционные ее направления (театр, выставки, художественная литература и др.) отходят на второй план, уступая место облегченным видам отдыха, которые основаны на современных информационных технологиях. На вершине популярности сейчас находится Internet, особенно Chat, а также видео.

Бизнес отозвался на такую потребность в обществе путем открытия многочисленных Интернет-кафе и пунктов видеопроката. В условиях социальной дифференциации возникла необходимость создания видеороликов различного жанрового состава. На эту потребность мгновенно откликнулись, как и положено развитой экономике, не только кинематограф, но и структуры малого бизнеса, к которым собственно и относятся рассматриваемые нами пункты видеопроката. Исследования показали, что для предприятий малого бизнеса характерна неустойчивость. Одной из ее причин, по мнению автора, является слабый уровень учета и совсем низкий – мониторинга и анализа. В качестве решения этой проблемы в работе предлагается активное внедрение современных компьютерных средств, в частности, технологии баз данных.

Автором разработана структура базы данных "Видеотека", которая реализована в среде СУБД Access [1 – 3]. Она состоит из следующих взаимосвязанных таблиц: АУДИТОРИЯ, ЭКЗЕМПЛЯРЫ, ВЫДАЧИ, ГРУППЫ, ЖАНРЫ, НОСИТЕЛЬ, ПРЕЗЕНТАЦИЯ ФИЛЬМА, ПРОИЗВОДИТЕЛЬ, ПУНКТЫ ПРОКАТА, СОТРУДНИКИ и ФИЛЬМЫ.

Детализируем сущность и назначение каждой из них. Так, таблица АУДИТОРИЯ введена для классификации фильмов по признаку аудиторной и возрастной направленности, таблица ЭКЗЕМПЛЯРЫ – для формирования базы сведений о наличии нескольких экземпляров одного и того же фильма с помощью специальной кодировки.

Развитие компьютерной техники и других новейших информационных систем позволили создавать видеоматериалы различной продолжительности и сложности. Благодаря научно-техническому прогрессу стали доступны не только фильмы, но и мультфильмы, сериалы. Для фиксирования такого рода групп видеоматериалов предназначена таблица ГРУППЫ.

В таблице ЖАНРЫ собрана информация об имеющихся в наличии жанров. Таблица НОСИТЕЛЬ содержит информацию о материале, на котором сделана соответствующая видеозапись. Таблица ПРОИЗВОДИТЕЛЬ главным образом предоставляет исчерпывающую информацию о киностудии и стране, где собственно произведен тот или иной видеоролик. На первый взгляд может показаться, что данная информация столь незначительна, но это мнение ошибочно. Владение такой информацией является неотъемлемым атрибутом успешности пункта проката. Эти сведения представляют значительную ценность для "тонких" ценителей, к примеру, исконно французского кино.

Таблица ПУНКТЫ ПРОКАТА является справочником юридических и фактических адресов других пунктов сети видеопроката.

Поскольку функционирование любой бизнес-структуры основывается не только на использовании технических систем, но и на участие в ней трудовых ресурсов, в систему "Видеотека" введена таблица СОТРУДНИКИ, отображающая личные данные всего штата работающих и график их работы.

Центральное место в базе данных занимает таблица ФИЛЬМЫ, отображающая ее предметную область. В ней систематизирована информация о названии фильма, его продолжительности и стоимости одного дня проката.

© Угляница С. Н., 2008

Для получения исчерпывающих сведений об интересующем клиента видеоролике автором разработана таблица ПРЕЗЕНТАЦИЯ, которая содержит отрывки из сюжетов, наиболее полно раскрывающих смысл фильма.

С целью постоянного совершенствования и мониторинга, особенно внешней среды данной сферы деятельности, в схему базы данных включена таблица ВЫДАЧИ. В ней осуществляется фиксирование потоков и оттоков видеоматериалов и, естественно, накопление денежных средств, вырученных от участия в данных операциях.

В целом структура базы данных отражает бизнес-логику предметной области и позволяет управлять процессами в выбранной сфере.

Литература: 1. Дженнингс Р. Использование Microsoft Office Access 2003. – М.: Изд. дом "Вильямс", 2005. – 1312 с. 2. Microsoft Access 2003. Шаг за шагом. – М.: СП ЭКОМ, 2004. – 432 с. 3. Пушкарь А. И. Использование СУБД Access в решении экономических задач. Учеб. пособие / А. И. Пушкарь, В. В. Федько, В. И. Плоткин. – Харьков: Изд. ХГУУ, 2002. – 124 с.

УДК 336.711

Антонова А. О.

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: СТАНОВИЩЕ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В Україні потреба побудови життєздатної та ефективно діючої банківської системи є як ніколи нагальною, оскільки саме від цього значною мірою залежить результативність упровадження економічних реформ, податкової, грошово-кредитної та валютної політики. Від того, наскільки досконалим і стабільним буде механізм кредитування та інвестування, прямо залежить розмір потоку грошових коштів у галузі народного господарства. Від надійності й стабільності банківської системи за умови послідовної державної економічної політики залежить загальний обсяг іноземних інвестицій в економіку країни. Досягнення стабілізації економіки в цілому нерозривно пов'язане з необхідністю організації чіткого регулювання банківської системи та її функціонуванням на досить високому міжнародному рівні, у зв'язку з цим постійно зростають такі актуальні проблеми, як побудова ефективної структури банківської установи, планування та оцінювання її діяльності.

За останні роки банківська система України розвивалася динамічно. Проведений аналіз результатів діяльності банківської системи за 2000 – 2006 рр. свідчить, що незважаючи на тенденцію до зростання прибутку банків України та поліпшення показників ефективності їх діяльності, для багатьох банків актуальною залишається проблема підвищення прибутковості діяльності, насамперед за рахунок зростання обсягів активних операцій, поліпшення якості та структури активів, а також за рахунок зниження витратності [1].

Необхідно відзначити, що вітчизняна банківська система відстає від зарубіжних банківських систем як за кількісними, так і за якісними показниками. За розміром активів найкрупнішими банками світу є банки Японії, США, Німеччини. Загальні активи найбільшого банку світу Mizuho Financial Group (Японія) за підсумками 2004 р. склали 1 178 285 млн. дол. США, що в 17 разів більше активів банківської системи України станом на 01.01.2007 р. Активи найбільших за рівнем активів банків України значно менші, ніж в Росії та Польщі. Станом на 01.01.2007 р. найбільшим банком за рівнем активів було визнано Приватбанк, активи цього банку склали 6 755,5 млн. доларів США, що менше активів крупнішого банку Польщі РКО ВР в 3,2 рази, а найбільшого банку Росії (Сбербанк Росії) – в 5,2 рази. Банки України нарощували активи за останні роки досить інтенсивно, але не зрівнялися за цим показником з банками світу [2].

У зв'язку з об'єктивними процесами фінансової глобалізації, інтеграції України в Європейське співтовариство, активним проникненням іноземного капіталу на фінансовий ринок нашої держави закономірно постає питання конкурентоспроможності вітчизняної економічної системи, зокрема банківського сектору. Йому належить провідне місце в загальному механізмі організації й регулювання господарського життя суспільства, і від ефективності його функціонування вирішальною мірою залежить успіх соціально-економічних перетворень у країні загалом. Стратегічною метою банківської діяльності на сучасному етапі має стати забезпечення системної стабільності і створення необхідних умов для розвитку ринку банківських послуг на засадах добросовісної конкуренції. Для

© Антонова А. О., 2008

України це означає: по-перше, необхідність відмови від практики створення захисних бар'єрів для збереження слабких банків; по-друге, необхідність зосередитися на показниках ефективності банківської діяльності з метою створення банків, здатних до стабільного розвитку, до розвитку в міжнародному масштабі.

Література: 1. Патрікац Л. Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків / Л. Патрікац, М. Бойчук // Вісник НБУ. – 2006. – №12. – С. 16 – 19. 2. Кузнецова А. Оцінка впливу іноземного капіталу на функціонування банківської системи / А. Кузнецова, О. Другов, В. Рисін // Вісник НБУ. – 2007. – №1. – С. 24 – 27.

Семенець Л. В.

УДК 336.717.111

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ З ПЛАТІЖНИМИ КАРТКАМИ ТА НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ

Ринок банківських послуг останнім часом розвивається під значним впливом передових технологій. Одним із напрямків банківської діяльності, де постійне їх оновлення має вирішальне значення, є карткові платіжні технології [1 – 3]. У зв'язку з цим актуальність даного питання полягає в тому, що економічно зумовлене надмірне розбухання готівкового обороту та істотне підвищення розміру трансакцій населення викликали гостру потребу в запровадженні в цю сферу не лише паперових безготівкових інструментів, а й електронних платежів за допомогою пластикових карток.

Метою роботи є дослідження напрямків підвищення ефективності впровадження та використання платіжних карт.

Об'єктом дослідження даної роботи є здійснення операцій банками з платіжними картками.

Дослідженням даного питання займалися такі провідні економісти-науковці, як В. Кравець, О. Махаєва, Ю. Сколотяний, В. Татянін, Я. Чайковський, Н. Яценко [1 – 5].

Ринок використання платіжних карток можна охарактеризувати таким чином. Емісія платіжних карток динамічно розвивається і швидко зростають обороти коштів, але частка безготівкових платежів у загальному обсязі здійснюваних карткових операцій не перевищує 3 – 4 %. Навіть за умови вкладення значних інвестицій українських банків у розвиток платіжних систем принципово змінити цю тенденцію не вдається [1; 2].

Серед факторів, що стримують розвиток безготівкових платежів з використанням платіжних карток можна виділити такі: низький рівень купівельної спроможності населення; незацікавленість населення в користуванні платіжними картками; відсутність кредитних історій фізичних осіб, що стримує розвиток кредитування з використанням платіжних карток; незацікавленість торговців у впровадженні безготівкових форм розрахунків; недостатньо розвинута інфраструктура обслуговування платіжних карток; необхідність значних капіталовкладень для впровадження безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток.

Для поширення безготівкових розрахунків за технологією національної системи міжбанківських електронних платежів (НСМЕП) необхідно здійснити низку заходів:

розробити і впровадити комплекс заходів з метою значного розширення еквайрингової термінальної мережі шляхом залучення до еквайрингу комерційних небанківських структур та створення еквайрингових компаній;

провести державну сертифікацію і впровадження нових типів платіжного термінального обладнання та вуличних таксофонів, які обслуговують картки НСМЕП;

розробити умови державної підтримки всіх підприємств та установ, що фінансуються за рахунок державного бюджету, для переведення ними виплат заробітної плати через банківські рахунки з використанням національних платіжних карток;

забезпечити здійснення виплат стипендій студентам, обслуговування коштів пенсійного забезпечення та інших виплат, передбачених за рахунок державного або місцевих бюджетів, через уповноважені банки з використанням платіжних карток НСМЕП.

Реалізація наведених вище заходів дозволить підвищити рівень розповсюдження та використання платіжних карток серед населення, що в цілому позитивно відіб'ється на ефективності банківських операцій з платіжними картками і надасть можливість удосконалити діяльність банківських установ у сфері випуску та обслуговування платіжних карток, що є об'єктивно необхідною умовою

© Семенець Л. В., 2008

на сучасному етапі розвитку банківської системи України, оскільки власне платіжні картки є невід'ємною частиною роботи банків з обслуговування клієнтів.

Науковою новизною є запропонована система заходів, спрямована на поширення використання електронних платіжних карток з метою підвищення ефективності банківських операцій у сфері обслуговування клієнтів. Серед подальших напрямків дослідження та розвитку даної проблематики можна назвати необхідність удосконалення законодавчої бази, яка повинна бути спрямована на стимулювання підвищення ефективності використання системи електронних платежів як для банківських установ, так і для споживачів цієї послуги.

Література: 1. Кравець В. Місце та роль НСМЕП на картковому ринку України // Вісник НБУ. – 2007. – №3. – С. 14 – 17. 2. Махаєва О. Електронні гроші: стан європейського ринку та його регулювання // Вісник Національного Банку України. – 2006. – №9. – С. 30 – 34. 3. Татянін В. Універсальна смарт-картка "Укр-КОС" // Вісник НБУ. – 2007. – №3. – С. 18 – 19. 4. Чайковський Я. І. Платіжні системи: Навчальний посібник. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2006. – 210 с. 5. Яценко Н. Банківська система: традиції, проблеми, амбіції / Н. Яценко, Ю. Сколотяний // Дзеркало тижня. – 2006. – №19. – С. 5 – 6.

УДК 336.717

Штомпель Г. В.

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ДЕПОЗИТНІ ОПЕРАЦІЇ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ: ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ

Сьогодні перед банками все частіше постає необхідність пошуку джерел залучення коштів, насамперед, для проведення активних операцій та підвищення своєї ліквідності. Серед найбільш дешевих і найменш ризикованих порівняно із короткостроковими кредитами на міжбанківському ринку кредитних ресурсів або проведенням конверсійних операцій з валютою методів залучення коштів є депозит [1]. Серед авторів, які займалися дослідженням переваг і недоліків видів депозитів, можна навести таких: Д. Пашко, О. Корнюк, Ю. Ковбасюк, Я. М. Столярчук, Н. М. Внукова, І. Наумець, В. Кравець, Ю. О. Заруба та ін.

Метою даної роботи є з'ясування та оцінка можливості залучення банківськими інститутами додаткових ресурсів шляхом розширення депозитних послуг.

Сучасні аналітичні дані свідчать про те, що найбільш привабливими і розповсюдженими видами депозитів є: терміновий депозитний вклад, поточний вклад та вклад до вимоги [2]. Серед переваг термінового депозитного вкладу можна назвати його високу дохідність, виплату відсоткового доходу щомісяця та можливість укладення договору на короткий термін. Для банку, відповідно, цей вид залучення коштів є найбільш дорогим.

Перевагами поточного депозитного вкладу, з точки зору клієнта, є вільне оперування коштами, встановлення щоденного відсотка, за умов різких змін валютного курсу або введення нової грошової одиниці втрати мінімальні за рахунок швидкої мобілізації коштів на рахунок. Недоліком є те, що відсотковий дохід нижче доходу за терміновими вкладками. Але, слід зазначити, що при дуже високому рівні процентної ставки є й відповідно великий ризик, а при дуже низькій процентній ставці – гроші на рахунок, як вважає автор, не йдуть в обіг із достатньою швидкістю.

Кожен з видів депозитів має свої переваги і недоліки. Депозити до запиту, наприклад, найбільш ліквідні. Їх власники можуть у будь-який момент використовувати гроші, які знаходяться на рахунках до запитання. Але є й негативні сторони: можлива відсутність відсотків (або дуже маленький відсоток) за рахунком.

Саме комерційні банки виконують важливу функцію мобілізації тимчасово вільних грошових ресурсів і перетворення їх у реальний капітал, здійснюючи різноманітні кредитні, інвестиційні та інші операції, і забезпечуючи, таким чином, потреби економіки в додаткових ресурсах.

У країнах із розвинутими ринковими відносинами останнім часом чіткі межі між окремими видами депозитів розмиваються, з'являються рахунки, що поєднують властивості депозитів до запитання і термінових депозитів. Так, у США, однією з таких нових форм стали "НАУ" — рахунки за якими виплачується ринкова ставка відсотка і, у той же час, на них можна виписувати розрахункові тратти аналогічні чекам, тобто використовувати ці рахунки для платежів [2].

Залучення досвіду розширення депозитної діяльності за рахунок "поєднання" депозитів у практику національних банків дасть змогу залучити в перспективі додаткові ресурси, які можна буде використовувати на здійснення активних операцій.

Науковою новизною є запропоноване розширення депозитної діяльності за рахунок "поєднання" депозитів задля перспективного залучення додаткових ресурсів банку. Серед подальших напрямків дослідження даного питання можна виділити розробку дієвої методики впровадження "поєднання" депозитів у практику діяльності національних банків.

Література: 1. Внукова Н. М. Фінанси: вступ до фаху: Навч. посібник / Н. М. Внукова, В. І. Успенко. – Харків: БУРУН і К, 2005. – 352 с. 2. Капран В. І. Банківські операції. Навч. посібник / В. І. Капран, М. С. Кривченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.

Асріян Е. В.

УДК 336.717:004.78

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

РОЗВИТОК СИСТЕМИ МІЖБАНКІВСЬКИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ

Вагома частина економічних відносин у суспільстві реалізується через грошові розрахунки та платежі, які здійснюються шляхом міжбанківських розрахунків. Широкі різновиди господарських зв'язків, велика територіальна віддаленість підприємств та інші фактори обумовлюють розширення міжбанківських розрахунків, їх постійне вдосконалення, введення новітніх технологій з метою підвищення їх якості, швидкості й надійності.

Проблеми організації міжбанківських розрахунків розглядаються А. Морозом, М. Савлуком, М. Пуховкіною, А. Савченко, Є. Бургіною, В. Погребною та іншими економістами [1 – 4].

Метою статті є визначення ступеня відповідності міжбанківських розрахунків сучасним вимогам, а також виявлення основних перспектив розвитку електронних міжбанківських розрахунків.

З початку 1990-х років в Україні відбувся перехід до платіжної системи, що охоплює розрахунки між підприємствами, банками й іншими кредитно-фінансовими установами і яка є загальноприйнятною у світовій практиці [2]. Національний банк України (НБУ) в 1993 р. розробив й ввів Систему електронних платежів (СЕП) і Систему термінових переказів (СТП), які становлять Систему електронних міжбанківських переказів (СЕМП).

На той час СЕП повністю задовольняла потребам у міжбанківських розрахунках, учасників системи влаштував рівень її швидкодії, надійності, спектр послуг. Проте апаратна база СЕП, MS-DOS та апаратні засоби захисту інформації системи залишалися без змін. Комп'ютерна техніка і спеціалізовані апаратні засоби захисту інформації СЕП випрацювали свій ресурс. Швидкість шифрування за допомогою апаратних засобів захисту, яка була досить великою в 1993 р., стала причиною збільшення часу оброблення платежів [3].

Удосконалення системи електронних платежів також відбулося через перехід банківської системи України на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку в 1998 р., розробку й введення моделей обслуговування консолідованого кореспондентського рахунка, підключення до системи органів Державного казначейства України.

Отже, вплив сукупності факторів фізичного та морального старіння апаратної бази та невідповідність потребам учасників міжбанківських розрахунків обумовили перехід до нової програмно-апаратної бази, розробку нового покоління СЕП – СЕП-2.

У 2006 р. через СЕП виконано 284 478 тис. початкових платежів та електронних розрахункових повідомлень на суму 3 464 207 млн. грн. (у тому числі платежі в СЕП у файловому режимі – 284 335 тис. шт., платежі в СЕП у режимі реального часу – 143 тис. шт. на суму 4 053 867 млн. грн., що відповідно на 14% і 30% більше, ніж за підсумками роботи в 2005 році. Банками в 2006 р. виконано 257 065 тис. початкових платежів та електронних розрахункових платежів і електронних розрахункових повідомлень на суму 3 464 207 млн. грн., що відповідно на 15% і 35% перевищує аналогічні показники 2005 р. [3].

Послугами СТП у 2005 р. користувалося 13 банків, що на 54% більше ніж у 2004 р. [4]. Загальна кількість учасників СЕП станом на 01.01.2007 р. становила 1 639 установ, з яких 169 – банки України, 1407 – філії банків України, 28 – органи Державного казначейства України, 35 – установи НБУ [5].

Отже, в Україні спостерігається розширення кола учасників СТП, оскільки швидкість здійснення міжбанківських переказів через СЕП наразі задовольняє її користувачів. Однак, незважаючи на те, що діюча СЕП постійно вдосконалюється і розвивається, виникає потреба в розробці нової системи. Існує певний часовий проміжок між моментами списання коштів із коррахунку банку-

© Асріян Е. В., 2008

відправника та зарахування їх на коррахунок банку-отримувача. Цей проміжок часу і визначає швидкість перерахунку коштів через СЕП. На його величину впливає час надходження платежу до СЕП, загальна завантаженість і завантаженість каналів зв'язку на певний момент часу, характер обслуговування банків-кореспондентів і оперативність дій банку-отримувача.

Таким чином, діюча нині система міжбанківських розрахунків має ряд недоліків, тому необхідно розробляти нові інструменти й механізми її вдосконалення. Підвищення пропускної спроможності системи, наявність режиму реального часу, вдосконалення апаратної бази є підґрунтям для упровадження принципово нових схем розрахунків, які можуть бути реалізовані в СЕП-2 одночасно з функціонуванням діючих механізмів розрахунків. Перспективними напрямками в цій сфері є робота над розширенням безготівкових розрахунків, запровадженням сучасних технологій і методів передачі платіжної інформації, забезпеченням ефективного й надійного обслуговування всіх учасників розрахунків.

Удосконалення НБУ діючої платіжної системи є фактором підвищення стабільності фінансового сектору та економіки країни в цілому. В статті досліджений розвиток організації міжбанківських розрахунків в Україні, зроблений аналіз кількості платежів та користувачів СЕП. Виявлено недоліки діючої СЕП, визначено перспективи розвитку електронних міжбанківських розрахунків.

Література: 1. Мороз А. М. Банківські операції: Підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна; [За ред. д. е. н., проф. А. М. Мороза. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 476 с. 2. Савченко А. Система електронних платежів нового покоління / А. Савченко, І. Івченко, В. Михайлова // Вісник НБУ. – №2. – 2007. – С. 2 – 4. 3. Савченко А. Виконання Базових принципів для системно важливих платіжних систем у Системі електронних міжбанківських переказів НБУ / А. Савченко, Є. Бургіна // Вісник НБУ. – 2003. – №8. – С. 5 – 12. 4. Погребна В. СЕМП НБУ: міжбанківські розрахунки в 2005 році // Вісник НБУ. – 2006. – №2. – С. 39 – 42. 5. Міжбанківські розрахунки через СЕП НБУ у 2006 році // Вісник НБУ. – 2007. – №3. – С. 40 – 41.

УДК 336.711(477)

Степанець Н. В.

Студент 5 курсу
фінансового факультету КНЕУ

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ФІНАНСОВИЙ ПРОСТІР

Процес виходу банків на світовий фінансовий ринок, підвищення ступеня їх прозорості та відкритості робить, на погляд автора, актуальним розгляд економічних важелів як інструментів, що забезпечують ефективне входження національних банків у сферу міжнародного конкурентного середовища.

Конкуренція є ключовим елементом зовнішньоекономічного механізму між банками та небанківськими фінансово-кредитними установами, яка сприяє подальшій універсалізації банківської справи, розвитку та розширенню кола операцій і послуг, що їх може виконувати сучасний універсальний банк [1].

У розвинутій ринковій системі основними ланками зовнішньоекономічного механізму є валютна, податкова, фінансово-кредитна, цінова, митно-тарифна політики, розробка і здійснення яких набуває в Україні сьогодні окремого значення. Економічні важелі пов'язані з рухом вартості та, у зв'язку з цим, безпосередньо впливають на економічні інтереси суб'єктів банківської сфери [2, с. 21].

Валютна та фінансово-кредитна зовнішня політика банків є складовою зовнішньоекономічної політики України, яка діє за такими принципами, як: забезпечення суверенітету України у світогосподарських зв'язках, гарантування її національної зовнішньоекономічної безпеки; вся розгалужена сукупність зовнішньоекономічних зв'язків повинна ґрунтуватись на суворо еквівалентному, взаємовигідному обміні, міжнародному поділі і кооперації; взаємодія із світовим господарством має спиратись на комплексну, гнучку та динамічну державну зовнішньоекономічну політику, в основі якої максимальна свобода безпосередніх виробників та експортерів товарів і послуг – підприємств, фірм, банків, корпорацій тощо; відкритість економіки для широкій й взаємовигідній участі в регіональних та світових господарських, валютно-фінансових системах і структурах.

Виходячи з вищезгаданих основоположних принципів, можна сформулювати головні складові елементи системи зовнішньоекономічної політики України, і, як її складових, – валютної та фінансово-кредитної політик: створення потужного експортного сектору; національна конвертована валюта;

© Степанець Н. В., 2008

залучення іноземних інвестицій; лібералізація імпорту; проведення зарубіжної підприємницької та фінансової діяльності; розбудова розгалуженої системи зовнішньоекономічного менеджменту (банки, біржі, небанківські організації, аудит, консалтинг, лізинг тощо); гнучка податкова, цінова, депозитна, кредитна, фінансова, валютна політики, які стимулюють диверсифікацію експортно-імпортних відносин; поступова інтеграція економіки в європейські і світові господарські об'єднання та організації; кадрове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності [2].

Проаналізувавши економічні важелі валютної та фінансово-кредитної політики, які мають безпосередній вплив на діяльність банків як на національному, так і на інтернаціональному рівні, можна виділити такі заходи вдосконалення зовнішньоекономічної політики:

1. Органам законодавчої влади слід приділити особливу увагу вирішенню питань щодо вдосконалення та/або запровадження законодавчої бази для здійснення банками та нефінансовими інституціями нетрадиційних фінансових послуг для збільшення рівня конкурентоспроможності в порівнянні з закордонними банками як на внутрішньому, так і на світовому ринку фінансових послуг.

2. Інструменти валютного регулювання і валютної політики виступають головним чином як засоби економічного впливу держави на динаміку курсових співвідношень національної валюти. Разом з цим у практиці грошово-валютних відносин застосовуються методи прямого втручання держави в сам механізм формування валютних курсів.

3. Важливим напрямом валютної політики України повинно стати прогнозування курсів валют, а також докладання усіх зусиль для досягнення вільної конвертованості національної валюти гривні. Але на сьогоднішній день пряме втручання урядових структур у ринок іноземної валюти, відоме як валютний контроль, обмежує права власників валюти обмінювати її на інші валюти, а отже, є однією з перешкод на шляху до конвертованості національної валюти.

4. Проводячи розумну валютну та фінансово-кредитну політику, встановлюючи величину ставки рефінансування, регулюючи умови здійснення банківських операцій, держава в особі Національного банку України повинна бути спроможною формувати збалансовані потоки фінансових ресурсів.

Отже, з огляду на весь спектр економічних важелів валютної та фінансово-кредитної політик, які на сьогоднішній день використовуються в Україні, існує безпосередня потреба в уніфікації та стандартизації їх основних параметрів і напрямів використання з метою оптимізації прийняття комерційними банками стратегічних рішень при виході на світові фінансові ринки.

Література: 1. Распутна Л. Комерційні банки у сфері фінансових послуг України // Банківська справа. – 2000. – №5. – С. 43 – 45. 2. Ющенко В. А. Управління валютними ризиками: Навч. посібник / В. А. Ющенко, В. І. Міщенко. – К.: Тов. "Знання", КОО, 2007. – 530 с. 3. Офіційний сайт НБУ // <http://www.bank.gov.ua>. 4. Чистілін Д. Еволюційний розвиток світової економіки та інтеграції України // Економіст. – 2007. – №1. – С. 80 – 87.

Сізов В. В.

УДК 336.711

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ НА ОСНОВІ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ

Банківська система як складова фінансової системи відіграє вирішальну роль в її економічному розвитку. Якісний та своєчасно проведений аналіз діяльності банків є головним шляхом виявлення резервів і тенденцій розвитку банківського сектору.

Проблемам аналізу банківської діяльності присвячено багато праць таких авторів, як М. Д. Алексєєнко, М. Д. Герасимович, А. Д. Шеремет, Т. Н. Щербаков та ін. [1; 2]. Але ця проблема й дотепер залишається актуальною, оскільки існує багато підходів до її розв'язання.

Метою дослідження є аналіз діяльності комерційних банків. Для реалізації мети необхідно виконати такі завдання: виокремити основні чинники, що впливають на ефективність роботи банківських установ та за допомогою статистичного аналізу виділити окремі групи банків за цими чинниками.

Аналіз факторів, які впливають на результати діяльності банківських установ (на основі літературних джерел [1 – 3]), дозволив виділити три групи факторів: фінансові ресурси, активи, людські ресурси (таблиця).

© Сізов В. В., 2008

Фактори, які впливають на результати діяльності банків

Фінансові ресурси	Активи	Людські ресурси
Власний капітал. Залучені депозити. Міжбанківські кредити. Цінова політика. Фінансовий результат	Надані кредити. Інвестиції в цінні папери. Мережа філій	Кількість працівників. Витрати на підвищення кваліфікації кадрів

Під час аналізу банківського сектору найчастіше використовують такі методи: зіставлення, порівняння, метод коефіцієнтів, групування, балансовий метод, графічний, метод табличного відображення [3].

Для аналізу діяльності банків використаємо метод групування, який полягає в групуванні банківських установ за виділеними факторами (таблиця). Групування здійснимо за допомогою кластерного аналізу [4] на основі показників 30 банківських установ, які працюють на ринку банківських послуг для фізичних осіб, і згідно з класифікацією Національного банку України належать до 1 — 4 груп й займають більше 70% цього ринку [5]. Статистичний аналіз даних проведемо засобами пакета Statistica 6.0.

Побудова ієрархічного дерева кластеризації за виокремленими критеріями дало змогу розбити досліджувану сукупність банків на 3 групи:

- 1) Ощадний банк України;
- 2) АКБ "Райффайзенбанк Україна", Правекс банк, "Фінанси та кредит", АТ "Кредит банк", ВАБанк, Експрес банк, "Мрія", Прокредитбанк, "Дністер";
- 3) Приватбанк, "Аваль", Промінвестбанк, Укрсоцбанк, Укрексімбанк, Укрсиббанк, "Надра", Брокбізнесбанк, ПУМБ, Кредитпромбанк, Укрпромбанк, "Хрещатик", "Форум", Укргазбанк, ТАС-Комерцбанк, "БІГ-енергія", Укрінбанк, Електрон банк, "Універсальний".

За результатами кластеризації можна зробити висновки, що хоча власний капітал банків другого кластера нижчий порівняно з банками третього кластера, частка витрат на навчання персоналу в ньому істотно більша, що свідчить про зацікавленість керівництва в підвищенні кваліфікаційного рівня працівників з огляду на перспективу розвитку установи. Дещо вища в цій групі банків середньозважена відсоткова ставка за депозитами фізичних осіб, що зумовлює більший відносний показник суми залучених коштів фізичних осіб. Нижчим є середньозважений відсоток за кредитами юридичним особам, тому в цій групі спостерігається більший відносний показник наданих кредитів, що, у свою чергу, забезпечує кращий середній показник відносного фінансового результату.

Таким чином, застосування кластерного аналізу до виділення окремих груп банківських установ за запропонованими показниками дає змогу, використовуючи деяку міру подібності або відстань між досліджуваними об'єктами, побудувати ієрархічне дерево та об'єднати банки в досить великі кластери. Результати кластерного аналізу є важливою інформацією для керівництва банку та підставою для прийняття відповідних управлінських рішень щодо розвитку банківського сектору й забезпечення його надійності та стабільності.

Література: 1. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко; [За ред. А. М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2003. – 600 с. 2. Шермет А. Д. Финансовый анализ в коммерческом банке / А. Д. Шермет, Т. Н. Щербаков. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 246 с. 3. Майборода Л. Основні підходи до проведення аналізу розвитку банківського сектору // Вісник НБУ. – №1. – 2007. – С. 49 – 57. 4. Бабенко В. Білик О. Аналіз ефективності діяльності банківських установ на основі кусково-лінійної регресійної моделі // Вісник НБУ. – №11. – 2005. – С. 12 – 17. 5. <http://www.nbu.gov.ua>.

УДК 336.71

Шагіна В. І.Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ**ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ**

На сучасному етапі економічного розвитку в умовах трансформації національної економіки важливе місце мають завдання підвищення ефективності банківської системи. Займаючи значне місце в економічній системі країни, банки найближче стоять до бізнесу, його потреб, ринкової кон'юнктури, що постійно змінюється. Через фінансову систему країни здійснюється процес акумуляції фінансових ресурсів суспільства і забезпечується їх найефективніше та раціональне використання. Стрімкий розвиток економіки України потребує постійної уваги до банківської системи, створення сприятливих умов для стабільного та ефективного функціонування банків.

Окремі проблеми діяльності банків досліджуються багатьма економістами, зокрема М. Алексеєнко, М. Герасимовичем, С. Борисовим, Л. Майбородой та ін. [1 – 3].

Метою статті є аналіз діяльності комерційних банків у сучасних умовах, дослідження та узагальнення проблем банківського сектору.

У сучасних умовах комерційний банк є автономним, економічно самостійним, незалежним комерційним підприємством, яке функціонує за умов партнерських взаємовідносин з клієнтами в межах державного контролю з боку органів банківського нагляду.

В останні роки банківський сектор України досяг певної стабілізації: знижені процентні ставки, розширився спектр послуг, що надаються, підвищилася їх якість. Поліпшення загального добробуту населення робить банківські депозити привабливими. Сьогодні кошти населення є одним з основних джерел формування ресурсної бази банків. Різні програми цільового кредитування стають більше доступними.

Макроекономічні зміни, що відбуваються в останні роки, позитивно вплинули на діяльність банків: збільшилися обсяги кредитування реального сектору економіки, підвищився рівень капіталізації банків.

Кредитний портфель банків України зростає значно швидше, ніж обсяги балансового капіталу. Його співвідношення із кредитним портфелем, починаючи з 2000 р. має тенденцію до зменшення. Протягом 2006 року тривало зростання обсягів активно-пасивних операцій банків, що сприяло підвищенню їх функціональної ролі в розвитку економіки. Станом на 1 січня 2006 р. відношення активів до ВВП становило 51,0% (на відповідну дату попереднього року – 40,9%), зобов'язань – 45,0% (33,5%), кредитного портфеля – 37,0% (28,1%), балансового капіталу – 6,1% (5,3%) [3].

Але незважаючи на позитивні зрушення, актуальними проблемами банківського сектору України залишаються незначний обсяг власного капіталу більшості банків і його незадовільна якість; назбалансованість структури активів та пасивів, низька ефективність управління ними, невисока їх якість.

Банківській системі України, як зазначає С. Борисов [2], притаманні такі проблеми, як недостатня прозорість функціонування банківського сектору, відсутність у банках ефективних механізмів та інструментів керування ризиками.

У банківській системі України залишаються невирішеними питання достатності капітальної бази банків, законодавства, яке не повною мірою забезпечує регуляторні процеси і часто є суперечливим, розвитку фондового ринку, інформації щодо кредитних історій та кредитних рейтингів, що в підсумку впливає на інвестиційний клімат держави [3].

Тому сьогодні стан банківського сектору потребує постійної уваги до банківської системи в цілому і комерційних банків зокрема, проведення політики, спрямованої на створення сприятливих умов для їх стабільного та ефективного функціонування. Для цього необхідно забезпечити вирішення таких завдань: прискорити зростання економічного потенціалу банків, нагромадження їхнього власного капіталу; створити дієву законодавчо-правову базу діяльності банків, яка забезпечила б їм умови для надійного захисту від усіх видів ризиків і вдосконалення високої стабільності їх роботи. Дотримання цих вимог та врахування вище описаних проблем дозволять активізувати діяльність вітчизняних банків та посилити їх позиції на міжнародних ринках.

Література: 1. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко; [За ред. А. М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2003. – 600 с. 2. Борисов С. Банковский сектор: проблемы развития // Деньги. – №12. – 2003 // <http://www.dengi-info.com>. 3. Майборода Л. Основні підходи до проведення аналізу розвитку банківського сектору // Вісник НБУ. – 2007. – №1. – С. 49 – 57.

Скоріна Д. О.

УДК 336.773

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ПРОБЛЕМА НЕПОВЕРНЕННЯ КРЕДИТНИХ ПОЗИК

Теорія і практика підтверджують, що кредитний ризик є неминучим фактором банківської діяльності [1]. Дослідженням природи виникнення та заходів запобігання кредитному ризику приділяли увагу багато національних вчених, таких, як Т. Раєвська, Г. Берегова, А. Герасимович. Кредитний ризик є історично першим серед фінансових і за своїм обсягом дуже масштабний. І кожен банк ставить собі за мету знизити його до мінімальних значень. Але жорстка конкуренція яка присутня на банківському ринку не дає цього зробити. В боротьбі за клієнтів банки знижують вимоги при кредитуванні до такого рівня, який дозволяє зростати ризику в декілька разів.

© Скоріна Д. О., 2008

Так, за результатами експертних оцінок структура потенційних втрат має такий вигляд: 50% — кредитні ризики; 20% — ризики ліквідності; 5% — валютні ризики; 25% — інші ризики [2, с. 131].

На даному етапі розвитку нашої економіки дуже популярними є споживчі кредити, які можна отримати при мінімальному наборі документів та без додаткових вимог. Це сприяє виникненню все більшої кількості боржників, які навіть і не думають повертати позички.

На сьогоднішній день зростає частка неповернених кредитів, які були видані особам, що знаходяться на обліку в наркологічному диспансері або притягалися до кримінальної відповідальності (на початок літа в Україні було зареєстровано 166,5 тис. чоловік, які вживають наркотичні засоби, а до кримінальної відповідальності за січень — травень поточного року було притягнуто близько 86,5 тис. чоловік) [3]. Річ у тому, що коли видається кредит на велику суму (автокредитування або іпотека), банки досконально вивчають фінансовий стан клієнта. Але при видачі невеликих кредитів (експрес-кредит, кредити готівкою), коли від клієнта потребується лише паспорт та ідентифікаційний код, банки повинні спиратися на суб'єктивні та об'єктивні методи оцінки зовнішнього та фізіологічного стану людини.

Учасники ринку визнають, що повністю відсіяти неблагонадійних клієнтів самостійно дуже важко, адже банки не діляться один з одним базами даних, а за жорсткої конкуренції на ринку зробити умови споживчого кредитування більш "тяжкими" неможливо. До того ж офіційні бази даних наркозалежних і раніше засуджених, які могли б попередити видачу неповернених кредитів, є тільки в правоохоронних органах.

Якщо Національний банк дійсно має за мету посилити контроль банків за здатністю своїх клієнтів, то йому необхідно надати банкам доступ до відповідних джерел інформації.

Національному банку можна спробувати ввести кримінальну відповідальність для боржників, які не повертають кредит. Можливо, ризик опинитися за ґратами примусить боржників бути більш відповідальними. Але банкіри впевнені, що такий крок ефективним стане лише у випадку, якщо кримінальна відповідальність буде чітко позначена в діючому законодавстві.

За оцінками фахівців, у випадку введення кримінальної відповідальності кількість неповернених кредитів може зменшитися у два рази.

Отже, можна зробити висновки, що першим кроком до подолання існуючої погрози масового неповернення позик повинно стати об'єднання чорних списків усіх діючих кредитних установ в Україні. Необхідно створити загальнодержавний орган (єдине кредитне бюро), який зможе системно збирати інформацію і забезпечить оперативний доступ до неї усіх учасників сегмента. Також до цього потрібно залучити Національний банк, чий авторитет допоможе реалізувати проект у досить короткий проміжок часу [4].

Література: 1. Раєвська Т. Практичні підходи до оцінки ризиків у діяльності банків // Вісник НБУ. – 2005. – Серпень – С. 9. 2. Слобода Л. Роль і функції кредитних ризиків у банківській діяльності // Регіональна економіка. – 2005. – №1. – С. 131. 3. www.ipoteka.net.ua. 4. www.expert.ua.

УДК 336.71(477)

Ляшенко Є. В.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ПРОБЛЕМИ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЇХ ВИРІШЕННЯ

Проблемам і перспективам розвитку банківської системи України в умовах інтеграції в європейський та світовий фінансовий простір за останній час присвячено достатньо велика кількість засідань круглого столу та науково-практичних конференцій, в яких брали участь провідні науковці науково-дослідних інститутів, вищих навчальних закладів і фахівці Національного та комерційних банків України.

© Ляшенко Є. В., 2008

Глобалізаційні процеси у фінансовій сфері призводять до міждержавного переміщення банківських капіталів і до зростання частки коштів нерезидентів у структурі банківського капіталу багатьох країн світу, де Україна не є винятком. Реєстрація банків з іноземним капіталом, філій банків-нерезидентів та депозити і кошти на рахунках нерезидентів у комерційних банках є основними формами проникнення чужоземного капіталу в банківську систему України. Залучення нашої країни до процесів глобалізації призводить як до позитивних, так і до негативних явищ.

Існування банків з іноземним капіталом у банківській системі України сприяє залученню іноземних інвестицій та розширенню ресурсної бази соціально-економічного розвитку і водночас відповідає інтересам розвитку національної фінансової системи взагалі. Однак зі зростанням частки іноземного банківського капіталу з'являється низка фінансових ризиків, які можуть посилити нестабільність, спричинити вплив фінансових ресурсів, призвести до коливань ліквідності банків і втрати суверенітету у сфері грошово-кредитної політики.

Викладене вище свідчить про актуальність дослідження впливу банків з іноземним капіталом на банківську систему України, а також вивчення його позитивних та негативних сторін. Актуальність питання щодо доцільності розширення присутності іноземного капіталу в банківському секторі посилюється у зв'язку з підготовкою України до вступу у Світову організацію торгівлі та перспективою майбутнього членства в Європейській економічній співдружності.

Таким чином, в Україні може бути створене якісно нове фінансово-економічне середовище під впливом іноземного банківського капіталу, що у свою чергу призведе до виникнення нових можливостей і проблем. Станом на 01.03.2007 р. в нашій країні налічувалось 37 банків з іноземним капіталом, 15 з яких – зі 100-відсотковим. Їх частка в сукупному капіталі банківської системи перевищує 26%, а це більше, ніж у Росії та низці країн Європи. На сьогодні в Україні діє сім банківських установ, капітал яких належить провідним банкам світу — Райффайзенбанк Аваль, Кредит банк (Україна), ІНГ банк Україна, Сіті банк (Україна), ХФБ банк Україна, Каліон банк Україна і Банк Пекао (Україна) [4].

Серед основних проблем, пов'язаних з приходом іноземного капіталу, виступають структурні ризики "залежного розвитку", що у свою чергу призводить до загострення економічних, політичних та соціальних проблем, загроза "обвальної глобалізації" національної господарської системи та втрати економічного суверенітету, а також загроза економічної безпеки країни, причиною якої буде неконтрольований вплив фінансових ресурсів і капіталу.

Зважаючи на існуючі недоліки, необхідно запровадити напрями оптимізації допуску іноземного банківського капіталу шляхом створення рекомендацій відносно оптимальної частки зарубіжного капіталу в структурі капіталу українських банків, яка б, з одного боку, створювала здорове конкурентне середовище для вітчизняних банків і також сприяла інтеграції фінансово-банківської системи у світовий простір, а з іншого — не спричинила загрозу втрати її стабільності. Також необхідно звернути увагу на оподаткування отриманих доходів і питання контролю за прибутками та їх вивезення за межі України [3].

Якщо приплив зарубіжного банківського капіталу буде регулюватися та контролюватися належним чином, структура банківської системи України буде поліпшуватися, що приведе до стимулювання виходу на міжнародні фондові ринки вітчизняних банків.

Національному банку, окрім запровадження спеціальних норм регулювання щодо іноземного капіталу в статутних фондах вітчизняних банків, необхідно також створити спеціальну групу, яка б на основі законодавчих і правових норм здійснювала заходи стосовно забезпечення подальшого розвитку національної банківської системи як фінансового гаранта економічної незалежності держави.

У змінному середовищі управління банками буде ставати більш складнішим. Шляхом удосконалення фінансової теорії та практики, як на законодавчому, так і на регуляторному рівнях, а також здійснення контролю за технологічними інноваціями допоможе банкам знайти адекватні відповіді на загрози та вистояти в достатньо жорсткому конкурентному середовищі.

Література: 1. Бойчук М. Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків / М. Бойчук, Л. Патрікац // Вісник НБУ. – 2006. – №12. – С.16 – 19. 2. Грудзевич Я. Розвиток і функціонування малих і середніх банків в Україні в контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів / Я. Грудзевич, У. Грудзевич // Вісник НБУ. – 2005. – №7. – С. 35 – 37. 3. Другов О. Оцінка впливу іноземного капіталу на функціонування банківської системи / О. Другов, А. Кузнецова, В. Рисін // Вісник НБУ. – 2007. – №1. – С. 24 – 27. 4. Ліпінська С. Інтеграція України в європейський і світовий фінансовий простір / С. Ліпінська, Л. Патрікац // Вісник НБУ. – 2007. – №7. – С. 26 – 30. 5. Папуша А. Глобалізація у банківській сфері // Вісник НБУ. – 2007. – №7. – С. 40 – 41. 6. Смовженко Т. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи в умовах євроінтеграції України. Організаційний аспект / Т. Смовженко, О. Другов // Вісник НБУ. – 2005. – №11. – С. 34 –37.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Банківська система України сьогодні – один із найрозвинутіших елементів господарського механізму, оскільки її реформування було почато раніше за інші сектори економіки, що визначалося ключовою роллю банків при вирішенні завдань переходу до ринку. Саме банки відіграють основну роль в утворенні оптимального середовища для мобілізації й вільного переливу капіталів, накопиченні коштів для структурної перебудови економіки, приватизації й розвитку підприємництва. Водночас усебічне розкриття їх потенційних можливостей у реалізації функції фінансового посередництва на ринку значною мірою визначається особливостями структурної організації банківської системи країни, яка забезпечує складний механізм практичної реалізації взаємозв'язків і взаємовідносин між банківськими установами, від чого, в кінцевому підсумку, залежать результати їхньої діяльності та ефективність кредитно-фінансового обслуговування усіх ланок народногосподарського комплексу.

Аналіз існуючих літературних джерел, присвячених проблемі розвитку банківської системи України [1 – 4], дозволив зробити висновок, що основним шляхом має стати створення в Україні нової ланки банківських установ – спеціалізованих банків (іпотечних, лізингових, трастових, факторингових тощо), які виконуватимуть вузьке коло операцій і обслуговуватимуть певне коло клієнтури. На думку автора, після впровадження цих змін, банківська система повинна мати таку структуру: 1) універсальні загальнодержавні банки, які здійснюють широке коло операцій на території всієї України; 2) регіональні універсальні банки, які здійснюють широке коло операцій, але на території всієї області; 3) регіональні спеціалізовані банки, які здійснюють вузьке коло операцій на території однієї області; 4) кооперативні банки.

При цьому для банків першої групи треба встановити вимоги щодо капіталу не менше 10 млн. євро, для другої – 5, третьої – 3, четвертої – 1 млн. євро. В результаті, структурні зміни в банківській системі не торкнуться банків першої, другої та частини банків третьої групи. Решта ж будуть змушені або збільшити рівень капіталізації, або стати регіональними універсальними чи регіональними спеціалізованими банками, або злитися з іншими банківськими установами чи реорганізуватися.

Для успішного втілення пропозицій щодо структурної перебудови банківської системи України слід дотримуватися певних умов [4]: 1) збереження стабільності гривні; 2) довіра до банківської системи. Закономірність чітка: немає довіри – немає клієнта – немає економічного зростання – немає достойного життя; 3) максимальне сприяння піднесенню економіки та підвищенню добробуту населення; 4) збільшення обсягів кредитування; 5) скорочення тіньового сектору економіки; 6) надзвичайно жорстко треба ставитися до порушників етики банківської справи, до тих, хто своїми діями ганьбить усю банківську систему України.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання для макроекономічної стабілізації в державі.

З викладеного вище випливає однозначний висновок – запорукою успішного реформування банківського сектору в Україні є тісна взаємодія законодавців, урядовців і банкірів. Консолідовані зусилля парламенту, уряду та банків здатні створити потужну банківську систему, яка б відповідала європейським взірцям і сприяла закладенню фінансово-банківської підвалини європейської інтеграції України.

Література: 1. Бойчук М. Актуальні проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України / М. Бойчук, Л. Патрікац // Вісник НБУ. – 2005. – №1. – С. 46 – 49. 2. Ванькович Д. В. Актуальні проблеми економіки / Д. В. Ванькович, О. М. Жовтанецький // Вісник НБУ. – 2006. – №7. – С. 10 – 13. 3. Євнух О. Розвиток банківської системи в умовах нової економіки // Вісник НБУ. – 2005. – №7. – С. 64 – 69. 4. Лютий І. О. Новітні тенденції розвитку фінансової системи держави // Фінанси України. – 2005. – №5. – С. 24 – 29. 5. Банківські операції: Підручник / За ред. А. М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2000. – 384 с.

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ШАХРАЙСТВО З БАНКІВСЬКИМИ КАРТКАМИ

Західним компаніям, які запровадили міжнародні платіжні системи, не звикати до уваги з боку регулюючих органів. В останнє десятиріччя відбулися суттєві зміни щодо оцінки ролі та значення платіжних систем усіх рівнів для підтримки стабільності функціонування національних фінансових систем та економіки світу в цілому. Внаслідок цього на центральні банки як економічно розвинутих країн, так і тих, що розвиваються, крім традиційних обов'язків, усе частіше покладаються обов'язки здійснення нагляду (спостереження) за платіжними системами. На початок 2007 року 150 банків України (або 87% із тих, що мають банківську ліцензію) співпрацювали з 23 міжнародними платіжними системами, створеними нерезидентами. Такі банки, як ВАТ "Ощадбанк", ВАТ "Електрон банк", АКБ "Мрія" та інші, одночасно надають клієнтам послуги 7 — 9 міжнародних платіжних систем.

Метою даного дослідження є показ ситуації стосовно шахрайства з пластиковими картками [1].

Банки та небанківські установи України надають послуги міжнародних платіжних систем, створених нерезидентами, на підставі договорів, укладених з платіжними організаціями міжнародних платіжних систем або з уповноваженими ними установами-нерезидентами. Україна вже давно стала раєм для карткових шахраїв в очах іноземних банкірів. МВС і Нацбанк стверджують про те, що рівень втрат від злочинства з карткових рахунків не відрізняється від середньоєвропейського. Реальна ситуація відома комерційним банкам — саме вони намагаються не афішувати випадки шахрайства з картками клієнтів і намагаються не псувати офіційну статистику. Існує безліч способів, за допомогою яких картковий шахрай може обдурити вас і залишити ні із чим. Наприклад, зловмисник встановлює в банкоматі спеціальний пристрій, що дозволяє зчитувати дані з карток. Інший варіант — пластикові конверти, розмір яких трохи більше розміру картки, їх закладають у щілину банкомату, мета шахрая — заволодіти самою картою власника.

Одним із найдорожчих і витончених є спосіб, коли шахраї встановлюють власний банкомат, що візуально імітує банкомат якого-небудь відомого банку, але при введенні в нього картки йде повідомлення про помилку, а карта клієнтові назад вже не видається. Бувають випадки, коли шахраї несанкціоновано підключаються до банкомату й одержують необхідну для себе інформацію. В деяких випадках шахраї встановлюють поруч із банкоматом камеру, а самі спостерігають з метою заволодіти пін-кодом. Багато випадків шахрайства трапляється при використанні карт для оплати в Інтернеті. Експерти дають рекомендації: користуватися банкоматами в перевірених місцях, наприклад, в офісах банків, великих торговельних центрах, звертати увагу на осіб поруч із банкоматами, на дії продавців при використанні карт у магазинах.

Зростання обсягу незаконних операцій з банківськими картами незабаром зрівняється з динамікою емітованих карт, якщо в законодавстві не з'являться норми відповідальності за карткове шахрайство, вважають експерти. За їх оцінками, рівень міжнародного шахрайства в секторі банківських послуг із використанням пластикових карток оцінюється в \$7,9 млрд. і продовжує зростати. В Україні, за даними Української міжбанківської асоціації членів платіжних систем "ЕМА", в 2006 р. втрати склали порядку \$18 млн. За інформацією НБУ, сьогодні в Україні емітовано 32,474 млн. платіжних карт, з яких 18,7% становлять кредитні карти й майже 81,3% — дебетові карти. Найбільш захищені від шахрайства — смарт-картки, що становлять усього 4% від обсягу емітованих карток, тоді як частка магнітних карт залишається досить високою — 93,2%. Обороти за платіжними картами торік склали 153 млрд. грн., і за прогнозами фахівців до 2011 року їх оборот зросте до 400 млрд. грн. Однак з усією цією масою емітованих карт зростає й кількість шахрайських операцій, пов'язаних з ними [2].

За інформацією, що надається банками в НБУ, кількість шахрайських операцій, за якими нанесені збитки, в 2006 р. в порівняно з 2005 р. скоротилася на 39%, а сума втрат зменшилася на 56%. При цьому практично всі збитки (98% від їх загального обсягу) були пов'язані з операціями за картами Visa і MasterCard. "За платіжними картами НСМЕР і "Укркарт" у банків збитків не зафіксовано", — говориться в повідомленні НБУ. На думку директора Української міжбанківської асоціації членів платіжних систем "ЕМА" Олександра Карпова, рівень шахрайських операцій із пластиковими картами в країні ніколи не перевищував середньоєвропейський рівень (шість базисних пунктів — 0,06%, від загального обороту, або шість центів на \$100). Банки не афішують про шахрайські операції з їх картами і не звертаються в правоохоронні органи, тому що в українському законодавстві випадки протиправних дій з використанням банківських карт описані дуже погано, а псувати імідж банку ні до чого. Європейські банки впроваджують мікропроцесорні технології — випуск смарт-карток і перехід до безконтактних платежів. Подібна прихильність банкірів до нових "карткових" технологій пояснюється просто: в мікропроцесорних картках більше можливостей для реалізації додаткових функцій, що дозволяє зробити картку більш функціональною і практичним інструментом [3].

До того ж рівень захисту таких карток набагато вище, ніж у таких з магнітною смугою. А це, на фоні карткового шахрайства, що розвивається, — досить вагомий аргумент на користь впровадження інноваційних технологій. Україна теж не залишається осторонь від світових "карткових" тенденцій: деякі великі вітчизняні банки вже пройшли сертифікацію й пропонують своїм клієнтам гібридні (магнітна смуга й чип) карти. Але не всі банки готові — в першу чергу, матеріально — перейти до випуску карток міжнародного стандарту.

Новизна роботи полягає у визначенні чітких проблем при розрахунках картками з магнітною смугою, оскільки ці картки найбільш вразливі з точки зору безпеки проведення операцій.

Таким чином, на погляд автора, шахрайство з пластиковими картками буде й далі досить активно розвиватися. Це, безумовно, принесе чималі збитки банкам. Автор пропонує вирішення цієї проблеми за допомогою використання таких заходів, як поширення НСМЕП (використовується смарт-картка) та вдосконалення законодавства щодо відповідальності стосовно шахрайства. Зокрема статті 190 і 200 Кримінального кодексу України визначають заходи відповідальності за незаконне виготовлення й збут кредитних і розрахункових карток, але в статті дотепер немає відповідальності за використання підроблених карток.

Література: 1. Кравець В. Деякі аспекти діяльності міжнародних платіжних систем в Україні / В. Кравець, О. Махасва // Вісник НБУ. – 2007. – №5. – С. 23 – 27. 2. Зотов Д. Тотальна "чипизация" банковских карточек в Украине ожидается не скоро // <http://prostobank.com.ua/55/7/808>. 3. Пашко М. Беззащитные банкиры // Деньги. – 2007. – №53 (39). – С. 5 – 8.

УДК 336.711 (477)

Кантемир В. М.

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На сучасному етапі розвитку банківської системи України продовжується тенденція розширення функцій комерційних банків. На ринку банківських послуг спостерігається різке загострення конкуренції як з боку іноземних банків, так і з боку численних спеціалізованих кредитних установ і великих промислових корпорацій, що створили власні фінансові компанії. Тому для зміцнення своїх позицій на ринку банки вимушені активніше пропонувати та здійснювати не характерні для них операції, вводячи нетрадиційні сфери фінансового підприємництва. Тим самим підвищується роль банків у функціонуванні економіки країни.

На сьогодні неможливо точно й однозначно визначити коло всіх послуг і можливостей сучасного банку, клієнтова пропонується до 200 видів різноманітних банківських продуктів й послуг [1]. Широка диверсифікованість операцій дозволяє банкам зберігати клієнтів та залишатися рентабельними навіть при досить несприятливій господарській кон'юктурі.

У теорії банківської справи [2; 3] виділяють визначений базовий набір, без якого банк не може існувати і нормально функціонувати. До таких операцій, що конструюють діяльність банку, відносять: прийом депозитів; здійснення грошових платежів і розрахунків; видача кредитів. Систематичне виконання зазначених функцій і створює той фундамент, на якому базується робота банківської системи України.

Але далеко не всі банківські операції, що широко розповсюджені на міжнародному банківському ринку, повсякденно присутні і використовуються в практиці українських банківських установ. Недостатньо розвинута національна практика виконання трастових операцій, міжнародних розрахунків, операцій банків з іноземною валютою (ведення валютних рахунків клієнтів, неторгівельні операції банків в іноземній валюті), операції з торгівлі іноземною валютою на міжбанківському ринку, операції із залучення та розміщення валютних коштів та ін. Це визначає перспективні напрямки діяльності банківських установ.

Міжнародний досвід свідчить, що економічне зростання та забезпечення оптимальних умов для розвитку реального сектору економіки можливі лише за ефективного сприяння діяльності банківської системи. На даному етапі розвитку банківської системи України науковці виділяють такі ключові питання: реорганізація фінансового сектору національної економіки відповідно до вимог та за сприянням міжнародних фінансових організацій; перехід до системи постійного контролю ліквідності та введення нового порядку регулювання діяльності комерційних банків з боку НБУ; реформуван-

ня механізму оподаткування банківської діяльності; вдосконалення системи фінансового оздоровлення комерційних банків [2; 3].

Також у державі існує високий ступінь невідповідності між формами власності та рівнями ефективності діяльності в банківській сфері, незначна участь іноземного капіталу, іноземних банків, їх філій, що істотно обмежує приплив іноземних інвестицій. Доцільною також є можливість самостійного визначення банками форм і ступеня участі в господарській діяльності. Одним з найважливіших завдань, яке потребує негайного вирішення, вважається підтримка стійкості та надійності банківської діяльності при одночасному забезпеченні необхідного рівня прибутковості банківських операцій.

Література: 1. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 7 грудня 2000 р., зі змінами і доповненнями // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності (Додаток до журналу "Вісник Національного банку України"). – 2001. – №1. – С. 3 – 46; 2. Банківські операції: Підручник / За ред. А. М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2000. – 384 с. 3. Васюренко О. В. Банківські операції: Навч. посібник – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2004. – 324 с.

Токарчук С. С.

УДК 339.565

Студент 2 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

ПРОБЛЕМЫ ОФОРМЛЕНИЯ ТОВАРОВ ПРИ ИХ ПЕРЕМЕЩЕНИИ ЧЕРЕЗ ГОСУДАРСТВЕННУЮ ГРАНИЦУ

Согласно Постановлению КМУ "Об утверждении Положения о Государственной таможенной службе Украины – "державна митна служба України (Держмитслужба) є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів. Держмитслужба є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи" [1]. Роль Гостаможслужбы в наполнении казны велика (40,5% в январе – мае 2007 г.). Тем не менее сборы с внешнеэкономических операций и сейчас гораздо меньше потенциальных из-за отказа импортеров выходить на внутренний рынок Украины и процветающей контрабанды, являющихся следствием неопределённости и некорректности некоторых положений в законодательстве об оформлении товаров при перемещении через государственную границу.

Проблематикой деятельности таможенных органов в вопросах наполнения бюджета занимались такие исследователи, как Татьяна Яблоновская и Виктория Ковалева [2], которые считают, что в таможенной политике Украине еще достаточно много недостатков, как в существующем законодательстве, так и при применении законодательства на практике.

Целью исследования является выявление факторов, способствующих привлечению инвесторов, которые в основу своей деятельности закладывали бы принцип законности, одним словом, легальности осуществления экспортно-импортных операций.

На сегодняшний день разработано множество нормативно-правовых актов, регулирующих функционирование таможенной службы, в том числе и на международном уровне, подписано немало договоров двустороннего и многостороннего форматов с соседними государствами и различными организациями (ЕС, ВТО). Они закрепляют различные режимы ввоза и вывоза товаров, закрепляют размеры ввозной и вывозной пошлины, определяют порядок оформления товаров и осуществления таможенного контроля. Вместе с тем следует отметить, что в Украине продолжается совершенствование действующего законодательства, упрощение процедуры таможенного оформления ввозимого и вывозимого товара. Его суть – собрать все контролирующие службы в одном месте, что позволит оформлять грузы "конвейерным" методом без непосредственного участия брокера или предпринимателя, а также увеличит прозрачность процедур. Вместе с тем следует отметить, что не всегда упрощение таможенного оформления и контроля дает возможность субъектам внешнеэкономической деятельности почувствовать эффект от осуществления такого новшества, так как устаревшая система классификации товаров существенно усложняет процедуру таможенного оформления. Для устранения данной проблемы с 1 января 2008 года будет внедрена классификация, основанная на Гармонизированной системе 2002 года (системе, применяемой в большинстве стран). Соответствующие поправки к законодательству Верховная Рада приняла в конце мая этого года, следуя рекомендациям Всемирной торговой организации.

© Токарчук С. С., 2008

Експерти відзначають, що більшість проблем виникає при перевірці митної вартості та кода імпортуваного товару, від яких залежить розмір мита. Для визначення групи товару існує список визначених документів. Враховуючи те, що мита на подібні товари можуть відрізнятися, виникає можливість зекономити, маніпулюючи кодом товару.

Ще одним білим плямом є декларування митної вартості товару. В статті 262 Митного кодексу України "Про декларування митної вартості товарів" сказано: "Митна вартість товарів та метод її визначення зазначаються (декларуються) митному органу декларантом на час переміщення через митну межу України шляхом надання декларації митної вартості".

Багато імпортерів штучно знижують митну вартість товарів, щоб зменшити розмір мита, що негативно впливає не тільки на бюджет, але й шкодить вітчизняному виробнику. Державі намагаються жорстко контролювати визначення митної вартості товарів, але поки що не створено систему оцінки митної вартості, яка ґрунтувалася б на аналізі світових цін.

Основною ж проблемою митної служби є контрабанда. Не бажаючи нести витрати на офіційне оформлення товару, імпортер доставляє його на ринок незаконним шляхом. Способів для цього достатньо.

Таким чином, можна зробити висновок, що потрібно спростити митні процедури, що зробить наш ринок більш привабливим для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, при цьому повинні бути враховані інтереси вітчизняного виробника.

Слід спростити систему класифікації товарів, враховуючи при цьому досвід інших країн.

Необхідно також подумати про технологічне забезпечення митних органів, що безсумнівно принесе свої плоди в майбутньому. Для цього можна розробити певні державні програми забезпечення митних органів.

Створити єдину систему оцінки митної вартості товарів, засновану на аналізі світових цін, умов постачання та інших факторів.

Збільшити зарплату працівникам митної служби та жорстко покарати за порушення "чорного" імпорту, в тому числі кримінальною відповідальністю.

Усе це сприятиме зменшенню частки контрабандного товару в структурі надходжень на внутрішній ринок України товарів.

Література: 1. Україна. Закони. Митний кодекс України. – Харків: Арсис, 2002. – 224 с. 2. Яблоновська Т. По-чорному все-таки вигідніше / Т. Яблоновська, В. Ковалева // *Експерт*. – 2007. – №18. – С. 17 – 21. 3. Постанова КМУ "Про затвердження Положення про Державну митну службу України" від 18.07.2007 року №940 // <http://zakon.rada.gov.ua> 4. Веселовський Г. Декларування товарів, переміщуваних через митну межу України: загальні положення // *Все о бухгалтерському обліку*. – 2005. – №60. – С. 30 – 33.

УДК 336.226.212.1(477)

Віхтевська Ю. Є.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВИХ КОЛІЗІЙ І НЕДОЛІКІВ ЗАКОНУ УКРАЇНИ "ПРО ПЛАТУ ЗА ЗЕМЛЮ"

Необхідність удосконалення оподаткування землі пов'язана з проблемами в системі адміністрування земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності (плати за землю), що негативно впливають на стан надходжень цієї плати до бюджету й можуть бути усунені шляхом внесення відповідних змін до чинного законодавства України або включення їх до відповідного розділу Податкового кодексу.

На сьогодні існує велика кількість правових колізій і недоліків Закону України "Про плату за землю" [1], які істотно ускладнюють адміністрування цього податку. Дослідженням проблемних аспектів оподаткування землі в Україні займалася велика кількість науковців, серед яких А. Бодюк, О. Грабчук, О. Чуприна, В. Яновський тощо.

Серед правових колізій та недоліків Закону України "Про плату за землю" (далі Закон) можна виділити такі:

1. Справляння плати за землю з суб'єктів господарської діяльності — фізичних осіб: у Законі не знайдено відображення оподаткування землі суб'єктів господарської діяльності — фізичних осіб, які знаходяться на загальній системі оподаткування. До якої категорії відносять цих платників: до фізичних чи юридичних осіб?

© Віхтевська Ю. Є., 2008

У листі ДПАУ "Про сплату орендної плати за землю і земельного податку фізичними особами" [2] визначається, що дані платники повинні сплачувати податок як юридичні особи. Тобто, на думку ДПАУ, немає різниці в сплаті за землю між юридичними особами та суб'єктами господарської діяльності — фізичними особами. У ст. 1 Проекту Податкового кодексу України [3] уточнюється, що до категорії осіб, з яких справляється цей податок, будуть відноситись також фізичні особи – підприємці, які володіють або користуються земельними ділянками, та, як результат, зникає правова колізія Закону.

2. Оподаткування земель лісового господарства: в статті 7 Закону визначається, що податок за земельні ділянки, надані для потреб лісового господарства, за винятком ділянок, зайнятих виробничими, культурно-побутовими, жилими будинками та господарськими будівлями і спорудами, справляється як складова плати за використання лісових ресурсів, що визначається лісовим законодавством. У статті 89 "Плата за використання лісових ресурсів і користування земельними ділянками лісового фонду" Лісового кодексу України [4] визначається, що загальне використання лісових ресурсів є безплатним.

Аналізуючи ці два нормативних акти, лишається незрозумілим, чи прирівнюється використання землі для потреб лісового господарства до загального використання лісових ресурсів? Якщо прирівнюється, то плата за землю стягуватися не повинна; якщо ні – стаття якого нормативно-правового акту регулює оподаткування цих земельних ділянок? У Проекті Податкового кодексу України чітко визначається розмір ставок податку за земельні ділянки лісогосподарського призначення (п. 6.1 та п. 14.2)

3. Визначення поняття "тимчасове користування": у ст. 9 та ст. 12 Закону фігурує поняття "тимчасове користування" земельною ділянкою. Ні в Земельному кодексі України [5], ні в Законі та Законі України "Про оренду землі" [6] не визначено поняття "тимчасове користування", не визначені строки, які підпадають під "тимчасове користування". У ст. 9 "Користування земельними ділянками лісового фонду" Лісового кодексу України подається визначення, що "Тимчасове користування земельними ділянками лісового фонду може бути: короткостроковим – до трьох років і довгостроковим – від трьох до двадцяти п'яти років".

Лишається незрозумілим, нормами якого законодавчого акту користуватися при визначенні поняття "тимчасове користування" при оподаткуванні земель нелісового фонду? У Проекті Податкового кодексу України не було визначено поняття "тимчасове користування", не було усунено цього недоліку Закону.

Строки давності зі сплати земельного податку: в ст. 18 Закону визначається, що "платники, яких своєчасно не було залучено до сплати земельного податку, сплачують податок не більш як за два попередні роки. Перегляд неправильно нарахованого податку, стягнення або повернення його платнику допускаються не більш як за два попередні роки" – з цієї норми Закону лишається незрозумілим, як будуть розраховуватися "два попередні роки": два календарних роки чи 730 днів з дня визначення платником податку фізичну чи юридичну особу? У Проекті Податкового кодексу України не знайшло відображення визначення строків давності за сплати податку за землю.

З огляду на вищесказане можна відзначити, що в сучасному законодавстві з оподаткування землі існує велика кількість правових колізій і недоліків. Деякі з правових колізій з земельного податку знайшли своє вирішення в Проекті Податкового кодексу, зокрема справляння податку з суб'єктів господарської діяльності — фізичних осіб, проте більшість недоліків так і не була виправлена.

Література: 1. Закон України "Про плату за землю" від 03. 07. 1992 року №2535-ХІІ // Основи податкового законодавства. Збірка основних законодавчих актів. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2006. – С. 415 – 429. 2. Лист Державної податкової адміністрації України від 13.05.2005 р. №9179/7/17-2217 // www. sta. gov. ua. 3. Проект Податкового кодексу України // www. minfin. gov. ua. 4. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. №3852-ХІІ // www. sta. gov. ua. 5. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. №2768-ІІІ // www. sta. gov. ua. 6. Закон України "Про оренду землі" від 06.10.98 р. №161-ХІV // www. sta. gov. ua.

Харківська В. О.

УДК 336.221.(477)

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

НЕПРЯМЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Використання податків на споживання та їх співвідношення з податками на доходи була і залишається найбільш дискусійною темою в податковій науці. З одного боку, вважається, що непряме оподаткування шкодить бідному населенню, а з іншого — без існування такого виду податків не можливо повною мірою задовольнити фіскальні потреби держави. Непряме оподаткування займає особливе місце у сфері як оподаткування, так і бюджету, оскільки через непрямі податки держава може реалізовувати перерозподіл фінансових ресурсів між різними категоріями споживачів – широкими верствами населення, підприємствами, бюджетом, між резидентами та нерезидентами.

© Харківська В. О., 2008

Податкова політика України у сфері непрямого оподаткування фактично розроблялась та реалізувалась без достатнього наукового обґрунтування, тим більше на основі політичних змін як у політичному, так і в економічному житті. Не було спрогнозовано вплив зміни одних ставок податків іншими на рівень життя населення або ділову активність населення.

Становлення податкових відносин повинно мати тривалий термін і залежати від особливостей історичного розвитку, традицій, національного менталітету, які значною мірою визначають структуру та характер податкових відносин.

Введення податків на споживання фактично стало просто прикладом інших розвинених держав, який Україна використала для формування податкової політики. Але не усі фактори були враховані. І саме це не дозволяє перетворити податкову систему України в ефективний інструмент економічної політики.

На теперішньому етапі розвитку Україна перебуває на етапі переосмислення досягнутих результатів і вибору наступних напрямів соціально-економічного розвитку, що потребує відповідного наукового обґрунтування нових ініціатив.

На сьогодні одним із найгостріших питань у сфері податків на споживання є питання реформування ПДВ, а саме вдосконалення механізму його справляння, а не заміна його на податок з реалізації, тому що ПДВ має найбільшу питому вагу серед податків на споживання.

Серед непрямих податків слід також виділити акцизний збір – важливий вид непрямих податків. Досвід нашої держави щодо використання такого податку є незначним. Існує багато проблем, пов'язаних з підвищенням оподаткування окремих видів товарів, яке зумовило зростання тіньового обороту, ухилення від оподаткування, появу неякісних фальсифікованих товарів.

Вищевказане говорить про те, що протиріччя у сфері використання податків на споживання будуть актуальними до тих пір, поки в податковій системі на відбудуться реформи. А це буде можливо лише при виважених загальнодержавних діях.

Податки на споживання є основою для бюджету країни в умовах економічної кризи. Але якщо Україна не знаходиться в кризовому стані, то від радикального і необґрунтованого застосування податків на споживання потрібно відмовлятися та застосовувати їх відповідно до існуючої ситуації в країні.

УДК 336.22

Григоренко О. М.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЄДИНОГО ПОДАТКУ ДЛЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ– ПІДПРИЄМЦІВ – У ДІЮЧОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТА В ПРОЕКТІ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ

На сьогоднішній день в Україні немає стабільного та збалансованого законодавчого документу у сфері оподаткування, і з огляду на це створення Податкового кодексу є необхідною об'єктивністю. Між тим аналіз Проекту Податкового Кодексу (ППК) [1], запропонованого Міністерством фінансів України, свідчить про наявність певних недоліків, зокрема у сфері справляння єдиного податку з фізичних осіб підприємців, виправлення яких буде сприяти покращенню адміністрування цього податку.

Законодавець зробив спробу запобігти двозначному трактуванню термінів, зробивши першою статтею розділу XVII "Визначення термінів" ППК [1]. Але розділ XVII потребує додаткового опрацювання в частині відокремлення обмежень застосування єдиного податку для фізичних осіб та юридичних осіб на два різні пункти. Це призвело б до більшої наглядності та зручності.

Слід також зазначити, що спрощена система оподаткування має таку назву завдяки спрощенню звітності та обліку і сплати окремих податків та зборів для платників податку, але згідно зі змістом розділу XVII ППК цей принцип порушується запровадженням ведення податкового обліку та заповнення декларації, окремою сплатою внесків до Пенсійного фонду України та інших фондів соціального страхування, а також більшості податків згідно з п.10.2. ст. 10 розділу XVII ППК [1], що не сприятиме зручності адміністрування цього податку. Тобто має сенс спростити процедуру розрахунку внесків до Пенсійного фонду України та інших фондів соціального страхування для платників єдиного податку.

Разом з тим аналіз ППК свідчить про те, що є ряд і позитивних змін щодо справляння єдиного податку, до яких, зокрема, можна віднести такі:

уточнення податкового періоду з року до чотирьох послідовних податкових (звітних) періодів (кварталів), оскільки у випадку застосування терміна "рік" не зрозуміло, який саме рік маєтись на увазі: календарний чи звітний;

зменшення ставки податку при застосуванні найманих працівників з 50% до 20% за кожен особу [1];

поява в п. 9.5. ст. 9 розділу XVII ППК нового поняття для фізичних осіб підприємців – декларації, яку вони мають подавати до органів Державної податкової служби;

зміна процедурного порядку сплати внесків до Пенсійного фонду України і Фондів загальнодержавного соціального страхування, які платник сплачує сам окремо.

До того ж в окремі статті винесені такі питання, як об'єкт оподаткування, ставки податку, ведення обліку і складання звітності, відповідальність платника податку, що полегшує інтерпретацію законодавчих норм.

Тобто можна сказати, що в цілому порядок адміністрування єдиного податку в Податковому Кодексі дістав позитивних змін, але ряд норм потребує подальшого опрацювання й удосконалення.

Література: 1. Проект Податкового кодексу // www.rada.gov.ua.

Дударь Ю. В.

УДК 336.226.11(477)

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ОСОБЕННОСТИ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ДОХОДОВ ИНОСТРАННЫХ ГРАЖДАН В УКРАИНЕ

В последнее время в Украину все больше приезжает граждан из других государств с целью получения доходов. Соответственно, с учетом миграции рабочей силы, объем предложения на украинском рынке труда увеличивается. Во избежание увеличения безработицы государство законодательно должно содействовать принятию на работу своих граждан, а затем иностранцев. Решая, с одной стороны, социальную проблему, а с другой – повышая объем поступлений денежных средств в бюджет государства. Целью статьи является рассмотрение особенностей налогообложения доходов иностранных граждан в Украине. Реализация цели осуществляется путем освещения нынешнего механизма взимания налога с доходов физических лиц – иностранцев – и разработка рекомендаций, позволяющих сбалансировать рынок труда в Украине в контексте налогового законодательства.

Согласно Закону Украины "О налоге с доходов физических лиц" [1] объектом налогообложения нерезидента является:

1. Общий месячный налогооблагаемый доход с источником его происхождения в Украине.
2. Общий годовой налогооблагаемый доход с источником его происхождения в Украине.
3. Доходы с источником их происхождения из Украины, подлежащие окончательному налогообложению при их выплате.

Ставки налога к доходу, полученному нерезидентом, приведены в таблице.

Таблица

Ставки, применяемые к доходам нерезидентов [1]

Виды доходов	Ставка налога, %
Доходы в виде дивидендов, начисленных резидентом-эмитентом корпоративных прав	15
Доходы в виде роялти, другой платы за использование прав интеллектуальной (в том числе промышленной) собственности, полученных от резидента	15
Доходы в виде процентов по долговым требованиям или обязательствам, выпущенных (эмитированных) резидентом	15
Доходы от предоставления в аренду (лизинг) недвижимости, расположенной на территории Украины	30
Доходы, которые выплачиваются (предоставляются) резидентами в виде выигрышей и призов, в т. ч. в лотерею (кроме государственной); благотворительной помощи, подарков	30
Доходы в виде заработной платы	15
Другие доходы	30

© Дударь Ю. В., 2008

По мнению автора статьи, нецелесообразным с целью применения различных ставок налога с доходов физических лиц является разделение физических лиц на резидентов и нерезидентов. На данный момент, согласно Закону Украины "О налоге с доходов физических лиц" [1], основанием для определения физического лица резидентом является нахождение центра жизненных интересов в Украине. Соответственно, фактически все лица в данной трактовке Закона будут являться резидентами. Более целесообразным было бы разделение физических лиц на граждан Украины и лиц, не являющихся гражданами Украины и установление различных ставок налога с доходов физических лиц для данных категорий.

Также иностранец – физическое лицо — имеет право получать резидентский статус в случае самостоятельного определения им основного места проживания в Украине. Для этого физическое лицо – иностранец — должен подать письменное заявление в налоговый орган по месту проживания в Украине с просьбой считать его резидентом для целей налогообложения с доходов физических лиц в текущем году [2]. При получении физическим лицом – иностранцем — налогового статуса резидента налогообложение заработной платы будет точно таким же, как и у работников – граждан Украины. При условии, что иностранец – физическое лицо — не является налоговым резидентом Украины, то согласно Налоговому разъяснению относительно применения отдельных норм Закона Украины "О налоге с доходов физических лиц" в части налогообложения иностранцев и нерезидентов, утвержденному приказом ГНАУ от 29.01.2004 №50, заработная плата, выплачиваемая нерезиденту работодателем – резидентом, подлежит налогообложению по ставке 15% [3].

По мнению автора статьи, налогообложение заработной платы резидентов и нерезидентов не может быть одинаковым, и целесообразнее применять ставку 30%. Данная мера одновременно позволит снизить заинтересованность иностранных граждан в получении доходов на территории Украины и сохранить объем поступлений денежных средств в бюджет за счет повышения ставки налога на прежнем уровне.

Касательно налогообложения доходов нерезидентов, более экономически выгодным является законодательство России, в котором налоговая ставка в отношении всех доходов, получаемых физическими лицами, не являющимися налоговыми резидентами Российской Федерации, устанавливается в размере 30% [4].

Следует отметить, что зарплата, начисленная иностранцам, является базой для начисления и удержания взносов в социальные фонды за исключением удержаний в Фонд общеобязательного государственного социального страхования на случай безработицы. С целью налогообложения начисленная заработная плата нерезидентов уменьшается на сумму взносов в социальные фонды, в том числе в Пенсионный фонд [5].

Двойственным является мнение относительно применения налоговой социальной льготы иностранцами. Так, согласно пункту 6.4.3 Закона Украины "О налоге с доходов физических лиц" граждане иностранных государств имеют право на применение налоговой социальной льготы, если они получили статус резидента. Но, по мнению Е. Переверзевой, налоговая социальная льгота при налогообложении заработной платы не применяется, поскольку их статус относительно "резидентов" условен [5].

Данный порядок налогообложения доходов иностранных граждан применяется в том случае, если иное не предусмотрено международными договорами относительно устранения двойного налогообложения [1].

В перспективе принятия Налогового кодекса автор статьи рекомендует внести следующие изменения относительно налогообложения доходов иностранных граждан в Украине:

1. Отменить разделение физических лиц на резидентов и нерезидентов, вместо этого дифференцировать налогоплательщиков на граждан Украины и лиц, не являющихся гражданами Украины.
2. Применить двойную ставку налога с доходов физических лиц касательно всех доходов иностранных граждан с источником их происхождения в Украине.
3. Закрепить невозможность применения налоговой социальной льготы иностранными гражданами.

В результате этих действий снизится приток иностранной рабочей силы, увеличится количество рабочих мест для граждан Украины и сохранится объем поступлений денежных средств от налога с доходов физических лиц в бюджет государства.

Литература: 1. Закон України "Про податок з доходів фізичних осіб" від 22 травня 2003 р. №889 // www.liga.net. 2. Пустовий М. Оплата труда иностранцев: налог с доходов и соцвзносы // Бухгалтерская неделя. – 2006. – №12. – С. 38 – 40. 3. Налоговое разъяснение относительно применения отдельных норм Закона Украины "О налоге с доходов физических лиц" в части налогообложения иностранцев и нерезидентов, утвержденное приказом ГНАУ от 29.01.2004 №50 // www.liga.net. 4. Налоговый кодекс Российской Федерации: Ч. 1, 2. – М.: Омега-Л, 2006. – 682 с. 5. Переверзева Е. Налогообложение выплат иностранцев в Украине // Главбух. 2006. – №29. – С. 52 – 55. 6. Артемьева Л. Зарплата нерезидента и налог с доходов физических лиц // Баланс. – 2006. – №20. – С. 40 – 42. 7. Переверзева Е. Ответственность в расчетах с нерезидентом // Главбух. – 2006. – №40. – С. 26 – 27.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ

Доходи зведеного бюджету держави складаються з неподаткових надходжень, цільових фондів та податкових надходжень, значну частку яких складає податок на додану вартість. Податок на додану вартість – це непрямий податок, що є частиною новоствореної вартості, утворюваної на кожному етапі виробництва або обігу, його сума входить до ціни продажу на товари (роботи, послуги), котру сплачує кінцевий споживач. Актуальність даної теми обумовлена тим, що механізм нарахування та стягування ПДВ не прозорий, його необхідно вдосконалювати, адже ПДВ відіграє не останню роль у формуванні дохідної частини державного бюджету в Україні. А задля цього необхідно розглянути функції ПДВ та досвід їх реалізації в Україні. Метою даної роботи є аналіз функцій ПДВ та їх реалізація в Україні, а також пошук шляхів удосконалення механізму нарахування та стягування ПДВ.

Основна роль ПДВ проявляється через його фіскальну функцію, тобто мобілізацію колосальних фінансових ресурсів до Державного бюджету України. Реалізація цієї функції дає змогу державі надавати державні послуги у сфері національної оборони та правоохоронної діяльності, соціальні послуги тощо. ПДВ виконує також регулюючу функцію (впливає на ціноутворення та інфляцію), розподільчу (шляхом оподаткування через встановлення ставок і пільг з ПДВ до бюджету може вилучатися частина доходів від високорентабельних видів діяльності і спрямовуватися у збиткові, але важливі для життя), а також стимулюючу функцію (дестимулює оподатковувані й стимулює неоподатковувані види діяльності, найбільш виражено реалізується через систему податкових пільг і преференцій). Через багатократне обкладення ПДВ усіх стадій виробництва продукції, робіт та послуг досягається рівність усіх учасників ринку, а держава здійснює контроль й оперативне управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання. Повнота та своєчасність відшкодування податку на додану вартість є важливою не лише для відновлення обігових коштів підприємств, а й для піднесення міжнародного авторитету держави.

ПДВ має деякі переваги та недоліки. Як зазначають автори Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, О. Н. Десятнюк [1], до переваг ПДВ відносяться: відсутність подвійного оподаткування і кумулятивного ефекту; рівність умов щодо сплати як виробниками, так і продавцями; ритмічне надходження коштів до бюджету держави; регулювання розміру заробітної плати та ціни; стримування кризи перепроизводства і прискорювання витіснення з ринку слабших підприємств; включає механізм взаємної перевірки платниками податкових зобов'язань; дає можливість стримувати не виправдане зростання цін. Також виділяють такі недоліки ПДВ: складний механізм нарахування і сплати стримує розвиток виробництва; стимулює інфляцію при застосуванні високих ставок; негативно впливає на високотехнічні і наукоємні виробництва; дає можливість ухилень в умовах недостатнього бухгалтерського обліку; регресивний вплив на малозабезпечені верства населення; потребує підготовки персоналу податкової служби.

Пропонується перебудувати механізм дії ПДВ, щоб він не тільки не суперечив ефективному розвитку економіки, але й став важливим фактором її стабільного розвитку.

У результаті проведеного дослідження пропонується:

1. Введення зниженої ставки оподаткування з податку на додану вартість у розмірі 10%.
2. Зниження базової ставки ПДВ до 18%.
3. Удосконалення системи ризикоорієнтованого адміністрування податків.

4. Встановлення лімітів для отриманого відшкодування: сума бюджетного відшкодування не повинна перевищувати об'єм реалізації певного підприємства в декілька разів (2 – 3 рази).

Література: 1. Іванов Ю. Б. Податкова система. Підручник / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк. – К.: Атіка, 2006. – 920 с. 2. Мельник В. М. Податок на додану вартість у податковій системі України / В. М. Мельник, О. В. Солдатенко // Фінанси України. – 2006. – №9. – С. 82 – 86. 3. Данко І. М. Непрямі податки: їх вплив на фінансово-господарські рішення // Фінанси України. – 2005. – №10. – С. 131 – 135. 4. Закон України "Про податок на додану вартість" від 3 квітня 1997 року №168/97-ВР (зі змінами і доповненнями) // Податкова система. Хрестоматія: Збірник систематизованого законодавства. – К.: Бліц-Інформ. – 2006. – Вип. 1. – С. 28 – 56.

ОЦІНКА ВПЛИВУ ОПОДАТКУВАННЯ НА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ КРАЇНИ

Ринкова трансформація економіки була розпочата на фоні диспропорцій у різних сферах економічного життя. Наслідком цього на даний момент є нестача коштів для інтенсивного економічного розвитку. Шляхом вирішення цієї проблеми є впровадження інвестиційних програм для подальшого розвитку країни. Вітчизняна економіка потребує значних інвестицій в інноваційний розвиток для надолуження технологічного відставання від розвинутих країн світу і використання з цієї метою значної частки капіталовкладень.

Однак існують протидіючі чинники, які обумовлюють непривабливість інвестиційної сфери як на макро-, так і на мікрорівнях. Одним з таких є податкове регулювання, яке має чітку фіскальну спрямованість. Таким чином, актуальність обраної теми обумовлена нестачею ресурсів для подальшого розвитку економіки України з точки зору податкового регулювання [1].

В економічній літературі ці питання широко досліджені в роботах українських авторів: А. Захарін, В. Прилипко, О. Тарасенко та ін. Однак проблеми впливу податків на інвестиційно-інноваційну діяльність досліджені ще недостатньо.

Мета написання статті – визначення основних напрямків реформування податкової системи шляхом її орієнтації на стимулювання впровадження інвестицій.

Для характеристики сучасного інвестиційного стану країни треба звернутися до статистичних даних. Прямі іноземні інвестиції на початок 2006 року становили 8 353,9 млн. дол. США проти 1 000 дол. на душу населення в Угорщині та 400 дол. у Чехії [2].

Базуючись на цьому можна зробити висновок, що закордонні інвестори не надають переваги вкладанню коштів в українські підприємства. Існує багато чинників, які стримують надходження іноземних інвестицій в Україну. З точки зору податків – це відсутність стимулюючої складової, численні зволікання, непослідовність, суперечності в проведенні податкових реформ, відсутність прогнозованості в оподаткуванні. Все це не створює стабільних умов для іноземного інвестора для вкладення коштів.

З іншого боку, всі іноземні інвестиції, які надходять до України, не приносять національних прибутків, тому що існують пільгові умови для великих інвесторів, які носять загарбницький характер.

Виходячи з цього, треба виділити основні складові, які заважають процесу розвитку, з точки зору податків:

- 1) фіскальна сутність податків;
- 2) відсутність податкових стимулів;
- 3) використання пільг;
- 4) відсутність державного стратегічного планування.

Згідно з принципами побудови податкової системи податки повинні бути спрямовані на стимулювання інвестиційних вкладень. Саме цей принцип повинен бути покладений в основу створення бази податкового законодавства. Крім того, податкові норми не повинні протидіяти одна одній. Необхідно створити єдиний комплексний механізм податкового законодавства, на базі якого держава забезпечить стабільну платформу для закордонного інвестора [3].

Розглянемо вплив системи оподаткування на інвестиції на мікрорівні. Одним із факторів економічного зростання є збільшення обсягів державних капітальних інвестицій, що повинні бути доповненням до приватних та стимулювати як зростання сукупного попиту, так і в подальшому зростання сукупної пропозиції. Саме на створення ефективної системи мобілізації капітальних ресурсів і управління ними повинні бути спрямовані заходи державної політики.

Загальною метою внутрішнього стимулювання інвестиційної діяльності є можливість через податки змінити частку доходу, що заощаджується. Заощадження позитивно корелюють з інвестиціями навіть в умовах відкритої економіки, коли існує можливість інвестувати за кордон. Отже, податкова політика може впливати на інвестиції через зміну рівня заощаджень в економіці.

В Україні всебічно використовуються податкові пільги. Стосовно інвестицій – це пільги з податку на прибуток підприємств [4]. У статті 4.1. зазначено, що інвестиції в корпоративні права та кошти інститутів спільного інвестування належать до валового доходу. Але в той же час операції з цінними паперами віднесені до особливих видів оподаткування за цим податком. Негативним є те, що вказані в законі можливості використання пільгового режиму оподаткування не використовуються на практиці [2].

Шляхом вирішення цієї проблеми є не тільки ефективне використання пільг для інвестиційно-інноваційних процесів, але й упровадження практики диференціації ставок податку на прибуток, використання податкового кредиту. На практиці це означає вилучення з поточного прибутку поточних витрат на науково-дослідні розробки. Це буде стимулом для впровадження такого типу технологій у реальне життя. Однак, з іншого боку, треба створити контролюючу систему за використан-

ням звільнених коштів та не слід забувати, що знизяться надходження від податку на прибуток при використанні податкового кредиту. Слід зазначити, що необхідно провести попередній аналіз упровадження вказаних змін у систему оподаткування країни.

Наступна проблема розглядається на рівні стратегічного розвитку. Відсутність системи довгострокового планування не дозволяє використовувати податкові стимули для інвестицій та інновацій. Існують плани податкових надходжень до податкових органів. Якщо вони не виконуються, то починає діяти система штрафів для виконання планів. Тут немає місця стимулюванню, оскільки цілі є короткостроковими (помісячні, подекадні). Тому доцільною буде розробка стратегічного плану функціонування податкової системи на державному рівні в напрямку розвитку системи інвестування та використання інновацій у виробництві, що дозволить планувати податкові відрахування на інвестиції, інновації та контроль за їх впровадженням згідно з плином часу.

Таким чином, вплив податкової системи є значним і її реформування можливо призведе до розширення процесу інвестування. Але в той же час не можливо проводити цю політику відокремлено від інших сфер, які відносяться до інвестиційно-інноваційного розвитку. Поліпшення стану фондового ринку, дії амортизаційних відрахувань, діяльності інститутів спільного інвестування загалом можуть створити ефективну систему інвестування. Збільшення частки інвестицій повинно контролюватися та використовуватися цілеспрямовано на впровадження інновацій у діяльність підприємств і науково-дослідні розробки.

Література: 1. Жарко Р. П. Окремі аспекти податкової системи України як інструмент регулювання розвитку підприємницької діяльності // Економіка, фінанси, право. – 2005. – №5 – С. 11 – 26. 2. Прилипко В. С. Фондовий ринок України та його роль в інвестиційно-інноваційній діяльності підприємств // Проблеми науки. – 2006. – №2 – С. 16 – 22. 3. Захарін А. В. Удосконалення податкового регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності // Економіка, фінанси, право. – 2005. – №8. – С. 11 – 14. 4. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" // Збірка законодавчих актів "Основи податкового законодавства" / Укл.: Ю. Б. Іванов, Л. М. Карпов. — 2-ге вид., перероб. та доп. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2005. – 316 с.

Рогатюк А. А.

УДК 336.226:65

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Чинна система оподаткування прибутку підприємств України не повною мірою відповідає потребам нинішнього стану економіки та суспільних взаємовідносин. Існує багато проблемних питань, що потребують вирішення найближчим часом: сильний податковий прес, діяльність підприємств у тіньовому секторі, велика кількість пільг з податку на прибуток, складність податкового обліку та ін.

Тому метою даної роботи є розгляд основних проблем оподаткування прибутку в Україні і внесення пропозицій щодо шляхів їх вирішення.

Прибуток сьогодні виступає єдиним потенційним джерелом коштів для українських підприємств в чинних умовах існування, що за кращих умов могло б забезпечити реальне поповнення капіталу. Однак навіть у випадку одержання прибутку, підприємству залишається мізерна його величина внаслідок дії сильного податкового пресу. Так, за міжнародними стандартами, в Україні відрахування коштів з прибутку є найбільшими у світі [1]. Для вирішення цієї проблеми необхідно: розробити і законодавчо закріпити схему надання податкового інвестиційного кредиту, ввести в практику України зниження прибуткового податку на частину витрат на науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи (НДДКР), знизити ставку податку на прибуток підприємств (важливим напрямком зниження ставки податку на прибуток може стати диверсифікація джерел поповнення бюджету).

Проблема надмірного тягаря податку на прибуток підприємств породжує низку інших проблем.

Так, підприємства, намагаючись вижити за таких умов, повинні здійснювати оптимізацію податкових платежів. І тут постає проблема переходу підприємств до ведення діяльності в тіньовому секторі економіки. А це, у свою чергу, негативно впливає на величину надходжень від податку на прибуток до бюджету держави, на якість вироблених товарів, наданих послуг, виконаних робіт, на їх відповідність державним стандартам, на здоров'я нації та на розвиток економіки в країні в цілому. Тому необхідно створити такі умови оподаткування, які б підвищили ризик діяльності в "тіні" і зробили його недоцільним [2]. У цьому напрямі важливим є необхідність підвищення якості контролю з боку органів Податкової служби, а також виховання податкової свідомості платника. Суб'єкт господарювання повинен усвідомлювати соціально-економічну значущість податкових платежів і неприйнятність порушень податкового законодавства з погляду моралі та сприймати податкові зобов'язання як фіскальний обов'язок перед суспільством.

© Рогатюк А. А., 2008

І досі виникають спірні питання навколо використання податкових пільг із податку на прибуток. Вчені не прийшли до згоди щодо їх соціальної справедливості та ефективності. Проблемним у цьому питанні є також велика кількість існуючих пільг з даного податку (біля 60) [3]. До того ж більшість з них необґрунтовані економічно і не мають стимулюючого впливу, а навпаки відкривають шлях до нерівності платників, зловживань ними та ухиленню від сплати податку [3]. Тому при проведенні пільгової політики з податку на прибуток доцільним є поетапне запровадження податкових пільг за галузевими ознаками, відповідно до загальнонаціональних пріоритетів на чітко визначений період реалізації, з досконалою системою державного контролю за їх використанням [4]. До того ж пільговий інструментарій обов'язково повинен мати інвестиційно-інноваційний характер і виключати низку пільг, що втратили свою ефективність.

Щодо амортизації, то тут існують свої аспекти. Так, в Україні підприємства використовують звичайні норми амортизаційних відрахувань. Хоча чинним законодавством і передбачена прискорена амортизація, вона не має практичного застосування, що стримує оновлення виробничого потенціалу підприємства [1]. У цьому напрямку можна запропонувати чітке законодавче врегулювання методів прискореної амортизації. З цією метою вагомим кроком буде прийняття і реалізація проекту Міністерства фінансів України постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження концепції реформування податкової системи України" [5], що передбачає впровадження прискореної амортизації для виробничих активів при запровадженні новітніх енергозберігаючих та інноваційних технологій.

Проблемним питанням податку на прибуток є також облік його на підприємстві. Так, на сьогодні платники змушені окремо вести податковий і бухгалтерський облік. При цьому законодавець не визначає систему реєстрів для обробки й систематизації даних первинного обліку. Це призводить до конфліктних ситуацій, ухилення від оподаткування, зниження оперативного контролю. Тому, безперечно, необхідно уніфікувати податковий і бухгалтерський облік. Наприклад, можна в цьому напрямі застосувати досвід Західної Європи та коригувати фінансові результати бухгалтерського обліку на постійні та тимчасові різниці. Така система визначення об'єкта оподаткування буде простою як для платника податку, так і для контролюючих органів [6]. А для підвищення достовірності даних необхідно буде підвищити якість аудиту.

Не останньою є проблема нестабільності та складності податкового законодавства. Шляхами вирішення цієї проблеми мають бути надання правовим нормам прозорості й узгодженості, усунення їх розпорошеності. Звичайно, в даному випадку неабияке полегшення принесло б прийняття Податкового кодексу.

Таким чином, політика оподаткування прибутку, яка сьогодні провадиться в Україні, має низку істотних вад, через що не змогла стати надійним джерелом прогресивних починань незалежної держави. Тому гостро постає питання комплексного реформування податкової системи, в тому числі й податку на прибуток. Невирішеними залишаються питання врахування рівня інфляції, недосконалість системи калькуляції витрат на собівартість продукції, оподаткування дивідендів, страхової діяльності і т. д.

Література: 1. Свердан М. М. Прибуткове оподаткування підприємств в Україні: еволюція і перспективи // Вісник. – 2005. – №1. – С. 39 – 45. 2. Ковалюк О. М. Важливий крок до зменшення податкового тягаря в Україні // Фінанси України. – 2004. – №1. – С. 55 – 59. 3. Налогообложение: теории, проблемы, решения / Под ред. В. П. Вишневого. – Донецк: Дон. НТУ, НЭП НАН Укр., 2006. – 504 с. 4. Скрипник А. Оцінка фіскальної ефективності пільгового оподаткування прибутку підприємств / А. Скрипник, Д. Серебрянський // Економіка України. – 2006. – №7. – С. 13 – 26. 5. Фліссак Н. Шляхи реформування податкової системи України // Вісник Податкової служби України. – 2007. – №1 – 2. – С. 7 – 10. 6. Кисельова О. Концептуальні засади реформування податку на прибуток // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 2. – С. 36 – 42.

УДК 336.228.34

Харківська В. О.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

УХИЛЕННЯ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ: ПРИЧИНИ ТА ЗАСОБИ БОРОТЬБИ

Реформування економіки, зміна форм власності, політики, яку провадить держава, кількість податків, які стягуються, недосконалість податкового законодавства зумовили появу такого явища, як тінізація економіки, та стали причинами ухилення від оподаткування. Тому розгляд цієї теми є дуже актуальним.

Метою статті є розкриття поняття, причин і способів легального та нелегального ухилення від сплати податків, а також визначення видів відповідальності, яку передбачило вітчизняне законодавство за ухилення від оподаткування.

© Харківська В. О., 2008

Існує багато критеріїв, за якими можна класифікувати ухилення, один з яких – критерій законності, за яким ухилення може бути законне (мінімізація, оптимізація та податкове планування) та незаконне [1].

Обов'язок сплачувати податки є конституційним. Стаття 67 Конституції України встановлює обов'язок кожного сплачувати податки і збори в порядку та розмірах, встановлених Законом. За ухилення від оподаткування яке суперечить існуючим в країні законам, передбачена відповідальність як засіб боротьби з цим явищем та зростаючими темпами тінізації економіки [2].

В основу дій щодо ухилення від оподаткування включають групу причин, які можна згрупувати як правові, економічні, моральні, соціальні. Всі ці причини зумовлюють неприяне відношення платників податків до наявної податкової системи. Крім того, таке відношення породжує низька віддача з боку держави у вигляді суспільних благ, що отримує платник податків в обмін на сплачені податки (малозабезпеченість освітніх закладів, низький рівень медичного обслуговування, важке екологічне становище, незначне фінансування культурних заходів тощо).

Згідно з чинним законодавством в Україні існує три види відповідальності платників податків за ухилення від оподаткування, залежно від характеру правопорушення, – це кримінальна (регулюється нормами Кримінального кодексу України), адміністративна (регулюється нормами Адміністративного кодексу України). Ці види відповідальності передбачені тільки для фізичних осіб, наявність вини в здійсненні правопорушення є обов'язковою – фінансова відповідальність, що регулюється нормами Закону України "Про порядок погашення заборгованості платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" № 2181-III і може виникнути як у фізичних, так і в юридичних осіб, при цьому не має значення наявність вини платника в здійсненні правопорушення. Вказаний перелік нормативно-правових актів не є вичерпним, спеціальну частину податкового права регулюють окремі закони для кожного виду податків [3].

За останні роки існування нашої держави стало зрозумілим, що існуюче законодавство не є достатнім для винищення такого явища, як ухилення від оподаткування, і посилення відповідальності не вирішить всіх проблем. Необхідно підходити до цього питання більш кардинально, але треба враховувати, що успіх боротьби з таким явищем, як ухилення від оподаткування в цілому буде залежати не тільки від того, наскільки економічно правильно буде діяти держава, а ще й від того, як ці перетворення сприймуть платники податків. У країні існує багато можливостей для приховування своїх доходів, на допомогу тим, хто хоче і може ухилитися від оподаткування приходять посадовці, створюючи сприятливі умови, тільки патріотично налаштований платник податків буде нести увесь податковий тягар, який на нього поклала держава.

Головним завданням державних органів на найближчі роки необхідно визнати оптимізацію податкових ставок, їх зниження, розробку проектів з виведення економіки України з тіньового сектору. Певні кроки в цьому напрямку вже здійснено шляхом пенсійної реформи, але цього не достатньо.

Податкова політика в Україні є вкрай недосконалою, це є наслідком проблемних невирішених питань у податковій системі держави.

Досягти згоди можна лише шляхом поєднання ефективної податкової політики, стабільного законодавства та ефективного покарання за вчинення податкових злочинів. Можливо, з прийняттям необхідного Податкового кодексу будуть знайдені рішення, які стануть прийнятнішими і для суспільства в цілому, і для кожного окремого громадянина.

Література: 1. Иванов Ю. Б. Податкова система: Підручник / Ю. Б. Иванов, А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк. – К.: Атака, 2006. – С. 811 – 841. 2. Конституция Украины. – К.: Парламентское издательство, 1996. – 28 с. 3. Иванов Ю. Б. Налоговый менеджмент: Учеб. пособие / Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова, Л. Н. Карпов. – Харьков: ИД "ИНЖЭК", 2006. – С. 300 – 301.

Григорян А. А.

УДК 336.226:65

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ УПРОЩЕННОЙ СИСТЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ

Сектор малого бизнеса играет важную роль в социально-экономическом развитии государства. Во многих зарубежных странах для субъектов малого бизнеса создаются специальные, льготные условия налогообложения. С учетом противоречивости украинского налогового законодательства и системы администрирования налогов очевидна необходимость сохранить возможность для предприятий применять упрощенной системы налогообложения. С целью поддержки развития субъектов малого бизнеса в Украине в 1998 году был введен специальный режим налогообложения, который и на сегодняшний день остается действующим механизмом государственной поддержки.

© Григорян А. А., 2008

Распоряжением Кабинета Министров Украины в феврале 2007 года утверждена Концепция реформирования налоговой системы [1]. Создана рабочая группа по подготовке проекта Налогового кодекса. В Концепции сохранена возможность предприятий работать на упрощенной системе налогообложения для субъектов малого предпринимательства. Поскольку данная альтернативная система имеет очень важное значение, необходимо проанализировать практику ее применения.

Приблизительно с 1997 года, когда частное предпринимательство по причине законодательной нестабильности и неурегулированности находилось в состоянии хаоса, возникла необходимость упростить механизмы расчетов с бюджетом. В связи с этим был разработан перечень видов предпринимательской деятельности, который осуществляется гражданами на условиях фиксированного налога. Размеры ежемесячной платы были разными. Наибольшими они были в городах Днепропетровске, Кривом Роге и Днепродзержинске, меньшими – в городах областного подчинения, еще меньшими – во всех других населенных пунктах областей.

Отличались также размеры ставок в зависимости от видов деятельности. Наибольшую сумму налога уплачивали предприниматели, которые занимались торговлей автотранспортными средствами, а также осуществляли перевозку пассажиров автобусами и грузоперевозки. В зависимости от размера населенного пункта, плата за патент была установлена в размере 10, 8 и 5 необлагаемых налогами минимумов заработной платы. Самая низкая плата была установлена для предпринимателей, которые занимались изготовлением и реализацией зоокормов (0,3 необлагаемого налогами минимума зарплаты).

В 1999 году вышел Указ Президента Украины "Об упрощенной системе налогообложения, учета и отчетности субъектов малого предпринимательства" [2]. Указом было установлено, что частные предприниматели ежемесячно должны уплачивать единый налог по ставкам, которые устанавливаются местными советами. Размер ставок устанавливается в пределах от 20 до 200 грн. для разных видов деятельности. Использовать упрощенную систему имели право предприниматели с годовым доходом до 250 тыс. грн.

Анализ тенденций изменений количества частных предприятий выявил, что общее количество частных предпринимателей за период с 2000 года по 2007 увеличилось в полтора раза, а количество плательщиков единого налога возросло более чем в три раза. Сумма налоговых поступлений в бюджет от плательщиков единого налога выросла в шесть раз. Если в 2000 году бюджет получил 20 млн. грн., то в 2007 – 120 млн. грн. Следует отметить, что прирост поступлений связан не только с повышением ставок налога, хотя тенденция к такому повышению наблюдается, но и с тем, что в 1997 году максимальная ставка единого налога составляла около 500 грн. (с учетом инфляции), а сейчас – 200 грн. Поступления возросли за счет платы за наемных работников. Количество наемных работников субъектов малого предпринимательства – физических лиц – должно быть не более десяти человек. За каждого из них в бюджет уплачивается половина ставки единого налога. В 1999 году было 17 тыс. наемных работников, а в 2006 – втрое больше.

В 2004 – 2005 годах были приняты ряд нормативно-правовых актов, которые негативно повлияли на развитие субъектов предпринимательской деятельности, которые использовали специальные режимы налогообложения. Эти изменения снизили темпы прироста физических лиц – плательщиков единого налога.

На сегодняшний день количество наемных работников у физических лиц – плательщиков единого налога – более 576 тыс. человек, а плательщиков фиксированного налога – 159 тыс. человек.

Следует также отметить, что из-за схожести положений нормативно-правовых актов, которые регулируют порядок администрирования единого и фиксированного налогов и приобретения специальных патентов [3], проблемы и недостатки, связанные с их функционированием, во многом идентичны.

Важной проблемой является то, что упрощенную систему налогообложения используют недобросовестные налогоплательщики, для уклонения от уплаты налогов. Тем самым ставят под сомнение необходимость сохранения упрощенной системы налогообложения. Отсутствие надежных механизмов защиты и контроля в процессе администрирования единого и фиксированного налогов, приобретение спецпатента способствуют значительному снижению пополнения государственного бюджета.

Таким образом, можно сказать, что реализация государственной политики поддержки малого бизнеса в Украине должна рассматриваться как комплекс взаимосвязанных мероприятий в правовой сфере, административной, регуляторной и макроэкономической политики.

Проведенный анализ показал, что малое предпринимательство стало массовым явлением. Однако существует значительный потенциал для развития данной сферы. Необходимо приложить много усилий для создания универсальной (единой), совершенной модели для всех субъектов малого предпринимательства, независимо от организационно-правовой формы и формы собственности. Именно малые предприятия, особенно в случае эффективно разработанной политики в области малого бизнеса, могут стать основой рыночных структур во многих отраслях, обеспечить рост инвестиций в наиболее эффективные сферы.

Література: 1. Концепція реформування податкової системи України, затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 лютого 2007 року №56-р // Офіційний вісник України. – 2007. – №13. – С. 26.
2. Іванов Ю. Б. Альтернативні системи оподаткування. Монографія. – Харків: ХДЕУ – Торнадо, 2003. – 518 с.
3. Закон України "Про патентування деяких видів підприємницької діяльності" від 23. 03.1996 р. №98/96-ВР із змінами та доповненнями // www.rada.gov.ua 4. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" // Урядовий кур'єр. – 1997. – 12 червня. – №105 – 106. – С. 12 – 18. 5. Укази Президента України "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємства від 28.06.1999 р. №746/99; "Про внесення змін до Указу Президента України від 03.07.98 р. № 727 // www.rada.gov.ua.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Фінансове забезпечення функціонування держави більшою мірою зумовлено податковими надходженнями і одним з визначаючих факторів, що забезпечує надходження податків до бюджету, є організація податкового контролю. Важливе значення в правовому регулюванні податкового контролю грає додержання певного балансу інтересів держави з формування своєї фінансової основи, з одного боку, та зацікавленості зобов'язаних осіб (платників податків, податкових агентів та ін.) з захисту від неправомірного втручання в їх господарчу діяльність – з другого.

Мета даної статті – визначення змісту поняття "податковий контроль", виділення його основних завдань, а також формулювання основних теоретичних аспектів здійснення податкового контролю згідно з законодавством України.

Дослідженню сутності податків і податкового контролю України були присвячені роботи таких відомих вітчизняних фахівців, як В. П. Завгородний, Ю. Б. Іванов, В. В. Карпова, Л. М. Карпов, А. І. Крисоватий, А. Я. Кізіма, К. В. Хмілевська та ін. [1].

Податковий контроль в Україні згідно з проектом Податкового кодексу визначений як система заходів, які проводяться контролюючими органами з метою перевірки правильності обчислення, повноти та своєчасності сплати податків і зборів, а також виконання законодавства з питань проведення розрахункових і касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за якими покладено на органи Державної податкової служби [2].

З метою виявлення правопорушень та їх попередження органи державної податкової служби наділені правом здійснювати контроль за додержанням вимог податкового і валютного законодавства, правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати податків, який вони здійснюють переважно у формі перевірок.

Це є одним із найважливіших завдань податкових органів, адже сьогодні в державі значного поширення набуло приховування доходів від оподаткування.

Органи Податкової служби забезпечують облік всіх платників податків, зборів та інших податкових платежів, здійснюють контроль за правильністю їх обчислення, повнотою і своєчасністю сплати; контролюють своєчасне подання суб'єктами оподаткування бухгалтерської та податкової звітності; в межах своїх повноважень здійснюють контроль за законністю валютних операцій, проводять перевірки фактів приховування і заниження сум податків; подають до судів та арбітражних судів позови до підприємств, установ організацій та громадян про визнання угод недійсними і стягненню в дохід держави коштів, одержаних без встановлених законом підстав; захищають інтереси держави в судових справах, що стосуються сплати податків [3].

Основні завдання податкового контролю, які, як правило, закріплені у функціях податкової служби:

- 1) проведення профілактичних заходів податкових правопорушень;
- 2) облік платників податків і податкових надходжень;
- 3) виявлення відхилень, допущених під час виконання норм податкового законодавства платниками податків та податковими агентами;
- 4) встановлення підстав для застосування заходів відповідальності за здійснення податкових правопорушень;
- 5) здійснення примусових податкових вилучень до бюджету, у випадку невиконання податкових зобов'язань, передбачених податковим законодавством;
- 6) оцінка податкових правопорушень і розробка пропозицій за уточнення та корекції методичних заснувань визначення податкових зобов'язань;
- 7) затвердження форм податкової звітності та участь у розробці проектів податкових законів;
- 8) формування податкової культури суспільства [4].

Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства переважно представлена системою адміністративного та фінансового санкціонування у вигляді пені й штрафів і незначною мірою кримінальної відповідальності аж до позбавлення волі за ухилення від сплати податків.

Сьогодні практично неможливо відстежити реальну діяльність платника з причин переключення звітності, приховування документів, а іноді облік таких об'єктів взагалі відсутній. У даному випадку нормальна традиційна перевірка не зовсім дійсна, тому застосовуються непрямі методи контролю. Один з найпоширеніших — зіставлення задекларованих доходів з реальними витратами платників податків. Об'єктом такої перевірки є дані, отримані з інших джерел.

Встановлення прихованих від оподаткування доходів непрямыми методами не є підставою для стягнення недорахованих сум з юридичної особи, це може бути лише доказом для суду про

джерела тіньового доходу фізичної особи. Але в законодавстві вказано на застосування фінансових санкцій до всіх платників.

У законодавстві України ще не мають чіткого затвердження питання щодо застосування непрямих методів, тому в роботі податкових органів виникають певні ускладнення.

Ще однією з важливих проблем сучасного оподаткування є система податкових ставок, які визначають суму податкового вилучення. Це відноситься до цілого ряду податків, зокрема до податку на прибуток. Доцільніше було б застосовувати регресивні ставки податку на прибуток (коли при збільшенні суми оподаткованого прибутку ставка оподаткування знижується). Даний метод буде стимулювати не прагнення зменшити або приховати оподатковану базу, а навпаки, показати її в повному обсязі та тим самим усуватиме ускладнення в проведенні ефективного контролю за спрявлення податку на прибуток.

Для вирішення всіх зазначених проблем у здійсненні податкового контролю та в оподаткуванні в цілому необхідно прискорити запровадження єдиного систематизованого законодавчого акта – Податкового кодексу, який охоплював би всі без винятку питання податкового права і адекватно відповідав би всім засадам податкової політики держави [2].

Таким чином, для створення простого та дієвого податкового контролю в Україні в першу чергу слід звернути увагу на такі недоліки, як недостатньо досконала законодавча база стосовно до оподаткування та завищена система податкових ставок. Також для підвищення якості контролюючої роботи необхідно посилити аналітичну та контрольну роботу Податкової служби.

Література: 1. Іванов Ю. Б. Податкова система: Підручник / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк. – К.: Атика, 2006. – 920 с. 2. Проект Податкового кодексу України // www.minfin.gov.ua. 3. Загородний В. П. Податки та податковий контроль в Україні. – К.: А.С.К., 2001. – 640 с. 4. Проект Закону України "Про податковий контроль" від 15.08.03р. №4051 // www.minfin.gov.ua.

УДК 336.225

Донець Т. А.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз державних бюджетів за 2005 – 2007 роки [1 – 3] показує, що діяльність сучасного українського бізнесу характеризується наявністю високих витрат на податкове адміністрування – оплату податкових та інших платежів. Така ситуація, у свою чергу, вимагає формування в підприємства стратегії оподаткування, спрямованої на зменшення податкового навантаження. Необхідність раціональної й ефективної організації обліку і планування податкових витрат очевидна. Можна стверджувати, що податкове планування, взаємодіючи з маркетингом підприємства, фінансами, обліком, кадровою політикою та іншими елементами діяльності підприємства, є одним з базових інструментів розрахунку показників ефективності бізнесу, тому що такий розрахунок без обліку податкових платежів не відображає повну картину економічного стану. Отже, податкове планування є обов'язковим елементом податкової політики підприємства.

У спеціалізованій літературі існує безліч визначень податкового планування [4 – 6], після розгляду яких було виділено ознаки, котрі найбільш повно відображають сутність цього поняття. В результаті чого можна сказати, що податкове планування – це діяльність з розробки та практичного застосування методів і заходів, які дозволяють знизити податковий тиск на підприємство. Податкове планування дає можливість підприємству не тільки зберегти кошти, а й фінансувати розширення діяльності. При цьому податкове планування повинно спиратись не лише на аналіз поточного законодавства, а й на загальну принципову позицію фіскальних органів з питань оподаткування, що дасть можливість у майбутньому зменшити податкові витрати при ухваленні тих чи інших законодавчих актів.

Податкову політику підприємства можна розглядати на макрорівні як складову частину загальної політики у сфері адміністрування податків та інших податкових платежів, а на мікрорівні – як діяльність підприємства з обчислення, сплати і планування податків та інших податкових платежів. Податкова політика підприємства враховує особливості його діяльності й динаміку розвитку. Тобто податкова політика включає в себе податкове планування.

© Донець Т. А., 2008

Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова та Л. М. Карпов [7] запропонували розділити податкову політику залежно від варіанта поведінки підприємства при обчисленні та сплаті податків й інших податкових платежів на три види: обережний, зважений і ризиковий.

При реалізації обережного варіанта поведінки підприємство ніколи не конфліктує з контролюючими органами, навіть при порушенні законодавства останніми, виконує всі вимоги контролюючих органів, сплачує всі нараховані фінансові санкції без опротестування. При цьому варіанті є загроза перевищення витрат над доходами і, як наслідок, банкрутства підприємства.

Зважена поведінка характеризується бажанням підприємства відстоювати свої права при впевненості в позитивному вирішенні конфлікту. Автор вважає цей варіант поведінки підприємства найбільш вигідним, тому що при ньому підприємство зважено підходить до своєї податкової політики, використовує законні засоби оптимізації податкових платежів і виключає зайві витрати.

При ризиковій поведінці підприємство вступає в конфлікт з контролюючими органами завжди, незалежно від правомірності дій самого підприємства. Підприємство використовує навіть ті заходи оптимізації податкових платежів, які побудовані на недоліках законодавства та можуть призвести до покарання підприємства.

Таким чином, податкова політика підприємства може суттєво підвищити рентабельність діяльності, стійкість фінансового стану, покращити можливості підприємства виконувати зобов'язання перед кредиторами та ін. А може призвести до постійної судової практики або до банкрутства підприємства. Тобто при розробці податкової політики підприємства повинен враховуватись подальший розвиток діяльності.

Література: 1. Закон України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" від 23 грудня 2004 року №2285-IV // www.rada.gov.ua. 2. Закон України "Про Державний бюджет України на 2006 рік" від 20 грудня 2005 року №3235-IV // www.rada.gov.ua. 3. Закон України "Про Державний бюджет України на 2007 рік" від 19 грудня 2006 року №489-V // www.rada.gov.ua. 4. Єлісєєв А. В. Мінімізація податків законними засобами // Діловий тижневик "Контракти". – 2007. – №36 // www.kontrakty.com.ua. 5. Вылкова Е. Налоговое планирование / Е. Вылкова, М. Романовский. – СПб.: Питер, 2004. – 634 с. 6. Дадашев А. З. Налоговое планирование в организации. Учеб.-практ. пособие / А. З. Дадашев, Л. С. Кирина. – М.: Книжный мир, 2004. – 168 с. 7. Иванов Ю. Б. Налоговое планирование: принципы, методы, инструментарий: Монография / Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова, Л. Н. Карпов. – Харьков: ИД "ИНЖЭК", 2006. – 272 с.

Донець Т. А.

УДК 336.226.12

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЮРИДИЧНИМИ ОСОБАМИ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Серед альтернативних систем оподаткування особливу роль у розвитку малого підприємництва в Україні займає спрощена система оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва.

Основним призначенням альтернативної системи оподаткування є підтримка малого бізнесу як провідного сектору ринкової економіки. Підтримка малого бізнесу є одним із засобів подолання економічної кризи в державі.

За результатами досліджень виявлено деякі проблемні питання щодо застосування альтернативних систем оподаткування. Однією з найбільш складних проблем є їх неузгодженість з іншими податковими законами, а також наявність численних внутрішніх суперечностей законодавчої та нормативної бази цих систем.

Зокрема, незважаючи на велику кількість законодавчих та нормативних актів, спрощена система оподаткування практично не ув'язана з діючими законами у сфері оподаткування. Наприклад, Законом України "Про систему оподаткування" від 25 червня 1991 року № 1251-XII (зі змінами та доповненнями) [1] в статті 14 передбачено 28 загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів), а в статті 15 передбачено два місцевих податки й дванадцять місцевих зборів, у яких відсутній єдиний податок.

Обмеження щодо впровадження спрощеної системи оподаткування регулюються двома нормативними документами: Указом Президента України "Про внесення змін в Указ Президента України "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва" [2] та Законом України "Про державну підтримку малого підприємництва" [3], між якими існують деякі відмінності.

© Донець Т. А., 2008

Як слушно зауважує Ю. Б. Іванов [4], невідповідність цих нормативних документів проявляється в граничному обсязі діяльності, визначеному в різних показниках, різному кількісному рівню та в різних одиницях вимірювання. В Законі [3] граничний обсяг річного валового доходу складає 500 000 євро, а в Указі обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – 1 млн. грн. Причому в чинному законодавстві відсутня будь-яка методика перерахунку в євро показників діяльності підприємства, які вимірюються в національній валюті.

Також у цих нормативних документах застосовано принципово різні бази для визначення обсягу діяльності: у Законі [3] – валовий дохід, а в Указі [2] – виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Кількісний рівень баз оподаткування є різним бо різні їх складові, на що звертає увагу Ю. Б. Іванов [4].

Серед інших обмежень застосування спрощеної системи оподаткування є такі: за чисельністю працюючих, за видами діяльності, за структурою статутного капіталу, за способом розрахунків зі споживачами, за станом розрахунків з бюджетами та державними цільовими фондами, однак щодо них не виявлені значні розбіжності в цих законодавчих актах.

Безперечною перевагою спрощеної системи оподаткування є податкова звітність, адже вона дуже спрощена. Суб'єкти малого підприємництва – юридичні особи, платники єдиного податку зобов'язані вести Книгу обліку доходів і витрат, подавати в орган Податкової служби розрахунок про сплату єдиного податку; декларацію про сплату податку на додану вартість (в разі обрання ними єдиного податку за ставкою 6 відсотків) та платіжні доручення на сплату єдиного податку за звітний період з позначкою банку про зарахування коштів.

Таким чином спрощена система оподаткування має багато недоліків, які пов'язані з недосконалістю законодавчої бази. Тому головним на даному етапі є подальша розробка теоретичних засад регулювання спрощеної системи оподаткування. Найефективнішим засобом є прийняття Податкового кодексу. Рекомендаціями щодо врегулювання основних проблем альтернативних систем оподаткування є:

обґрунтування кількісних параметрів обмежень щодо обсягів діяльності й чисельності найманих робітників;

диференціація обмежень залежно від виду підприємницької діяльності, що дозволить вирівняти податкове навантаження на платників, які здійснюють різні види діяльності, та стимулювати структурні зрушення в регіональній економіці;

виключення сум сплаченого (нарахованого) ПДВ з бази оподаткування єдиним податком юридичних осіб – суб'єктів малого підприємництва, що забезпечить недопущення подвійного оподаткування;

уведення спеціальної відповідальності платників альтернативних систем оподаткування за порушення вимог щодо перевищення обсягів діяльності для недопущення зловживань і ухилення від оподаткування або включення єдиного податку до переліку загальнодержавних податків та зборів, наведеному в Законі України "Про систему оподаткування" [1] та ін.

Література: 1. Закон України "Про систему оподаткування" від 25 червня 1991 року № 1251-ХІІ (зі змінами та доповненнями) // www.kmu.gov.ua. 2. Указ Президента України "Про внесення змін до Указу Президента України" від 3 липня 1998 р. №727/98 "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності" від 28 червня 1999 р. №746/99 // Урядовий кур'єр. – 1999. – 13 липня. – С. 5 – 8. 4. Іванов Ю. Б. Альтернативні системи оподаткування: Монографія. – Харків: ХДЕУ – Торнадо, 2003. – 516 с. 3. Закон України "Про державну підтримку малого підприємництва" від 19 жовтня 2000 р. №2063-ІІІ // Урядовий кур'єр. – 2000. – 22 листопада.

УДК 336.226.1

Міщенко В. С.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Пенсійна система, головний елемент якої – обов'язкове державне пенсійне страхування, є однією з основних гарантій соціального захисту матеріального добробуту громадян та їхніх сімей при виході на пенсію за віком, за інвалідністю чи в разі втрати годувальника [1].

Запровадження загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на сучасному етапі ускладнюється багатьма проблемами: низька частка заробітної плати у валовому внутрішньому продукті, наявність в економіці тіньового сектору, демографічний спад, невідпрацьованість системи управління пенсійними ресурсами на принципах соціального партнерства [2].

© Міщенко В. С., 2008

Багато організаційно-економічних і науково-теоретичних питань цієї теми потребують подальшого дослідження. Досі залишаються не розв'язаними проблеми, пов'язані зі становищем і розвитком теоретичних основ функціонування механізму загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Недостатньо досліджені роль пенсійного страхування як інституту й механізму соціального захисту працездатного населення, соціально-економічна сутність пенсійної системи. Потребує вдосконалення механізм підвищення заробітної плати як основи збільшення пенсійних внесків. Підлягають опрацюванню напрями запровадження накопичувальної пенсійної системи й удосконалення управління системою пенсійного страхування. Не досить чітко окреслені межі пенсійного забезпечення в рамках рівнів моделі пенсійної системи. Вивченням цієї проблеми займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені: М. Вінера, Г. Мак-Таггарта, В. Роїка, В. Шахова, А. Соловйова, О. Гаряча, Б. Зайчук, В. Яценко [1].

Метою статті є розгляд основних напрямів подальшого вдосконалення загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Одним із найбільш комплексних завдань щодо подальшого розвитку системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування є запровадження цілісної системи звітності, фінансового обліку та державного контролю у сфері соціального страхування. Замість чинної системи страхових внесків на соціальне страхування, що передбачає виплати в окремі фонди за різними ставками, пропонується ввести механізм сплати єдиного консолідованого страхового внеску. На Пенсійний фонд буде покладено повноваження з ведення єдиного реєстру платників і персоналізованої бази даних за всіма платниками, доступ до якої матимуть фонди соціального страхування. Отже, буде створено Державний реєстр платників єдиного соціального внеску і введено карту соціального страхування, яка передбачає збереження та використання індивідуальної інформації про отримання застрахованими особами прав у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Оскільки в основу системи пенсійного страхування покладено принципи рівності та справедливості, то пропонується звільнити солідарну систему від надмірних виплат пільговикам. Це сприяло б підвищенню фінансової стабільності пенсійної системи.

Література: 1. Стожок Л. Напрями вдосконалення системи державного пенсійного страхування в Україні // Україна: Аспекти праці. – 2006. – №1. – С. 13 – 18. 2. Иванов Ю. Б. Пенсионная реформа: реалии и перспективы // Сб. "Пенсионное обеспечение в Украине" // Бухгалтерия. – 2004. – Вып. 8. – С. 176 – 184. 3. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 9 липня 2003 р. №1058-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №49. – С. 376.

Молчанова Т. С.

УДК 336.22

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ВПЛИВ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Податкове планування на сьогоднішній день є актуальною темою для більшості підприємств, які за допомогою оптимізації податкового тягаря зменшують свої зобов'язання перед Державним бюджетом країни.

Питання податкового планування досліджували такі вчені, як В. В. Карпова, Ю. Б. Иванов, Л. М. Карпов, А. В. Бризгалін, В. М. Заринов та ін.

Мета дослідження – визначення законних і незаконних шляхів податкового планування.

Податкове планування на підприємстві передбачає використання у своїй діяльності заходів з оптимізації та мінімізації податкового тягаря. Податкове планування ґрунтується на операційних бюджетах підприємства і закінчується складанням бюджетів податків. У податковому плануванні показники бюджетів використовуються для моделювання альтернативних варіантів оподаткування, з яких надалі підприємство вибирає варіант з оптимальними показниками. Тому використання підприємством податкового планування дозволяє йому знизити свій податковий тягар.

При цьому можуть використовуватися як законні, так і незаконні способи ухилення від податків. До законного способу відноситься податкове планування, при цьому заходи підприємства спрямовані на максимальне використання можливостей діючого законодавства з метою законної оптимізації його податкових платежів. До незаконних способів відноситься протиправні дії зі зменшення податкового зобов'язання, які тягнуть за собою адміністративну, фінансову та кримінальну відповідальність [1].

© Молчанова Т. С., 2008

Слід зазначити, що контролюючі органи на практиці найчастіше відносять заходи щодо законного зниження податкових платежів (податкового планування) до ухилення від сплати податків. Такий підхід некоректний, оскільки поняття податкового планування й ухилення від сплати податків чітко розмежовуються за критерієм законності, а саме: заходи, здійснені в рамках діючого законодавства, відносяться до податкового планування, а ті, які не відповідають йому в ніякій мірі, – до ухилення від сплати податків. Але слід також зазначити, що в деяких випадках важко провести границю між поняттями законності і незаконності. Обумовлено це тим, що в українському законодавстві існують такі поняття, як мніма (фіктивна) і удавана угоди, які в результаті можуть бути визнані судом недійсними.

Удаваною угодою вважається угода, здійснена з метою прикриття іншої фактичної угоди, а фіктивною угодою є угода без наміру створення правових наслідків, передбачених даною угодою [2].

Таким чином, фактор відповідності юридично оформленої угоди фактичним намірам сторін варто приймати до уваги при здійсненні процесу податкового планування, тому що невідповідність застосовуваних у податковому плануванні угод критерієві законності спричиняє прирахування заходів податкового планування до ухилення від сплати податків, за яке передбачена фінансова, адміністративна і кримінальна відповідальність [1].

Література: 1. Иванов Ю. Б. Налоговый менеджмент: Учебное пособие / Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова, Л. Н. Карпов. – Харьков: ИД "ИНЖЭК", 2006. – 488 с. 2. Иванов Ю. Б. Налоговое планирование: принципы, методы, инструментарий: Монография / Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова, Л. Н. Карпов. – Харьков: ИД "ИНЖЭК", 2006. – 272 с.

УДК 336.22

Романишин М. В.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Спрощена система оподаткування за своєю суттю приваблює всі підприємства, вона складається з провідних елементів становлення та розвитку підприємства. За нею ховається багато загадок і відповідей на стан податкової системи взагалі. Так, підприємства, які тільки починають свою діяльність, обирають можливість використання спрощеної системи оподаткування, що дозволяє спланувати податкові платежі на певному сегменті господарювання. З іншого боку, підприємства "гіганти" використовують цю систему для зменшення податкового навантаження.

Даним питанням займалось багато вчених, такі, як Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова, Л. М. Карпов, які описували порядок та вносили пропозиції щодо покращення умов як для платника, так і для держави в цілому.

Спрощена система оподаткування не завжди містить у собі найменші податкові навантаження, тому при переході на даний вид оподаткування необхідно оцінити всі фактори та ефективність від обраних і прийнятих рішень.

При ухваленні рішення про використання альтернативних систем оподаткування необхідно ретельно проаналізувати їх переваги й недоліки з максимально можливим врахуванням специфіки роботи суб'єкта підприємницької діяльності в майбутньому [1].

Саме тому при виборі альтернативної системи оподаткування необхідно провести аналіз позитивних і негативних факторів, за допомогою яких можна вибрати певну ставку єдиного податку, що у свою чергу залежить від сфери діяльності підприємства, а також від рівня податкового навантаження за допомогою якого завжди можна оцінити доцільність та ефективність вибору.

Етапи аналізу спрощеної системи оподаткування [2].

загальна оцінка позитивних і негативних факторів спрощеної системи оподаткування порівняно зі звичайною податковою системою;

оцінка наявності об'єктивних умов для прийняття спрощеної системи оподаткування для певних суб'єктів господарювання;

облік очікуваних змін у господарській діяльності;

розрахунок економічного ефекту від прийняття кожного з можливих варіантів оподаткування порівняно зі звичайною податковою системою;

оцінка додаткових факторів;

прийняття рішень про перехід на певний вид оподаткування.

© Романишин М. В., 2008

Податкове планування потребує враховувати всі фактори при виборі виду оподаткування, а також оцінити доцільність вибору, враховуючи всі зовнішні та внутрішні протиріччя, які можуть виникнути в процесі господарської діяльності.

Таким чином, податкове планування з кожним днем приваблює все більше вчених та науковців, які, у свою чергу, відкривають нові проблемні питання, що потребують вирішення.

Література: 1. Податкове планування // http://www.nalogovnet.com/stat_st.php?x=274. 2. Іванов Ю. Податкове планування: принципи, методи, інструментарій / Ю. Іванов, В. Карпова, Л. Карпов. – Харків: ВД "ІН-ЖЕК", 2006. – С. 156 – 160

Родзинська В. О.

УДК 336.226.11

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ВИГЛЯДІ УСПАДКОВАНОГО МАЙНА, ОТРИМАНОГО РЕЗИДЕНТОМ

Під "доходом" у Законі №889 [1] розуміють суму будь-яких коштів, вартість матеріального та нематеріального майна, інших активів, які мають вартість, у тому числі цінних паперів або дивидендів, отриманих платником податку у власність або нарахованих на його користь, або придбаних незаконним шляхом у випадках, визначених пп. 4.2.16 п. 4.2 ст. 4 Закону №889 [1], протягом відповідного звітного податкового періоду з різних джерел як на території України, так і за її межами. Дана стаття розкриває проблематику оподаткування успадкованого майна. Стаття написана на основі вивчення літератури відповідної тематики і нормативно-правової бази.

В умовах недосконалості нормативно-правової бази, відсутності як окремого регулятора закону на спадщину, і регулювання цього процесу різними сферами права призводить до ряду проблемних аспектів, які потребують врегулювання.

Цю проблему було розглянуто рядом експертів, такими, як: В. Батищев, А. Цебенко [2; 3]. Але ряд питань залишився без розгляду, що обумовлює актуальність цієї теми та необхідність її з'ясування.

Тому метою статті є виклад теоретичних аспектів, пошук невідповідностей і надання рекомендацій.

Доходи у вигляді вартості успадкованого майна резиденти можуть отримувати як від резидентів так і від нерезидентів. У свою чергу різняться види: який отримується, та ті, хто його отримує за статусому споріднення (рис. 1).

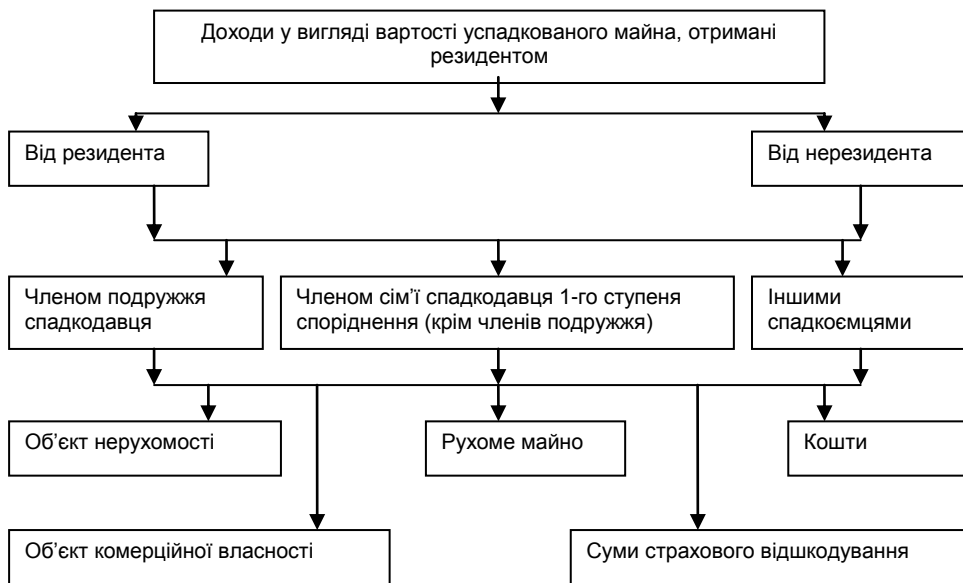

Рис. 1. Доходи у вигляді вартості успадкованого майна

Для кожного з видів оподаткованого доходу притаманні як спільні риси, так і ряд відмінностей.

Спільне:

1. Оподатковуваний дохід визначається пп. 4.2.14 п. 4.2 ст. 4 Закону України №889 [1] як для доходів отриманих від резидентів, так і нерезидентів.

2. Доходи, які не включаються до оподаткованого доходу:

2.1. Спадщина, отримана у 2004 р. (як для доходів від резидентів так і нерезидентів) – пп. 22.1.5 п. 22.1 ст. 22 Закону України №889 [1].

2.2. Кошти або майно, майнові або немайнові права, які отримують спадкоємці фізичної особи в разі оформлення права на спадщину в порядку, передбаченому законодавством, для якого передбачено нульову ставку податку (для доходів від резидентів) – пп. 4.3.11 п. 4.3 ст. 4 Закону України №889 [1].

3. Особа, на яку покладено обов'язок утримання та сплати податку – особа, яка отримала спадщину.

4. Об'єкт оподаткування – вартість отриманої власності (окрім отримання коштів).

Відмінності (рис. 2):

1. Порядок оподаткування, передбачений Законом №889 [1].

2. Ставка податку.

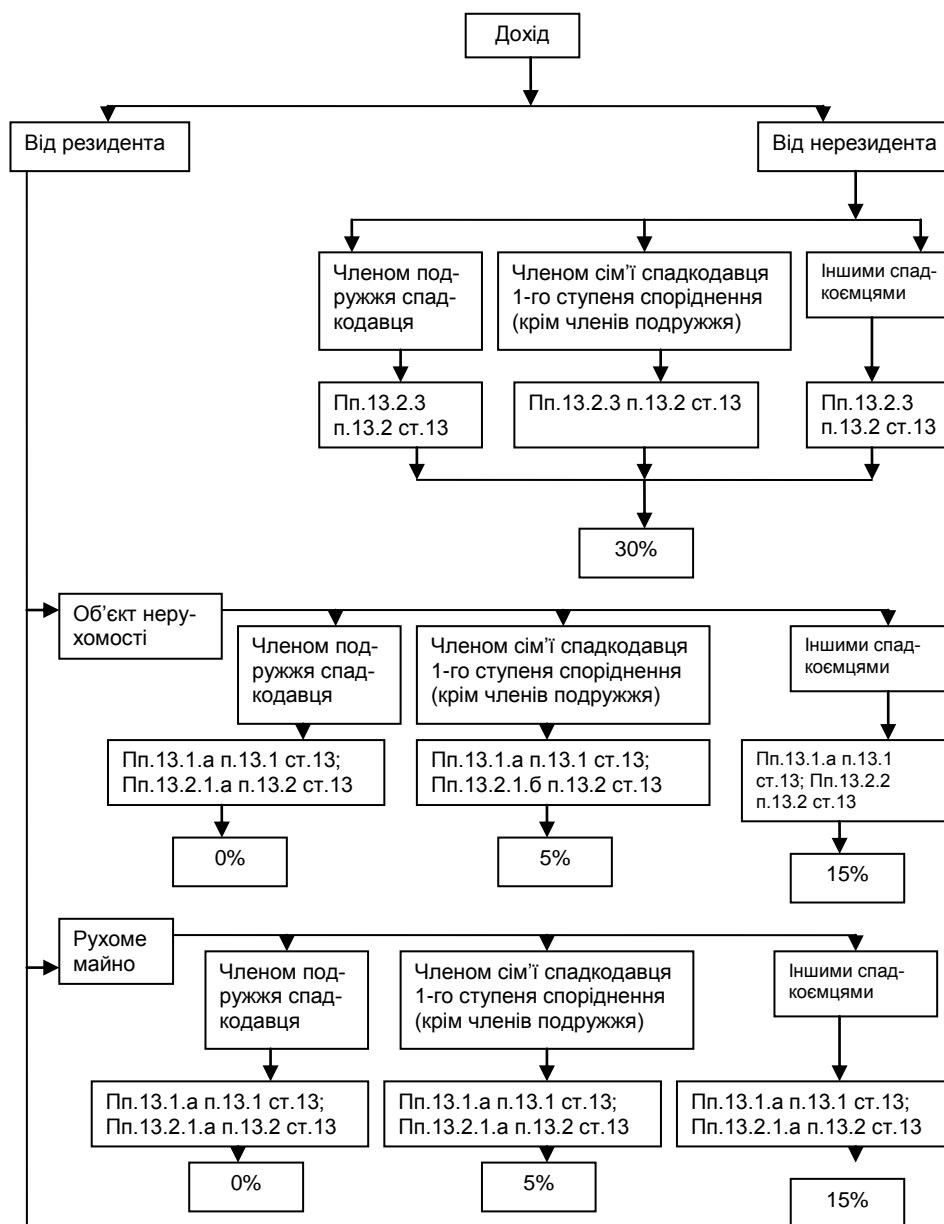

Рис. 2. Ставки податку

Під об'єктами рухомого майна пп.13.1.б п.13.1 ст. 13 [1] законодавець розуміє предмети антикваріату або твори мистецтва; природне дорогоцінне каміння чи дорогоцінний метал, прикраси з

використанням дорогоцінних металів та/або природного дорогоцінного каміння; будь-який транспортний засіб та приладдя до нього; інші види рухомого майна.

Під об'єктами комерційної власності: цінний папір (крім депозитного (ощадного) сертифіката), корпоративне право, власність на об'єкт бізнесу як такий, тобто власність на цілісний майновий комплекс, інтелектуальну (промислову) власність або право на отримання доходу за нею. Водночас для плати за користування правом інтелектуальної (промислової) власності, в тому числі у вигляді роялті, у п. 13.3 ст. 13 [1] зроблено спеціальне застереження про те, що такий вид доходу оподатковується за ставкою 15%. Проте, виходячи з формулювань п.13.2 ст.13 [1], таке застереження є зайвим.

Що стосується майна, що успадковується від нерезидента, якщо законодавець встановлює загальне правило для оподаткування будь-якої спадщини в разі, коли спадкоємцем є нерезидент, джерело походження такого доходу не має значення.

І насамкінець, порядок застосування ст.13 визначається КМУ у п. 13.4 ст. 13 [1]. У порядку оподаткування цих сум існує невизначеність: згідно з пп. 4.2.14 п. 4.2 ст. 4 сума спадщини, що підлягає оподаткуванню відповідно до ст.13 [1], повинна включатися до складу місячного оподаткованого доходу, проте в ст.13 [1] не встановлено, хто є податковим агентом з цього виду доходу. Отже, на підставі пп. 8.2.1 п. 8.2 ст. 8 [1] можна зробити висновок, що оподатковуваний дохід, отриманий у вигляді спадку, повинен включатися до складу загального річного оподаткованого доходу і оподатковуватися при поданні річної податкової декларації.

Таким чином, узагальнюючи вищесказане, основною метою оподаткування спадщини фізичних осіб з погляду державного управління є сполучення процесів формування бюджетних доходів та збалансування бюджетів [4]. Податок із доходів фізичних осіб забезпечує надходження в дохідні частини бюджетів, закріплені за місцевими бюджетами [4], що і закладає основу формування міських, сільських, селищних бюджетів.

Особливістю оподаткування є визначення сукупного доходу за вирахуванням доходів, що не підлягають оподаткуванню, інших витрат.

Тому для подальшого вдосконалення процесу оподаткування податку з доходів фізичних осіб у розрізі вартості успадкованого майна пропонується: перегляд усіх проблемних питань, та вирішення їх шляхом прийняття окремого нормативного акту, який би стосувався безпосередньо оподаткування спадщини; прийняття податкового кодексу, в якому б не було можливості різного трактування норм права.

Література: 1. Закон України "Про податок з доходів фізичних осіб" від 22.05.2003 р. № 889-IV // Збірка основних законодавчих актів "Основи податкового законодавства" / Укл. Ю. Б. Іванов, Л. П. Карпов. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2004. – 288 с. 2. Цебенко А. Порядок ведення обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподаткованого доходу // Збірник систематизованого законодавства. – 2004. – №7. – С. 72. 3. Батищев В. ПДФО на доходи від продажу нерухомості: податку майже не видно // Бухгалтерія. – 2007. – №5. – С. 49 – 52. 4. Бюджетний кодекс України. – Харків: ТОВ "Одіссей", 2006. – 104 с.

Черняк Г. М.

УДК 336.225(477)

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Оскільки податки відіграють важливу роль, особливо в період становлення ринкових відносин, стають актуальними питання впорядкування податкової системи України. Розвиток економіки регулюється такими фінансово-економічними методами, як застосування налагодженої системи оподаткування, маневрування позичковим капіталом і процентними ставками. Податки в цьому комплексі посідають центральне місце і, як і всі економічні відносини, потребують постійного контролю.

Метою статті є аналіз теоретичних засад податкового контролю на макrorівні як загального системного поняття та формулювання практичних рекомендацій щодо вдосконалення норм податкового контролю, його організації, методики здійснення контрольних процедур та прийняття управлінських рішень за наслідками контролю.

Проблеми теорії й практики податкового контролю розглядалися в наукових працях зарубіжних і вітчизняних учених, таких, як А. В. Бризгалін, Ю. Ф. Кваша, Ю. Б. Іванов, В. В. Карпова, Л. М. Карпов, І. І. Кучерявий, А. Н. Козирін, О. А. Ногіна, В. М. Родіонова, С. О. Шохін, І. І. Кучеров, Є. Н. Євстігнеєв та ін. [1].

© Черняк Г. М., 2008

Аналіз наукових поглядів стосовно до поняття "податковий контроль" показав, що воно здебільшого звужене до функцій з контролю за дотриманням податкового законодавства платниками податків (перевірки, виявлення порушень з подальшим аналізом) з повною відсутністю системного розгляду цього питання. Наперед ставити завдання викривати порушення є не зовсім коректним стосовно до платників податків, оскільки це не є єдиним методом розвитку податкової політики.

Формування податкової політики на засадах економічної ефективності, стабільності, прозорості й наближення її до міжнародних та європейських стандартів не можливе без ефективного податкового контролю.

Податковий контроль – це діяльність посадових осіб органів Податкової служби щодо спостереження за відповідністю процесу організації платниками податків обліку об'єктів оподаткування, методики обчислення та сплати податків прийнятим актам законодавства з питань оподаткування щодо виявлення відхилень, допущених у ході виконання податкових правил і визнання впливу наслідків порушень на податкові зобов'язання [2].

Перед податковим контролем як складовою податкової системи стоять завдання подолання нерівномірного розподілу податкового навантаження в економіці, вдосконалення неефективної на сьогодні системи податкових пільг, зменшення заборгованості зі сплати податків і зборів до бюджету, сприяння розробці й запровадженню стабільного, прозорого законодавства з метою детінізації української економіки та легалізації доходів юридичних і фізичних осіб. Значущість податкового контролю в умовах трансформаційної економіки особливо зростає через суттєву залежність від податкової складової бюджетів усіх рівнів та, зокрема, низьку податкову культуру населення в цілому і платників податків.

Якість податкового контролю, що включає рівень, повноту, достатність, порядок виконання податковими інспекторами як суб'єктами контролю роботи із забезпечення його цілей, реалізації окремих процедур, є досить важливою умовою ефективної діяльності податкових служб. Для цього першочергового вирішення потребують питання вдосконалення організації податкових перевірок, підвищення якості їх проведення та забезпечення контролю за роботою податкових інспекторів.

Відсутність в Україні спеціального закону, який би врегулював системні правовідносини у сфері податкового контролю, негативно впливає на його ефективність. Законодавство, яким на органи Державної податкової служби покладено обов'язки з контролю за справлянням податків, характеризується як недосконале. Зокрема, в Законі "Про Державну податкову службу в Україні" [3] завдання органів ДПС визначено вузько. У статті запропоновано зміни і доповнення, які доцільно врахувати в Податковому кодексі або ще до його прийняття в чинному законодавстві [4]:

одним із завдань ДПС необхідно визначити загальні організаційні дії адміністрації та її підрозділів у сфері податкового контролю (в чинній редакції Закону такі відсутні);

зважаючи на зміну пріоритетів з фіскального напрямку на обслуговування платників податків, які проголошені ДПА, потребує розширення спектру завдань, пов'язаних з реалізацією аналітичної та профілактичної функцій контролю.

Аналіз існуючої нормативно-правової бази податкового контролю вказує на наявність плутанини між видами, формами і, навіть, методами за одними і тими ж ознаками. Кожній формі контролю властиві свої методи, вибір яких залежить від конкретних завдань, поставлених перед суб'єктом контролю, його функцій і повноважень. Ці пропозиції повинні бути враховані при прийнятті закону про податковий контроль або іншого нормативно-правового документа, яким будуть врегульовані основні засади податкового контролю.

Результати аналізу чинного вітчизняного законодавства свідчать про відсутність єдиного нормативного документа, який би чітко висначав статус, процедуру проведення документальних перевірок за їх видами та порядок оформлення результатів перевірок.

Таким чином, на основі проведеного аналізу існуючих особливостей і недоліків податкового контролю, а також заходів, передбачених програмою модернізації податкової служби України, рекомендовано: 1) забезпечити умови для підвищення рівня добровільного виконання вимог податкового законодавства платниками податків; 2) розробити та впровадити чітко визначені норми законодавства щодо механізму та процедур спавляння кожного податку (збору, платежу), яке б унеможливило протиріччя, мінімізацію й ухилення від сплати податків, та вдосконалити законодавство, яким регулюється здійснення податкового контролю з визначенням видів, форм, функцій і методів податкового контролю; 3) змінити пріоритети контролю із суто фіскального напрямку на безпосереднє обслуговування платників податків; 4) вдосконалити систему інформаційної взаємодії з усіма пов'язаними з оподаткуванням і контролем інституціями як в середині держави, так і співробітництва з міжнародними організаціями.

Запровадження в практику та врахування при змінах і доповненнях до законодавства, викладених у статті рекомендацій, дозволить покращити нормативно-правове врегулювання податкового контролю та його організаційні засади, підвищити його ефективність, що в перспективі забезпечить стабільні надходження до бюджетів усіх рівнів і державних цільових фондів.

Література: 1. Иванов Ю. Б. Налоговый менеджмент: Учебное пособие / Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова, Л. Н. Карпов. – Харьков: ИД "ИНЖЭК", 2006. – 488 с. 2. Проект Закону України "Про податковий контроль" від 15.08.03 р. №4051 // www.minfin.gov.ua. 3. Закон України "Про Державну податкову службу в Україні" від 4.12.1990 р. №509-ХІІ // www.minfin.gov.ua. 4. Загородний В. П. Податки та податковий контроль в Україні. – К.: А.С.К., 2001. – 640 с.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ПИТАННЯ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ НЕВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ (ІННОВАЦІЙНОГО ТА КРЕАТИВНОГО ТИПУ)

Актуальність питання податкового планування для підприємницького середовища сучасної України дуже висока. "А що це таке?" – перше питання пересічного українського підприємця – "а... , та це як би не платити державі зовсім". Предмет податкового планування – це вибір оптимальної податкової стратегії, що включає і мінімізацію податкових платежів, а головне – законність – це те, що обмежує таку стратегію.

Інтенсивний розвиток нових форм виробничої та особливо невиробничої сфер економіки зумовлює потребу у відповідному розвитку законодавчої бази. Для новітніх підприємств, які працюють в інноваційній і креативних сферах, питання податкового планування є принциповим питанням.

Згідно з історичним аспектом відокремлюють три види капіталу: земля, гроші, засоби виробництва (обладнання). З 1950 року активно розвивається сфера обслуговування, детальніше: R&D (Research and Development) – досліді та аналіз, пошук нових напрямків розвитку; дизайн; фінансові послуги (консалтинг); реклама; PR (Public Relations); маркетинг; брендинг; сфера шоу-бізнесу, сфера підприємництва в Інтернеті [1].

З 1962 року з'являється термін "людський капітал" (Human Capital), під яким розуміються інвестиції в підвищення кваліфікації робітника. Цінність робітника – це і його кваліфікація, і досвід, і професійна інтуїція. Людський капітал доповнює структурний капітал (Structural Capital) – це все те, що залишається в офісі після того, як людина пішла додому [1]. Це "менеджмент знань", мета якого – підтримка креативності, тобто творчої продуктивності кожного робітника, особливе середовище вільного обміну думками. Сума людського і структурного капіталу становить інтелектуальний капітал (Intellectual Capital), термін з'являється приблизно в 1990 р. – за визначенням зарубіжних дослідників: знання, яке може бути обернене в прибуток [1]. Однак компанії не включають ні до бухгалтерського обліку, ні до податкового власні інтелектуальні активи, бо не має такої методології, яка б задовольнила бухгалтерів і представників державних контролюючих органів, такої методології, яка б оцінювала інтелектуальні активи в фінансовому вираженні, грошах. Грошова оцінка інтелектуального капіталу дала б базу для амортизації інтелектуального капіталу, ціноутворення, податкового менеджменту для підприємств, в яких інтелектуальний капітал є головною складовою. В таких підприємствах фактично не має витрат, єдиний капітал – це людський капітал. Тому податкова стратегія таких підприємств формується методом мінімізації податків через авторські права, торгові марки (власне термін "торгова марка" в українському законодавстві було вперше визначено в Цивільному Кодексі 2004 р), або в сукупності з методами використання офшору. Альтернативні системи оподаткування – це додаткова можливість вибору, але в сучасних умовах такі системи (єдиний податок, фіксований податок) завдяки державній політиці стабільно втрачають популярність.

Ю. Б. Іванов, В. В. Карпова, Л. М. Карпов дають таке визначення методу використання офшору: "... сукупність методів, що використовують у своїй основі об'єкт оподаткування під юрисдикцією більш м'якого режиму оподаткування" [2].

На сучасному етапі пільгових зон на території України не має. Стосовно ж офшорів на зарубіжних територіях, то треба зазначити два популярних напрямки: так звані компанії персональних послуг та розміщення інтелектуальної власності в офшорні зони.

Діячі невиробничої сфери – дизайнери, консультанти, письменники, інженери, актори, тобто ті, хто займається наданням професійних послуг у зазначених вище невиробничих сферах, можуть досягати значної мінімізації податкових виплат, завдяки засновництву офшорної компанії персональних послуг. Офшорна компанія може заключати контракти надання послуг фізичної особи за межами країни постійного проживання, а гонорар акумулювати в офшорній зоні, таким чином, формувати умови для мінімізації суми податку з доходів фізичних осіб. Звісно, розмова йде про тих діячів, що гастролюють чи надають послуги в зарубіжних країнах.

Інтелектуальна власність, включаючи комп'ютерне програмне забезпечення, ноу-хау, патенти, торгові марки, авторські права, можуть знаходитись у власності офшорної компанії або віднесені до її вигоди. При набутті таких прав офшорна компанія може заключати ліцензійні або франчайзингові угоди з компаніями, що зацікавлені у використанні таких прав на території усього світу. Дохід, отриманий за такими угодами, може знову ж таки накопичуватися на рахунках офшорних компаній, а при розумному виборі юрисдикції податки можуть бути зведені до нуля.

Однак використання таких схем завжди провокує протидію з боку держави, зацікавленої в збільшенні податкових надходжень, а не в їх мінімізації. З цього боку, наприклад, в Росії Мінфін РФ ще в 2006 р. роз'яснив, що договір на використання торгової марки потребує реєстрації, а витрати за такою угодою можна буде врахувати тільки після реєстрації цього договору, навіть, якщо винагорода власнику торгової марки вже виплачена [3], тоді як в Україні законодавці майже не розглядають цю проблему.

Таким чином, для підприємства дуже важливим є формування такої стратегії оподаткування, яка спрямована не тільки на мінімізацію податкового навантаження, а також і на мінімізацію втручання в діяльність підприємства фіскальних органів. Необхідність раціональної та ефективної організації обліку і планування податкових витрат є очевидною. Перспектива податкового планування для деяких сфер економіки, особливо невиробничих, обмежена з причин недорозвинутості законодавчої бази та методології обліку. Саме проблеми цієї ланки економічних взаємовідносин слабо розглянуті в Україні і частково дискримінуються законодавцем. Поглиблені дослідження в цьому напрямку очікувані й потрібні.

Література: 1. Howkins John The creative economy. – Penguin books, 2001. – 243 р. 2. Иванов Ю. Б. Налоговое планирование / Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова, Л. Н. Карпов. – Харьков: ИД "ИНЖЭК", 2006. – 272 с. 3. Письмо Минфина РФ от 18 января 2006 г. № 03-04-08/12 // www.liga.com.ua. 4. Иванов Ю. Б. Налоговый менеджмент / Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова, Л. Н. Карпов. – Харьков: ИД "ИНЖЭК", 2006. – 488 с. 5. Иванов Ю. Б. Альтернативні системи оподаткування / Ю. Б. Иванов, К. В. Петросянц. – Харків: ВД "ИНЖЕК", 2007. – 272 с. 6. Флорида Р. Креативный класс: люди, которые меняют будущее. – М.: ИД "Классика – XXI", 2007. – 420 с. 7. Азаров Л. Систематизація податкового планування на підприємстві // Юридичний журнал. – 2004. – №12. – С. 15 – 22. 8. Слісєєв А. Мінімізація податків законними способами / А. Слісєєв, М. Підлужний // Контракти. – 2003. – №37. – С. 20 – 24.

УДК 336.221.4.(477)

Шевченко Д. С.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Серед чисельних економічних проблем, які постають перед Україною в період трансформаційної економіки, провідне місце посідає створення ефективної системи оподаткування юридичних і фізичних осіб. У цьому зацікавлена держава, податкові органи, платники податків.

На сьогодні в Україні актуальним є вирішення питань податкової стабілізації, створення адекватної ефективної податкової системи. Її розробка здійснюється на ґрунтовому вивченні податкового законодавства цивілізованих країн, класифікації податків, методів обліку та контролю податкових находжень, аналізу впливу податків на фінансові показники підприємств.

Важливим принципом, який необхідно врахувати при побудові та вдосконаленні податкового механізму України на даному етапі її розвитку є принцип стимулювання підприємницької діяльності, тому вивчення організації оподаткування громадян, що здійснюють підприємницьку діяльність, є дуже пріоритетним.

В умовах ринкової економіки головним джерелом доходів бюджету є податки. Від обсягу їх надходження залежить рівень виконання бюджетних призначень. Проте-суб'єкти оподаткування не завжди чітко виконують свої податкові зобов'язання. Досить привабливою для багатьох підприємців є ідея мінімізації власних витрат за рахунок "економії" на податках. Реалізація цієї ідеї досягається через використання різних варіантів обходу податків.

Ефективність діяльності податкових органів характеризується рівнем виконання ними своїх функціональних обов'язків. Отже, найчастіше, хоча це не є основною причиною, складається так, що чим ефективніше працюють податкові органи, тим меншими є обсяги ухилення від сплати податків суб'єктів господарювання національної економіки, і, навпаки, чим нижча їхня ефективність, тим обсяги ухилення від сплати податків суб'єктів господарювання національної економіки менші.

З метою підвищення якості податкової роботи Постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 1999 року №636 затверджена Програма формування високої податкової культури населення і підтримка зусиль органів Державної податкової служби націлених на поповнення дохідної частини бюджету й державних цільових фондів [1].

© Шевченко Д. С., 2008

У сучасних умовах основна робота податкових органів спрямована на здійснення контролю фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва, платників податків. Попередній та поточний контроль в умовах формування ринкового середовища та фінансової стабілізації мають займати головне місце в роботі контролюючих органів [2].

Для переходу від фіскальної до стимулюючої податкової політики потрібен системний підхід. Обов'язковою умовою створення ефективної діяльності системи державних контролюючих податкових органів є використання випробуваних протягом багатьох років і в різних країнах принципів оподаткування.

Література: 1. Іванчук В. Система оподаткування в Україні: податкова система // Фінанси України. – 2003. – №2. – С. 25 – 30. 2. Загородний В. П. Налоги и налоговый контроль в Украине. – К.: А.С.К., 2006. – 236 с.

Щебеліст Ю. Ю.

УДК [336.22:352](477)

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

СИСТЕМА МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ В УКРАЇНІ

Система місцевого оподаткування завжди була невід'ємною від самої системи оподаткування держави. Місцеві податки і збори існують, перш за все, як фінансова база місцевого самоврядування. Тому система цих податків та зборів оцінюється як самостійне джерело доходів місцевих бюджетів, є значним фінансовим ресурсом для місцевого самоврядування. Саме на місцеві податки і збори покладена роль зміцнення не тільки місцевих бюджетів, а й усієї фінансової системи України за умов ефективного використання інституту цих податків і зборів.

Історія місцевого оподаткування на території нашої країни показує, що місцеві податки і збори, незважаючи на їх наближення до населення, не відігравали вирішальної ролі, і в кількісному відношенні становили відносно невелику частку місцевих бюджетів, тим більше доходів усього зведеного бюджету.

Становлення сучасної системи місцевого оподаткування в Україні відбувається надто повільними темпами. Тому її ефективність, на жаль, далека від досконалості. Існує коло проблем і недоліків, які виникають в основному через відсутність стабільних поглядів органів державної влади та органів місцевого самоврядування стосовно ролі місцевих податків і зборів у формуванні місцевих бюджетів України.

Проблеми місцевих податків і зборів протягом століть привертати до себе увагу зарубіжних та вітчизняних політиків, економістів, юристів та інших вчених, серед яких треба виділити О. Кириленко, Г. Машко, В. Навроцького, М. Яснопольського та інших, які займались розглядом питань про місцеві податки і збори [1].

Метою даної статті є вдосконалення системи місцевих податків і зборів в Україні, ефективність їх використання як складової частини доходів місцевих бюджетів.

Справляння місцевих податків і зборів в Україні було започатковано в 1991 р. після проголошення незалежності України. Фундаментом законодавчої бази зі справляння місцевих податків та зборів став Декрет Кабінету Міністрів України №56-93 "Про місцеві податки і збори", який має силу закону [2]. Саме цим Декретом вперше було визначено 16 видів місцевих податків і зборів, їхні граничні розміри, об'єкти оподаткування та джерела сплати.

На сьогодні в Україні справляється 14 видів місцевих податків і зборів, які є невід'ємним атрибутом місцевих органів влади [2]. У межах своєї компетенції вони самостійно встановлюють і визначають порядок їх сплати до місцевих бюджетів, скасовують деякі з них, встановлюють пільгові податкові ставки. Але місцеві податки і збори, незважаючи на свою чисельність, не займають провідного місця в системі місцевих бюджетів. Основним джерелом формування доходів бюджету як і раніше, залишаються надходження від загальнодержавних податків, зборів та обов'язкових платежів. А місцеві податки й збори виступають як додаткові джерела фінансування в місцевих бюджетах, тому що деякі місцеві збори справляються лише в обласних центрах, містах, тобто не охоплюють сільську місцевість, можна сказати, що вони майже ніде не запроваджені, а тому не можуть за своїм економічним змістом стати якимось серйозним джерелом наповнення місцевих бюджетів. Наприклад, "іподромні" збори чи мізерні надходження від збору з власників собак, де великі витрати на його справляння не перекривають суми надходжень.

Слід зазначити, що в багатьох країнах ефективно використовуються такі податки, як податок на нерухоме майно, на полювання, на ветеринарне обслуговування худоби та інших домашніх тварин, збір на прибирання територій населених пунктів, будівельний збір, екологічний збір тощо.

© Щебеліст Ю. Ю., 2008

На думку фахівців, основу місцевого оподаткування в Україні мають забезпечити майнові податки, зокрема місцеві податки на нерухоме майно юридичних осіб, податок на землю та прибутковий податок з громадян. До складу місцевих податків мають входити також місцеві акцизи. З цим слід погодитись. Для того щоб підняти значення місцевих податків і зборів та їх роль у формуванні фінансових ресурсів місцевого самоврядування, щоб вони склали стабільну надійну основу відповідного місцевого бюджету, необхідно переглянути їх склад, тобто додати до місцевих податків такі загальнодержавні податки, які традиційно надходять до місцевих бюджетів.

Одним із шляхів удосконалення системи місцевих податків і зборів України та системи оподаткування в цілому є прийняття Податкового кодексу України. Цим законопроектом передбачено розширення повноважень органів місцевого самоврядування щодо справляння місцевих податків і зборів, а також запровадження нових податків і зборів, чітко визначена їх податкова база, об'єкти оподаткування, мінімальні й граничні ставки платежів, обов'язкові пільги та порядок, строки сплати й контролю за їх надходженнями, що надасть можливість місцевим органам здійснювати ефективний контроль за своєчасністю й повнотою надходжень сум місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів. Запропоновані проектом цього кодексу зміни в місцевому оподаткуванні повинні створити стабільну законодавчу базу оподаткування, збільшити податкові надходження до Державного бюджету та бюджетів місцевого самоврядування, забезпечити вдосконалення системи оподаткування в цілому.

На сьогодні існує багато пропозицій, ідей щодо покращення системи місцевих податків і зборів. Але необхідно втілити в життя саме ті, за яких місцеві податки й збори стануть надійним і головним атрибутом місцевого самоврядування.

Література: 1. Місцеві податки і збори як складові податкової системи // Регіональні перспективи. – 2006. – №9 – 10. – С. 20. 2. Декрет Кабінету Міністрів України "Про місцеві податки і збори" від 20 травня 1993 р. №56 – 93 (зі змінами та доповненнями) // www.rada.gov.ua. 3. Закон України "Про систему оподаткування" від 18 лютого 1997р. №77/97-ВР (зі змінами та доповненнями) // www.rada.gov.ua. 4. Адаменко Н. Місцеві податки і збори // Баланс. – 2006. – №7. – С. 5 – 6. 5. Джабраїлов Р. Місцеві податки і збори як складова частина об'єктів комунальної власності // Фінансове право. – 2004. – №5. – С. 77.

УДК 336.226.11

Яковишина А. П.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

У більшості країн надходження від податку фізичних осіб займають вагомe місце в доходах бюджетів. Відмінності між державами, як правило, обумовлені особливостями встановлення окремих елементів податку.

У цьому контексті питання визначення об'єкта оподаткування та формування податкової бази, тобто включення до складу об'єкта оподаткування тих чи інших видів доходів і методи їх оцінки, є найбільш складними. Майже в кожній державі визначення бази оподаткування податком з доходів фізичних осіб має свої особливості, які відображають підхід законодавця до тієї соціально-економічної політики, що проводиться в її межах [1].

Вважається, що оптимальний податок з доходів фізичних осіб повинен будуватися на широкій податковій базі, яка дозволить застосувати невисокі ставки податку, забезпечуючи при цьому достатні надходження до бюджету, та суттєвому стандартному вирахуванні, що, відповідно, звільнить від податку доходи малозабезпечених громадян і сприятиме реалізації принципу соціальної справедливості. Проте більшість податкових систем перевантажена надмірними вирахуваннями, які звужують податкову базу й вимагають підвищення податкових ставок. Тому проблема розширення податкової бази, зважаючи на тенденцію щодо зниження ступеня прогресії в оподаткуванні доходів фізичних осіб, залишається актуальною. В умовах поширення практики переходу до пропорційної системи індивідуального прибуткового оподаткування зазначена проблема є особливо важливою [2].

Недостатньо вивченими залишаються підходи до оподаткування окремих видів доходів, які мають включатися до бази оподаткування податком з доходів фізичних осіб згідно з концепцією комплексного доходу, але оподаткування яких має певну специфіку.

© Яковишина А. П., 2008

З огляду на це доцільним виявляється аналіз теоретичних основ оподаткування окремих складових сукупного доходу фізичної особи з метою встановлення їх відповідності критеріям економічної ефективності та соціальної справедливості [3].

Основною складовою частиною бази оподаткування податком з доходів фізичних осіб залишаються доходи у вигляді заробітної плати. Іншою важливою складовою бази оподаткування є доходи від підприємницької діяльності. Проте деякі інші види доходів часто не входять в базу оподаткування як із соціально-політичних, так і з технічних міркувань.

Необхідність оподаткування вміненних доходів від користування предметами довгострокового вжитку (передусім власним будинком), з одного боку, зумовлена потребою забезпечення нейтральності в прийнятті індивідумом рішення про придбання того чи іншого товару тривалого користування, або про інвестування коштів у нього та його оренди – з іншого. Крім того, вмінені доходи забезпечені громадян від їх власності є значно вищими, ніж у громадян з низькими та середніми доходами, тому оподаткування цих видів доходів важливе з погляду дотримання принципу вертикальної справедливості.

Водночас на практиці часто неможливо розрахувати умовний дохід, що одержується індивідумом від користування власною квартирою, будинком, автомобілем з метою подальшого оподаткування. Крім того, для цілей оподаткування доведеться ще й включити витрати на їх утримання. Таким чином, звільнення від оподаткування вміненних доходів від використання такої власності фактично позбавляє нейтральності процес прийняття індивідумом рішення про інвестиції. В разі, коли доходи від здійснення інших видів інвестицій оподатковуються за високими граничними ставками, їх привабливість знижується. У зв'язку з цим соціально-економічні вигоди від вимушеної (в умовах неможливості адміністрування) відсутності оподаткування цього виду доходів при наданні інвестиційних пільг, наприклад у житлове будівництво, слід порівняти з можливими втратами економічної ефективності від спотворення структури інвестицій в економіці.

Надання пільг на придбання нерухомого майна або інших товарів тривалого користування може відбуватися на трьох стадіях: придбання майна (шляхом вирахування певних витрат із бази оподаткування); отримання доходів від цього майна (у вигляді звільнення від оподаткування вміненої ренти від користування власним майном або ренти за комерційне використання майна) та продажу майна (шляхом встановлення пільгового режиму оподаткування приросту його капітальної вартості). Вибір того чи іншого варіанта значною мірою залежить від практики оподаткування інших видів доходів [4].

Загалом вмінений дохід від проживання у власному житлі міг би бути важливим джерелом доходу та елементом забезпечення прогресивного характеру прибуткового податку, проте оподатковується лише в небагатьох країнах через складність здійснення вартісної оцінки такого доходу. Це не означає, що питання, пов'язане з оподаткуванням житлових приміщень, слід ігнорувати. Надання житла найманим робітникам підлягає оподаткуванню як додаткове благо, що надається працедавцем.

Складним з адміністративної точки зору, є також оподаткування додаткових до заробітної плати благ у вигляді товарів або послуг, що надаються підприємствами своїм співробітникам. Негативний наслідок того, що зазначені блага або зовсім не оподатковуються, або підлягають оподаткуванню лише частково, полягає в зниженні прогресивності оподаткування доходів, оскільки в основному одержувачами подібних додаткових благ є високооплачувані робітники. Застосування диференційованих ставок щодо різних видів доходів і збільшення рівня оподаткування деяких з них може стимулювати платників податків до зміни форми отримання доходів на користь тих, що оподатковуються за низькими ставками або не оподатковуються зовсім. Тому часто додаткові блага виступають інструментом податкового планування, яке дозволяє ухилятися від прибуткового оподаткування [1].

Додатковою проблемою є те, що оподаткування зазначеного виду доходів повинне здійснюватися за ринковою вартістю, що також ускладнено, оскільки в більшості випадків витрати підприємств на надання додаткових до зарплати благ є нижчими за їх ринкову роздрібну вартість. Тому в деяких країнах, наприклад, у США, Великобританії, для вирішення даної проблеми застосовується вмінена вартість подібних додаткових благ, яка оподатковується за ставкою прибуткового податку в кожного індивідуума. Також можливе включення подібних благ у прибуток підприємства (або, точніше, включення витрат на їх надання з витрат виробництва) та оподаткування за ставкою податку на прибуток.

Включення до податкової бази розглянутих вище видів доходів ускладнене саме через труднощі адміністративного характеру. Проте виключення вказаних доходів із бази оподаткування може призвести, крім зниження прогресивності в оподаткуванні, до того, що в зазначені види доходів можуть бути трансформовані на легальній основі більш складні для приховування доходи, такі, як, наприклад, заробітна плата. Можливість скорочення податкової бази через перетворення оподатковуваних доходів в ті, що оподаткуванню не підлягають, навіть за наявності суттєвих соціально-економічних аргументів на користь необхідності існування податкових преференцій, є різновидом легального ухилення від сплати податку та призводить до значних втрат бюджетів.

Слід зазначити, що в проекті Податкового кодексу [5] змінились об'єкти оподаткування для фізичних осіб. А саме: для резидента об'єктом оподаткування є такі доходи: загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід; доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх виплати; іноземні доходи – доходи (прибуток), отримані з джерел за межами

України. Тобто в проекті Податкового Кодексу виключено об'єкт оподаткування, визначений у п. 3.1.2 [1], а саме: чистий річний оподатковуваний дохід, який визначається шляхом зменшення загального річного оподаткованого доходу на суму податкового кредиту такого звітного року. Такі зміни будуть позитивними і справедливими, тому що для резидента – фізичної особи – вже є такий об'єкт оподаткування як загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід, а чистий річний оподатковуваний дохід визначається шляхом зменшення загального річного оподаткованого доходу на суму податкового кредиту такого звітного року. Що ж стосується об'єктів оподаткування нерезидента, то вони не змінилися.

Взагалі можна сказати, що в проекті Податкового кодексу об'єкти оподаткування фізичних осіб не зменшилися, що є позитивним, тому що виключення доходів із бази оподаткування може призвести до зниження прогресивності в оподаткуванні.

Література: 1. Бланкрат Ш. Державні фінанси в умовах демократії: вступ до фінансової науки: / Пер. з німец.; [Ред. В. М. Федосова. – К.: Либідь, 2005. – 244 с. 2. Закон України "Про податок з доходів фізичних осіб" від 22 травня 2003р. №889-IV // Збірка основних законодавчих актів "Основи податкового законодавства" / Укл. Ю. Б. Иванов, Л. М. Карпов. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2006. – 456 с. 3. Райнова Л. Б. Теоретичні аспекти визначення окремих складових бази податку з доходів фізичних осіб // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №12. – С. 61 – 69. 4. Голубенко В. Додаткові блага: особливості оподаткування // Дебет-Кредит. – 2006. – №27. – С. 24 – 31. 5. 4. Концепція реформування податкової системи України, затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 лютого 2007 року № 56-р // Офіційний вісник України. – 2007. – №13. – С. 26.

УДК 336.221.4

Алексєєнко О. В.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

БОРОТЬБА ІЗ "СХЕМНИМ" ВІДШКОДУВАННЯМ ЕКСПОРТНОГО ПДВ У КРАЇНАХ ЄС

Актуальність даної теми полягає в тому, що практичний досвід всіх країн, в яких було запроваджено цей податок, незалежно від рівня розвитку їх економіки та прозорості фінансових систем засвідчив, що наявність можливості відшкодування в поєднанні зі звільненням від ПДВ операцій експорту робить цей податок вразливим до застосування шахрайських схем, які дозволяють одночасно уникати сплати податкових зобов'язань та отримувати відшкодування несплаченого податку із бюджету. Очевидно, що методи зловживання ПДВ відрізняються в цих країнах залежно від специфіки та ступеня розвиненості їх податкових систем. Спільним недоліком є те, що центральна роль у даних злочинних схемах належить недосконалості механізму відшкодування, що, у свою чергу, дозволяє аналізувати міжнародний досвід боротьби з цією проблемою.

Необхідно відзначити таких авторів, як І. Бураковський, Г. Немиря, О. Павлюк, В. Маштабей, у статтях яких детально проаналізована нормативно-правова база стосунків Україна – ЄС, визначено, чим ЄС привабливий для України і чим Україна приваблива для ЄС як економічний партнер, намічено основні заходи щодо подальшої інтеграції України в ЄС.

Метою даної роботи є аналіз досвіду країн ЄС у сфері боротьби із "схемним" відшкодуванням експортного ПДВ.

Криміналізовані схеми відшкодування ПДВ у Європі по суті подібні до випадків української практики, за винятком того, що "європейська модель", як правило, не включає цінових маніпуляцій, а натомість ґрунтується на змові платників податку з двох чи декількох країн – членів ЄС, задіяних у експортно-імпортних операціях. "Європейська схема" має такий вигляд: експортер однієї з країн продає свої товари фіктивній фірмі в іншій країні, яка потім перепродає їх третьому "гравцю" на своїй же території, який, у свою чергу, експортує їх назад першому учаснику. Фіктивна фірма швидко зникає, не сплативши ПДВ, "гравець" отримує відшкодування несплаченого податку, і таким чином ця схема може повторюватися декілька разів, через це в європейській податковій практиці вона отримала назву "каруселі" [1]. Для країн ЄС додаткове ускладнення полягає також у відсутності митного контролю торгівельних операцій між країнами-членами, що звужує можливості викриття та припинення застосування "карусельних" схем. Основними заходами протидії використанню злочинних схем відшкодування ПДВ, розробленими Єврокомісією, стали:

1) прийняття єдиного законодавства в частині боротьби зі зловживаннями з ПДВ із встановленням чітких правил щодо обміну інформацією та адміністративною співпрацею податкових органів країн – членів ЄС;

2) обмін інформацією, одна з головних задач полягає в тому, щоб зобов'язати податкові органи надавати необхідну інформацію іншим органам влади в інших країнах у тих випадках, коли це може допомогти запобігти реєстрації або діяльності фіктивних підприємств, що беруть участь у злочинних схемах;

3) виділення фінансування у вигляді спеціальної програми. Фінансування спрямоване на розробку та впровадження спеціального комп'ютерного забезпечення, коштами цієї програми фінансуються численні тренінги для працівників відповідних податкових органів і навчальні поїздки в інші регіони для обміну досвідом та встановлення робочих контактів, а також деякі спільні заходи податкових органів у процесі боротьби зі зловживаннями;

4) виявлення існуючих фіктивних підприємств. Для виявлення цих компаній на якомога ранніх етапах залучаються спеціально створені підрозділи розвідки і системи аналізу ризиків;

5) оцінка ризиків відбувається на основі аналізу податкових декларацій, неспівпадінь у записах інформаційних систем та інших оперативних даних;

6) деякі європейські країни запровадили в своє законодавство про ПДВ спеціальні норми, які регулюють дії податківців у ситуаціях виявлення змовницької поведінки платників податку і дозволяють припинити подальше поширення наслідків злочину. Передусім ці норми вимагають негайного припинення виплат відшкодування за поданими псевдоекспортерами вимогами [2].

Отже, головним висновком, який можна зробити, проаналізувавши досвід країн Європейського союзу в питанні застосування податку на додану вартість, є те, що всім країнам, де запроваджений даний податок, притаманні типові проблеми із втратою бюджетних коштів через недосконалий механізм визначення правомірності відшкодування. А ефективність заходів щодо вирішення проблем з ПДВ пояснюється швидше вищим рівнем фінансової прозорості та податкової культури, а також взаємною внутрішньою інтеграцією систем податкового адміністрування в країнах ЄС.

Література: 1. Автоматизована система порівняння законодавства України та країн ЄС, НАТО і СНД // Система інформатизація законотворчої та правоохоронної діяльності – К.: ТОВ "Компанія ЛІК", 2005. – С. 37.
2. Сайт ДПА у Львівській області //www.sta.lviv.ua.

Бессонова Л. О.

УДК 336.221.2

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Податки є основним фінансовим ресурсом держави і тому ефективне управління ними є основою державного управління взагалі. Залежно від стану економіки, її цілей, які на даному етапі розвитку держава вважає пріоритетними, повинні змінюватись принципи побудови податкової системи і методи використання податкового інструментарію. Характер і цілі податкової системи визначає податкова політика, яка становить діяльність держави у сфері встановлення й стягнення податків.

Актуальністю теми є те, що на даний момент, оскільки багато запитань постає в ході розв'язання даного питання, проведення ринкових реформ значною мірою залежить від стану фінансів держави та її бюджету, через який держава акумулює кошти для фінансування пріоритетних напрямів розвитку економіки, соціальної сфери, культури тощо [1].

Метою даної роботи є розкриття як самої сутності податкової політики, так і критеріїв, які забезпечують її стабілізацію, зокрема: критерії стабільності, гнучкості, соціальної справедливості, економічної ефективності, фіскальної достатності.

Формування податкової політики здійснюється безсистемно, при відсутності чіткої концепції державного регулювання економіки в цілому й окремих її складових.

При виборі методів формування податкової політики не була врахована низка особливостей розвитку країни, а саме: глибока деформованість структури економіки на користь оборонного комплексу; зростання приватного сектору, що характеризується відсутністю традицій добровільної сплати податків; високий рівень державних видатків, пов'язаних із соціальними гарантіями, які забезпечуються державою, початковим етапом становлення державності; нерозвиненість ринкових механізмів регулювання суспільного відтворення.

© Бессонова Л. О., 2008

З точки зору впливу на економічне зростання важливими є такі характеристики податкової політики:

загальний рівень оподаткування (для його оцінки звичайно використовується показник частки доходів сектору державного управління у ВВП країни, розрахований як відношення (%) суми податків, обов'язкових платежів у бюджет і внесків з обов'язкового соціального страхування до ВВП країни);

нейтральність оподаткування з точки зору впливу на розподіл обмежених народногосподарських ресурсів як у часі, так і між різними секторами економіки

Один із важливих чинників економічного зростання країни – модернізація та удосконалення Податкової служби України. Від технічного стану, кваліфікації фахівців та рівня комп'ютеризації служби залежить наповнення дохідної частини бюджету, що є запорукою добробуту населення і держави.

При ринкових відносинах істотно змінюється роль і значення держави в керуванні соціально-економічними процесами. На відміну від інших різноманітних методів управління в умовах ринку державне втручання в економіку повинно бути досить обмеженим і спрямованим на вирішення таких глобальних проблем, як забезпечення безперебійного функціонування ринкового механізму, економічного розвитку держави, підтримка та соціальний захист найбільш вразливих прошарків населення шляхом раціонального розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту.

А отже, однією з найбільш ефективних форм управління ринковою економікою є податкове регулювання та створення ефективної податкової політики, бо саме податки є основним джерелом доходів держави і виступають важливим економічним інструментом стимулювання та регулювання виробництва, забезпечення соціальних гарантій, стимулюють ділову активність [2].

У результаті податкова політика здійснюється під дією значної кількості суперечливих і не завжди взаємопов'язаних заходів, з одного боку, спрямованих на утримання дохідної бази бюджету на відносно прийнятному рівні, а з другої – таких, що формують пільгові режими оподаткування для окремих галузей і груп підприємств. Крім того, вона характеризується нестабільністю і непослідовністю, через що не змогла стати надійним джерелом підтримки прогресивних починань незалежної держави.

Таким чином, для підвищення ролі податкової системи в прискоренні структурної перебудови і відновлення на цій основі економічного зростання необхідний цілеспрямований поворот податкової політики в бік стимулювання вітчизняного виробництва, інноваційно-інвестиційної діяльності, споживчого попиту, а також посилення регулюючої і контролюючої функцій держави щодо сплати податків. Тільки подібний поворот разом з іншими заходами державної економічної політики здатний призупинити подальшу дестабілізацію податкової системи.

Визначивши свою економічну політику, держава визначає напрямок розвитку, а також стратегію і тактику досягнення встановленої мети. Ось чому податкова політика і податкова система мають чітку цілеспрямованість на вирішення конкретних завдань і проблем. А отже, сприяє як розвитку самої податкової політики, так і держави в загальному обсязі, тому потрібне постійне оновлення для реалізації нових напрямів та ідей у майбутньому.

Література: 1. Шабліста Л. М. Податки як засіб структурної перебудови економіки. – К.: Інститут економіки НАН України, 2002. – 220 с. 2. Шабліста Л. М. Податкова політика в трансформаційний період. – К.: Інститут економіки НАН України, 2000. – 114 с.

УДК 336.225.(477)

Заваліяєва О. А.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ПОДАТКОВА ПЕРЕВІРКА: ОДНА ПЕРЕВАГА ТА БАГАТО НЕДОЛІКІВ

Перевірка. Це слово викликає в людей, які займаються фінансово-господарською діяльністю, негативну реакцію, а тим більш, якщо ця перевірка – податкова.

Тематика навколо податкових перевірок та загалом податкового контролю є і буде актуальною ще мабуть довгий період часу. По-перше, на платників податків покладений великий податко-

© Заваліяєва О. А., 2008

вий тиск, який призводить до того, що відбувається процес ухилення від сплати податків, а таким чином порушується податкове законодавство і Державний бюджет та державні цільові фонди недоотримають заплановані кошти. По-друге, немає чіткої законодавчої регламентації проведення податкових перевірок, а є багато нюансів, які призводять до суперечок між податківцями та платниками податків. Але будь-який процес, а тим більше який здійснюють державні органи, має свої переваги та недоліки.

Головною перевагою податкової перевірки є виявлення та попередження податкових правопорушень у сфері своєчасності нарахування та сплати податків та зборів. Це дозволяє поповнювати бюджет та притягувати до відповідальності осіб, що ухиляються від сплати податків, а в наш час податки сплачуються не в повному обсязі.

Головним недоліком податкової перевірки на сьогодні є невизначеність чітких строків проведення позапланових перевірок. Два основні закони України "Про ДПС" [1] та "Про ПДВ" [2] суперечать один одному, якраз стосовно строків проведення позапланової перевірки стосовно відшкодування ПДВ. Саме через такі протиріччя в деяких випадках відбувається незаконне відшкодування ПДВ, податківці програють справи в суді, збільшується недовіра до процесу проведення перевірок та загалом до податкових органів.

Ще одним невизначеним моментом у процесі проведення перевірки тільки вже не позапланової, а камеральної є подача податкової декларації по електронній пошті. В даному випадку питання виникає стосовно електронного підпису. Поки що платники податків податкову декларацію відсилають поштою чи відносять до податкової самостійно, хоча і доставка поштою теж викликає не менше проблем для платників податків. Недоліки є і під час складання й підписання акта перевірки.

Усі ці недоліки призводять до недотримання податкового законодавства. Для того щоб не було цих колізій і суперечок, треба привести у відповідність норми законів стосовно строків перевірок, проводити роз'яснювальну роботу серед платників, підвищувати рівень компетенції податківців з питань податкового контролю і дотримуватись норм податкового законодавства.

Література: 1. Закон України "Про Державну податкову службу в Україні" від 4 грудня 1990 року № 509-ХІІ // Зб. систематизованого законодавства "Податкове адміністрування". – Бухгалтерія. – 2002. – №16. – С. 13 – 15.
2. Закон України "Про подат.ок на додану вартість" від 3 квітня 1997 року №168/97-ВР (зі змінами та доповненнями) // www.rada.com.ua.

Криворучко Т. І.

УДК 336.226

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАСТОСУВАННЯ ФІКСОВАНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПОДАТКУ

Забезпечення економічного зростання виробництва в агропромисловому комплексі і підтримка сільськогосподарського товаровиробника є одним з пріоритетних напрямків реалізації державної політики. Непослідовність ринкових реформ в Україні разом з об'єктивними чинниками зумовили ряд негативних наслідків, які обумовили значне скорочення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та зниження життєвого рівня населення на селі.

Характеризуючи податкову систему України, треба наголосити, що вона недостатньо відпрацьована, внаслідок чого виникають суперечності в податкових відносинах, беручи усе це до уваги, проводилися пошуки напрямків удосконалення фіксованого сільськогосподарського податку. Результатом такого пошуку стає прийняття ВРУ 17 грудня 1998 року Закону "Про фіксований сільськогосподарський податок" [1].

Проблемним аспектам запровадження фіксованого сільськогосподарського податку присвячені роботи: О. Бугуцького, Й. Завадського, П. Каблука, О. Здоровцова, Ю. Іванова. Однак, незважаючи на численні наукові праці, проблема аналізу податкової системи сільськогосподарських підприємств не набула широкого системного розв'язання, а тому й надалі залишається актуальною і є предметом досліджень [2].

© Криворучко Т. І., 2008

Мета роботи – розгляд переваг і недоліків фіксованого сільськогосподарського податку.

Саме прийняття Закону [1] стає підставою, з якої розпочалася робота з правового забезпечення економічної реформи в АПК. Намічається стабільна тенденція до збільшення податкових надходжень від сплати фіксованого сільськогосподарського податку. Фіксований сільськогосподарський податок сприяє зменшенню податкового тиску. Нескладний розрахунок фіксованого сільськогосподарського податку значно спрощує діяльність аграріїв, звільняє від потреби вести громіздкий податковий облік, заповнювати значну кількість податкових декларацій і економить час [3].

Недоліками даного податку є те, що:

не створено міцної матеріально-технічної і фінансової бази для подальшого сталого розвитку сільськогосподарського виробництва;

остання грошова оцінка проводилася в 1995 році, і з того часу якість ґрунтів змінилась, і земля має дохід значно менший, ніж раніше;

не має норми, яка б підтверджувала, що при виникненні форс-мажорних обставин до платників податку в наступному звітному (податковому) році не застосовуватиметься вимога щодо перевищення частки сільськогосподарського товаровиробництва в розмірі 75% [2];

однакова методика розрахунку, яка не враховує фінансового стану господарства, тобто цей платіж запроваджений замість податків з різною базою оподаткування, яка в різних господарствах може значно відрізнятись [4].

Переваги застосування фіксованого сільськогосподарського податку:

відсутність обмежень щодо обсягів діяльності, хоча для всіх інших альтернативних систем оподаткування вони встановлені, це зумовлює стимулювання розвитку всіх сільськогосподарських товаровиробників, які підпадають під категорію платників ФСП, незалежно від того чи відносяться вони до малих, середніх чи великих суб'єктів оподаткування;

позитивним є також те, що ФСП не обмежує платників у здійсненні будь-яких дозволених законодавством видів підприємницької діяльності, єдиною вимогою є те, щоб питома вага виручки від реалізації власної сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки у валовому доході платника складала більш ніж 50%, які доходи будуть формувати іншу частину валового доходу вирішує сам платник;

сплата ФСП фактично дозволяє платникові не вести окремий податковий облік, оскільки сума податку може бути розрахована прямим множенням площі сільськогосподарських угідь на відповідну податкову ставку, це значно спрощує процедуру розрахунку.

ставка оподаткування визначається незалежно від обсягів надходження від даного податку;

порядок сплати податку враховує сезонність сільськогосподарського виробництва, тобто найбільша сплата припадає на той період часу, в якому у виробників з'являється дохід;

на суму податкових зобов'язань можуть впливати лише два фактори: площа земельних ділянок та грошова оцінка одиниці площі, обидва фактори можуть бути незмінними протягом тривалого періоду часу і це створює стабільні умови [5].

Для функціонування ФСП в повному обсязі необхідно провести і ще ряд заходів, а саме: зменшення ставки ФСП для платників податку, які здійснюють діяльність у гірських зонах та на поліських територіях, усунення дискримінації в обкладанні цим податком підприємств різних напрямів діяльності для сільгоспідприємств, що спеціалізуються на виробництві (виросуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті, а також продукції тваринництва і птахівництва, й провести для них зміну базу та ставку оподаткування; також необхідно здійснити формування особливих механізмів прямого й непрямого оподаткування для об'єктивного відображення специфіки діяльності в галузі (насамперед, сезонність і тривалий період авансування коштів) [2].

Удосконаленням окремих норм даного податку дасть можливість упорядкувати не лише його справляння, а й забезпечить своєчасне і повне надходження до місцевого бюджету коштів від його сплати.

Література: 1. Закон України "Про фіксований сільськогосподарський податок" від 17 грудня 1998 р. № 320 – XIV (зі змінами і доповненнями) // Податкова система. Хрестоматія. Збірник систематизованого законодавства. – К.: Бліц – Інформ, 2006. – Вип. 1. – С. 223 – 225. 2. Фінашко В. Фіксований сільськогосподарський податок // Вісник Податкової служби України. – 2007. – №6 – С. 6 – 7. 3. Горохов В. Удосконалення системи оподаткування сільськогосподарських підприємств // Вісник Податкової служби України. – 2003. – №32. – С. 39 – 41. 4. Худавердієва В. А. Економічний зміст фіксованого сільськогосподарського податку // Фінанси України. – 2005. – №3. – С. 34 – 36. 5. Іванов Ю. Б. Альтернативні системи оподаткування: Монографія. – Харків: ХДЕУ – Торнадо, 2003. – 518 с. 6. Гривняк К. Фіксований сільськогосподарський податок, чого чекати платникам у 2007 році // Вісник Податкової служби України. – 2007. – №3. – С. 32 – 36.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ПІЛЬГИ ПРИ ОПОДАТКУВАННІ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

На даний час пільги є досить актуальним елементом будь-якого податку. Податок з доходів фізичних осіб не є винятком. Особливістю пільг при оподаткуванні доходів громадян є їх розмаїття та розгалуженість у статтях Закону України "Про податок з доходів фізичних осіб" [1]. Зокрема:

не оподатковуються пенсії, що надходять з бюджетів [1, пп. 4.3.1д].

На думку автора, за своєю сутністю такі пенсії є державною допомогою окремим категоріям громадян. Коли, наприклад, державний службовець виходить на пенсію та отримує додаткову пенсію з бюджету, він вже не надає послуги громадянам, але платники податків продовжують його утримувати, і це робить непрозорими видатки на державне управління. В разі, якщо платник податку отримує пенсію з бюджету й одночасно отримує заробітну плату, при оподаткуванні його доходів слід застосовувати принцип оподаткування сукупного доходу;

пільга для доходів, що отримані платником податку від розміщення ним коштів у цінні папери, емітовані Міністерством фінансів України, виграші в державних лотереях [1, пп. 4.3.3]. Така пільга застосовується в багатьох країнах, зокрема в США. В Україні для поступового поліпшення структури державного боргу треба розвивати ринок внутрішніх державних позик. Отже, така пільга є доцільною, але загалом нею користуються заможні люди;

право зменшення загального річного оподаткованого доходу на податковий кредит, до якого включаються певні витрати, відображені платником податку в річній податковій декларації [1, ст. 5]:

а) сума коштів або вартість майна, переданих платником податку у вигляді пожертвувань неприбутковим організаціям [1, пп. 5.3.2]. Цільова благодійна допомога не підлягає включенню до оподаткованого доходу в будь-якій сумі [1, пп. 9.7.4]. У законі визначено перелік закладів, допомога яким підпадає під пільгове оподаткування. Очевидно, це позитивна зміна в системі оподаткування, яка винагороджує поведінку громадян;

б) сума коштів, сплачених на користь закладів освіти для компенсації вартості середньої професійної або вищої форми навчання платника податку, іншого члена його сім'ї першого ступеня спорідненості, але не більше встановленого законом обмеження [1, пп. 5.3.3].

Однак у новому законі ліквідовано пільгу для витрат на дошкільне навчання, хоча витрати на дошкільну освіту та догляд за дітьми дошкільного віку також є значними. Надання пільги тільки середній професійній і вищій освіті не відповідає принципу горизонтальної справедливості оподаткування. З іншого боку, цією пільгою користуються платники податку з середнім та високим доходами. Отже, така пільга не відповідає також принципу вертикальної справедливості оподаткування, надаючи заможним платникам податку можливість зменшити податкові зобов'язання, і вона може призвести до значних витрат бюджету;

в) сума власних коштів платника податку, сплачених на користь закладів охорони здоров'я для компенсації вартості платних послуг з лікування такого платника податку або члена його сім'ї першого ступеня спорідненості [1, пп. 5.3.4]. Аргументом на її користь є те, що стан хворої людини погіршується, платоспроможність зменшується, отже, несправедливо оподатковувати її на загальних підставах.

Таким чином, при використанні податкового кредиту платники податків можуть істотно зменшити загальний річний оподатковуваний дохід. На думку автора, податковий кредит для витрат на освіту є недостатньо аргументованим, оскільки становище платників за цих витрат поліпшується (а саме, більш багатих). Податковою пільгою для витрат на освіту можуть користуватися в основному платники податку з середніми та високими доходами, оскільки діти з бідних родин шукають місця навчання за рахунок бюджету;

соціальна пільга, яка встановлена статтею 6 Закону "Про податок з доходів фізичних осіб".

Збільшення рівня неоподаткованого мінімуму доходу платника податку полегшує податковий тягар для платників з низьким рівнем доходу. Але, на думку автора, проблема оподаткування платників податку з низьким рівнем доходу залишається нерозв'язаною. По-перше, неоподатковуваний мінімум доходу не досяг рівня мінімального прожиткового мінімуму для працездатної особи. По-друге, необхідно оцінити дохід сім'ї для оподаткування і визначити, чи відповідає цей дохід мінімальному прожитковому мінімуму для працездатної особи.

Таким чином, для вирішення поставленої проблеми необхідно:

повністю скасувати соціальні пільги та істотно зменшити пільги за податковим кредитом, натомість надати адресну допомогу сім'ям, які її потребують. При цьому платники податку, які приховують свої доходи від оподаткування, найімовірніше не претендуватимуть на адресну допомогу.

Розширення бази оподаткування, у свою чергу, дасть змогу зменшити податкові ставки; збереження наявних податкових соціальних пілг та одночасний розрахунок сукупного доходу сім'ям після оподаткування та надання адресної допомоги в розмірі, що забезпечить мінімальний прожитковий мінімум працездатної особи.

Література: 1. Закон України "Про податок з доходів фізичних осіб" від 22.05.2003 р. № 889-IV // Збірка основних законодавчих актів "Основи податкового законодавства" / Укл. Ю. Б. Іванов, Л. П. Карпов. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2004. – 288 с.

УДК 336.23.(477)

Тройно О. Г.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РЕФОРМУВАННЯ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

У статті розглянуто питання, які виникають при реформуванні акцизного оподаткування. Податкова реформа ніколи не буває легкою справою. Її проведення в демократичній країні потребує поєднання таких факторів, як підтримка суспільної думки – нерідко мінливої, однобокої, навіть ірраціональної, а також ініціативи та прозорливості уряду, згоди парламенту. Майже неможливо задовольнити претензії різних категорій платників, реалізувати наміри державного апарату, пристосувати фіскальний режим інвестування та стимулювання ділового ризику до комерційних інтересів бізнесу, забезпечити соціальні ідеали справедливості і суспільного добробуту [1]. Існують два принципові нормативні підходи до реформування: 1) створення цілком нової оптимальної податкової системи; 2) перебудова існуючої системи, надання їй нової якості. Найбільш прийнятним є еволюційний спосіб. Усяка податкова реформа вирішує окремо або в комбінації класичні питання структури податків; податкових ставок і меж оподаткування; співвідношення податкових та облігаційних методів фінансування. Як умова економічного зростання, податкова реформа сприяє єдності цілей: максимізації та стабільності доходів бюджету; коригування дії ринкових механізмів; врахування інтересів бізнесу; реалізації соціальної та демографічної політики. В проектах перебудови систем оподаткування найбільш значущими є такі пропозиції: створення податку з нейтральними економічними ефектами щодо підприємництва; конструювання податкової системи з добровільною сплатою податків з доходів; повний перехід від податків із дохідно-прибутковою базою до непрямих податків. Податкові реформи виявили, що в чистому вигляді ці проекти ніде не реалізовані. Реальні податкові реформи виявилися частковими стосовно альтернативних теоретичних обґрунтувань їх проведення. Реальні податкові системи існують як комбінації податків, базою яких є обсяг витрат платника, величина доходів, вартість майна. Теорія оптимальності ставить питання про альтернативність цих форм або вибір між окремими податками одного типу [2].

Які напрями реформування акцизного оподаткування можна виділити: поступове наближення порядку оподаткування акцизним збором до стандартів ЄС, а також приведення його у відповідність до вимог СОТ; формування ефективної системи акцизних податків з використанням економічно обґрунтованого рівня і структури ставок; поступове підвищення ставок акцизного збору на лікєро-горілчані, тютюнові вироби та ін.; поступове запровадження акцизних складів для окремих видів товарів; запровадження єдиної європейської валюти при визначенні розміру ставок акцизного збору, в разі вступу до Європейського Союзу; прийняття єдиного Закону про перелік підакцизних товарів і ставок на них; детальне описання в Декреті КМУ: механізму застосування одночасної та комбінованої ставки акцизного збору; застосування податкового векселя на етиловий спирт.

Література: 1. Ісаншина Г. Ю. Податковий менеджмент: Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2003. – 260 с. 2. Федоров В. М. Податкова система України: Підручник / В. М. Федоров, В. М. Опарін, Г. О. П'ятаченко; [За ред. В. М. Федосова. – К.: Либідь, 1994. – 404 с. 3. Положення про порядок нарахування, терміни сплати і надання розрахунку акцизного збору. Затверджене наказом Державної податкової адміністрації України від 19 березня 2001 р. №111 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 14. – С. 636.

© Тройно О. Г., 2008

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ФІНАНСОВИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВ

Потреба у фінансовому капіталі у міру формування ринкової економіки неухильно зростає як на рівні суб'єктів господарювання, так і усієї економічної системи держави. Це пов'язано з кількома причинами:

по-перше, поглиблення ринкових перетворень сприяє створенню нових підприємств, яким для своєї діяльності необхідно мати достатню кількість коштів, щоб активно функціонувати в таких галузях, як промисловість, сільське господарство, будівництво, транспорт тощо;

по-друге, за період перетворень в економіці України відбулися значні зміни, які негативно відбилися на процесі формування фінансового капіталу діючих підприємств майже всіх галузей народного господарства.

Мета статті – розглянути вплив податкової політики на фінансовий капітал підприємств України.

Податкова політика вже кілька століть перебуває в центрі уваги науковців – від А. Сміта та Д. Рікардо до Р. Коуза та Дж. Б'юкенена. Представники сучасної вітчизняної економічної школи – В. Суторміна, Л. Андрущенко, О. Романенко, А. Крисоватий, В. Мельник – у своїх працях досліджують варіанти розбудови національної податкової політики, шляхи її оптимізації з урахуванням зарубіжного досвіду.

Брак фінансового капіталу як в окремих підприємницьких структурах, так і в масштабах економічної системи не дає змоги здійснювати нормальний інвестиційний процес, що в умовах відкритої економіки сприяє зростанню конкуренції з боку іноземних фірм, а національні товаровиробники втрачають свої ринки збуту продукції через їх низьку конкурентоспроможність, технологічну недосконалість і відносно високу вартість продукції. Втрата ринків збуту, несприятлива ринкова кон'юнктура, значне зношення основних фондів, застарілі технології призводять до того, що більшість промислових, аграрних, будівельних підприємств скорочує обсяги виробництва, а в окремих випадках повністю його припиняє, що в кінцевому підсумку веде до зниження прибутку (або до його повної відсутності) і, як наслідок, неможливості формування в достатньому обсязі власного фінансового капіталу.

Фінансовий капітал в економічній системі держав можна розглядати як сукупність власних, позикових і залучених джерел фінансових ресурсів, необхідних підприємницьким структурам і всьому народному господарству з метою забезпечення нормального процесу відтворення. Джерелами формування фінансового капіталу є фінансові ресурси, що виникли в процесі вартісного розподілу, створеного в масштабі країни суспільного продукту. Внаслідок процесу розподілу і перерозподілу вартості суспільного продукту виділяються відповідні грошові фонди, які за своєю суттю є джерелами фінансових ресурсів, що беруть участь у формуванні фінансового капіталу.

Особливе велике значення для формування фінансового капіталу мають такі джерела: прибуток, емісія акцій, пайові внески, довгострокове банківське кредитування, емісія облігацій, бюджетне фінансування та кредитування. Важливість фінансового капіталу полягає в його цільовій спрямованості на формування активів підприємницьких структур, основних та обігових фондів галузей народного господарства, грошових засобів для фінансування виробничо-збутової і фінансово-інвестиційної діяльності.

Однією із суттєвих умов стабільного нарощування фінансового капіталу, регулювання його складу, розміру та структури, впливу на функціонування та розвиток підприємницьких структур є податкова політика держави.

У даний час виникає проблема формування такої податкової політики, яка сприяла б, з одного боку, виконанню державою своїх функцій, а з другого – не перешкоджала б формуванню необхідного обсягу фінансового капіталу і на цій підставі створювала умови для розвитку всіх галузей економіки.

Проблема податкової політики держави на сучасному етапі полягає в оптимізації величини фінансових ресурсів, котрі мобілізуються до бюджетів різних рівнів й тих грошових засобів, які залишаються в розпорядженні підприємницьких структур і фізичних осіб, та можуть бути спрямовані на формування фінансового капіталу, але найчастіше використовуються для поточного споживання [1].

Податкова політика може впливати як на макро- так і на мікроекономічний рівень. З точки зору макроекономіки податкова політика може впливати на загальний рівень формування фінансо-

вого капіталу за рахунок прямих і непрямих податків на юридичних і фізичних осіб. Тому податкову політику слід використовувати для розв'язання такої проблеми, як стабілізація економічного розвитку у двох основних напрямках: регулювання процесів відтворення і стимулювання темпів економічного зростання. З точки зору мікроекономіки податкова політика впливає на зацікавленість окремих підприємницьких структур у розвитку різноманітних видів діяльності, збільшення свого фінансового капіталу за рахунок власних, позикових і залучених джерел фінансових ресурсів шляхом встановлення диференціальних податкових ставок, надання податкових пільг [2].

Проведення податкової політики передбачає розв'язання, перш за все, потреб держави у формуванні її фінансових ресурсів. При цьому вона повинна відповідно впливати на ринкові процеси і стримувати процес виходу України з кризи. Однак стимулювати ті чи інші пріоритетні напрямки економічного розвитку за допомогою податкових пільг слід дуже обережно, оскільки досвід надання пільг з оподаткування в Україні свідчить, що податкові пільги найчастіше допомагають ухилитися від оподаткування [3].

Для того щоб податкова політика сприяла формуванню фінансового капіталу як на рівні окремих підприємницьких структур, так і всього народного господарства, необхідна така податкова система, в якій можна було б оптимізувати дію основних функцій податків – фіскальної та регулюючої. Ефективною податкова політика буде тоді, коли дія кожної функції спрямовуватиметься на реалізацію стратегічної мети розвитку України – економічної стабілізації, піднесення всіх галузей народного господарства на якісно новий технічний і технологічний рівні, підвищення добробуту всього народу.

Література: 1. Панченко В. І. Податкова політика як засіб впливу на фінансово економічні процеси в Україні // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №9. – С. 94 – 99. 2. Волков Є. Стимулююча роль податкової політики в Україні // Ринок цінних паперів України. – 2006. – №1 – 2. – С. 19 – 23. 3. Лекарь С. Особливості розвитку податкової політики в Україні на сучасному етапі // Економіст. – 2005. – №4. – С. 29 – 30.

Зміст

Клицова Е. Г. Quark Publishing System как система автоматизации работы полиграфического предприятия.....	3
Борсук О. В. Розробка елементів інтерфейсу електронного підручника.....	6
Візір О. О. Розробка імітаційної моделі функціонування локальної обчислювальної мережі.....	8
Тибор Е. И. Анализ рынка комбинированных изданий.....	10
Сусло К. Л. Сравнительный анализ систем разработки мультимедиа Macromedia Director и Macromedia Flash.....	12
Татарина С. А. Цифровая обработка изображений.....	13
Жамкова Н. С. Анализ JDF-модели описания полиграфического процесса.....	15
Ткаченко М. А. Способы платежей в электронном бизнесе.....	16
Домнич И. В. Оценка качества звука в мультимедийных изданиях.....	18
Мухина М. И., Никончук А. Ю. Проектирование печатного издания.....	19
Штротберг О. Ю. Мультимедійні технології в електронному бізнесі.....	21
Хорошевский А. И. Технология проектирования мультимедийных презентаций.....	22
Булгакова Ю. Н. Требования типографики к оформлению Веб-сайтов.....	23
Каменев А. Ю. Электронные издания.....	24
Лацкова С. С. Гармонізація трудового законодавства України щодо лізингу праці зі світовими правовими нормами.....	27
Горошко І. В. Податок на прибуток підприємств у концепції проекту Податкового кодексу України.....	28
Мороз Т. І. Організація процесу впровадження управлінського обліку на підприємстві.....	30
Титарь С. А. Ошибки отражения других необоротных активов в бухгалтерском учете.....	31
Бобровицька О. О. Організація облікового процесу доходів підприємства.....	32
Чемиртан О. М. Проблеми формування витрат виробництва на промислових підприємствах.....	33
Козурман Ю. А. Проблемы учета производственных затрат и калькулирования себестоимости продукции.....	34
Федосеенко И. Г. Особенности отражения дебиторской задолженности на предприятии.....	35
Чемиртан О. М. Методичні підходи до аналізу відхилень у системі управлінського обліку.....	36
Коршунов Є. А. Калькулювання собівартості продукції та планування витрат підприємства.....	37
Кисла В. П. Концептуальні підходи до формування амортизаційної політики вітчизняного підприємства.....	38
Твердохліб О. Е. Відображення інвентаризації в бухгалтерському обліку.....	39
Болобан М. И. Переоценка основных средств в бухгалтерском учете.....	40
Дерксен М. Ю. Особенности учета операций с векселями (общая система налогообложения).....	41
Калюжна А. М. Проблема обліку дебіторської заборгованості.....	42
Чемиртан О. М. Методика фінансового та управлінського обліку основних засобів із використанням ЕОМ.....	43
Бондур Я. И. Проблемы организации учета доходов и расходов СМП – юридических лиц, применяющих упрощенную систему налогообложения, учета и отчетности.....	44
Доценко А. В. Налоговый учёт горюче-смазочних матеріалів.....	46
Кучеренко А. С. Особенности учёта валютного кредита.....	47
Коршунов Є. А. Порівняльна характеристика звітності вітчизняних і зарубіжних компаній.....	47
Ершова Я. А. Учет и отчетность по сегментам деятельности предприятия.....	48

Семеніста К. М. Забезпечення якісного та прозорого управління фірмами малого та середнього бізнесу в Україні.....	50
Жовнір О. В. Актуальні питання обліку капітальних інвестицій підприємствами (на прикладі житлово-комунального господарства).....	51
Павлюк В. І. Тимчасова та неповна митні декларації: особливості відображення в податковому обліку.....	52
Підкопай Г. М. Проблеми обліку транспортно-заготівельних витрат і шляхи їх вирішення.....	53
Кульчицька А. М. Управлінський облік доходів від операційної діяльності будівельних підприємств.....	54
Борисенко І. В. Проблеми обліку бартерних операцій зовнішньоекономічної діяльності.....	55
Переродова Г. О. Проблеми безготівкових розрахунків при експортно-імпортних операціях.....	56
Грицай В. В. Вибір оптимальної програми підвищення кваліфікації українських бухгалтерів.....	57
Міняйло А. Ю. Формування ефективного управлінського обліку на вітчизняних підприємствах.....	58
Родзинська В. О. Кодекс професійної етики працівників Державної податкової служби як крок до підвищення авторитету Державної податкової служби в населення.....	59
Шарко К. В. Проблеми та перспективи розвитку міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні.....	61
Азаров Р. И. Инвестиционный климат Украины.....	61
Людаговська О. В. Розробка напрямів щодо підвищення ефективності інвестиційної діяльності на підприємствах.....	63
Котенко В. С. Удосконалення процесу управління підприємством у сучасних умовах розвитку економіки.....	64
Комягіна О. А. Теоретичне обґрунтування та аналіз підходів щодо трактування поняття "планування".....	66
Огородня Є. М. Обґрунтування необхідності впровадження всезагальної системи управління якості в діяльність вітчизняних підприємств.....	67
Звягіна Д. В. Україна у XXI ст.: проблеми та кроки до інтеграції до європейських і світових структур.....	68
Капленко Д. С. Транснаціоналізація банківського сектору України.....	69
Тищенко И. С. Экономическая характеристика Черновицкой области.....	71
Герасюта С. С. Сравнительная характеристика цен на недвижимость и доходов населения в Украине.....	73
Печенко А. О. Проблеми та перспективи розробки Чорноморського шельфу.....	75
Гончаренко Г. С. Український ринок праці: тенденції та перспективи.....	76
Гришин О. С. Вплив ділової культури на ринкову поведінку соціально-економічних структур.....	78
Вишневецька Т. В. Актуальні проблеми організації зовнішньоекономічної діяльності підприємства.....	79
Налегач М. П. Узагальнення методичних засад управління якістю експортної продукції підприємства.....	81
Яковенко В. С. Розвиток персоналу як стратегічний інструмент управління організацією.....	82
Карпенко О. В. Аналіз зовнішньої позиції компанії.....	83
Самсонова М. М. Ринок як економічна категорія та його системні характеристики.....	85
Дурдыкличева М. Ж. Продвижение продукции украинских производителей на внешние рынки в условиях глобализации мировой экономической системы.....	86
Жучкова Є. В. Організаційна культура як фактор розвитку мультинаціонального колективу.....	87
Ващенко К. Е. Шляхи підвищення обсягу зовнішньоторговельних операцій підприємства.....	88

Мисько Н. В. Методологічні аспекти вибору стратегії підприємства на зовнішньому ринку	90
Бережна А. О. Проблеми страхування кредитів в Україні та шляхи їх подолання.....	91
Сушко К. О. Проблеми агрострахування в Україні.....	92
Ляшенко Є. О. Оцінка конкурентоспроможності вітчизняних підприємств за критеріями ISO.....	93
Іванішин М. О. Управління валютними потоками на підприємстві	94
Шелудько М. О. Принципи формування системи управління асортиментною політикою на підприємстві.....	95
Рубан О. А. Управління валютними ризиками підприємства	96
Макеєнко Т. С. Місце та роль комунікаційних процесів у системі управління підприємством	97
В'юник О. М. Система показників інтелектуального потенціалу на підприємстві.....	98
Лебединська К. С. Методологічне значення поняття "потенціал" для вивчення економічних процесів управління на підприємстві.....	99
Приходько М. С. Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку України.....	100
Чередниченко О. О. Процес фінансового планування: теоретично-методичний аспект.....	102
Галашова Е. Г. Актуальные аспекты управления маркетингом на предприятии.....	103
Жукова О. М. Методика формування міжнародної стратегії розвитку підприємства на основі кластерного підходу	104
Ващенко К. Е. Особливості побудови моделі фінансового планування при управлінні міжнародною конкурентоспроможністю підприємства	105
Романенко Е. М. Внешняя торговля Украины: стратегии развития.....	107
Глинская О. И. Современное состояние основных направлений украинского экспорта	108
Самсонова М. М. Світовий досвід державного регулювання конкурентоспроможності та його значення для України	109
Свінцицька Т. В. Проблеми автоматизації аудиту в Україні.....	110
Воробець А. В. Особливості застосування аналітичних методів у контролі розподілу й використання бюджетних ресурсів.....	111
Гридасова О. О. Контроль зобов'язань на підприємствах ресторанного господарства ...	112
Довбня К. М. Тінізація економіки: проблеми та шляхи вирішення.....	114
Фунтикова Я. А. Проблемы компенсации акциза фармпроизводителям Украины и пути их решения.....	115
Колесник І. М. Проблеми правового забезпечення діяльності Рахункової палати України.....	116
Кравець А. С. Аудит розрахунків з оплати праці	117
Кравець А. С. Напрями вдосконалення пенсійної системи в Україні.....	118
Рогаліна Є. Ю. Якість аудиту фінансової звітності та шляхи її вдосконалення	119
Семиволос А. В. Особливості оподаткування підприємств житлово-комунального господарства.....	120
Волковский А. Ю. Необходимость аудита на предприятиях малого бизнеса.....	121
Шелехань О. Ю. Необходимость внутреннего аудита в деятельности коммерческих банков..	122
Чуприна Л. В. Проблемы правового обеспечения налогообложения нематериальных активов	123
Калашник М. В. Основні напрямки вдосконалення контролю надання пільг з ПДВ	124
Чемиртан О. М. Методика аудиту: шляхи вдосконалення.....	125
Павлюк В. І. Організація служби внутрішнього аудиту на підприємстві	126
Овчинникова Ю. С. Необходимость внутреннего аудита в условиях экономики Украины	128
Костенко А. С. Аудит операций із запасами.....	129

Івахненко Я. І. Необхідність проведення документальних перевірок нарахування та сплати страхових внесків до Пенсійного фонду України.....	131
Титар С. О. Перевірка бухгалтерського обліку реалізації товарів у торгових підприємствах	132
Хухлей О. В. Концепція фінансового результату в системі бухгалтерського обліку підприємств.....	133
Ключан Т. П. Проблеми обліку та аудиту лізингових операцій.....	134
Рогач А. С. Теоретичні аспекти визначення сутності аудиту фінансової звітності підприємства.....	136
Гончарова О. І. Теоретичні основи внутрішнього аудиту виробничих запасів підприємства.....	137
Истомина Е. А. Исследование зависимости уровня лидерства от социотипа.....	138
Казаков С. А. Связь транзакционного анализа и соционических типов.....	140
Алексеева А. А., Мигунова Ю. А. Изучение эмоционального интеллекта человека....	141
Мошюра А. Ю. Визначення пріоритетних напрямків активізації інвестиційної діяльності Харківщини.....	143
Запорожченко Е. А. 3G – “третье поколение” мобильной связи.....	144
Котляр Д. О. Использование компьютеров в медицинской практике	145
Ляшенко О. В. Инвестиционная деятельность в Украине.....	146
Калуцкая Е. В. Роль Internet в банковской деятельности.....	147
Углиця С. Н. Бизнес-анализ структуры базы данных	148
Антонова А. О. Банківська система України: становище та перспективи розвитку....	149
Семенець Л. В. Операції банків з платіжними картками та напрямки підвищення їх ефективності.....	150
Штомпель Г. В. Депозитні операції комерційних банків: тенденції ринку та нові можливості.....	151
Асріян Е. В. Розвиток системи міжбанківських розрахунків в Україні.....	152
Степанець Н. В. Проблеми інтеграції банківської системи України у світовий фінансовий простір.....	153
Сізов В. В. Аналіз діяльності комерційних банків на основі кластерного аналізу.....	154
Шагіна В. І. Проблеми банківського сектору України	155
Скоріна Д. О. Проблема неповернення кредитних позик.....	156
Ляшенко Є. В. Проблеми впливу іноземного капіталу на банківську систему України та рекомендації щодо їх вирішення.....	157
Сталева В. О. Шляхи вдосконалення структури банківської системи України.....	159
Бобро О. А. Шахрайство з банківськими картками.....	160
Кантемир В. М. Проблеми розвитку банківської системи України в умовах глобалізації.....	161
Токарчук С. С. Проблемы оформления товаров при их перемещении через государственную границу.....	162
Віхтєвська Ю. Є. Визначення правових колізій і недоліків Закону України “Про плату за землю”.....	163
Харківська В. О. Непряме оподаткування в Україні.....	164
Григоренко О. М. Порівняльний аналіз єдиного податку для фізичних осіб – підприємців – у діючому законодавстві та в проекті Податкового кодексу..	165
Дударь Ю. В. Особенности налогообложения доходов иностранных граждан в Украине.....	166
Коваленко І. М. Удосконалення податку на додану вартість в Україні.....	168
Носко А. О. Оцінка впливу оподаткування на інвестиційний клімат та економічне зростання країни.....	169
Рогатюк А. А. Основні проблеми оподаткування прибутку підприємств в Україні та шляхи їх вирішення.....	170

Харківська В. О. Ухилення від оподаткування: причини та засоби боротьби.....	171
Григорян А. А. Проблемы и перспективы применения упрощённой системы налогообложения физических лиц.....	172
Дікарева Н. О. Визначення та здійснення податкового контролю в Україні.....	174
Донець Т. А. Податкове планування як основа формування ефективної податкової політики підприємства.....	175
Донець Т. А. Особливості застосування юридичними особами спрощеної системи оподаткування.....	176
Мищенко В. С. Напрямки вдосконалення системи державного пенсійного страхування в Україні.....	177
Молчанова Т. С. Вплив податкового планування на результативність фінансової діяльності.....	178
Романишин М. В. Податкове планування для спрощеної системи оподаткування.....	179
Родзинська В. О. Оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді успадкованого майна, отриманого резидентом.....	180
Черняк Г. М. Особливості податкового контролю в Україні.....	182
Шевченко Д. С. Питання податкового планування для підприємств неvirобничої сфери (інноваційного та креативного типу).....	184
Шевченко Д. С. Ефективність діяльності податкової служби України.....	185
Щебеліст Ю. Ю. Система місцевих податків і зборів в Україні.....	186
Яковишина А. П. Проблемні аспекти податку з доходів фізичних осіб.....	187
Алексеев О. В. Борьба із "схемним" відшкодуванням експортного ПДВ у країнах ЄС.....	189
Бессонова Л. О. Податкова політика України.....	190
Завалєва О. А. Податкова перевірка: одна перевага та багато недоліків.....	191
Криворучко Т. І. Переваги та недоліки застосування фіксованого сільськогосподарського податку.....	192
Родзинська В. О. Пільги при оподаткуванні доходів фізичних осіб.....	194
Тройно О. Г. Основні підходи до реформування акцизного оподаткування.....	195
Якименко Т. В. Вплив податкової політики на фінансовий капітал підприємств.....	196